This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

PG
5C38
M376
6
374

HARVARD COLLEGE
LIBRARY

WILLIAM INGLIS MORSE FUND
FOR THE
PURCHASE OF BOOKS ON CANADIAN
HISTORY AND LITERATURE

NÁRODNÍ BIBLIOTÉKA.

VÝBOR PRACÍ
ČELNĚJŠÍCH SPISOVATELŮ ČESKOSLOVANSKÝCH.

DÍL DVACÁTÝ.

SPISY JANA Z HVĚZDY.

SVAZEK DRUHÝ.

V PRAZE.

NAKLADATEL KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KOBER.

1874.

JANA Z HVĚZDY

SEBRANÉ SPISY.

II 2 11

SVAZEK DRUHÝ.

Mastičkář. — Harfenice. — Známosti z průjezdu.

HARVARD UNIVERSITY
LIBRARY
MAY 0 9 1905

V PRAZE.

NAKLADATEL KNĚHKUPECTVÍ: I. L. KORER.

1874.

WID-LC
PG
5038
.M376
A6
1874
v.2

Veškera práva vyhražuje si nakladatelstvo.

HARVARD UNIVERSITY
LIBRARY
MAY 09 1985

Národní kněhtiskárna: I. L. Kober v Praze.

Morse

MASTIČKÁŘ.

Povídka z časů Jindřicha Korutanského.

Kapitola prvni.

— „Rubíne, Rubíne!“
„„Co kážeš, mistře Severíne?““
Mastičkář; Star. skládanie.

Bylo‘ to na jaře léta Páně 1310. Chatra lidu pražského sbíhala se k výjevu podivnému. Naproti radnici staroměstské — nádherné budově s vysokou věží a několika vížkami mnohem menšími a pavlačemi dřevěnými — bočil se skrovný krámec, z prken a latí lehce a větrně sbitý a plachtami strakatými ověšený. Uvnitř krámce stál za širokým stolem muž, k němuž oči všech přítomných žádostivě se obracely. Výmluvností nevšední vychvaloval zboží své, notnými šprýmy vždy jiných a jiných diváků i kupců přivolávaje. Oděv jeho neobyčejný střižen byl dle kroje cizozemského: sukně dlouhá a řásná, červená co krev, dosahovala mu až po samé kotníky, jsouc nad kyčlema stažena širokým černým pasem, na němž umělou jehlou vyšito dvanáctero znamení nebeských v podobách přepodivných. Hlavu jeho zastiňovala kukle jasnězelená a z ní jevila se tvář snědá, sluncem opálená, s dvěma malýma, mrštnýma, čipernýma očima, velkým přehnutým nosem a zašpičatělou bradou, z nížto

černé, sem tam stříbrnými žilkami protkané vousy ve vážných vlnách téměř až k samému pasu splývaly. Okolo hrdla vinuli se mu dva ochocení hadové, pouštějíce hrůzu na diváky a kupce lehkověrné, o tajemství plné moci pána a mistra svého syčením pekelným přesvědčujíce. V krámci pak samém stály na úzkých policech pušky s rozličnými mastmi, fioly s vonnými vodičkami a krabičky s prášky, jichžto divotvornou moc, vlastnosti a účinky muž ten plnými ústy velebil. V pozadí krámu seděl u velkého mosazného hmoždíře na kopečku muž jiný, téměř ještě podivnější. Tvář jeho byla brunatná; nos tlustý skvěl se zdaleka jako *rubín*. Jasnosť tato pocházela bezpochyby od nemírného pití prudkých, pálených nápojů, jimižto matnou krev k živějšímu oběhu zpružovával. Na kostrbaté hlavě seděla špičatá čepice, s řechtavou rolničkou; kožená kamizola leskla se všemi barvami, a na obou rukávech blyštěl se černý maz, vypůsobený ukydáním rozličných mastí, jichž pánu svému z hojného pokladu ve skrovných mírkách podával.

Zastával úřad laboranta i šaška v jedné osobě. Chvílemi vycenil na diváky řadu bílých zdravých zubů, chystaje se k prohození žertu sukovitého; někdy zas vyběhl sobě mezi lid, tropě s babami veselé kousky, na něžto pokaždé následoval chechtot nesmírný, tak že celý ten výjev rozmarné se podobal frašce, v kteréžto diváci vzájemně role herců odbývali.

„Pojďte, babičky!“ volal šašek vesele, „pospěšte ku pramenu zdraví! — Tebe,“ pravil k jedné, „tlačí na prsech — není-li pravda? — a ty matičko“ — obrátil se k druhé — „ty máš krátký dech, zvláště když někam pospícháš, — uhodl-li jsem? — a ty babičko“ — přimlouval ženě třetí — „trpíš na noční mlhu; ale všelike ne-

duhy tyto jsou pánu a mistru mému pouhé maličkosti. Lidé ustupte!“ volal z plného hrdla a pojav stařici tupozrakou, blýkavou za ruku vysmahlou, uvedl ji přímo ku krámci řka: „Mistře slovutný, račiž nad ubohou ženou touto prokázati milosrdenství své, aby prohlédnouc viděla lépe na chyby bližního svého a mohla je v upřímnosti srdce svého kmotřičkám svým na výstrahu, tak jak jsou, vypravovati.“

A mistr mastičkář vztáhl vážně ruku po maloulinké lahvičce a omočiv v obsahu jejím prsty, přejel lehce oční víčka ženy stařice, kterážto v okamžení počnouc hojně slzeti, velebila do nebes účinek divotvorné vodičky.

„Viděli jste, lidé, zázrak?“ volal Rubín. „Ta babička jistě již po několik let ani jediné slzičky neumořila — a teď jí tekou z očí prameny vod živých! Tu vodičku si kup, babičko! hni pokladem, nešetři peněz! Mistr ji dá za dvě hřivně, a nedá-li — všecky pušky mu potluku!“

Potěšená stařice škrabala se v propastech suknic svých za dlouhou chvíli, posléz vyndavši třesoucí-se rukou asi pět plecháčů, podala je mastičkáři, řkouc s pláčem: „To je celé mé jmění — jak je Bůh na nebi a já na zemi! — více, milý pane, nemám.“

A mastičkář nepromluviv ani slova, toliko velkodušně ramenama pokrčil, peníze shrábnul a stařici lahvičku do rukou vtisknul; ale veselý služebník jeho pochytil odcházející rychle za sukni, řka: „Mně, matičko, také něco na zpropitnou dej; neboť kdyby nebylo mne, vězela bys posaváde ve tmách, a oslyšíš-li mne, hned zítra, dá-li Bůh ovšem, prohlídneš, ale uvidíš s bolestí, že jsi o pět plecháčů chudší.“

A omámená stařice pošťáravši se ještě jednou v kapse hluboké, vpustila do nastavené čepice šaškovy nazelenalý plecháč.

Tak to šlo dlouho. Jedni odcházeli, druzí přistupovali a pro každého věděl mastičkář radu, pro každého měl mast, prášek neb tinkturu pohotově. Vojínům poroučel mast silně čpějící, kterážto byvši prý přes moře přinešena až z dálných Benátek, měla tolik síly, že tělo činila pevné, neproniknutelné střelou, oštěpem, mečem aniž kterou kolivěk jinou zbraní. Ženám frejovným prodával útlé ličidlo, kteréž krásu těla uchovávajíc a rozmnožujíc, duši za mák neškodí; mladým pak děvám zvláštní *elixír*, jímžto lze milovníka připoutati tak pevně, že o jiné ani nepomyslí.

Mistr *Severín*, tak říkali mastičkáři, znal netoliko choroby tělesné, abrž i duševní. Kdokoli byl v nesnázi nevěda sobě rady, k mistru Severínovi se uchýlil, a hledal-li kdo útěchy neb pomoci, rovněž k mistru Severínovi vzal útočiště své. Také se v krátkém čase roznesla o něm pověst po celé Praze, ač jak praveno, teprv nedávno krámec svůj na náměstí obecenstvu byl otevřel.

Jakou důvěru za ten čas mezi obyvateli měst Pražských sobě získal, následující výjev zřejměji ukáže.

Právě té doby, co měl nejhojnější odbyt na mastě své, tlačila se k němu davem diváků osoba ženská, jejížto ztepilá postava jevila na první pohled, že nepatří k chatře, krámec mastičkářův obyčejně obklopující. Byla mladá, čistě a vkusně oblečená; bílý krajkový čepeček se širokýma na zad padajícíma kalouny přiléhal těsně k hlavě, nedaje z bohatství kadeří jejích ničeho vyniknouti kromě bedlivě přičesaných pramének, jenž dělíce se nad čelem, za růžovýma ušima končily se v hebké,

lesknoucí-se pratence. Košilka kmentová, sněhobílá, kryla prsa, ramena i hrdlo téměř až po samou bradu, z jejížto důlku se usmívalo celé hejno dovádivých bůžků. Řečená košilka byla u krku stažená stužkou růžovou, jejížto konce křižily se nad plnýma prsama. Útlé tílko objímala červená šněrovačka, vyšívaná květy stříbrnými a hustě posázená penízky zlatými, ježto při každém pohnutí jiným a jiným leskem se třpytily. Sukničky její, široce lemované, jichžto bylo nad potřebu, dosahovaly ovšem jen po kolena, za to však bylo viděti nožky bez hany, obuté v sandálky, utužené k nahým lýtkám černými, křížem pletenými řemínky. Tak asi vyhlížela děva, ježto kvapnými kroky ku krámci mastičkářovu se blížila.

„Lidičky! pusťte pak sem tu fifienku!“ zvolal mistr Severín, spatřiv dívku. „Pusťte ji ke mně! Což nepozorujete, že jí něco těžce na srdéčku leží, což nelze sejmouti nikomu jinému než samému mistru Severínovi? — Aj, aj!“ mluvil pro sebe dále, „totě Lidka, dcera konířova od Bílého lva! Co as tu sem vede?“

A zavolav Rubína, pomocníka svého, kázal mu dívce zjednati volný davem průchod. Hned na to octla se Lidka s hořící tváří před stolem mastičkářovým.

„Nuž což jest, panenko?“ tázal se dryáčník žertovně. „Ptáš se po laskavci, čili mám připraviti nápoj milosti, ve Vlaších vynalezený a ve Francouzích *elixir d' amour* zvaný — he? Anebo chceš nahlédnouti do kouzelného zrcadla, abysi spatřila, zahrává-li milý tvůj s jinou, aneb v samotě-li vzdychá po tobě? — Mluv, pro Bůh a svatou máť jeho; neboť čas můj jest vyměřený, a hle tu ani polovice lidí ještě neodbyta, lidí ubohých, kteřížto všickni čekají u krámce mého, co u rybníka bravního, aby vše-

likých chorob svých pojednou zbaveni byli. Pročež odlož stud a mluv!"

„Mistře," pravila dívka šeptem, sklopíc hedbávné řasy víček k zemi, „co já vám sděliti míním, nehodí se pro veřejnost! Otec můj — matinka — já —"

„A tak dále!" zvolal mastičkář u veselém rozmaru. „Přisám Aeskulap! Kdyby nebylo otce tvého, matinky a především tebe, věru, nižádná moc ve světě neodloučila by mne od stolu mého, k němuž útočiště berou prelát i žáci, rytíři i pěšáci. Ale pro tvou hezkou tvář a pro zásluhy otce tvého chcit se nad tebou rozpomenouti a presbám tvým ucha volného popříti. — Rubíne! Rubíne!" volal co hrdla stačilo.

A na protější střeše odpovídal hlas s výsosti: „Co žádáš, mistře Severíne?"

Veškeré diváctvo zachechtalo se z plného hrdla, vidouc šaška počerněného seděti za štíhlým komínem. „Hej, mistře!" volal dolů, „já ti službu vypovídám! Lépet je vznášeti se v říších povětrných, než lpěti na prachu země — říkávají mudrci. Jáť jsem tu učinil rozkošnou známosť s hezkými kuchařkami, prostomilými kuchynskými a líbeznými kuchtičkami, že se mi odtud věru ani nechce."

„Ale já — pán a mistr tebe volám!" velel mastičkář vážně, a laborant poškrábav se za uchem a ústa žalostně rozšklebiv sstupoval vikýřem se střechy. Netrvalo to dlouho a stál s vypíčeným tělem před krámcem.

„Rubíne," pravil mistr, „napni ucho a slyš! Mne vede povolání jinam; upokoj lidi jak můžeš; dej jim nejlepších mastí, jako bych já sám tu byl, nepřetahuj nikoho v ceně, mějž ohled na chudinu a opatruj poklady mé, dokud se nevrátím."

A řka to pojal dívčici za bílou ruku a zmizel s ní v nejbližší ulici. Cesta další vedla ulicí platnýřskou, kde tehdáž kovali ocelové pláty k rytířským oděním, pancíře na lidi i na koně, kotle k vaření a kotle do bitev i turnajů.

Náramné bušení doléhalo k uším našeho párku, tak že mastičkáři pro hřmot nebylo lze vyptati se na příčinu vyzvání, aniž dívce na otázky jeho srozumitelně odpovědíti. Mlčky kráčeli vedle sebe. Řemeslníci tehdáž pracovali ne uvnitř domu, ale na veřejné ulici, aby každý mimojdoucí jich umělé práce prohlédnouti a o zboží hotové snadně se smluviti mohl. Vidouce mastičkáře kráčeti s děvou spanilou, smekali točenice své, vlídně na mistra Severína, jim všem povědomého, se usmívajíce.

„Dobrý den, mistře!“ volal statný kotlář s nahýma svalovitýma rukama v kožené zástěře. „Což? — Nechtějí dnes ptáci sedati na lep?“

A druhý slyše to pustil kladivo a setřev rukou pot s čela, pokračoval v žertu: „Nu, nevidíš-li že chytil sýkorku?“

„Sýkorka — sýkorka!“ chechtali se rozpustilí učedníci. „Mistr hejl chytil sýkorku!“

Dívka sklopila krásné oči i zachvěla se; mastičkář ale vyslav tisíc blesků ze svých malých černých zraků na vše strany, zvolal hněvivě: „Ticho, ty chasо bezuzdá! — Ticho, řku já! — Neumlknete-li, pošlu na vás škrkavky, jako druhdy Mojžíš žáby na lid egyptský.“

Učedníci umlkli; neboť mistr Severín, ač nedávno do Prahy přišlý, požíval, zvláště u nižší pověrčivé třídy jakousi vážnost, kteráž ne tak osobě jeho, abrž tajemnému umění, kterým se honosil, se vzdávala. Pobídnuv společníci svou k rychlejšímu kroku, kráčel dále až se

octnuli před tmavým domem, nad jehožto vraty na velkém štítu vymalován bílý lev, rozkročený, maje hřívu zježenou a přední nohu jako k udeření napřaženou.

„Vejděte," pravila dívka. „Otec není doma a — mát neví sobě rady." I vedla mastičkáře tmavým průjezdem a úzkými, kotoučem vzhůru se pnoucími schody do klenuté světnice, kde žena obstárlá na klekátku před skrovným obrázkem rodičky Boží v modlitbě pohřížená klečela.

„Matko milosti!" vzkřikla stařice, spatřivši hosta, — „mistr Severín!"

„Ano, ženo, tent jsem!" řekl mastičkář. „Což pouhé jméno mé tak tě leká a děsí? Scepenělo-li vám několik kobyl najednou, že se přede mnou žehnáš, jako před zlým duchem, — anebo mají všickni valaši chřipěcí, že tak ruce spínáš? — Mluv, ženo, a nebědуj! Může-li vám kdo pomoci, pomůžeť po Bohu mistr Severín jistě."

„Světice Boží!" lomila žena rukama. „Byť scepenělo na stájích všecko, cokoli čtyry nohy má — jen kdyby *to* se nebylo stalo!"

„A co se stalo, ty ženo bláhová? Vypravuj, netaj ničeho, — pověz co tě tíží; — vždyť víš, že já po Bohu pomohu, kde mohu a co mohu."

„Ach matko milosrdenství!" lkala stařice urovnávajíc kadeře nabělalé, které se jí v horlivosti zpod černé kukle byly vykradly. „Však víte, že starý jest v Nimburce pro hříbata a my — ženy neblahé že nevíme sobě rady ani pomoci!"

„Bůh mne tresci," pravil mastičkář chladně, „vím-li o tom jediného slova!"

„Jak?“ vzchopila se stařice, „vy byste nevěděl, že muž můj v Nimburce? — vy, jenž s ním píváte, rokujete, s ním se strýčkujete, třikrát za den pohněváte a zas tolikrát udobříte? — Vy byste nevěděl, že můj Tomeš již před několika dny odešel do Nimburka nakoupit mladých koní, aby spokojil mladé pány ode dvora, ještě mu vyčítají, že jen samé staré herky má; — ačkoli, rodičko Boží! sama bych mohla na to přísahati, že jsou vše koně zdraví, mladí a bez vady!“

„Mluv to někomu jinému, ženo pošetilá!“ odtušil mastičkář. „Já znám koně vaše téměř jako sebe samého. Bez chyb a vad nejsou ani lidé, tím méně ta tvář němá!“

„To z vás mluví závist!“ rozhorlila se žena konířova. „Lepších koní, nežli najdete v konírně muže mého, nemá ani sám král Jindřich na stájích svých; — ale jak pravím, pouhá závist mluví z vás. — Hanět našich koní! Matko milosti!“

„Bůh mne zbaviž té nemoudré ženy!“ vzdychl mastičkář, kukli do zadu shrnuv, tak že obličej jeho s jakousi vážností se objevil. „Vidíš mne dnes ponejprv, že tak nerozumně žveš o koních, jako bych byl hejsek ode dvora a chtěl koupit valacha? — Mně se zdá, že bys měla mluviti o tom, co tebe neb dcerušku tvou tíží, a ne pořád o koních, těch mrchách dychavičných, tvrdohubých, výhončivých, jankovitých a sám milý Bůh ví jakých ještě!“

Žena konířova spráskla ruce: „Hvězdo mořská! kdo kdy slyšel takové rouhání? Kdybyste, mistře, nebyl dobrý přítel mého muže, a kdybych nevěděla, že z vás pouhá závist mluví — vědělať bych zajisté, jak vám na utrhačná tato slova odpovědíti; ale když vše kolem rozvážím .... A vždyť ani nevím, jak do toho, — ty milá rodičko Boží!“

„Rozvaž tedy," pravil mastičkář rozmrzený, „ne však jazyk svůj, neboť ten beztoho již dávno na svobodě; ale rozvaž na váhách rozumu, co mi povědíti máš, abych vyslechnuv tebe, pomocí svou pokudž možno přispěti mohl. Nech řeči o koních a mluv zpříma, zřetelně a srozumitelně a jasně: co se stalo?"

„Mluv ty, Lidko," nabízela matka dceru v koutě stojící, „mluv sama, — panenko svatá! — Tebeť se to týká, tys nás do toho zármutku uvrhla. Zpovídej se nyní mistrovi Severínovi! Povídej, vypravuj o šlechtici z Bergova, tom hezkém dvořanu královském — kterak přišed ponejprv k nám kupovat koně jízdného, nejen ničeho nekoupil, ale nezkušené srdce tvé s sebou odnesl. Vypravuj to mistrovi Severínovi, pověz mu všecko!"

„Ah!" pravil mastičkář, oči na dívku vyvaliv a vousy po prsech vlající sobě ubladiv. „Tedy panenka zamilována do dvořana korutanského — a já mám pomoci, já elixir divotvorný uvařiti, kterýž by těkavého motýla upoutal a panence věrnost jeho pojistil? — Nu toť jsi mohla, dceruško, hned u krámu říci, a já bych ti byl dal trochu laskavce anebo pušku olejem olivovým rozetřeného srdečníku, a byloby zpomoženo."

„Ach mistře — ach rodičko!" vskočila mu do řeči hovorná stařice. „Jeť toho ovšem více. — Čehoť neučiní matka pro dítě? Z té dívčice, jak tu stojí, nedostanete ani slova. Musímť již já mluviti za ni. — Znáte vy, mistře, šlechtice z Bergova? — Ó, a jak dobře! — Ale to je dlouhá historie. Nechcete posedětí, mistře, abyste nám, jak říkáme, spaní neodnesl? Rodičko Boží! My obě ho v zármutku svém velice potřebujem. Lidko! přistav mistrovi židlici, setři s ní prach — tak! A nyní, matko milostí, kde pak jsem přestala? — Ano, jak šlechtic

z Bergova, ten mladý, hezký dvořan přišel k nám kupovat koně. Tomeš, můj starý, měl právě tehdáž samé výborné koně, jízdné i tažné, soumary i mimochodníky. Toť víte, že se musí vynasnažit, aby se kupcům svým zavděčil. Jeť to trpký chléb, a Tomeš se namlátí hubou než na někom o hřivnu více vymluví než byl sám za zvíře dal, žeby se nad ním skála ustrnula — ale tehdáž měl, jak pravím, samé zdravé, statné koně, něco z Polsky — výborné běhouny, a něco z Říše — velké, kostnaté, široké jako stodoly.“

„Mastičkář se netrpělivě vrtěl na židli, Lidka v zákoutí tiše vzdychala; ale rádomluvná kontířová vykládala dále: „Ty můj Spasiteli! Kdož by se toho byl nadál? — Mladý rytíř — nebo panoš — sám milý Bůh ví, co vlastně je — přicházel začasté prohlížet a smlouvat bodrého hrušáka, aniž se mohl s mužem Tomšem o cenu shodnouti. I nevím jak se to stalo — snad Lidka ví? — že rytíř dvořan místo hrušáka to nešťastné děvče sobě do oka vzal a pak ještě dlouho pod rozličnými záminkami k nám docházel. Brzy chtěl koně vlastního za našeho lepšího s nějakým nádavkem vyměniti, brzy jej na zkoušku vzíti, zdali by prý se mu hodil, a hned zas jen na den nebo dva za hojnou odměnu vypůjčiti. Můj Tomeš, jako starý blázen, byl ke všemu volný. Můj milý Bože! co měl také činiti? A já stará, nezkušená žena —“

„Poskytovalas mladým lidem příležitosti, aby se beze svědků scházeti a sobě povědíti mohli, že se mají rádi? Porozuměl jsem?“

„Ach mistře! Ach matko milosti! Nadarmo neříkají lidé, že máte šetka!“

„Proto-liž,“ zasmál se mastičkář, „že jsem napolo uhodl, co jsi mi napolo svěřila? Leč dělej krátce a vy-

pravuj dále! Víš že nenávidím krále Korutana — Bůh ho zahlaď! — z celé duše své jakož i všecky, kteří se ho přidržují. Řeč o něm a přívržencích jeho jest jako rosa jedovatá, kteráž padajíc na lupeny duše mé, buďto krví je třísní, aneb jizlivým rezem popálí. Povídej krátce o Korutanovi!"

„Ty milý Vykupiteli! což mám ještě vypravovati? — vyť beztoho všecko víte. Ať vypravuje Lidka! — Ale to ubohé děvče neví ani kam studem a hořem se podíti a jenom pláče a vzdychá. — Nu, což vám mám dlouho napovídati? Beztoho víte, co se mezi mladýma lidma stává, když se zapomenou."

Mastičkář mrštil svýma pronikavýma očima po Lidce, kterážto sklopivši zraky své v lůno, netroufala sobě jich k němu pozdvihnouti.

„Ah — tak to tedy stojí?" řekl Severín táhle.

„Ano, pohříchu tak!" vpadla mu do řeči konířová. „Vyť jste to již dávno uhodl a jen tak se stavíte, jakobyste nám ztrápeným ženám nerozuměl! — Ale co nadto horšího, to ještě nevíte. Šlechtic Bergov, oklamav Lidku, sliboval hory doly, jistil, že krále Jindřicha, v jehožto přízni stojí, snadno k tomu nakloní, aby směl Lidku učiniti rytířkou. Dnes — o matko milostí! — dnes nám přišel oznámit, že z toho nemůže býti nic; on prý že musí pojmouti kněžnu naši Eližbětu, sirotka po králi Václavovi za manželku; král sám prý tomu chce, a proti vůli královské že není odporu; my abychom se utěšily jak můžem."

„Ten bídník, zectilupič, lotr!" volal Severín v rozhorlení.

„Ach ano, matičko nebeská! pravý to lotr! — Co však sobě počnem my ubohé ženy? Otec Tomeš je v Nimburce a neví o ničem. Věži Davidova!"

„Krásné to nadělení!“ zvolal mastičkář trpce, stáhnuv husté obočí tak silně, že se nepřetržené hradbě nade dvěma plameny podobalo. „A k zamezení nemilých následků tajného milkování mám já snad dáti prášky, tinktury, elixiry — či co?“

„Ach nikoli!“ zvolala dívka, uvrhnouc se mu k nohoum. „My nechceme vašich prášků, my nežádáme vašich mastí, my toliko k vám o radu a pomoc se utíkáme!“

„Těžkáť tu pomoc,“ mluvil mastičkář jako pro sebe, „kde král cizinec, práv země neznající, ku vládě neschopný od mozolů svých poddaných chce žíti a týti; ale ochrany proti nátiskům jim dáti neradí, ba ani nemůže. Bodejž by již jednou zvěděl, že jsou ještě v Čechách mužové, kteří nedají po sobě šlapati! — bodejž by zvěděl, že titýž ač dlouho hněteni, jsou s to každé chvíle setřásti se sebe jarmo nehodné, kteréž on, „muž Boží,“ na jich bedra uvalil! — Tomu bezuzdému hospodaření chlipných, lakotných Korutanů musí se co nejdříve přítrž učiniti, nemá-li zem naše Bohem požehnaná pod jejich hladovými zuby v bídný trupel se scvrknouti. Hodina účtů se blíží. Běda vetřelým cizincům!“

S podivením poslouchaly ženské horlivou řeč mastičkářovu, až pak on zpozorovav němý úžas jejich, dlaní sobě čelo přejel, jakoby odtud traplivé myšlénky chtěl zapuditi. Zdvihna Lidku před sebou klečící, pravil pokojně a laskavě: „Bylas neprozřetelná, slabá, lehká; chybilas, zhřešilas těžce! — Leč,“ pokračoval po krátkém pomlčení, „tebe zavedla *láska* — a kdož může větru poručiti, aby vál od východu a ne od západu? Kdo povelí květině, aby se neobracela k slunci?“ A přemýšleje chvilku tázal se: „Miluješ toho cizince posud? Miluješ jej z celé duše své?“

I hleděl na ni upřeně, jakoby svým ostrým zrakem chtěl vniknouti až na nejspodnější hlubinu srdce jejího.

„Více než sama sebe!“ zašeptala dívka, sklopivši řasy hedbávné k zemi.

„Tím hůře!“ vzdychl host podivný. „Časy nynější podobají se zbouřeným vlnám mořským; snad co nevidět mnozí bídně utonou, kteří zpupně doufali v sebe.“

„Pane na výsostech!“ bědovala žena konířova. „Tak blízko by byla druhá potopa světa? Běda nám hříšným!“

Opovržlivě pohleděl mastičkář na stařici a obrátiv se k Lidce, která před ním jako zničená a vší naděje zbavená stála, promluvil k ní: „Troufáš-li sobě, vyrvati z prsou svých šíp jedem napuštěný? — Věříš-li, že rána jím způsobená je zhojitelná?“

Dívka pozdvihla k němu tázavě nyjících očí.

„Já myslím,“ vysvětloval mastičkář řeč svou: „lze-li tobě na nehodného Bergova, jenž tě ošemetně oklamal, zapomenouti?“

„Nikdy, nikdy!“ zkřikla Lidka vášnivě, vrhnouc se matce v náruč.

„Tedy tě potěš sám Bůh, — Severín nemáže!“ A řka to chystal se odejíti.

Ale žena konířova zpozorovavši hnutí jeho zachytila jej ve dveřích, vzlíkajíc žalostně: „Ach mistře! Což nás opustiti chcete bez útěchy, bez rady a pomoci? Chcete to nešťastné dítě zanechat zoufalství a ztrápenou matku její hoři nesnesitelnému? — A my jsme ve vás tak pevně doufali, a můj starý vždy na vás tak mnoho držíval! — Matko milostí! Kdyby věděl, že se od nás odvracíte a v zármutku nás opouštíte!“

„Tomeš mě zná,“ řekl mastičkář pevně, „a já znám

jej. Vy ženy mluvíte, my mužové jednáme. Brzy zas o mně uslyšíte.“ A s tím zmizel ze dveří.

Ubíraje se ze dvora byl kýmsi ještě jednou zastaven. Mladý pacholek s kulatou tváří, snědými dlouhými, za uši zahrnutými vlasy, lýtkama nahýma a v usmolené kožené kazajce stál před ním, huňatou čepici v rukou ždímaje. „Mistře dobrý,“ promluvil jaksi nesměle, „nehořte se! Vy jste byl u nás — a já vím, že ženské plakaly.“

„Nu, a co tobě do toho?“ obořil se naň Severín.

„Co mně do toho?“ opakoval po něm pacholek. „Málo ovšem anebo nic, jak se vám zdá; ale vy, ač jste moudrý věhlasný mistr, což vám nikdo neupírá, nevíte přece, co já vím — a protož bych myslil, abychom se smluvili.“

Mastičkář patřil na sluhu s podivením. „Mluv,“ pravil, „ucho mé není zavřeno nikomu a mastě mé jsou pro každého.“

„E, co mi po vašich mastech!“ řekl pacholek nevrle. — „Viďte, že Lidka plakala?“

„A kdyby tomu tak bylo, co z toho následuje?“ tázal se mastičkář smělou řečí pacholkovou nikoli neuražen.

„Z toho následuje,“ řekl onen, dlouhé vlasy mezi rozmýšlením za uši sobě přihlazuje, „z toho následuje, že — kdybych jen věděl, jak se vyjádřiti?“

„Nabuď mysli, synu můj!“ vzbuzoval Severín, „a mluv se mnou sprostě, jakobys mluvil s člověkem sobě rovným. Mluv beze strachu!“

„E co? Já se vás nebojím; vímť ale, že co *vy* chcete, stane se.“

„Dále!“ velel mastičkář.

„Dále — myslím po sprostém rozumu svém, že naše Lidka mne sice může vystáti; ale mnohem radší má

kohos jiného, jenžto však lásky její není hoden, — a protož bych žádal, abyste vy, mistře, jí příležitostně nějak hlavu napravil.“ A pozdvihna očí svých jasných k mastičkáři, odmlčel se.

„Dále!“ pravil Severín.

„Hm, dále!“ odpověděl pacholek žalostně. „Myslil jsem, že již dosti víte; ale když jinak nelze, vězte i to, že jsem se se svou láskou pánovi svěřil a on mi řekl, jak tu stojím: „*Ješku*! znám poctivost a věrnost tvou, vím také, že se výborně znáš v opatrování koní, a protož nebyl bych proti tomu, přijmouti tebe za zetě, kdybych se mohl nadíti, že Lídka tebe miluje.“

„Ale toho,“ doložil mastičkář, „tohoť, jak víš, není, protož, Ješku, vyplaš ty ježky z hlavy a staniž se moudrým; mě pak nech o to se postarati, jakby se ty neblahé roztržky k prospěchu vás všech co nejlépe narovnati daly. A nyní s Bohem! Stane li se u vás něco důležitého, víš kde mě naleznouti.“

Pacholek potřásl rukou sobě podanou a hleděl smutně za mastičkářem, kterýž dav se ze dvora od Bílého lva v pravo, kvapnými kroky odcházel.

Kapitola druhá.

— Jako někdy korábu Noe ho
Holoubkou oliva přinešena,
Tak pozůstalá z kmene královského
Se ratolest nadějně zelená.
Eliška jest to, mladá, krásná knění,
Dědička práva země otcovské,
K níž Čech obrací nadějné své zření,
Jíž touží žalost těžké bídy své.

Fr. Bř. Trojan.

Mistr Severín naměřil kroky sve přímo k řece Vltavě, na jejímžto pravém břehu u samého mostu rozkládal se výstavný špitál křižovníků s červenou hvězdou. Starobylá budova tato bývši od nedávných dob osazena muži meče v nejužším smyslu, ztratila podobu prvotního určení svého, podobajíc se spíše pevně ohražené tvrzi s věží a baštami než tichému sídlu řeholních rytířů a mnichů, jichž původní účel byl, pečovati o poutníky přicházející ze země svaté i o chudinu, nemající kam by hlavy své sklonila. Bylať to budova vysoká, prostranná a novějšími přístavky tak upevněná, že mohla starému městu sloužiti za pevnosť proti útokům odkudkoli hrozícím. Zdě její z kamene tesaného byly na všech stranách opatřené děrami okrouhlými, kudy na nepřítele dorážejícího ze samostřílů i kuší pohodlně střílelo se mohlo. Hlavní brána k mostu byla zatarasená, jak by v každém okamžení nenadálého útoku bylo se obávati, a jen zadní menší brána, do ulice platnéřské vedoucí, poskytovala přístupu a to přes most zdvihací nad hlubokou strouhou, do nížto malé rameno Vltavy naschvál svedeno. Most ten byl téměř dnem i nocí zdvižený a toliko pro pěší spuštěna

úzká lávka, opatrovaná vojínem na stráži stojícím, kterýž nikomu nedal přejíti, leč by věděl určené heslo.

Když uviděl strážník mastičkáře k lávce se blížícího, pozdravil jej co starého známého a uslyšev od něho heslo „Eližběta," na nic více se netázal, abrž i hned brankou poboční do hradu jej vpustil.

Mastičkář kráčel přes dvůr naplněný vojíny všeho druhu. Jedni ostřili střely na brusu, druzí sklepávali meče zubovité, ostatní při veselém zpěvu buď oblouky kuší zkoušeli, aneb oštěpy na žerdě nasazovali; všude život bystrý, hlučný se jevil.

Ačkoli mistr náš prostředkem jich šel, přece nikdo se nezeptal kam jde, toliko mladší, ukazujíce naň, významně na sebe mrkali. Přešed dvůr obrátil se v levo a kráčel úzkými tmavými chodbami tak jistě, jakoby jich od dětinství znal, až pak u velkých, vysoce zklenutých, železem pobitých dveří se zastavil a stisknuv kliku těžkou, v síni prostranné se octnul. Síň tato, slouživši druhdy řeholníkům za večeřadlo, nyní k jiným hlučnějším účelům byla určená. Okna její štíhlá, zašpičatělá, uzounká vpouštěla jen tolik světla, co nuzně stačilo k osvětlení velké prostory, tak že ustavičné šero rozestíralo tajemný plášť svůj pod vysokým klenutím jejím. Mastičkář vstoupiv patrně se zarazil, neboť uzřel v síni společnost, kterouž tu neočekával. Více rytířů v úplném odění sedělo za dlouhým stolem v horlivém hovoru, mezi nimi i kněz, lehko k poznání po dlouhém černém rouše. Nebyl to však kněz řádu křižovnického; na prsech jeho neskvěla se hvězda červená. Byl věku vysokého, neboť kadeře stříbrné splývaly mu po plecech, trochu již nahrbených, dodávajíce osobě jeho vážnosti, kteréž mu i od rytířů za stolem sedících ochotně vzdáváno.

„Aj přítel Roland!“ zvolal ten, jenž u hořejšího konce stolu seděl, patrně pán domu; jakoby však řeč svou ponapraviti chtěl, pokračoval rychle: „Co Roland? — Slovutný mistr Severin to, pánové, jenž přišed přes moře, tuším z Benátek, města naše mastmi všech vlastí zaopatřuje. Muž to, jehožto služeb ani my odřeknouti se nesmíme, ač budem-li rány netoliko rozdávati ale i přijímati.“ — A pokynuv příchozímu, aby k dolejšímu konci přisedl, obrátil se smíchem k sousedu svému řka: „Co tomu říkáte, Jene ze Stráže?“

„Že meč můj,“ odpověděl rytíř tázaný, „nejedním zubem vykázati se může v odpověď na otázku tvou!“

„Vždy tak zhorka!“ mluvil první smířlivě. „Nemějtež mi za zlé, pane! Kdož bude ve spolku přátelském slova svá na váhu klásti? — My všickni, stav panský i městský společně na tom jsme se usnesli, že vší silou, statky i životy o to se zasadíme, aby v zemi zjednán byl mír pod vládou rozumnou. Není-liž tomu tak?“

„Ovšemť!“ odvětil Jan ze Stráže, muž květoucí, silný jako obr, udatný co lev a zkušený v bitvách co zlato v ohni; ale i věhlasný v radě, moudrý a opatrný. „Ovšem — v tom se my s vámi měšťany dobře snášíme.“

„A když vybojován bude mír žádoucí,“ mluvil onen dále, „a když dostaneme krále, kterýž by byl schopen spravovati nás po řádu od předků zděděném, — pak nás měšťáky co nástroj nepotřebný v bláto odhodíte — či ne? Zdali jste, pánové, kdy splnili, co jste nám v nesnázi své přislíbili? — Či již vykonán dvojí sňatek, na utvrzení přátelství věčného mezi pány a měšťany před rokem umluvený?“

Jan ze Stráže se zapýřil, i kousl do pysků, až z nich krev tekla. Pak smísil krev tu s krví hroznů ve velkém poháru.

„Aj, Olbrame," vmísil se do řeči mastičkář, „kde vlasť v nebezpečenství, nehodno hádati se o slova a tržiti s prospěchy nabytými!"

S úžasem obraceli rytíři zraky na mluvícího, ale on pozdvihna hlasu mluvil směle dále: „Bude-li stav proti stavu, strana proti straně vždy urputně státi na svém, budou-li ještě déle řevnivě válčiti sami proti sobě, snad nikdy neokusíme ovoce míru, ani my ani potomkové naši, — a království toto slavné padne za kořisť cizincům, ještoto se chvastati budou tím kouskem nehodným, že nás pode jho sehnuvše, otroky svými učinili!"

„Toho, bohdá, nebude!" zkřikl Olbram, pěstí na stůl udeřiv, až víno z naplněných pohárů vzhůru stříkalo. „Jsemť tu ještě já — co jsem přestál již tolikeré bouře, byv nejednou vyhnán z města rodinného co lotr a veřejný škůdce, vypuzen do lesů co lazar malomocný, jenž by vředy svými veškerý národ mohl nakaziti, — pronásledován co lítá šelma, — a opět s křikem veselým uvítán co očekávaný vysvoboditel. — A kdyby mne stokrát vyhnali z města, stokrát se opět vrátím a neustanu, dokud neuvidím na stolci českém krále podle srdce svého!"

Povstaloť reptání v síni, jako když vlny mořské hněvivě o skálu bijí; ale šlechetný Jan ze Stráže uchopil se slova, řka: „Toť právě kletba naše, že jsouce obyvatelé jedné země, ač rozdílného stavu a řádu, nemůžem se shodnouti a sjednotit o to, cožby ne jednotlivcům, ale všem vůbec prospívalo. Páni jdou za ctižádostivými záměry svými, a vy, měšťané, běžíte, padni oko nebo zub, za ziskem svým, — a nikdo k tomu neprohlédá, trpí-li tím obecné blaho čili nic. Kletba to dávná pravím, a vidíte pohříchu, jaké ovoce nesla a snad i budoucně, čehož Bůh uchovej! ponese."

„Čest pro vaše slovo, pane!“ promluvil kněz, jenž posud tiše byl seděl; oko jeho zahořelo, tvář bledá zbarvila se živým ruměncem. „Čest pro vaše slovo; ale já chovám v srdci pevnou víru, že v zemi naši ještě dosti mužů šlechetných a hrdinných, kteříž nedopustí na vlasť naši konečné zahynutí; mužů, jižto neohlížejíce se na ztrátu domnělých předností, výsad neb zisků, rádi položí v oběť statky i životy své, jak mile bude jednati se o to, aby na pozůstalou ratolesť kmene Přemyslova vštípen byl roub šlechetný, kterýmžby znova zazelenala se koruna stromu královského, nesouc ovoce zdárné, a stín ochranný, blahonosný rozesílajíc na všeliké strany.“

„Z duše's mi mluvil, otče Berengare!“ zvolal mládec, pod jehožto sličně sklenutým nosem teprv mladistvé peří vystřelovalo. „Jaktě Bůh na nebi! Na nás jest, bychom dokázali v osudné chvíli, že jsme hodní synové praotců svých! Nechámeli Korutana déle v zemi hospodařiti, zmalátní krev česká a my pozdě budem honiti bycha.“

„Nebylo-li by dobře,“ ozval se na to jiný, jemuž příliš ná opatrnosť psána byla na čele, „povolati do země Fridricha Rakouského, dle úmluvy uzavřené s Albrechtem, otcem jeho, hned tehdáž, když nám dával za krále syna svého Rudolfa, záhy zesnulého? — Snad Fridrichovi Slič-nému zůstaveno, rozšířiti kruh koruny české krajinami rakouskými, kteréž Rudolf, zvěčnělé paměti, království našemu přivtěliti slíbil?“

„Snad!“ usmál se Olbram opovržlivě. „Věř tomu kdo chceš a můžeš, ja nemohu. Mé mínění jest, abychom prohlédajíce k nynějšímu smutnému stavu věcí v království tomto, mezi sebou rozděleném, povolali na trůn . . .“

„— Pána," vpadl mu do řeči mládec onen, „jenž by znaje nás, naši řeč, naše práva, naše obyčeje a mravy, rukou mocnou řídil veslo vlády — jakž to bývalo za dnů praotců našich."

„Ticho, Vítku," napomínal Jan ze Stráže mládce rozhorleného, — „zmírniž oheň svůj! — Dávno-liž tomu, co zavražděn byl Tomáš z Bechyně v domě biskupském, když stavy na sněmu shromážděné, a o krále nového shodnouti se nemohoucí v trpkém posměchu k Stádicům odkazoval, že prý, když již mermomocí chtějí míti krále z kmene vlastního, tam snad ještě některého vzdáleného příbuzného knížete Přemysla naleznou. Pan Tomáš zaplatil nevčasný posměch svůj — životem!"

„Mějž se na pozoru, Vítku z Landštýna," šeptal mládci do ucha. „Co se před málo lety zběhlo v domě biskupském, snadno by se i ve špitálu křižovnickém opakovati mohlo."

„A byť bych měl tady život nechati," rozkřikl se mládec vínem rozehřátý, „slova svého nevezmu zpět! — Čechové zaslouhují míti krále českého a ne cizince z ledajakých pekel přišlého." A řka to vrhl železnou rukavici svou mezi poháry, až háčky a sponky její daleko odletěly.

Se hřmotem vstávali rytíři od stolu; ruce jejich hledaly jílce mečů; ale Jan ze Stráže utišil bouři povstávající žertem, řka k Olbramovi: „Víno tvé mluví z něho!"

„Dolož i láska!" řekl jiný rytíř, usmívaje se potutelně. „Jeť vůbec povědomo, že Vítek z Landštýna očí svých ku kněžně Eližbětě pozdvihuje; kněz Berengar by snad mohl dosvědčiti."

„Ale Berengar vztýčiv vážně hlavu, jal se podezření, na kněžnu Eližbětu ač jen pozdálí uvržené, řečí horlivou

vyvraceti, řka: „Vímť, nač narážíte. Rytíř Vítek z Landštýna ctí Eližbětu; ale ctí ji co kněžnu svou. Obdržev kdysi při veřejném klání z ruky její odměnu udatnosti, nosí od té doby barvy její a co rytíř věrný na věky jí službou se zavázal; to je všecko. Kdož ji nebo jej proto bude haněti?“

„Nikdo!“ přejal slovo rytíř, jenž byl prvé pro Fridricha Rakouského hlasoval; „zajistě nikdo, ač nenapíná-li Vítek naději svou výše, mysle, žeby snad nikomu neslušela koruna lépe než jemu, když by se jednou stal chotěm Eližběty — jak pravíte, dědičky království českého.“

„Nikoli, pane!“ odslovil kněz Berengar pevně. „Kněžna Eližběta nezapomene se nikdy nad důstojnosti svou; onať nezadá srdce ni ruky jinému, leč kdo by hoden jsa seděti po boku jejím na trůnu, schopen byl dědictví její slavné netoliko uchrániti, alebrž i zdvihnouti a upevniti. Já jsem jejím kaplanem, duchovním rádcem, a bez chlouby budiž řečeno — takořka druhým otcem, a protož mohu věděti a vím, jak kněžna smýšlí.“

„A přece,“ ozval se opět mastičkář u dolejšího konce stolu, „ani hodina tomu, co jsem zaslechl, že ruka Eližbětina od krále Jindřicha již zadána — zadána jakémusi šlechtici z Bergova, dvořanu jeho, a že svatba na potupu všeho království se má oslaviti.“

Jako lev rozdrážděný zvolal ohnivý Vítek kvapně: „To lžeš v hrdlo! Královská Eližběta žeby kdy zpustlého Bergova měla pojmouti za manžela? — Lež to pravím — hanebná, v pekle vylíhnutá lež!“

„I já pravím, že to nemožno!“ jistil kněz Berengar. „Byťby král Jindřich byl sebe slabšího rozumu, byťby záměry jeho a prostředky k dosažení jich byly sebe podlejší, takového veřejného rodu Přemyslova a stavův če-

ských pohanění se neodváží! Ještě jednou pravím, že to nemožno!“

„Nemožno?“ zasmál se Vítek divoce. „Pod sluncem, říkával zesnulý otec můj, všecko prý možno. Možno, že král Eližbětu k nízkému dvořanu přinutí, možno, že z nás všech, budeme li se hře jeho lhostejně dívati, pacholků a robů nadělá. V Korutanech prý to nic neobyčejného.“

„Kdybych nebyl tak stár,“ řekl Olbram, „přisám Bůh! mládec tento by mne trpkostí svou mohl nakaziti, že bych se rozkvasil jako těsto z díže ubíhající; ale věk a zkušenosť mnohým protivenstvím nabytá, udutnaly ve mně oheň jarý, jenžto mne druhdy k letu odvážnému a činům nepředloženým pudíval. — Někteří praví, že jsem příliš opatrný, nedůvěrný, netečný. Možná! a však po příčině, proč jsem se takovým stal, nikdo se neptá; tážete-li se však, co já o věci té smýšlím, povím krátce: I já soudím, že to víře nepodobno.“

„Podobno — nepodobno, možno aneb nemožno!“ pravil mistr Severín, „o to tuším marná a planá by byla hádka. Míním, že na tom vlastně záleží, aby ti, jenžto se sami ochránci země zovou, svévoli královské pevně se opřeli; neboť proč medle tlačí Jindřich na zasnoubení královského sirotka s nepatrným rytířem? — Proto, aby nemaje soka rodem sobě rovného, pevněji se usadil na trůnu českém, jenž pod ním viklati se počíná. Vít on, že v Čechách jest dobře býti, a protož buďme ubezpečeni, že dokud bude v zemi zvěře, zelí a kaše, on, muž Boží, nás neopustí.“

„A kdož jsi ty?“ otázal se Jan ze Stráže, mastičkáře přísně očima měře. „Kdo jsi, že slovo své mísíš směle ve slova naše? Jsa cizinec mluvíš o záležitostech

našich, jako bys vřeleji než my sami jich se ujímal! Odkud jsou zprávy tvé? — Co víš o úmyslech a záměrech Korutanského? Z jakých pramenů jsi čerpal nápoj ten nechutný, jímž ústa naše zhořčuješ? — a konečně: kdo nám ručí za to, že čistou pravdu a ne vymyšlenou lež shromáždění tomuto předkládáš?“ —

„Ani se ho netažte, pane!“ upokojoval Olbram rytíře Jana smíchem, dávaje věci vážné podobu žertu. „Kdo z nás může věděti, co on ví? Neslýchal-li jste, že má šetka? — Ale nechť ho má anebo ne, na zprávy jeho můžete spolehnouti jako — jako na evangelium, řekl bych, kdyby tu nebylo kněze Berengara, jenž by mne právem mohl viniti z rouhání. — Dosti-li vám na rukojemství mém, ručím za něj cti i statkem.“

Jan ze Stráže upustil od vyšetřování svého; ale kněz Berengar, jenžto z pilných studií znal theorii o daimonech nebo běsích druhu rozličného zevrub, vstal od stolu, aby blíže popatřil na člověka, o kterém se třeba v žertu pravilo, že má šetka; přistoupiv k němu zvolal hlasem vysokým: „Zaklínám tebe Bohem živým...“.

Leč mastičkář nedal mu domluviti, řka: „Neplýtvejtež, otče ctihodný, slovy svatými. Slyšeli jste, že Olbram za mne se zaručil.“

„Ve věcech světských,“ pravil kněz rozhorlený, „připouštím, nikoli ve věcech spasení duše se týkajících. V těch nemá Olbram hlasu žádného, a protož táži se tebe ještě jednou —“

„Mám-li šetka anebo ne?“ zasmál se mastičkář a obě dásně jeho se zuby valně prořídlými vystoupily co krvavé hradby zakleného zámku, z nichžto zde onde bašta alabastrová vyniká. — „Mám-li šetka? — Nu lidé to jistí, a já — nechť se vám upřímně vyznám, víru jejich nepodkopávám.“

„On nezapírá!“ zvolal kaplan v poděšení. „On nezapírá! Druh to věrný ducha zlého — výškrabek pohanstva!“

„A snad vy sám, otče,“ usmíval se mistr Severín, „toho šetka máte, po němž tak pilně se pídíte; tuším, že z kapsy roucha vašeho co rohatina na světlo se drápe.“

Bezděky sáhl kaplan do kapsy a k náramnému úžasu svému namakal mužíka koženého, s píď velkého, kteréhožto s hrůzou daleko odhodil, potichu exorcismy latinské odříkávaje.

Někteří z hostí děsili se, jiní pověr prostí počali se smáti, a Olbram vida, že mastičkář meze slušnosti přestoupil, okřikl jej přísně, řka: „Dost těch žertů! Pomni, že nestojíš zde před krámcem svým, abys nám ukazoval kousky kejklířské, jimiž diváky své obveseluješ a kupce lehkověrné přivoláváš; — vy pak, otče,“ pravil Berengarovi, „odpusťtež mu, že sobě se ctihodnou osobou vaší žert, ač neslušný, dovolil.“

Berengar neodpověděl ničeho; ale na zamúcené tváři jeho bylo znamenati, že těžce nese zlehčení stavu duchovního v osobě své.

A však mistr Severín pojal jej uctivě za ruku, řka smířlivě: „Nedejtež se, otče, mýliti oděvem, jejž nosím, aniž mravy a způsoby, kteréž jsem k vůli oděvu tomu na sebe přijal. Pohleďte mi ve tvář! — Může-liž ten, který s Belzebubem stojí ve spolku, jak snad o mně se domníváte, jasně komu se podívati do očí? Já slýchával od svého dětinství, že ne!“

Ctihodný kaplan přeměřil svýma bystrýma zrakoma muže od hlavy k patě a nechav je utkvěti na tváři jeho, zavrtěl hlavou šedivou řka: „A je-li tomu tak, jak díš, jsi-li v skutku muž počestný a pravověrný — k čemu medle to kejklířství, to zakuklení?“

„Nehoršte se, otče," odpověděl Olbram za mastičkáře; „mát on k tomu své dobré příčiny, kteréž ani vás tajny býti nemají, jen co strana naše nad korutanskou většího prospěchu nabude, aby ti, co nyní ještě všelijak ukrývati se musejí, volně mohli pozdvihnouti hlav svých."

„Tvé slovo," pravil Jan ze Stráže, „ručí nám za poctivosť jeho, a na tom prozatím dosti; více však nám záleží na tom, abychom zvěděli, odkud muž ten čerpal podivnou novinu svou, že totiž král kněžnu Eližbětu s Bergovem zasnoubiti obmýšlí?"

Mastičkář vypravoval krátce a se zatajením všech zbytečných okolností, co byl v domě přítele svého, koníře od Bílého lva, zvěděl.

Jan ze Stráže pokrčil pohrdavě ramenama řka: „Ženské to klepy! Lehkomyslný Bergov chtěl milenku svou postrašiti, v ní žárlivosť zbuditi a tím ještě více do osoby své pobláznití. Známť Vilíma Bergova! Jestiť to větroplach, kterýž domnívaje se, že u všech ženských lehce zvítězí, s kousky svými nepočestnými ve společnosti sobě rovných rád se chvastává. Jeho marnosť, chlubivosť, drzosť, dotíravosť jest tak odporná, že nevím, aby která panna aneb paní, jen trochu vzdělanější, do jeho hladké, významu prázdné tváře se zamilovala."

„Toť ženské špatně znáte!" odvětil mistr Severín směle a chladně. „Hladká tvář a hladká řeč všecko u nich zmůže. I ta nejcnostnější podá se, budete-li jí mluviti, že bez ní býti nemůžete, že život váš zvadne a uschne co strom bez kořene, neoblaží-li vás ona přízní svou. O jedné i dvou vím jistě, že tímto způsobem byly oklamány, o mír srdce i štěstí života hanebně oloupeny; a k těm mohl by se přidati valný počet jiných, neméně lehkověrných. Jedna z nich byla — má vlastní žena!"

„Žena tvá!“ zvolal Jan ze Stráže v podivení. „A svůdce její? Je Čech nebo cizinec? — Jmenuj nám ho!“

„Nikoli!“ řekl mastičkář smutně. „Já jsem se vysoce zapřisáhl, že sám s ním budu účtovati, nikoho na pomoc nevezmu. Msta má je zdlouhavá — ale jistá.“

„Nechciť vnikati do tmy tajemství tvého,“ pravil Jan ze Stráže; „snad čas sám ji objasní. Já nejsem všetečný.“ A řka to, přistoupil k Olbramovi a mluvil s ním tajně ve výklenku okna.

Hned na to přitočil se Vítek z Landštýna k mastičkáři, řka žertovně: „Mistře, já věřím v učenost i poctivost tvou, já věřím, že máš šetka, věřím že umíš čísti ve hvězdách osudy lidské, — protož pověz mi: co tam čteš o mně?“

Mistr Severín nezkazil nižádný žert, pročež pozorovav dlouho a bedlivě tahy obličeje mládcova, řekl s líčenou vážností co věštec nadšený: „Mysl tvá je čistá co voda diamantu zámořského, oheň šlechetný plápolá v tobě pro vše, co krásného, dobrého a vznešeného, naděje tvá pne se vysoko, co jedle na horách našich aneb cedry na Libánu; ale škoda těch vlastností, že je v brzce nízký drn přikreje. — Čím sličnější květ byliny zemské, tím rychleji odkvétá!“

„Dobře-li jsem porozuměl slovům tvým, chtěls říci, že brzy umru a hrob můj že přijde v zapomenutí?“

„Tys řekl!“ odpověděl mistr.

„Byť!“ zasmál se Vítek. „Jednoho-li jen cíle dosáhnu, nechať dle proroctví tvého složím mladé kosti pod nízký drn. Jeť ovšem trudno rozloučiti se se světem tímto v květu mladosti; ale kdo dosáhl blaha nejvyššího, a byť i na jednu toliko hodinu — žil dosti.“

„Budoucí věci věděti může toliko Bůh," pravil Berengar vážně, zaslechnuv poslední slova rozmluvy této; „toliko Bůh, opakuji — a ten se Hospodinu rouhá, kdo temnou roušku budoucnosti smělou rukou odkrývati se opovažuje."

Zatím byli Olbram i Jan ze Stráže od okna k nim přistoupili. „Dobře jste pověděl, otče ctihodný!" řekl první. „V budoucnost nahlédnouti není dáno oku lidskému; ale ku přítomnosti dlužno zřetel obraceti, aby nás budoucnost nepřipravených nenalezla. — Pohleďte z okna! Vidíte tam na levém břehu Vltavy hrad pevný s věží vysokou — most se strany protější chránící? — Nejsou tyto tvrze sobě podobné jako vejce vejci? — Tam tu upevnil Jindřich z Lípy k obraně proti kterémukoliv nepříteli, jemuž by se zachtělo do města našeho válečně vpadnouti, pokojné obyvatele jeho nubiti a zděděná práva jejich nohama šlapati. — Proč? Poněvadž jsa pán prozřetelný prohlédal k budoucnosti. — Z téže a ne jiné příčiny ohradil a upevnil jsem já toto místo, v němžto shromážděni jsme; neboť zkušenost mnoholetá vyučila i mne opatrnosti a prozřetelnosti. A nedokazuje-li nynější běh věcí, že ostražitost má nebyla marná a bez potřeby? V rukou Jindřicha z Lípy a v rukou mých — jsou nyní klíče Prahy!"

Rytíři sestoupli se k opětnému rokování. Hlasové jejich brzy se ztišili k šeptu nesrozumitelnému, brzy zas vyrazili křikem vášnivým. Odpory namítány a poráženy, pochybnosti bázlivých vyvraceny, vrtkavá mysl nerozhodnutých v naději posilněna, jednota zřízena a slavným rukoudáním stvrzena.

Když se byli rozstoupili, otázal se kaplan Eližbětin: „Na čem jste se usnesli, pánové? Jste-liž volni a ochotni,

popříti ctné dědičce Přemyslovců v nynější nesnázi její ochrany mocné, kterouž od vás důvěrně očekává?“

„Pro Eližbětu krev i život!“ zvolal horlivý Vítek a tvář jeho zahořela ruměncem šlechetného nadšení. „Naše věrnosť pohasne toliko s posledním vzdychnutím!“

„Řekni jí, ctihodný otče,“ přisvědčil hrdinný Jan ze Stráže, „že naše meče zasvěceny jsou službě její, a nenechámeť je bohdá v pošvách zrezovatěti.“

„Bůh vás za to žehnej!“ zvolal kněz, oči maje k nebi pozdvižené. „Památka vaše žíti bude u nejpozdnějšího potomstva, vnukové synů vašich povídati sobě budou o velkodušnosti a hrdinnosti předků svých.“

„Dovoltež, otče,“ pravil opatrný Olbram, pojav jej za ruku, „abych vám něco na rozloučenou připomenul. Že kněžně Eližbětě hrozí nebezpečenství, o tom dle mínění mého není pochybnosti; třebať však věděti: jaké? abychom je záhy mohli předejíti. Vy máte přístup k ní i ku králi, — hleďtež pověsti dnešní na stopu přijíti a především o věci té důkladně se přesvědčiti, a dovíte-li se čeho jistějšího, neopomiňte nás o tom bez meškání zpraviti.“

Kněz Berengar, přislíbiv oč byl požádán, chystal se k odchodu; ale Jan ze Stráže zadržel ho řka: „Nezpěčuj se přijmouti průvod můj, neboť v časech těchto není bezpečno po ulicích pražských ani na bíledni; strana straně úklady strojí, za každým rohem číhá nepřítel, vraždy za dne spáchané nejsou nic neobyčejného. Byloť by mi upřímně líto, kdybys jda odtud k nějaké pohromě přijíti měl. — Nadto mám zprávy jisté, že vyhnaní Velflovici, dověděvše se o příchodu žoldnéřů cizozemských, králem Jindřichem do země povolaných, u valném počtu do města se hrnou a zdvihajíce zpupně hlav svých násilně sobě počínají.“

„Roucho mé," odpověděl kněz s tichým úsměvem, „mocněji mě zastíní nežli meče vaše, a nad to zbytečně bych přilákal na sebe zřetel zlomyslných, vidím jsa veřejně ve společnosti vaší."

„Jak ti líbo!" řekl Jan ze Stráže; „tomu však nezabráníš, abychom jedouce pozdálečí tebe na očích podrželi, dokud se nepřesvědčíme, žes bezpečně v příbytek svůj se dostal."

Proti tomu nedalo se ničeho namítnouti. Berengar požehnav shromáždění odešel ze síně a podkasav na dvoře dlouhé roucho své, dal se přes lávku. Brzy na to i rytíři Jan ze Stráže a Vítek z Landštýna vsednuvše na koně osedlané vyjeli s několika sluhami ozbrojenými ze špitálu přes most spuštěný a touž ulicí se dali, kudy kněz Berengar k domovu se ubíral.

Kapitola třeti.

Tlačí sic jej stříbrošedý věk;
Mysl však jej šlechtí ještě jará,
O dobro se vlasti moudře stará.
Hněvkovského Děvín, zpěv 3.

Po odchodu ostatních rytířů zůstal mastičkář s pánem hradu ve velké síni. Sluha, jenž byl hostům nalíval, na pokynutí pánovo se odstranil.

„Nyní jsme samotni, Rolande!" promluvil Olbram. „Svlec se sebe mastičkáře, aspoň na několik okamžení, a povídej, cos mimo novinky již sdělené ještě více o nepřátelích našich vypátral? — Zakuklení, které jsi zvolil, abysi z vyhnanství nepoznán do města vrátiti se směl,

tuším nám velmi prospěje, jelikož tobě zjednává přístup u přátel i nepřátel. Nemohuť však zapříti, že při tom vázneš v nemalém nebezpečenství. Což aby některý z Velfloviců, ještě rodu našemu záhubu přisáhali, v mistru Severínovi poznal pověstného Rolanda, jehožto meč přečasto se koupával v černé krvi jejich?“

Mastičkář sevřel rty k tichému úsměvu: „Tak dlouho mě znáš, Olbrame, a tak špatně! Kdybych se obával o svůj život, zdaliž bych byl tolikrát nastavoval prsa svá střelám i mečům nepřátel našich odpovědných? — Zdali jsem sotva vypuzen byv z Prahy, zároveň s tebou, ještě dříve než ty, opět se nevrátil? Kdo to byl, jenž se smělým čelem pojeviv se v městě od nepřátel opanovaném, co potápka na zrcadle jezera, pokaždé hned zase zmizel, kdykoli střelci luk napnuli na něj? — Všude mne viděli, všude stíhali a nikde nelapili. — Nemoha svůdci své ženy, jemuž, jak víš, pomstu strašlivou jsem přisáhal, dostati se k hrdlu, ant nevycházel leč obklopen mnohými přátely, ukryl jsem se v doupěti tajném, číhaje co vlk lačný trpělivě na lup svůj, dnem i nocí. Číhalť jsem mnoho dní — nadarmo; pak jsem si vymyslil jinou. Převlečen za žebráka sedával jsem den co den u kostela svatojakubského. Konečně přišel ten, jehož jsem hledal, a právě když na prahu chrámovém sahal po svěcené vodě, uvrhnul jsem se naň co dravec lesní a vyzdvihna jej od země, tu před samým chrámem porazil jsem jej k zemi a dýka má vjela mu hluboko do těla. On zařval co tur — ztrhlť se pokřik, a já utíkal co šílenec. Na sta lidu vyběhlo z chrámu; někteří pustili se za mnou, jiní nadbíhali mně: ale já silou zoufalce porážel každého, kdokoli mi v cestu kročiti se odvážil. — Dostav se šťastně k řece uvrhnul jsem se v proudy

její; a když jsem doploul břehu protějšího, byl jsem zase jako pták na svobodě!“

„Ano, Rolande!“ pravil Olbram, „to byl odvážný kousek! Pražané si o něm podnes povídají. A však ruka tvá, jindy trefná, tehdáž dobře neměřila. Poranil jsi starého Bergova těžce, ale nezabils ho. On pak vylízav se z toho nenastoupil cestu pokání, jak mnozí očekávali, alebrž znovu do víru rozkoší tělesných se vrhnuv, vede snad posud život jaký před tím.“

„I za to budiž nebesům děkováno!“ zvolal mastičkář. „Na hříšníku kajícím nebylo by mi, co křesťanu, lze mstu svou vyliti; že pak, jak pravíš, v nešlechetnostech svých setrvává, to mně milé. On mi právem propadl, a ruka má bude toliko nástrojem mstitele věčného.“

„Rolande!“ pravil Olbram opravdově, „přál bych pro tvé vlastní blaho, abys upustiv ode msty nesmyslné nad bídným jednotlivcem, přenesl ji na všecky nepřátely jména našeho, na všecky Velflovice, na všecky vrahy vlasti naší, a především na ty hnusné pijavice korutanské, kteréžto krev přátel a krajanů našich hladově do sebe lokají!“

„A ty, jenžto mě znáš téměř od dětinství, ty, s kterým jsem dělil pouta, žaláře, ústrky, vyhnanství, — ty bys mohl se domnívati, že jsem za příčinou osobní msty onen svatý cíl kdy z mysli pustil?“

„Odpusť, starý, zkušený příteli,“ řekl Olbram objímaje druha srdečně, „odpusť, že jsem třebas jen na okamžení pochybovati směl o ryzím, vlastenském smýšlení tvém; ale nediv se! Časté zrady, tuhé, protivné osudy učinily mě, neřkuli podezřivým, aspoň velmi nedůvěrným, ostýchavým, nesdílným.“ —

Oba mužové leželi sobě dlouho v náručí a slzy velké stály jim v očích

Temný hlahol ozval se na ulici, pak různý křik, pomíšený se hřmotem zbraní.

„Slyš, co to?“ zvolal mastičkář, ucho k té straně napínaje, odkud hluk do síně dorážel.

Hned na to kvapným krokem vrazil do síně vojín, sotva dechu popadaje.

„Co se stalo?“ tázal se Olbram rychle, jda mu vstříc.

„Pane!“ koktal sluha, „na ulici rozléhá se křik: Olbramovici ven! — a od domu Šimona Štuka slyšeti hlomoz zbraně a řinkot mečů, a mezi to hulákají jedni: Olbramovici! a druzí: Velflovici! — a právě nyní přiběhl ke špitálu kůň osedlaný bez jezdce!“

„Ha!“ zkřikl Olbram, „tu máme to nadělení! — Zajisté Jan ze Stráže potkal se s některým protivné strany. — Chytil někdo z vás koně toho?“

„Ano, pane!“ odpověděl sluha: „Hroš, co stál u lávky na stráži, pravil, že to hrušák páně Vítkův.“

„Jak jsem řekl!“ zvolal Olbram. „Honem! Můj šišák a meč!“ A strhnuv sám oboje nedočkavě se stěny pospíchal na dvůr. Mastičkář jej následoval. „Ty tu zůstaň!“ velel pán hradu, „a místo mne dávej pozor na bezpečnost tvrze. — Toho poslouchejte, dokud se nevrátím,“ řekl k udiveným vojínům, a pojav jich s sebou pět vsedl rychle na kůň a jako lítá bouře letěl přes spuštěný most na místo půtky.

Boje v ulicích nebývaly za tehdejších časů, kde strana o stranu se třela, nic neobyčejného, a protož vojínové v hradě pozůstalí nedivili se kvapnému odjezdu pánovu, ale spíše osobě nového velitele svého. Ten však ukázal, že mu řemeslo vojenské nikoli není nepovědomé.

„Co zevlujete?“ zahřměl na ně a postava jeho se zpřímila, že se zdál o hlavu větší. — „Most vzhůru! — či chcete, aby sem nepřítel vskočil nenadále?“

Vojínové se zastyděli, neboť ve zmatku byli opominuli most za pánem úprkem ujíždějícím zdvihnouti. A když rozkaz ten vykonán, velel opět mastičkář: „Vy čtyři na věž rožní proti mostu — a vy ostatní ku střelným děrám se rozestavte. Buďte s kušemi pohotově, kdyby snad mimo nadání boj nastal opravdovější.“

Mlčky a však ne bez podivení uposlechli vojínové, a když byl mastičkář se přesvědčil, že všecky rozkazy jeho vyplněny, vrátil se do velké síně, aby sobě ze zbraní, tam po stěnách jednak pro ozdobu, jednak i pro potřebu v pěkném pořádku visících, vybral přilbici a meč. Když byl těžký helm přes kukli na hlavu vtisknul a pádný meč v rukou potěžkal, bylo mu jakoby jiný duch v tělo jeho se přistěhoval.

„Tak dávno již neměl jsem tě v ruce,“ řekl k meči, máchaje jím na zkoušku, „a divno! Jakoby ten studený ocel tvůj vlíval oheň jarý do mých žil, a ta stará hlava má jakoby pod šišákem o několik liber byla lehčí! — Kde jste časové, co jsem meč v pěsti a šišák s chocholem na hlavě, na bujném hřebci husté řady nepřátel prorážel, podoben jsa vichru, vše mentinou s sebou unášejícímu? — Ha, jak padali bojovníci nepřátelští pod ranami mými, jako zralé klasy pod ostrou kosou sekáčovou! Jak radostně ržál hřebec podemnou — jak slavně zvučela trouba válečná — jak plesávali druhové moji rykem divokým! — A když jsem, vítěz oslavený s kořistí bojnou domů se vracíval, vycházela mi vstříc choť sličná, květ duše mé — s líbezným usmáním a vřelým políbením

mne vítajíc. — A nyní? —“ I odmlčel se a zakryv dlaní oči, silnými kroky síň dlouhou přecházel.

Opět se ozval z ulice hluk a dusot kopyt koňských. I voláno o spuštění mostu. Mastičkář poznal hlas Olbramův i dal rozkazy potřebné. Hned na to vjelo do špitálu několik Olbramovicův a za nimi nesli sluhové na ramenách rytíře Vítka, na smrť bledého, s tváří od prachu ukálenou, vlasy divoce a různo přes oči přehozenými; z boku prýštila se krev. Vnesše jej do síně položili opatrně na stolice, spěchem v podobu lůžka sestavené.

„Hoho! mistře Severíne!“ zvolal Olbram, spatřiv mastičkáře úplně ozbrojeného. „Tyť jsi se vyšňořil, jakobys opravdu nějaký náběh očekával? — Nikoli! Tak daleko neodvážili se ještě protivníci, aby lva v jeskyni jeho chtěli dráždíti a znepokojovati! — Bylať to jen obyčejná šrůtka uliční, jakéž se od časů nedávných zhusta přiházívají, a ani bych o ní řeči neučinil, kdyby při ní náš hrdinný Vítek náhodou nebyl k úrazu přišel.“

Rytíř z Landštýna zkřikl na lůžku bolestí a odstrčil jednoho sluhu tak mocně, že se bez mála na zem svalil.

„He, vy holomci, zlehka!“ volal Olbram na sluhy. „Zlehka! Nezacházejte s rytířem jako s kusem dřeva, — a ty, mistře,“ pravil k mastičkáři, „odlož lebku a meč a přihlédni k ráně. Viz, postačí-li některá mast tvá, nebo-li bude třeba povolati lékaře učenějšího — což bych ovšem nerad viděl.“

Severín, poslušen co žák mistrem přísným okřiknutý, pověsil lebku i meč na hřeb, odkud je byl sňal, a spustiv dolů roucho podkasané jal se Vítkovi odpínati ocelové sponky a prošívanice a sprostiv jej oděvu svrchního spatřil ránu ostěpem zasazenou, dosti hlubokou, kteráž však na štěstí nebyla velmi nebezpečná; toliko ztráta

krve byla hojná, následkem čehož rytíř víc a více zemdlíval.

„Nu, jak? Stačí-liž umění tvé?“ tázal se Olbram s účastenstvím.

„Bohu díky!“ odpověděl mastičkář. „Jen co bude rána od krve sedlé očištěna, doufám, že mast přiložená brzo ji zacelí, zvláště bude-li raněný pokojně se chovati.“

„Tedy přikroč bez meškání k dílu svému! — Vy pak, přátelé!“ promluvil Olbram k několika Pražanům s ním přišedším, „posaďte se na chvilku, — a ty, Mikši,“ pokývnul služebníku, „nalej nám čerstvého vína! Nebudeť na škodu, splákneme-li mrzutosť, kterou nám opovážlivosť Velfloviců způsobila, několika srdnatými doušky.“

„Měšťané se nedali dlouho pobízeti. — Oděv jejich nevyhlížel hrubě po vojensku. Někteří měli ještě kožené zástěry před sebou, jak byli na první pokřik z dílen svých vyskočili; nohy byly buďto bosé anebo vězely jen v domácích sandálech; na hlavách však nechyběly přilbice ocelové a v rukou mozolovitých blyštěl se buď meč, neb oštěp, neb aspoň pádné kladivo. Časové tehdejší byli tak nepokojní, že dle svědectví jednoho souvěkého kronikáře „kdo měl dvě sukně, prodal jednu, aby sobě koupil meč.“

Medovina i víno, jímž Olbram hosti své častoval, byly výborné, a k vůli dobrému doušku pozdrželi se měšťané déle, neobávajíce se, že tímto zastavením živnosť jejich ztráty jaké utrpí; neboť měli doma tovaryše statné, na jichžto věrnosť úplně mohli spolehnouti.

„Kdo z vás nám poví,“ otázal se Olbram, „jak se ta neblahá rvačka strhla?“

„Já to viděl od prvopočátku!“ odpověděl hřmotný hlas. Ten, jemuž hlas ten náležel, byl muž zavalitý,

ramenatý s vysoko vykasanýma rukávama; přes prsa rozhalená visela zástěra z kože bůvolové, místy od jisker propálená; ruce jeho byly černohnědé, svalovité, tvář sazemi umouněná.

„Já to viděl ze své kovárny," pokračoval muž v řeči své — „a když ne, ať mne Velflovici snědí, jak tu stojím i se zástěrou. — Slyším dupot koňský — vyhlédnu. Od Zderazu jelo as osm Velfloviců, v jich čele — Jakub od Věže. Nu, pomyslím si, tiť nedají u tebe kovati, to se rozumí! I vrátím se k nákovadlině a buším, jakobych ničeho byl neviděl; toliko že jsem ve vzteku železu silnější rány dával, až jiskry daleko do ulice stříkaly. — V tom přijížděl též několik jezdců od mostu. Byl to pan Jan ze Stráže — známť ho po pukléři žilovaném, a mladý Vítek z Landštýna se skrovnou družinou. I hned rozšířili se Velflovici, jedouce muž vedle muže, tak že celou šířku ulice pro sebe zaujali. To vida pan Vítek, jenžto vždy bývá zhorka nakvašený, bodl svého hrušáka až se na přední nohy sepnul. A rozjev se proti nim volal: „Stranou, měšťákové! Ustupte lidem lepším!" A než to dořekl, ba nežli ještě meč z pošvy vytrhnul — ani sám nevím, jak se to stalo — vrazil mu jeden z Velfloviců dlouhý oštěp mezi žebra tak rázně, že rytíř co zralá hruška se sedla spadnul a pan Jan ze Stráže s pomocí svou pozdě přišel. Tím vztekleji však vrazil mezi ně, rychlostí blesku; i padaly rány husté s obou stran, jako když já se starším tovaryšem železnou hůl na plocho rozbijíme. — Velfloviců bylo jako sršňů, a já obávaje se, žeby ten dobrý pán při vší své udatnosti mohl přesile jejich podlehnouti, mrštím kladivem mezi Velflovice a volám z plného hrdla: Olbramovici ven! — A tus měl vidět, jak ze všech stran přibíhali našinci; ale i Velfloviců

přibývalo jako mraků, až je konečně břitký meč tvůj s potlučenými hlavami do všech čtyr stran rozehnal.“

„Zmije ta,“ pravil Olbram zlostně, „počíná opět na nás syčeti a hlavou proti nám kroutiti; ale Bůh mi svědkem, že neustanu, dokud ji nepotru, a městu našemu i veškerému království mír žádoucí nezjednám.“

S plesáním přijali měšťané slavný slib od toho, k němuž co vyvolenému osvoboditeli byli uvykli obraceti zraků svých.

„A my tobě budeme věrně pomáhati,“ doložil kovář, slova svá s rázným na dubový stůl udeřením doprovázeje — „a pakli ne — nechť tvář nového krále nespatříme! Jestiť věru, Olbrame, svrchovaný čas, abys jim dluh zplatil.“

„Ó,“ řekl Olbram, „dluhůť narostlo co úhelek přes noc, i budu míti dlouho co zpláceti. — Pamatujete-li se, přátelé, kterak ti dravci vloni, spojivše se s kutnohorskými Ruthartovici, jako rota vlků o půlnoci udeřili na klášter sedlecký, v němžto právě někteří pánové straně naší příchylní, nenadějíce se ničeho zlého, přenocovali? Jindřich z Lípy, Jan ze Stráže i Jan ze Zvikova byli jsou lomozem zbraní vyburcováni ze sna, po krátkém odporu přemoženi, svázáni a v poutech na hrad Lidice odvedeni. Mne hledali s pochodněmi po všech chýžech, kolnách i půdách; ale přítomnosť ducha mého byla větší než jejich slídivosť a krvežíznivosť. Uslyšev vybíjení dveří a poznav vlky po vytí, utekl jsem mezi mrtvé — do kostnice, a jen tak život jsem obhájil; nebo se mnou nebyli by se vozili po hradech ze žaláře do žaláře! Mneť chtěli toliko co psa zaškrtiti; za to nyní já s pomocí Boží budu škrtiti je, jednoho po druhém a všecky společně, dokud pod rukama mýma poslední zvuk ze sebe nevydají.“

Divoký ples zazněl v pochvalu řečníka, když byl domluvil; stříbrné poháry zazvonily, konce mečů a oštěpů na kamenné podlaze zařinčely.

Mezi tím byl mastičkář ránu Vítkovu obvázal, jenž otevřev oči poznenáhla k sobě přicházel. I odhrnul husté snědé kadeře s obličeje, kolem matně se dívaje. Spatřiv neznámé tváře ozbrojených měšťanů, přejel dlaní čelo, jakoby se na něco chtěl upamatovati; pak vyskočil z lůžka a zkřikl: „Můj meč! — Kde je můj meč?“

S mírným násilím uložil jej Olbram pomocí mastičkáře opět na lůžko, řka: „Upokoj se, pane Vítku! Zde jsi mezi přátely; ale šetřiž sil svých! Vlasť a Eliščběta jich potřebují!“

„Eliščběta!“ zvolal rytíř v blahém rozněcu. „Ano, pro ni vře krev má v těle; jí tlukou všecky žíly, a přál bych sobě míti tisíc životů, abych je mohl všecky, všecky pro ni nasaditi.“

Olbram zavrtěl hlavou: „On počíná třeštiti — a síň tato hlučná nehodí se pro nemocného. Máš za to,“ šeptal mastičkáři do ucha, „žebychom jej bez ublížení na zdraví mohli dát do příbytku jeho donesti?“

„Za to ručím.“

„Nuže!“ velel Olbram zbrojnoši Vítkovu: „objednej rychle nosidla zakrytá, — a ty mistře Severíne — neb jak ti říkají — měj péči, aby pozorně byl nešen!“

Vítek zprvu mocně se zpěčoval, ujišťuje vysoce, že může sám ne-li jeti, aspoň jíti; po několika marných pokusech svolil k umluvenému přenešení.

Když nosiči s raněným byli odešli, jal se kovář, již trochu podnapilý, široce vykládati: „Nač ty spolky s pány a rytíři? Nebývali oni od jakživa proti nám? Neviklali oni po všecky časy na právech našich, chtíce je ze základů vyvrátiti? — Nejsme my sami sobě dosti?“

„Nikoli, kmochu!“ odpověděl Olbram vážně. „Strom, má-li hrdě k oblakům se pnouti, musí kořeny hluboko do země zakotviti — musí míti kmen zdravý, a ratolesti své silné i útlé na všeliké strany rozkládati. — Šlechta bývala ode dávna v zemi; bylať před námi, a bude po nás. My chtějme toliko, aby vedle svých šetřila i práv našich, nás neodstrkovala, po nás nešlapala, nýbrž považujíc nás za spoluobyvatele země, za ratolesti kmene národního, zároveň s námi o blaho, zdar a rozkvět vlasti společně pečovala. A k tomu tuším již první krok učiněn.“

„Snad-liž navršením oněch svatebních sňatků mezi pány a měšťany,“ namítnul kovář — „kterýmž umluveno, aby dcera pana Jindřicha z Lípy dána byla za manželku vnukovi Rutharda z Kutné Hory, a dcera Velflínova mladému pánu z Lichtenburga? Myslíš, že opravdu k tomu dojde, aby pánové splnili slovo, sudlicemi na nich vynucené? — Snoubenci jsou děti, a než dospějí, dávno se pánové ze mdloby a úzkosti nynější zpamatují — a dříve, věř mi! vlasť prodají, než aby krev svou zprznili krví měšťanskou! — Nenahlížíš-li, že pouze proto k nám lnou, poněvadž sami sobě nemohou zpomoci? Naše peníze, naše paže jsou to, kteréž v nuzné potřebě své hledají; a není-li tomu tak jak dím — ať od dneška velkého kladiva neuzdvihnu!“

„Něco pravdy jest ovšem ve slovech tvých,“ pravil Olbram; „ale kdybys měl oko bystřejší, předsudkem nezakalené, poznal bys, že toliko společnou silou lze vypuditi ze země zhoubce Korutany a pak slabého Jindřicha vyměniti za krále jiného, kterýžby jsa schopen vládnouti nad národem bystrohlavým, znal tvrdé lebky, jakýchž mezi námi nemálo, ohnouti a k rozumu přivésti.“

„A však tito Korutané,“ ozval se ze zástupu měšťan

jiný, hubený to, vyzáblý mužík s tváří od neštovic notně zdrápanou — „tito nenávidění, osočení Korutané uvedli aspoň do města našeho život v obchodu! Co jsou zde, jde zboží rychle od ruky, a kože, lůj i jiné věci dostanou se od nich za pac!“

„Styď se v hrdlo!“ okřikl jej Olbram. „Chtěl-li bys loupeží, kterouž oni na ubohých vesničanech vydírají, zbohatnouti?“

„Měšťan se odmlčel, vida že i ostatní s opovržením naň hledí.

„Já myslím,“ pokračoval Olbram, „že to svatá povinnosť každého šlechetného občana, míti na zřeteli obecné blaho, a byť i jeho vlastní osobní prospěch tím hynul. — Co se mne týče, dokázal jsem tuším skutkem, že hotov jsem pro dobro obecné zhostiti se statků, hodností, ba i střechy nad hlavou! Čiliž nepodstoupil jsem dosti nátisků, žalářů i vyhnanství? — a zdali jsem při všem tom protivenství kdy zoufal nad věcí svatou, spravedlivou? — Odstup však ode mne, abych se tím chlubil, domnívaje se, že toliko já sám schopen jsem takových obětí. Nikoli! Na sta mužů šlechetných cítí stejně se mnou, jejichž heslo jest: vlasť! — Jeden z vás vinil mne ze spolku s pány. Věztež tedy, ať již před vámi ničeho netajím, obsah rokování našeho. — Usnesliť jsme se na tom, že ohavné bezvládě v zemi konec učiníme, nehodného Korutana, kterýž o nás nižádné péče nemá, koruny Přemyslovců zbavíme, a dceři Václavově, šlechetné Eližbětě dáme za manžela muže, kterýžby, znaje kralovati, práv našich hájil proti nepřátelům zevnitřním i vnitřním. — Chcete mi k vyvedení toho cíle srdcem i rukou býti radni a pomocni?“

„Ano, Olbrame, to chceme věrně!“ zvolal kovář,

rukou silně na stůl udeřiv. „My všickni jak tu stojíme! — Či ne?“ obrátil se ku koželuhovi, jenž byl před chvílí se prohlásil, že Korutané život v obchodu do města uvedli. I podíval se naň tak ostře, jakoby jej chtěl střelami zraků svých probůsti.

„My všickni, všickni!“ křičel koželuh přede všemi, pohledem kovářovým poděšený. „Věru, my všickni! Co jsem prvé prohodil, byla jen tak soukromná myšlénka, která mně mimovolně z úst vyklouzla.“

„Tedy se vraťte v pokoji k živnostem svým!“ řekl Olbram, měšťany rozpouštěje. — „Snad brzy vás povolám k boji rozhodnějšímu, než byla tato dnešní šrůtka.“

Kapitola čtvrtá.

Kam jste zmizli ušlechtilí snové,
Sladké klamy, zdání přeblahá?
Kollár.

Mladý Vítek z Landštýna ležel na lůžku, o sobě nevěda, na smrť nemocen. Rána, kterou byl mastičkář za nepatrnou prohlásil, nebezpečně se zapálila; zimnice jím lomcovala. Tak ležel již mnoho dní; paměť jej byla opustila, před očima míhaly se obrazy přepodivné, rozervané to plody zpruzené, rozpálené fantasie. Mnohokrát se mu ukázal obraz spanilé dcery královské, Eližběty, v záři nebeské, u blahém vidění rozpínal po ní ruce, — a když již mněl, že jej dosáhnul, rozplynul se pokaždé zjev očarný v šedou mlhu. — Brzy zas se mu zdálo, že obraz ten divumilý až k lůžku jeho se kloní, útrpně naň se dívaje, ba jednou bylo mu jako by byl ucítil prchlé

políbení na čele svém; ale blahé tyto chvíle trvávaly jen na krátce a hned zas temná rouška pokryla mu zraky a v uších mu hučelo jako proudy vzdáleného vodopádu a zvonilo podivně, jako slavné sezvánění. Pak býval opět dlouho, dlouho sám, zanechán svým myšlenkám, ježto se mu mátly v mozku žhoucím co mračna větrem prudkým hnaná, brzy za sebou v divém chvatu letící, a hned zas v jediný hustý chumel se srážející. Někdy prolítl jasný blesk pustou touto mrákotou; pak se v mozku nemocného zasvítilo, — on poznal, že leží na loži nemocen a že jej panna sličná v podobě jasné světice — v podobě kněžny Eližběty navštěvuje.

Jednou se mu přece poštěstilo zachytiti bílou ruku panny té divumilé, i díval se jí dlouho upřeně do spanilé tváře. — Ano, to byly její jasné modré oči, to její tmavé kadeře, její vysoké královské čelo, její koralové rty, její ztepilý vzrůst — a přece zas nebyla to ona. Z těchto očí leskla se jemnější srdečnost, na rtech spočíval místo vážné vznešenosti úsměv čtveračivý.

„Jasná paní!“ pravil nemocný, vždy ještě ruku její pevně ve svých obou držíc. „Kterak jsem zasloužil toho štěstí?“

Panna položila prst na své krásné rty.

„Jak? Mlčeti mám? — mlčeti, a ani jediným slovem nezjeviti blaženosť prsa mi dmoucí? — Ach, Eližběto!“

Panna sebou trhla. Hedbávné řasy její sklopily se na krásné oči; Vítek cítil, kterak se útlá ruka její zachvěla.

„Urazil jsem vás, kněžno?“ šeptal nesměle.

Ale dívka zavrtěla hlavinkou, řkouc: „Já nejsem kněžna. — Ležte pokojně, rytíři! Každé pohnutí vám škodí a i to namáhavé mluvení nesmím vám trpěti.“

Smutně pustil Vítek raku její a jako omráčený sklesl zpátky do peřin: „Kdo jsi tedy, laskavá Samaritánko, že obraz tvůj barvami nezrušitelnými vryl se v duši mou?“

„Já jsem Viola!“ odvětila dívka hláskem slavíka.

„Viola —!“ opakoval Vítek po ní zdlouha, jakoby se chtěl upamatovati, zdali to jméno již někdy byl slýchal. I nechtělo mu nic napadnouti.

„Chce se vám snad jísti?“ tázala se dívka s úsměvem.

„Jísti! — jísti? — Kdož by mohl, vida tebe, pomysliti na jídlo? — Mějž útrpnost se mnou a pověz raději — kde jsem?“

„Kdež jinde nežli v komnatě své, v paláci biskupském?“

Rychle vyskočil Vítek z lože a přistoupiv k oknu pootevřenému, zvolal: „Takť jest, přísám Bůh! neb tuhle stojí mostecká věž s posádkou Jindřicha z Lípy, vypínajíc co velikán na stráži hlavu šedou do výše, — a tamto třpytí se vlny Vltaviny v paprskách slunce večerního.“

I hleděl do dáli zrakoma roztouženýma; líbý větérek večerní chladil mu prsa, pohrávaje jeho kadeřemi.

Když se byl od okna obrátil, nebylo tu panny více. Darmo pátral po všech koutech; líbý zjev zmizel tak tajemně, jak se byl ukázal.

Nemocný popadl stříbrný zvonec, na stolku vedle lože ležící a prudce zazvonil. Jeho vlastní zbrojnoš vešel do komnaty. Úžasné podivení jevilo se ve dlouhém obličeji jeho, an spatřil pána svého napolo oblečeného u prostřed komnaty státi; sám pak s očma daleko vyvalenýma stál mezi dveřma.

„Tys to, Racku?“ volal naň Vítek.

„Buď Bohu chvála!“ odpověděl sluha radostně. „Vaše Milosť mě zná, ač po celých čtrnácte dní znáti nechtěla,

nazývajíc mne sršánem, vlkem, ba i ďáblem — Pán Bůh s námi! — jen ne Rackem!“

„Jak? — Čtrnácte dní že se již válím v těchto peřinách? — Pravdě nepodobno! — A proč? Snad k vůli tomu šrámu, co mi ten nejapný Velflovic na ulici zasadil, když jsem ho lepším mravům naučiti chtěl?“

„Lékař pravil, že rána nebyla sice z počátku tak zlá; ale první ouvazky prý byly po hudlařsku, to jest špatně přiloženy, a to přenášení z většího města sem na Malou stranu, to otřesení a Bůh ví co ještě, to prý teprv Milosť Vaší dorazilo. — Na to přišla zimnice; ta, jak povídají, přešla v zánět, a potom jste začal — s dovolením Vaší Milosti — blázniti a mně sršánů nadávati a i panu Janovi ze Stráže všelijak přezdívati, až hrůza bylo poslouchati.“

„Jakže? — Jan ze Stráže býval u mne?“

„Ba arci! Skoro ob den s panem Jindřichem z Lípy, jenž o vás měl velikou péči, na nejapného mastičkáře žehral a Velflovice proklínal.“

Vítek poslouchal tyto zprávy s rostoucím podivením, pak přistoupiv ke zbrojnoši, pravil hlasem udušeným: „Nyní mluv pravdu a zodpovídej ještě jednu otázku upřímně: Kdo jest ta paní, co mě v nemoci mé navštěvovala, přicházejíc i odcházejíc co úkaz čarovný?“

„Paní? — Úkaz čarovný — ?“ vyvaloval naň oči zbrojnoš.

„Paní nebo děva — anjel nebo světice!“ zkřikl Vítek netrpělivě. „Pravím ti, že se mi ukazovala ve snách, a před nedávnem držel jsem ruku její v ruce své a těmato očima svýma patřil jsem do jejího andělského obličeje. — Oči má modrojasné, kadeře tmavé, splývající na hrdlo labuťové, čelo vysoké, zrůst přímý, jako sosna háje —

úsměv čtveračivý okolo koralových rtů, a malý dolíček v levé tváři.“

„Ah, teď jsem doma!“ odpověděl zbrojnoš, zchytrale se usmívaje. „To byla slečna Viola.“

„Viola! — A kdo medle jest tato Viola? Mluv!“

„A to že by Milost Vaše nevěděla? Nu slečna Viola je dcera pana Jindřicha z Lípy. — Čí by měla býti?“

„A kde se skrývala tato divumilá violka, že ji oko mé před tím nikdy nevidělo?“

„Bydlelat prý u své strýně na vzdáleném hradě, pak u kněžny Eližběty; před nedávným pak časem povolal ji pan Jindřich k sobě, aby, jak se praví, sám další vychování její řídil. — Ale, mám-liž Milost Vaši opět uložiti — nebo snad něco k jídlu přinésti?“

„Učiň cos řekl naposledy,“ pravil Vítek. „Nebudeť mi snad na škodu, neb se pamatuji, že jsem již drahný čas ničehož v ústech neměl; dříve však mne pořádně oblekni a i botky dej se zlatýma ostruhama.“

„Pro Bůh! Snad se nechce Milost Vaše na venkovské povětří odvážiti? Tomu bych se musel vší silou opříti; neboť pan Jindřich i slečna Viola přísně mi přikázali, abych Milost Vaši co nejbedlivěji opatroval.“

„Nech mudrování,“ velel Vítek, „a čiň jak já káži.“

„Nemocní lidé jsou právě jako děti!“ mumlal Racek pro sebe, pánu svému při oblékání pomáhaje.

Oděv mladého pána za tehdejšího času byl rozmanitý a článkovitý. Tu byl předně široký, bílý, kmentový límec, kraječkami obložen a ztuha naškroben, aby těsně k hrdlu přiléhal; pak háv krátký, sotva na kolena, z těžké, světle barevné hedvábné látky, zpředu otevřen a v polou prsech přemnohými hakličkami, tkanicemi a stužkami spojen; po švech se blyštěly stříbrné knoflíky tak hustě

že se jich na jedlné sukni mužské na sta počítalo, — nový to kroj z cizích zemí do Čech přinešený. Nohavice, z jelení neb srnčí kůže, šly až na stehna, jsouce nahoře upevněny hebkými řemínky; k tomu botky z červeného kordubánu s visutýma holínkama a zlaté ostruhy na patách. Boky stahoval široký, draze vyšívaný pás se zlatým nebo stříbrným třepením, obyčejně to dar od matky, sestry neb milenky.

V takovém neb podobném obleku ukazovali se tehdáž mladí rytířové krom bitvy a turnaje, a v takový též oděv jal se nyní Racek pána svého oblékati. Když byl hotov, činil naposledy co nynější komorník napřed odbývá, přičesal totiž pánovy kadeře s čela na ramena a napustil jakousi voňavkou, za drahý peníz od mastičkáře Severína na náměstí koupenou, o níž pomocník jeho Rubín honosně vytrubo val, že to táž vodička, kteroužto druhdy slavná královna zámořská, jmenem Semiramis, každodenně vlasy své smáčívala; pak přihladil ještě vousiska spoře pod nosem vystřelující, a vznešený úkol byl vykonán.

Po té nahlédl se panic Vítek do stříbrné mísy, kteráž za umyvadlo sloužila, a — ani sám sebe poznati nemohl. Obličej jeho byl bledý a vyzáblý, jako obličej ducha právě z hrobu povstalého, oči mdlé, potažené, nos zašpičatělý.

„Racku!“ vzkřikl — „já jsem asi opravdu stonal.“

„Ba!“ dotvrzoval sluha. „Taková nemoc bylaby podle mého hloupého mínění s to poraziti i nejsilnějšího vola.“

„Hoho?“ zasmál se Vítek, neslušné přirovnání sluhovo laskavě prominuv. „Tedy děkuj Bohu, že neudávila pána tvého! — A nyní jdi již do kuchyně.“

Za nedlouho vrátil se Racek se silnou jíchou

a tučnou jeleninou, kteréžto pokrmy by člověku věku našeho, z nemoci povstávajícímu, neomylně do hrobu pomohly; ale časové, v kterých náš příběh se konal, plodili muže silné, utužené, nerozmazlené, kteřížto ještě ničeho nevěděli o útlých krmích, jakýmiž pokažený, přesycený žaludek náš poznenáhla se silívá a napravuje.

Rytíř Vítek vyprázdnil obě mísy téměř na dno, a posilniv se notným douškem vína rakouského vodou zmírněného, odstrčil mísy a vstav od stolu: „Nyní Racku,“ pravil, „veď mne k panu Jindřichovi, bych se jemu z laskavé úslužnosti poděkoval.“

„Pan Jindřich,“ vskočil mu do řeči sluha, „sám co nevidět tady bude. Potkalť mne z kuchyně jdoucího a uslyšev, že Milost Vaše se strojí a jídla chápá, zaradoval se co dítě, řka: „I toť musím ten div na své vlastní oči spatřiti.“

„Já ho musím předejíti!“ zvolal Vítek náruživě. A zavěsiv k boku meč ozdobný a vtisknuv birýt s houpavým pérem na hlavu, kráčel úzkou chodbou dosti pevně za sluhou, který ho po čtyrech stupních dolů a hned zas po čtyrech nahoru vedl, a konečně na vysoké dvéře prstem ukázal. Panicovi tlouklo srdce sladkým tušením, neboť doufal u otce najíti dceru — milostnou svou Samaritánku.

I nezklamalo jej tušení jeho. Vkročiv uzřel pana Jindřicha z Lípy seděti ve vysokém křesle s birýtem na hlavě a dvěma zamilovanýma psy u nohou. Opodál ve výklenku okna seděla panna sličná při práci ženské, vyšívajíc na rámci cosi s drobnými perličkami. Spatřivši vstupujícího rytíře, zkřikla jako před strašidlem a zahodivši vyšívání své na zem do kouta, přikryla je bílým šatem. Psi Jindřichovi vyskočili jako vztekli, Vítkovi cestu s vyceněnými zuby zastupujíce.

„Zpátky, feny!“ okřikoval je horlivě pan Jindřich, a vyjda hostu vstříc srdečně jej na prsa přitisknul: „I vítej, Vítku, vítej!“ volal radostně, pravicí mu potřásaje. — „Prokletí Velflovici! Ti tě zdělali! — Tři neděle jsi ležel jako bez sebe a bláznil jsi — hůře než skutečný blázen, a ztrhal jsi úvazky s rány, jelikož sluhové líní a nedbalí špatně přihlíželi; a kdyby nebylo dcery mé, — nu jen se tak nerdi, Violo! — bylo by bývalo veta po tobě. — Ale co je po minulosti! Nyní jsi zdráv, budiž Bůh za to pochválen! — a všecko zas dobře. A Velflovicům ten kousek také bohdá zplatíme. — Nu lehněte, mrchy,“ napomínal psy své, „lehněte pak! Což již Vítka neznáte?“ Tak brzy panice objímal, brzy s fenami se hašteřil.

Vítek zatím nepohnutě hleděl k oknu, kde panna sličná v patrném zmatku práci svou před okem jeho ukrýti hleděla.

„Ale zbledl jsi, Vítku!“ mluvil dobrosrdečný pan Jindřich dále. „Zbledl jsi po čertu! — Nu neškodí! Tys beztoho měl příliš mnoho horké a neklidné krve; oheň jarý tebe pudíval vždy do nejhustšího chumele. Z nemilé příhody, kteráž tě potkala, se uč, že dobře sice rozdávati rány a štilce v pravo i v levo, a však nikoli třeba, oštěpům nepřátelským slepě nabíhati. — Toho lotra Velflovice, co tě tak šeredně polámal, také jednou najdeme. Nu posaď se, Vítku!“

V podobných výrazech dával radosť svou na jevo pan Jindřich z Lípy, neméně srdečný v domácím obcování, jako hrdinský a neustupný v zastávání práv a svobod po předcích zděděných, v bojích proslulý, v radě věhlasný, k podřízeným vlídný, ku přátelům upřímný a hostinský, žertovný bez ublížení, slovutný bez chlouby; —

pán, jenžto králům českým se stal nevyhnutelně potřebným — v jehožto rukou spočívalo jich blaho i jich zkáza. On kdy zatřásl rukou mocnou, rozsýpali se sloupcové trůnu. Nyní stál proti Jindřichovi Korutanskému, — a zkáza krále Jindřicha byla jistá. Darmo snažil se slabý Jindřich upoutati jej k sobě stříbrem, z Kutné Hory nabytým, darmo do osidel vlákati, darmo u národu osočiti. Pan Jindřich z Lípy ze všeho šťastně vyváznul. Byv naříknut a pomluven co nespravedlivý dráč jmění koruny, očistil se účty veřejně složenými; byv od nepřátel nočně přepaden, zajat, uvězněn, výmluvností svou vyvětil se a na závazky propuštěn. —

Rytíř Vítek děkoval prostými, nehledanými slovy za služby sobě prokázané; pak se chtěl od otce obrátiti ku dceři, aby i jí vděčné city své vyjádřil; ale ta mezi tím byla zmizela, toliko klubko nití hedvábných, a rámec v koutě pohozený svědčil, že tu ještě před chvílí byla.

„Já ji urazil!“ vzdychl Vítek, čině sobě výčitky. „Ona prchá přede mnou!“ A přiblíživ se k oknu, nemohl se zdržeti, aby neodkryl bílý šat s rámce a nepodíval se na práci, kterou byla dívka po sobě zůstavila. Bylť to zelený, hedvábný pás rytířský, na němž umělá ruka panenská květy a hvězdičky z perel a stříbra vyšívala. Práce byla teprv z polovice dokonána. Mladý rytíř patřil na ni s nadšením znalce.

„Vítku,“ pravil pan Jindřich žertovně, „tys se do té ženské hračky zakoukal, že by ti poznovu některý Velflovic mohl bok prohnati, než bys o tom zvěděl!“

„Je to práce dcery tvé?“ tázal se Vítek jako ze sna, zelený pás v rukou drže.

„Nu arci! A což na tom podivného? Viola umí obratně jehlou vládnouti, — a že umí, za to děkuje kněžně

naší Eližbětě — Bůh ji rač zachovati! Ve škole její i nejnejapnější děva v kratičkém čase stává se mystryní v předení, vyšívání, tkání i krumplování a jak se ty ženské trety ještě jinak jmenují.“

„Já ji musím vidět!“ zvolal panic, a řka to dal se rychle dveřmi, kudy byla zmizela.

„Hvězdy na výsosti!“ zvolal pan Jindřich. „Ont dosaváde třeští!“ I vstal kvapně, a zároveň s ním vstali i psi a běželi ze dveří, kterýchž byl Vítek za sebou zavříti zapomněl.

V tom vstoupil do síně Jan ze Stráže. Pan Jindřich zahvízdal na psy a tito poslušní hlasu pána svého vrátili se k nohoum jeho.

„Zdař Bůh, příteli!“ pozdravil host přišlý. „Kohos to právě se psy honil?“

Jindřich z Lípy se zasmál: „Kohož jiného nežli zpropadeného Vítka, jenž sotva z lože povstav, již mi celý dům z líc na rub obrací?“

„Náš hrdinný Vítek zdráv?“ divil se Jan ze Stráže. „A kde jest?“

„Kde jest? Kdybych odpověděl že nevím, lhal bych v hrdlo; ale vsadil bych nevím co, že bloudí po chodbách paláce, hledaje Violu, — a to nemoudré děvče se mu schovává a hraje s ním na juk; toť celá historie.“

„Přál bych Vítkovi jen polovičku let našich, polovičku naší, ač draho nabyté zkušenosti, a viděl bys, jak by sklopil křídla!“ I odepial přilbici s hlavy a hodil ji na stůl.

„Nic nového o Korutanském?“ tázal se pan Jindřich.

„Nového!“ opakoval Jan ze Stráže trpce. „Věru nic nového, vždy jen to staré: on hoduje, směje se,

zpívá po německu až uši brní, někdy také zívá, dělá dluhy a odkazuje věřitele na Horu Kutnou."

„I toťby ta Hora musila od vrchu až do nejhlubších střev býti ze samorostlého stříbra, kdyby měla všecky ty lehkomyslně nadělané dluhy zpláceti. Já sám mám v rukou poukázání pod pečetí královskou na 10,320 hřiven stříbra z těchže dolů kutnohorských."

„Nemaje na těch útratách dosti," pokračoval Jan ze Stráže, „chystá se vystrojit slavný ples na hradě pražském, ku kterémuž prý také stranu odbojnou — totiž nás — pozvati hodlá, chtěje při kvasu tom, bylo-liby možná, strany smířiti, přízeň nižších získati, a tím vládu svou v Čechách poněkud upevniti."

„Půjdeš?" tázal se pan Jindřich.

„I toť aby do mne posel Boží...." zaklel Jan ze Stráže, udeřiv železnou rukavicí o puklíř svůj žilovaný, až to dutě zařinčelo. „Abych snad té korutanské pijavici se klaněl aneb dokonce do pastě nalíčené vlezl?"

„Já za sebe neručím!" řekl pan z Lípy, prsty vousy sobě pročechrávaje.

„Tybys chtěl...?" zvolal host v úžasu a rozhorlení.

„Ha zrada! ďábelská zrada!" zkřikl pan Jindřich směšným názvukem. „A proč medle bych tam neměl jíti? Učiním-li přítomností svou Korutanovi potěšení, proč bych hojemu i sobě odepřel? — Ty, Jene milý, se svou rekovnou přímostí ovšem na ples dvorský se nehodíš — Vítek tím méně; ale já? Věz, Jene, mne je tam třeba!"

„Nesměl by se přítel věrný na příčinu tázati?"

„I proč ne? — Předně abych krále v bezpečnost ukolébal. Budem-li se ho straniti veřejně, spočítá si na prstech, co obmýšlíme."

„Nechť to ví!" zkřikl Jan ze Stráže horlivě. „Nechť

ví, že jest boj mezi námi a jím! Námť netřeba se skrývati s úmysly svými a za keř zalézati; také to, po mém rozumu, cti rytířské nedůstojno."

„Udeříme-li v buben před časem," řekl pan Jindřich pokojně, „sezve na nás ze zemí sousedních všecku holotu, kterážto, byť i ostýchala se vstoupiti s námi v boj veřejný, rozleze se co žravé housenky po vesnicích a nenechá na chudém lidu našem ani jediné zelené větvičky. Nechmež vlka spáti v pokoji, — a až budou lovci připraveni a smečka psů dobrých po ruce, tu teprv vyburcujeme ho z pelechu s hlasitým: Holaho!"

„Toť ovšem moudrá rada!" řekl Jan ze Stráže, klesnuv hlasem a ramenama pokrčiv. „Mně tě prozřetelnosti nedáno. Mé přísloví zní: Rozviň se, hade! Srdce k Bohu, ruka k meči!"

„Znám tě, hrdinný Jene! Kdo tě kdy viděl k činům lenivého? Rány tvé padávají jako Boží blesky, když se jich nepřítel nejméně naděje. Čest tvá rytířská jest bez úhony, štít tvůj bez poškvrny; — mneť ale vyučila zkušenosť opatrnosti, a bez potřeby nenabíhám nepříteli na ránu."

„Důkazem jest tato věž!" pravil Jan ze Stráže, z okna k mostu ukazuje.

„Ano, Jene! Když jsem věž mostěckou počal opevňovati, neříkal jsem, že s ní budeme někdy stříleti na žoldnéře královské; toliko že nám třeba míti ochrany proti nepříteli kterémukoliv, jemuž by se zachtělo do města vpadnouti a nás hubiti."

„Ale král tomu přece porozuměl, sice by nebyl povolal do země Míšňany."

„Zatím," pokračoval pan Jindřich, „byla věž dostavěna i upevněna, kamením k obraně opatřena a lidem

mým bojovným osazena. — A nyní ať přijdou, bohdá že jim na Hradčany zpátky posvítíme!“

„Rci, nejen na Hradčany, ale i ven ze země!“

„Ano, i ven ze země“ zvolal, pan Jindřich, smeknuv birýt s hlavy, „Bůh-li, Hospodin zástupů, zbraní naší požehná — i za nejzazší hranice! Snad to dosti brzy praskne. Chudina statečků svých oloupená utekla do lesů, měšťané reptají, lid se rotí, křik utištěných volá k nebesům. Doba rozhodná nastává. Na nás, ještoto jsme se za vůdce národu postavili, jest míti se k činům a nenechati lid náš voditi na jatky.“

„Z duše mně mluvíš!“ zvolal Jan ze Stráže, příteli vřele ruku tiskna. „Odpusť, pakli jiskra nedůvěrnosti na okamžení padla v duši mou! Živel můj jest meč. Upřádati zaměry, kouti pikle, osnovati úklady — není věc má; kde ale o to jde, měřiti se s nepřítelem v bitvě, tváří v tvář: nikdo neviděl mne posledního. Já ti věřím, Jindřichu! Veď nás; ale nenech zmalátněti. Kuj železo, dokud horké. Meč můj netrpí na sobě rezu.“

„Jen ztrpení, milý Jene!“ řekl pan Jindřich. „Vás ohnivých hlav jest mnoho a nelze pochybovati, že, až k tomu přijde, páže vaše divy udatnosti konati budou; ale marno by bylo a neprospěšno, rozdrobovati síly a v půtkách nepřátelských vylévati krev bez potřeby, jakož se pohříchu stalo při šrůtce, nedávno s Velflovici na ulici svedené, v kteréžto by byl mladistvý náš Vítek bez mála života pozbyl.“

„A kde jest Vítek? Tuším, že byla řeč o něm, když jsem vstoupil?“

„Takť jest,“ odpověděl pan Jindřich, „a co my tuto o boji budoucím rozprávíme, slaví snad mladý náš hrdina jiné vítězství. Měli bychom se po něm podívati.“

„Pojďme!“ pravil Jan ze Stráže. „Rádbych se na vlastní oči své přesvědčil o jeho úplném uzdravení; neboť hoch ten mně tak milý jako vlastní bratr; v něm vře krev hrdinská! Musímť dodati, že pod správou mou učil se házeti oštipem a máchati mečem.“

„A však na něm znáti,“ řekl pán z Lípy, usmívaje se, „že byl u dobrého mistra. — Pojďmež!“

Kapitola pátá.

Tak teď prostě, a tak jemně stojí,
Ach tak krotce a tak vznešeně,
Plná ohně, a tak studeně,
Tak je smělá, tak se cosi bojí;

Tak mře želem, tak se k smíchu strojí,
Jasným okem tak zří zmateně,
Tak chce mnoho, touží skroušeně,
Tak nic nechce pří vší tužbě svojí.

Kollár.

Rozčilený Vítek hnal se za sličnou Violou; za rohem spatřil vlek bílého roucha jejího; ji samu však teprv na zahradě palácu dohonil: „Proč prcháte přede mnou, slečno spanilá, jako před duchem nočním anebo před malomocným, jehožto pouhý dech nakažlivý?“

„Ani toho ani onoho se nebojím,“ řekla Viola s lehkým úsměvem; „a kdo vám řekl, že jsem prchala, obelhal vás.“

„Proč tedy mi nepřejete, abych směl patřiti ve tvář vaši milostnou a přivolati v mysl ještě jednou obraz čarovný, jenž duši mou za nemoci naplňoval slastí dříve nikdy nepocítěnou?“

„Víte-li již, že se jmenují Viola a ne Eližběta?“ tásala se dívka ironicky.

Mladý rytíř pochopil bez těžkosti výčitku, v slovech těchto se skrývající. Pamatovati se, že se Viola zachvěla, když ji v bludu svém Eližbětou byl nazval. Jeho oheň pro královskou Eližbětu byl vyzrazen. Že však Viola objevený omyl těžce nesla, bylo mu znamením, že jí nikoli není lhostejným. Oko mládcovo zíralo na dno její jasné duše. Kdyby účastenství, kteréž měla v osobě jeho, nebylo hlouběji v srdci zakotveno než pouhá útrpnost s nemocným: co jí medle na tom sešlo, zdali jí tak neb jinak jmenoval? Zpozorování to dodalo mu srdce, že se osmělil omyl svůj co možná ospravedlňovati.

„Mohl-li jsem věděti, že tak krásné jméno máte, an jsem dříve nebyl tak šťasten vás znáti?“

Viola se zasmála, vrtíc hlavinkou: „Proč jste mne ale právě Eližbětou nazval? Proč ne Jiřinou, Bertou neb Kunkou? A proč kněžnou?“

„Protože jste skutečně kněžnou srdce mého — kněžnou krásy, milosti, dobroty, kněžnou všech vděků a vnad.“

„O toť příliš mnoho!“ zvolala Viola. „Řeč tato snad dobře ke dvoru se hodí, kde prý čím více kdo lháti a lichotit umí, tím jest vítanější; ale s dcerou přítele svého slušelo by vám mluviti upřímněji.“

Tvář Vítkova rozpálila se ruměncem; zraky jeho rozjiskřily se. „Pochybujete,“ pravil, „o pravdivosti citů mých? Nuže, uložte mi zkoušku jakoukoli. Povelte, abych bojoval se zakleným obrem — a přinesu vám hlavu jeho; pokyňte okem, abych dráždil lítého draka v doupěti jeho a z lůna mládě mu vyrval — a já poletím a neodpočinu, dokud nepoložím kořist požádanou k nohoum vašim.“

„Oh, oh!“ zvolala Viola se smíchem. „Slýchávalať jsem sice o rytíři Vítkovi z Landštýna, že je krve prudké, k činu rychlý co blesk, podnikavý, věrný, udatný, velkodušný, — možná že pověst, jak to obyčejně bývá, trochu přepínala, já však tomu ve prostnosti srdce svého uvěřila; ale takové hrdinnosti“ — i dala se poznovu do smíchu — „tak zoufalé udatnosti, nechať se upřímně přiznám, nikdy jsem se při něm nenadála!“

„A uvěřila-li jste,“ pravil Vítek, nedaje se rozmarem dívčiným mýliti, „v udatnosť, věrnosť, velkodušnosť i jiné vlastnosti, kterýmiž mne pověst, jak díte, tak štědře obmyslila: proč medle nechcete uvěřiti také v upřímnosť mou?“

„Z té prosté příčiny,“ začala dívka — i nedomluvila, stíhajíc rukou motýla peřestého, z blízkého keře růžového nad hlavu její vzletlého; ale motýl uhnuv se obratně rukám bílým, jej pronásledujícím, vesloval volně mořem zápachu květinového a usedl opodál na kynoucím lupenu jiné růže. Viola hnala se za ním, jakoby nikterak nechtěla upustiti od lovu svého.

Vítek ji následoval, řka: „Proč hodláte tvora toho bezvinného zbaviti života, beztoho jen na krátce trvajícího? Ačkoli umříti v tak krásných rukou musí býti smrť nevýslovně sladká, nicméně myslím...“

„Ó snad nemyslíte, že chci toho těkavce ze světa zprovoditi, nalézajíc v usmrcování rozkoš, čest a slávu jako vy mužové, ještě výši rekovnosti své měříváte dle počtu zabitých protivníků? — Ne, já jej chci toliko na nějaký čas svobody zbaviti a příjemně v komnatě své uvězniti, aby dal mým růžím pokoj, mně pak co zajatý poskytl zábavy, když se dlouhá chvíle o mne pokoušeti

bude. A tak zčista bezvinný, jakým vy ho býti pravíte, tuším také není.“

„A čím as popudil proti sobě nevoli vaši?“ tázal se Vítek žertovně.

„Zdaliž jste neviděl na vlastní oči,“ odtušila dívka, „kterak od květiny ku květině přeletuje, každé do vnitř prsou všetečně se dívá a napiv se krve ze srdcí jejich, letem těkavým dále pospíchá?“

„Toť jeho přirozená povaha!“ poučoval Vítek. „Zbavte jej krásných křídel a ostane vám v rukou ohyzdný brouk.“

Viola podívala se na rytíře jasnýma laškovnýma očima svýma, řkouc vážnosměšně: „Mámť deset chutí z toho nalíčeného motýla, jehož se tak vřele ujímáte, skutečně učiniti brouka; neboť dle mého úsudku zaslouhuje toho v plné míře.“

„Jsteť tuze přísná!“ pravil Vítek, ruku její hledaje. „Hledím-li do vašich jasných, dobrotu nebeskou zvěstujících očí, nabývám úplného přesvědčení, že vám toho učiniti ani nelze.“

„Ái!“ žertovala Viola. „To-li čtete v očích mých, snadno by vás to báječné písmo sklamati mohlo. Já jsem, beze vší chlouby řečeno, mnohem upřímnější než někteří mladí pánové, kteří déle u dvora pobyli než jich povaze prospělo, protož nechci vás o chybách mých nechati v nejistotě a pochybnosti. Vězte: já jsem svéhlavá, neustupná, podezřivá, neuprositelná, mstivá, ukrutná, a družky mé praví, že také nad míru vadivá a nesmířlivá.“

„Toť vás družky vaše hanebně pomluvily. Již to, že vy sama tak ochotně z chyb se vyznáváte, svědčí proti nim.“

„Myslíte?“ pravila dívka roztržitě, růži z keře urvanou lístek po lístku roztrhávajíc, pak zhlídla ku mládci

tak něžně a horoucně, že by jí tímto pohledem rozehřátý v náruč se byl uvrhnul, kdyby ho úsměšný výraz, okolo úst jejich hrající, nebyl přimanil: — „Že pak mužové vždy toliko svým vlastním nálezům víru přikládají," mluvila dále, „a v pohlaví druhém jen samou slabost, vrtkavost, pomlouvačnost hledají!"

Touto měrou pohybovala se rozmluva ještě hodnou chvíli. Přirozený vtip Violin, její nelíčenost, prostota, šťádlivost, bystrost ducha vyvinovala se nenuceně, rozněcujíc a okouzlujíc Vítka, jehož vnitřní bytnost v každé rozčilující příčině tak ráda v plamen žírný se rozšlehovala.

Povahy čilé, ohnivé nebývají prázdny trapné žárlivosti. I Vítek této vadě podléhal. Připomínal sobě živě, kterak Viola při jeho vkročení do síně nejprvé se zarděla, pak v očitou nesnáz upadla a konečně práci svou před ním rychle ukryvši, odběhla. — Komu as určen ten krásný zelený pás, o němžto s takovou pilností pracovala? — Má snad již milence, že jej tak hodavými úsměšky odbývá? Ba, má jistě! — A kdo jest asi tento vyvolený? Hoden li asi této spanilé růže, za jejímžto každičkým lístkem nové se vyskytují vnady? — Traplivé to byly myšlénky pro mladého rytíře, jehožto vřelá krev uvykla prouditi se tokem živým bez všelikých překážky, podobná potoku jarnímu, jenž počátkem jara padaje hrkotem s ohromné výše, úlomky skal co znamení síly své s sebou unáší a spěchaje ruče přes skály i srázy chvatem dívým k cíli svému se žene.

Vítek byl smělý, podnikavý, odvážný; ale ve společnosti děvy této, jejíž celá bytnost byla mu tajemnou pohádkou, opustila jej prudkost jeho. Její miloveselé čtveračení, její hned na to následující zádumčivé zamyšlení dorazila jej pomátlo. Nevěděl, ženuje li toliko, anebo

za žertem hluboký cit skrývá, — jelikož brzy hlasátě se rozesmála, a hned zase tesklivě odmlčela.

Čím tajemněji však bytnost panny před očima jeho v mlhavý plášť se zahalovala, tím mocnější bylo kouzlo, kteréž jej, mládce obnivého, na prahu nadějí nejkrásnějších stojícího, k ní poutalo. Ovšemť že krev jeho, již od přirození prudká, horkou, sotva přestálou nemocí ještě mocněji zprudzená, předměty života vnějšího vždy ještě v barvách lesklých, fantastických jemu vídati dávala; a však nelze pochybovati, že by Vítek i při úplném zdraví stejně byl cítil a smýšlel. — Cítil li pravě, že hotov jest, pro královskou Eližbětu posledat krůpěj krve nasaditi; byl to spíše výsledek jeho přepiatých pojmů o rytířské cti a králům povinné věrnosti, než cit hluboké, neodolatelné, na vzájemné shodě založené milosti ku spanilé dědičce trůnu českého, ačkoli lidé vyšších pocitů neschopní tuto neobyčejnou horlivosť a oddanosť jemu na potupu vykládali, o čemž se druhdy i vlastním sluchem přesvědčiti musel.

Nejistota jej hnětla; i umínil sobě smělou otázkou pojednou traplivých vrtochů se zprostiti. Pojav Violu za ruku, uprosil ji slovy dojemnými, aby vedle něho na lávku ve stínu květoucího bezu se posadila.

„Nebudete mne za to týrati, Violo," pravil hlasem dušeným a zajikavě, „osmělím-li se vám otázku prostou předložiti?"

„Tažte se směle!" odpověděla dívka hlavinkou kadeřavou pohodivši.

„Kdybych jen věděl, jak do toho, abych spravedlivý hněv váš proti sobě nepopudil! Ale zvyk můj jest, brátí se zpřímo k cíli —"

„Tedy bez okolků!" vzbuzovala Viola.

A Vítek smělejí pokračoval v řeči své: „Ve výklenku okna velké síně nechala jste ležet práci, kterou se před nedávnem zabývaly útlé prsty vaše; — tu jsem všetečně . . .“

„Posud,“ vskočila mu do řeči dívka, „slýchávala jsem, že toliko ženské jsou zvědavé a všetečné.“

„Nyní pak,“ mluvil Vítek nezaražený dále, „nyní — tak as tuším chcete říci — nabyla jsem zkušenosti, že ani mužští nejsou té chyby prosti? — Ano, má vina! Měl jsem práci vaši v rukou, ten div ženské umělosti, na němžto jsem samým obdivováním oči mohl nechati. — Pochopíte snadno, že mínim zelený pás, který jste patrně jen před zvědavýma očima mýma naschvál šatem zakryla. — Pro koho as chystáte okrasu tuto?“

Viola sklopila krásné oči v lůno, říkouc jaksi zmateně: „Kdybych nevěděla, že jste dnes teprv lůžko po dlouhé nemoci ostavil, — že dosud nejste úplně zdráv, a — že láska křesťanská káže s nemocnými a jich rozmary útrpnosť míti, řekla bych: Kdo vám udělil práva, abyste prohlížel věc ukrytou? Zdaliž jste u dvora korutanského vyučil se tomu nechvalnému úskoku, přestupek svůj nejen směle vyznati, ale mimo to od uraženého ještě i ospravedlnění žádati? — Že pak právě nyní v potlačování svých neblahých vášní cvičiti se počínám, chci vám dokázati, že již odvykám mstíti se za křivdy učiněné, — a jakož otázka vaše byla přímá, tak budiž i odpověď má. — Onen zelený pás, jenž podivení vaše v tak neobmezené míře zbudil, určen jest za dar rytíři českému, kterýž v nastalých těchto rozmíškách vlasti mé buď činem, aneb radou a slovem věhlasným nejplatněji poslouží, — muži, pravím, kterýž, abych ještě zřejměji se vyjádřila, ve spolku s jinými stejně smýšlejícími, nenáviděné Koru-

tany ze země vypudí a kněžně Eližbětě k trůnu českému dopomůže.“

„O pak jest ten překrásný pás můj!“ jásal Vítek v radostném nadšení.

„Neplesejte před vítězstvím!“ řekla dívka vážně. „Mnoho reků zasadilo se o to, zjednati zemi naší blaho míru, osvoboditi nebohou chudinu od ustavičných nájezdů, útisků a loupeží, vštípiti na nejmladší ratolest kmene Přemyslova roub šlechetný, kterýžby ujav se zdárně, hnal v korunu a zmladil šťávu starou, jenž po mnohá století živila četné větve své v bouři temné i v lesku slunečním. — Otec můj nebude mezi posledními — a vás by naděje kvapná snadno mohla zklamati.“

S úžasným podivením patřil mladý rytíř na pannu, vůčihledě proměněnou. Tvář její zplanula ohněm vysokého nadšení, postava se vztýčila. I stála tu před ním co věštkyně časů dávno minulých; čtveračivosť z očí a koutků úst docela zmizela, aby ustoupila vážnosti vznešené, po celé tváři co zlatoskvoucí baldachýn rozestřené; řeklbys, že Pythia se stolce třínohého zvěstuje lidu žasnoucímu věštbu bohem zjevenou.

Vítek sklesl před ní na kolena, ne jako před milenkou pozemskou, ale jako před světicí oslavenou, líbaje lem roucha jejího a volaje: „Budiž hvězdou mou! Svět mi na cestu, abych nezbloudil, — vedíž mne, spravuj kroky mé, a uvidíš-li, že věrně kráčím za světlem tvým, nechtějž odvraceti od sluhy svého milostnou tvář svou!“

„Co činíte, rytíři?“ zvolala dívka jaksi nevrle. Ale když jej se země pozvedla, potkaly se rty jejich bezděčně a jen jako v letu; líbý ruměnec odměnné milosti zbarvil bledou tvář jinochovu.

Snad by byl rád příznivého okamžení použil k vítězství úplnému; ale Viola, ta podivná dívka, již se byla zpamatovala. Na tvář její vrátil se poklid, oko opět hrálo půl čtveračivě a půl opravdové, a okolo rtů růžových rozložil se úsměv nevinný, ze kterého těžce bylo uhodnouti, co asi v chrámu duše její právě se děje. Jakoby se bylo ničeho nestalo, řekla hledíc do dálky: „Tamto přichází otec můj s rytířem Janem ze Stráže, kteří nepochybně vás hledají. Jděte jim vstříc; já jdu se podívat ku květinám svým.“

Jako bezdušný stroj učinil Vítek, jak mu veleno; avšak němá úmluva srdcí mezi ním a Violou byla již uzavřena a pečetí lásky ztvrzena.

Kapitola šestá.

Hrdě panna hlavu zdvihne,
Hlas pak její jasně zní:
Nepodám se vůli podlé,
Raděj zvolím vězení!

Že jsem vnučka Otakara,
Hodlám skutkem dokázat;
Raděj zemřít chci, než sebe
V sňatek hanby uvázat!

Vocelův „Meč a kalich.“

Velká síň na hradě pražském byla slavně osvětlena. Marnotratný král Jindřich uspořádal nádherný ples, k němužto šlechtu sobě příchylnou, vůdce pomocného vojska míšenského i mnohé pány strany odporné sezval. Hlučná hudba zvala k tanci. Vyšňořené panstvo procházelo se

po síni, jedni na druhé nedůvěrně zhlídajíce, neboť mimo dvořanů korutanských sešli se i někteří, jichžto věrnosť k domu panujícímu byla více než pochybná.

Tu zazněla zvučná fanfara, vysoké dvéře se rozlítly, a mezi hosty vešel král Jindřich, pán pěkné postavy, mravův uhlazených, veda za ruku choť svou Annu, dceru Přemyslovce Václava II., nádherně vystrojenou, perlami, kameny a jinými drahými šperky ažaž přeloženou. Nebylať hezká; ale postava její hrdě zpřímená velela úctu, pysk dolejší značně tiskl hořejší; pleť obličeje byla nažloutlá, tahy pravidelné; oko temné, pronikavé.

Při vstoupení jich sklánělo se panstvo hluboce. Král dobrotivě se usmíval a jda řadami dvořanů téměř u každého se zastavil — u toho déle, s několika slovy, u onoho jen mimochodem, s vlídným ruky pokynutím. Oči jeho těkaly nepokojně po síni. — I dovedl královnu k místu povýšenému, kdež pro ně dvě sedadla, drahým zlatotkaným rouchem pokrytá, trůnům podobná, byla uchystána.

„Sličná Eližběta," pravil ku králové pološeptem, „nechává nás dlouho na sebe čekati."

„Každá ženská," odsekla královna, „ráda dlouho se strojí."

„Což aby nepřišla?"

„Tohoť se neodváží."

„Kdyby pak přece? — Pozorovalť jsem na ní jakýsi vzdor, jakousi hrdou svéhlavosť, kteráž rodu Přemyslovců zdá se býti vlastní —"

Anna kousla se do rtu, zpřímivši se ještě více. „Mám se za tuto pochvalu rodu mého poděkovati?" tázala se úštěpačně.

„Ach!“ vzdychl král Jindřich, „zlé to znamení, že slavnosť dnešní s hádkou počínáme. Nehorši se, Anno má, že jsem mimoděk o Přemyslovce zavadil. Vímť já, že jsi dědičkou slavného trůnu českého, a jako takovou tebe ctím; nyní pak již povyjasni to vysoké čelo své, kteréž bývá tak krásné, když na něm odlesk srdce blahoplodného se zlatou perutí spočívá.“

Okamžitý úsměv přeletěl obličej královnin, jako když paprsek sluneční vrchole ledových hor zlatým leskem svým na chvilku ozáří.

„Tak tě rád vidím, Anno má!“ pravil král potěšen, nakloniv hlavy k choti své roznětím oblaženého milovníka. Radosť mu hrála v očích; i zatleskal dlaněma, a na dané znamení ozvala se hudba, kteráž byla po uvítání královských Milostí utichla.

„Aj, můj Bergove!“ pravil král ke štíhlému panici, po šviháckú vyfintěnému, který se byl davem panstva až k němu dotřel. „Což tak smuten a jaksi zaražen?“

„Byl‘ jsem smuten,“ odpověděl dvořan oslovený se slušnou poklonou, „smuten ještě před chvílí; ale komu lze hoviti smutku, oblaží-li jej zář slunce velebného, kteráž rozhřívá i osvěcuje, těší i povyšuje?“

„Těchto hezkých a velmi slunečních slov,“ usmál se král, „uspoř sobě pro svou vyvolenou, a radím upřímně, abys možná-li mluvil k ní ještě ohnivěji; neb srdce Elišky naší je, jak se podobá, ohraženo hradbou trojí a majíc kůru ledovou, nerozplývá se hned co plást strdí, když naň teplo jakékoliv uhodí. — Budeš s ní míti práci. Nenít to děva rázu obyčejného.“

Panic, síly své povědom, usmíval se nevěřivě.

„Pravím ti,“ řekl král, „napni všecken vtip svůj a shledej všecka slova sladká, kterýmis druhdy hezké

děvy mámival; a zvítězíš-li — pro Bůh, dej se na pokání!“

Panic vloživ pravou ruku na prsa, skrouženě k vysokému sklepení síné pohlížel.

Ale král nechav ho státi, obrátil se k pánu obstarožnému, s vousiskami bíle prokvětalými a vousy hustými, kadeřavými, na jehož mohutných prsou těžký zlatý řetěz se houpal: „Jak stojí naše věc, udatný Aufenšteine? Zkřehla-li již zpupná Praha?“

„Pohříchu!“ pokrčil tázaný ramenoma. „Tito tvrdolebí Čechové podobají se vrbě: čím častěji ji kdo osekává, tím více houstne, tím svěžeji se zelená.“

„Neveselé to noviny! Stalo se něco?“

„Nic znamenitého!“

„Přece —?“

„Dole ve větším městě — to však stalo se již před několika týdny — narazili Velflovici na Jana ze Stráže a druhy jeho. Mladého Vítka z Landštýna odnesli za mrtvého.“

„Neškoda!“ řekl král lehce. „Mámeť o jednoho nepřítele v zemi méně.“

A otočiv se, přistoupil k jinému, na blízku stojícímu rytíři s podobnou otázkou.

Oslovený odpovídal řečí rozvláčnou, udávaje cesty a prostředky, kterýmiž by mysl nespokojenců k nynějšímu stavu věcí nakloněna a království celé v mír a řád uvedeno býti mohlo; ale král nedoslechl ani třetinu řeči jeho, jelikož zahlídnuv sluhu, víno a pamlsky roznášejícího: „Sem, Mikši!“ volal, „sem k oknu dvě neb tři láhve a něco k zakousnutí; ale rychle!“

Sluha letěl vykonat rozkaz, a král Jindřich šel zatím řadou dvořanů nahoru a dolů, aby i ostatní oslovil aneb

aspoň usmáním oblažil. Vykonav úkol svůj, se zvláštní spokojeností posadil se ke stolku v okně, a s velikou libostí pochutnával sobě na studené zvěřině, uzenině a jiných hmotných krmích, přikusuje chleba bílého a drahým vínem zapíjeje; vše to v takové hojnosti, že se zdálo, jakoby po celé dva dni se byl postil.

Valdek, s kterým byl posléze mluvil a jehožto důkladnou řeč pro důležitější zaměstnání vyslechnouti neráčil, vzdychl hluboce, vida krále takto zaměstnaného, a pohledem tímto nemile dotknutý něco druhovi podle sebe stojícímu do ucha šeptal.

„Ale co chceš?“ ozval se tento, muž dospělý v dlouhém, nad boky přepásaném rouše, tolikéž šeptem. „Má-liž král, Jeho Milost, zde na plesu poslouchati návrhů tvých, byť i sebe lépe odůvodněných, — zde pravím, kde chce viděti toliko veselé tváře, radost peluňkem starosti nesmíšenou, smír, shodu a žádoucí sloučení všech stránek, na kterékoliv obyvatelé této požehnané země se dělí?“

„Ba, veselý to život u dvora jeho!“ pravil první s trpkým úsměchem.

„Kdyby jen ta veselost, chceš říci, delšího trvání měla!“ doplnil řeč druhý. — „Ad exemplum regis totus componitur orbis! — Všimni si ho, Valdeku! Vypuď brumbály z hlavy, uchop dobu za pačesy! Hleď si láhve, starý chlapče, nebo dívek, jichž tu jako kvítí májového na zahradě.“

Poctivý Valdek odpověděl toliko lehkým ramenou pokrčením.

V tom povstal šepot a nepokoj v síni; dvéře vysoké se otevřely do kořán a spanilá kněžna Eližběta, sestra královny Anny, sestra posledního Přemyslovce, ve mladém věku zavražděného, vstoupila do síně v četném

průvodu svých panen, jako když tichá, jasná luna provázena hvězdičkami podřízenými, v slávě své se objeví na modré obloze nebeské. Opět utichla hudba; kolo tancujících uctivě se rozstouplo, a Eližběta blížila se krokem pevným k místu povýšenému, kdež sestra její v pyšné nádheře seděla.

„Konečně!“ zvolal král, vstávaje rychle od stolu svého a poslední sousto zvěřiny v ústech dožvykuje. „Konečně vzešla hvězda večernice, na kterou jsme tak toužebně čekali!“

„On ji nazývá večernicí!“ pravil Valdek trpce k Jindřichovi z Lípy, vedle stojícímu. „Možná, že ona bude dennicí, oznamující Čechům vzchod krásného jitra; jeho pak království znenáhla k večeru se chýlí!“

„Pst! Kdyby nás někdo slyšel?“

„Věř, Jindřichu, že nedbám!“ odpověděl Valdek polohlasitě. „Já jsem tu jako na trní, a čím déle hledím na to pošetilé hospodářství, tím mocněji se žluč ve mně zvedá, tak že bych s desaterou chutí té čeládce z posvátných síní těchto zářícím mečem ven posvítil!“

„Mějž ztrpení!“ šeptal Jindřich z Lípy. „Až ovoce dozraje, samo se stromu spadne, aniž ho třeba tyčí klátiti.“

„Ztrpení a vždy jen ztrpení! Kaž to hladem mroucímu a těš ho, že za dva nebo tři dny bohdá všecko přetrpí, aniž kdy více pokrmu potřebovati bude. My musíme co nejdříve na ně udeřiti!“

„Ano, ano,“ přisvědčoval Jindřich z Lípy, „jen ne zde! — Viz, jak tam Eližběta, to dítě milostné, své hrdé sestře se klaní!“

Pozdravení sester královských bylo se strany Eližbětiny srdečné, nelíčené, uctivé, se strany Anniny odměřené, obřadné, chladné. Král Jindřich byl přívětivost

sama i uvedl Eližbětu do kola a potančiv s ní chvilku řekl velmi zdvořile: „Odpusťte, kněžno! Jsem neohrabaný tanečník, za to však jsem sobě vyhledal zastupitele, na kterého nebudete míti příčinu stěžovati sobě.“ — A pokynuv Vilímovi z Bergova, odevzdal mu Eližbětu.

Panic ukloniv se dvorně, omlouval se s očima sklopenýma. Drzosť jeho při pohledu na důstojnou pannu jej jaksi opustila; sotva že nejobyčejnější úklony a zdvořilůstky mohl ze sebe vypraviti. On, jsa mistr umění svého, stal se pojednou nemotorným žákem. Teprv za tance nabyl opět poněkud srdce.

Ostatní přestali tančiti, stíhajíce očima spanilý párek. Milostná slušnosť každého kroku Eližbětina, čilá obratnosť panicova, průžné, nenucené těla pohybování zadivila, okouzlila všecky. Sám král po delší čas s patrným potěšením se díval, až nabaživ se a počínaje zívati s královou do vedlejší zvláštní síně se odebral. Eližběta šla s nima; neb tak tomu chtěl král.

„Jak se vám líbí tanečník váš?“ oslovil Jindřich Korutanský mladou kněžnu, když se byli posadili.

„Jako tanečník, dosti dobře.“

„A ne i v ostatním ohledu?“

„Divná to otázka, královská Milosti!“ odslovila kněžna skromně. Šlechtic Bergov je zdvořilý, úslužný, velmi obratný panic, jak se podobá, u šlechetnější společnosti vychovaný.“

„A ne také sličný, milování hodný?“

Eližběta sklopila víčka krásných očí, jako když zdvihací most podezřelému hostu vstup do vnitř hradu rychlým k bráně přilehnutím zabrání.

„Zůstalať jste mi odpověď dlužna,“ pravil král usmívaje se; „za to vám povím, co jsem sobě myslil, an jsem

na vás s Bergovem tančící patřil. Vida, kterak kroky i postavy vaše v jeden krásný milostný souhlas splývají, tanulo mně na mysl: Toto dvé je pro sebe stvořeno. — Co tomu říkáte, slična Eližběto?“

Místo odpovědi uvrhla se kněžna polekaná v náruč králové, kterážto však tisknouc ji lehce od sebe, pravila s odstrašující chladností: „Upokoj se, milá! Král myslí, že jsi dospěla v pannu, a tudíž čas tebe provdati. Toť celé neštěstí!“

Jako děsný omrak, jako sval ledu padla slova tato na srdce Eližbětino. Zachvěla se jako osyka, s jejímžto listím spurný vichr zlovážnou hru počíná; ale toliko čivy její, tito listové duše chvěli se, — duše sama stála pevně, co kmen osyky, s hrdým proti zlobě větru vzdorem.

„Provdati?“ vypravila konečně z prsou zlým tušením ztísněných. „Provdati za Bergova? — Nikdy, nikdy!“

„Jak vám ten vzdor až milo sluší!“ prohodil král, nepříjemně dotknutý vášnivým výrazem tímto. „Co byste mi měla děkovati, že jsem co věrný poručník o budoucnost vaši postarati se hleděl, splácíte mi péči dobře mínění vzdorem nejemným!“

Zatím se Eližběta z prvního leknutí zpamatovala. Postava její se zpřímila, oči jasné, velké zahořely ohněm hněvu panenského. Důstojnosť knížecí zrcadlila se v tazích spanilého obličeje.

„Milosť Vaše,“ pravila vážně, „zapomíná, že jsem dcera krále českého, vnučka slavného Otakara, dědička slávy Přemyslovců! — Podám-li kdy ruku svou muži,“ mluvila u šlechetném rozhorlení dále, „musí muž ten býti mne hoden, musí býti s to vstoupit v řadu slavných panovníků a bohatýrů, jenžto hrdinností v boji a věhlasností v míru slynuli.“

„A však víme," odpověděl král s hněvem špatně utajeným, „že ti slavní Přemyslovci, na něž s takovou pýchou se odvoláváte, nebývali vždy příliš vybíraví; tak u příkladu slavný vévoda Oldřich pojal..."

Eližběta mu nedala domluviti: „Pojal-li Oldřich za choť dcerku vesnickou, šel za pudem šlechetného srdce svého. Božena od něho zvolená byla růže spanilá, vykvětlá na půdě vlastenské, hodná, by krášlila stolec český; ale tento Bergov..."

„Tento Bergov," přejal jí řeč král Jindřich, „nevykvětl sice na některém požehnaném luhu země české, a však pro ušlechtilosť mravů a způsobů svých zasluhuje zajisté přednosť před kterýmkoli neotesaným bohatýrem českým, který po žoldnéřsku pouze na meč a oštěp svůj spoléhá."

Eližběta měla odpověď trpkou pohotově; ale král předešel ji, ztáhnuv hněvivě obočí a řka úsečně: „Víte-liž, kněžno, že netrpím žádného odporu? — Bergov bude chotěm vaším, anebo ať nesluji králem českým!"

Eližběta zbledla, znajíc povahu královu. Pokud se mu neodpíralo, býval vlídný, přívětivý, rozmarný, společenský; jak mile ale o dost malý spor zavadil, stal se náruživým, neukrocenýn, zuřivým, vzteklým.

„Nedráždi jej marně!" přimlouvala králová sestře své šeptem. „Viz jen, jak oko jeho hněvem hoří, a to obočí co dvé mračen strašně se stahuje! V dobách podobných bývá ku všelikému násilí schopen. A protož, radím, neodporuj mu déle, dítě mé!"

„A byťby cesta má vedla odtud do nejtemnějšího žaláře," zvolala panna královská odhodlaně — „nesvolím k zámyslu podlému! On může veleti katu svému, aby usekl ruku tuto na špalku; nikoli však nutiti mne, abych ji podala cizáku světoběžnému, kterýž kromě hladké tváře

a jazyka ještě hladšího nemá ani jediné vlastnosti, kterážby marnosť jeho poněkud ospravedlnila.“

Jindřich Korutanský přecházel síň pádnými kroky, maje ruce za zády křížem složené, všecek pohřížen v hluboké přemýšlování.

„Byťbych se i podrobila,“ pravila Alžběta k sestře hlasem zkleslým a žalobným, „byť bych s odřeknutím se blaha a práva svého vůli královu otrocky vyplnila, — co tomu řekne národ? Co knížata s námi krví spřízněná? Nebudou-li mstíti potupu mně učiněnou mečem i ohněm?“

„O to nech jen mě se postarati, děvo svéhlavá!“ řekl král, hrdě hlavou v týl pohodiv. „Já jim ústa zacpu střelami. — Krátce tedy a slovem: Chceš nebo nechceš?“

Pohled králův byl tak strašlivý, otázka jeho tak určitá, že zděšená panna nevědouc sobě rady, jako šílená rozběhla se k vysokým dveřím, jimiž veselá hudba ze síně vedlejší zaznívala; ale král zachytil prchající za bílé útlé ruce, řka hlasem násilně udušeným: „Žádný pošetilý výjev! — Což myslíte opravdu, kněžno, že vás snad odtud v poutech k oltáři hnáti zamýšlím? — Vy nechcete, a na tom mně dost. Mýlilť jsem se ovšem, domnívaje se, že nejušlechtilejší ze dvořanů mých, sličný, způsobný i udatný Bergov nalezne milosť před očima vašima. Mýlilť jsem se, pravím ještě jednou, čta v očích vašich náklonnosť k němu. — Byltť to mam a klam, s kterým nerad se loučím, — a však nemluvme o tom více.“

Nedůvěrně hleděla naň Alžběta.

Jakoby náhle byl upustil od zámyslu svého, změnil král Jindřich přísnosť svou v lichotivou lahodnosť, ukrývaje jizlivé myšlénky rouchem líčené dobroty a přívětivosti, aby ze tmy srdce nedraly se na světlo v barvách příšerných. I ukájel poděšenou pannu slovy sladkými

a přisednuv k ní, řekl velmi vlídně: „Mír budiž mezi námi! — Bůh můj svědek, Eližběto, že jsem tě nechtěl zarmoutit!“

Ale Eližběta setrvala v mlčení, slovům královým nevěříc.

„Hněváš se ještě?“ pravil Jindřich Korutanský, ruku její hladě. „Či žádáš, aby na uprošenou král tvůj koleno před tebou sklonil? — Sem ruku, a na znamení dokonalého smíření připi mně z této číše.“

Ačkoli Eližběta, jsouc od přírody zdravým úsudkem obdařená, náhlou změnu v povaze králově nemohla sobě nikterak vysvětliti, nových osidel se obávajíc, nechtěla přece toho, v jehožto moci byla, zřejmou urážkou opět proti sobě popuditi. I vzhlédla k sestře své tázavě; ale obličej králové chladný, ustálený podobal se obličeji sochy bezdušné, výrazu prázdné; nebyloť na něm ničehož čísti. Ani jediné žilky potrhnutí nevyzradilo, co se právě v jejím srdci dělo.

I napila se kněžna Eližběta z číše obětované, a král Jindřich zvolal vesele: „Tak, mé milé dítě! — Nyní je úmluva míru věčného mezi mnou a tebou utvrzena, a od dnešní doby nebudeme se více o vdavky hádati.“

Byla-li to radosť ze šťastného převratu hrozícího nebezpečenství, čili útěcha z nenadálého a neočekávaného smíření, anebo snad cosi třetího — kdož to ví? Tolik jisto, že Eližběta slovy královými ukolébána a veselým rozmarem jeho jako nakažená otevřela dětinné srdce své veselosti, jako květina kalíšek svůj rose z jitra padající otvírá, neskoumajíc dříve podezřivě, zdravý-li mok či žravý jed s hůry kapá. I objímala Annu a s králem bezelstně a právě přátelsky rozmlouvala; ale blahodějné vzrušení to trvalo toliko několik okamžení, neb hned na to náhle ji zabolela hlava, nohy pod ní klesaly a oči krásné se zakalily.

Jindřich Korutanský, stavě se z náhlého se roznemožení kněžnina náramně polekaným, dal rychle zavolati některé panny její na pomoc. Tyto přichvátavše nalezly velitelku svou ve tváři celou proměněnou, ana oběma dlaněma čelo rozpálené pevně sobě tiskne. Davše se do pláče usedavého, chtěly ji odvésti do nejbližší komnaty, aby snad na lůžku k sobě přišla; ale Eližběta zkřikla ze vší síly pozůstalé:

„Pryč! Pryč odtud! — Mně jest, jakobych v tomto okamžení se měla se světem rozžehnati; a mám-li umříti — chci skonati dole v městě — mezi Čechy, mezi věrnými poddanými otce mého! — Pryč, pryč odtud! Zde jakoby strop na mne padal!“

„Vyplňte pak tomu svévolnému děcku vůli!“ zvolal král, opouštěje s královou síň, která se bědujícími vždy víc a více naplňovala. A hned na to vehnuli se i jiní hosté, aby pohlédli, co se stalo. I povstal hluk i zmatek; Valdek a Jindřich z Lípy přikvapili s meči vytasenými; otázky se stíhaly, odpovědi rozmnožovaly bouři, utišiti ji nemohouce.

Hudba v síni velké náhle utichla; někteří dali se na útěk, jiní sahajíce po zbrani hledali naschvál příčinu k půtce, an zatím Eližběta, vedena pannami plačícími, průchodem prostranným odebírala se z hradu pražského. Vsednuvši za branou do vozu čekajícího, pod stráží Jindřicha z Lípy a Valdeka, Korutany hlasitě proklínajícího, s malým komonstvem ujížděla na Staré město, v střed věrných měšťanů, jenžto se jí co sirotku královskému k mocné ochraně slavnou přísahou byli zavázali. Ples královský na hradě před časem se skončil, neboť po nepříjemné příhodě nikomu více nezachtělo se do tance.

Kapitola sedmá.

Ženu silnou kdo nalezne? Daleko a z posledních končin cena její.
Ruku svou vztáhla ke kuželi a poslové její uchopili vřeteno. Přikrývací roucho udělala sobě: kment a šarlat jest oděv její, Síla a krása oděv její, a smáti se bude v den nejposlednější.

Kniha Přísloví. 31.

Kněžna Eližběta ležela ve Starém městě v domě měšťanském na smrť nemocná, jsouc pečlivě obsluhována několika pannami, kteréž upoutány k osudu jejímu, věrně při ní vytrvaly. U hlav lože jejího stál muž vysoký, as padesátiletý, ve dlouhé, co krev červené sukni. Boky stahoval široký pás černý; na pasu pak bylo stříbrem vyšitých dvanáctero znamení nebeských, v podobách valně zpotvořených. I jeho šprymovný služebník Rubín, na nějžto se čtenářové naši z kapitoly první pamatují, stál tu u nohou, a však nikoli v oděvu šaška, nýbrž ve slušném měšťanském obleku, maje košík proutěný na ruce, z jehožto zákrytu rozličné malé skleničky a pušky s táhlými krčky ven na světlo vykukovaly. Bedlivěji než sám mistr pozoroval napnutým zrakem nemocnou — každičké uderení jednotlivých žilek, barvu očí, potažení jazyka, palčivosť žízně, a cokoliv ještě zkušeného lékaře na stopu nemoci posud nevypátrané uvésti může.

„Jak jest?“ ozval se za nimi hlas jemnozvučný, jenžto náležel vážnému kmetu duchovního stavu, důstojnému opatu kláštera zbraslavského.

Mistr Severín pohlédl na pomocníka svého a ten zamumlal mezi zuby: „Jed!“

Všickni přítomní leknutím ztrnuli.

„Andělové Boží!“ zvolal opat ve spravedlivém úžasu. „Tak hluboko klesl tedy zištný Korutan, že se nestydí slouti travičem — travičem krve královské!“ — Ubohé, dobré, zbožné dítě!“ hořekoval kmet stříbrovlasý, nad nemocnou rukama lomě. — „O tobě právem říci se může, co dí o silné ženě božská kniha přísloví: Mulierem fortem quis inveniet? — Tu certe nunqam panem otiosa commedisti, sed mittens manus suas ad fortia, quidquid ex auro, argento, margaritis et gemmis consuevit fieri, artificiose fecisti! — Tvůj to obraz, zbožné, královské dítě!“ A odlehčiv srdci svému latinou breviáře, pokračoval žalostným hlasem po česku: „Co jen sám klášter můj dostal od ní rouch mešních, přeskvostných, rukou její tkaných a perlami i drahým kamením hojně ozdobených — quae omnia manus texuit virginalis. A ta zbožná, čistá, pracovitá panna má teď zahynouti jedem, aby nemusel král Herodes ani ve snách o svůj trůn se báti? — Proh dolor! Co by sobě počala utištěná země naše, lkající v hoři svém co Rachel plorans filios suos? Co by z ní bylo, kdyby měla ztratiti suavissimam spem suam, portum consolationis suae!“

„Ale pro milý Bůh!“ obořil se na opata pomocník mastičkářův jaksi nevrle. „Vyť hořekujete téměř hůře než nad mrtvým tělem! Zač by medle stálo umění naše, kdyby ani nepostačilo trochu jedu z těla zdravého, ničím ještě nepokaženého, vypuditi? Buďtež beze strachu!“ Řka to nachýlil opět malou skleničku ke rtům Eližbětiným a vpustiv jí několik kapek do úst, pozoroval účinek na třesení-se žil nepřirozeně naběhlých.

Mlčky stál Severín u hlav lože, hledě upřeně na pomocníka svého, i podobalo se jako by tito dva úkol svůj byli vyměnili: Rubín počínal sobě co mistr, Severín

pak ve všem s náhledy jeho souhlasil. Najednou zatleskal onen rukama a obrátiv se k opatovi, řekl uctivě: „Nyní, admodum reverende domine abbas, na chvilku nás nechte samotny; až bude Její Milosti lépe, zavoláme vás. Prosím, odstupte maličko do komnaty vedlejší.“ Při tom cenil zuby až protivno, očma mrkaje a rukama sem tam rozhazuje.

„Nečiňte to, otče důstojný!“ prosil starý kaplan Berengar s rukama sepiatýma a hlasem úzkostlivým. „Oba mužové tito jsou velmi podezřelí, suspecti de nigromantia — praví se, že jsou černokněžníci, majíce obcování se zlým duchem; Pán Bůh rač nás ostříhati! — Snad pověsť nelže; neboť proč medle nechtějí při díle svém, je-li dobré, trpěti přítomnosť osob duchovních? Unde haec malitia?“

„Ah, dobrému knězi tane dosaváde na paměti můj kožený šetek!“ pravil mastičkář pro sebe; ale rozčilený pomocník jeho nutil vždy horlivěji: „Pryč, pryč! Doba míjí, pospěšte!“

„Nepůjdu,“ pravil opat zbraslavský pevně, „leč na rozkaz kněžny samé.“

Zlostně vycenil Rubín zuby běloskvělé; tu pozdvihla panna knížecí mdlých očí svých k opatovi, ukazujíc rukou na dvéře protější tak prosebně a dojemně, že nebylo lze pokynutí tomuto nerozuměti a ještě déle odporovati. Kněží i panny odešli do druhé komnaty.

Co v té době oba podivní mužové s nemocnou kněžnou činili, nikdo neviděl, tedyť ani nám nelze čtenářstvu našemu o tajemství jejich zprávu nějakou, a byť sebe chudší, podati. Za čtvrt hodiny zavolal mastičkář kněze i panny.

Radostný úžas jevil se na všech tvářích; neboť kněžna, ač dosaváde trochu bledá a slabá, usmívala se na ně po andělsku, oči její prvé zapadlé a zkalené zářily opět živým leskem, a na tvářích pojevily se růže v útlém nabledlém květu.

„Deo gratias!“ zvolal opat zbraslavský s očima i rukama k nebi pozdviženýma, a starý kaplan Berengar, odříkav tichou modlitbičku, tiskl vděčně mastičkáři obě ruce; neboť na tváři Eližbětině nebylo viděti nic, jak pravil, démonického, nic co by těžké podezření jeho bylo mohlo ospravedlniti. Panny zplakaly hlasitě radostí, líbajíce zhusta ruce kněžniny.

„Deo gratias!“ opakoval velebný opat. „Spes nostra iterum fulget! Hvězda naděje naší září opět světlem jasným, an nám krátkozrakým se chtělo zdáti, že zapadá! Budiž Bůh z toho chválen a veleben! — Věz, dcero, má,“ pravil k Eližbětě hlasem radostí se třesoucím, „že na tobě naděje veškerého národu se zakládá. Poslyš zprávy veselé! — Když jsem asi před dvěma měsíci konal dalekou cestu ke svaté kolébce řehole naší, požehnanému Cistercium, abych tam porokoval s otci shromážděnými o blaho církve vůbec a zkvět i zdar zákona našeho zvláště, zastavil jsem se v Heilbronu, kdež právě věhlasný císař římský Jindřich VII. dvorem byl. Smutný osud drahé vlasti mé tanul mně na očích, v uších zněl smutně pláč oloupené, utištěné chudiny, i hledal jsem pomoci. Napřed poradil jsem se s důstojným arcibiskupem mohučským, Petrem z Aspeltu, jenž byv před lety po delší čas nejvyšším kancléřem království českého, poměry naše, stížnosti i tužby zná zevrub a zem českou posud v laskavé chová paměti. Důstojný arcibiskup uslyšev ode mne, co se v Čechách děje, slíbil mně, že to císaři

přednese. Čekalť jsem tři dlouhé dny v traplivé nejistotě; konečně dal mne císař zavolati. Výrok jeho zněl moudře, neb se byl o to prvé s muži učenými, ve právech vysoce zběhlými, potázal. — „Království české“ — pravil — „po vymření Přemyslovců po meči připadlo coléno uprázdněné k říši římské; mně pak jakožto hlavě říše této přistojí dáti Čechům krále, jenž maje ke koruně jich nápadnosť spravedlivou, víru říši římské povinnou ničím a nikdy nezrušil.“ — A když jsem naň doléhal prosbami dalšími, ujistil mne slavně, že ty, dcero má, budeš královnou naší.“

Na tvář kněžninu vystoupil při vypravování opatovu ruměnec vyšší; co by znamenal, netěžko bylo uhodnouti.

Zatím pak opat Konrád, ohlídnuv se kolem po všech přítomných, pokračoval vážně v řeči své: „Ano, nyní to mohu veřejně říci; neboť již dávno věc ta přestala býti tajemstvím. — Jindřich Korutanský to ví, sice by nebyl kněžnu nutil k sňatku podlému, kteréžto byv vykonán, navždy by jí byl cestu k trůnu zamezil. — To se nepovedlo. Vůle násilníkova rozkotala se o skálu velkodušnosti panenské. Co zbývalo Herodesovi o trůn svůj se obávajícímu, nežli vražda? — I nerozmýšleli se dlouho. Zvolilť cestu kratší — jistější, — otrávení.“

Pozorně a s velikým účastenstvím poslouchali všickni přítomní řeč opatovu, jednak strachem trnouce jednak radostí plesajíce. I panny kněžniny brzy slzely brzy se smály, an zatím mužové hněvivě očima kouleli a hned zas Hospodinu, říditeli osudů lidských, dobrořečili.

„Deo gratias!“ zvolal opět důstojný opat zbraslavský. „Slzy a modlitby utištěného národu pojal anděl Boží ve zlatou báň a zalítnuv s ní v říši nadhvězdnou, složil ji na stupních trůnu věčného, kdež Hospodin, král

králů, otec národů, vládne žezlem lásky. A hle On, otec věčný, uslyšel křik vstupující k němu zě země, a přijav pokání naše rozlil nádobu slitování svého nad námi! — Proto však nesmíme my ruce v pás založiti, spoléhajíce pouze v zázračnou pomoc Hospodinovu! Odstup to! Drahý život kněžny, ač nyní šťastně z tlamy dravce vyrvaný, není tím i před úklady budoucími ubezpečen. Ovečka jsoucí vlku na blízku není nikdy životem svým jista. Praha neposkytne Eližbětě déle bydla bezpečného, neboť nejsou tajni krále Herodesa záměrové naši. Kněžna musí z Prahy pryč; neboť zde číhá zrada ze sta skulin; na nás pak jest, abychom přispíšivše sobě radu Filistýnských podvrátili."

Když byl domluvil, zaznělo hlasité přisvědčení z veškerých úst, ba i Rubín, jinak netečný, vzdal lehkým hlavy pokynutím chválu řečníkovi výmluvnému.

Opat Konrád přijal pochvalu přítomných co dlužnou daň a obrátiv se k mastičkáři tázal se pečlivě: „Myslíš-li, dobrý mistře, žeby kněžna po dvou nebo třech dnech směla se vydati na cestu několika mil, bez ublížení zdraví svému?"

„Ano, domine abbas!" odpověděl místo Severína pomocník jeho Rubín. „Je-li toho třeba — ještě této noci!"

„Této noci! Ještě této noci!" plesal opat věrný. O, bys pravdu mluvil, muži dobrý, pak by Eližběta za dvanáct hodin byla v bezpečí, a zrada by ji více nedostihla."

Kaplan Berengar vtáhl opata do výklenku okna, řka: „Nebylo by záhodno, otče důstojný, potázati se napřed o to s pány měšťany, nežli k rozhodnému činu tomu se odhodláme?"

„Již se stalo, bratře můj!" pravil Konrád šeptem. „Jindřich z Lípy ví o všem a toho jest mínění, že Nimburk,

město jemu i rodině královské věrně oddané, kněžně poskytne útočiště nejbezpečnější. On Bohem živým se dokládá, že na věrnosť měšťanů nimburských zámky lze stavěti“

„Bůh sám račiž za to dobrého pána požehnati!“ modlil se kaplan tiše. „Míní on sám kněžnu doprovoditi?“

„Nikoli!“ šeptal opat. „Jeho stanoviště jest věž mostecká, a tuto nemíní opustiti, leč až nový král vjede slavně do měst pražských, aneb, čehož Bůh uchovej, zdě její v rumu svém tělo jeho pochovají.“

„Kdo tedy vezme kněžnu v ochranu? Neboť neradno i nechvalno bylo by zajisté, vydati ji v nebezpečenství patrné. Nevíš-li, otče důstojný, že zrádní Velflovici opět zpupně pozdvihují hlav svých?“

„Budiž beze strachu, bratře Berengare! Prozřetelnosť Boží sama bude bdíti nad drahým životem jejím. Kněžna vyjede z Prahy v noci ve vší tichosti s dvěma toliko koňma, sama třetí; neb většího komonstva nebylo by radno vzíti pro sběh lidu. Vrátný zderaský, přísahav k jednotě naší, jest o výjezdu nočním zpraven a bude státi s klíčem pohotově; hned pak pod Vyšehradem bude očekávati kněžnu probošt Jan, příbuzný její, jehožto vojínové ji až do Nimburka bezpečně doprovodí.“

„A Jan ze Stráže, ten věrný strážce sirotka královského a blaha zemského — ví-liž on o tom, co se díti má?“

„Jak jen můžeš o tom pochybovati?“ divil se opat hlavou šedivou nejednou zavrtě. „Pravím ti, že to jeho vlastní návrh, a stran odjezdu všecko až na nejnepatrnější drobnosti mezi mnou a jím promyšleno, umluveno i uzavřeno.“

„A Olbram v křižovnickém špitálu?“ tázal se kaplan starostlivě.

„Neuznával jsem za dobré," řekl opat, „tajemství své svěřiti mnoha lidem, obávaje se právem, žeby špatně bylo schováno. Ale muž, o kterém jsi se zmínil, má o něm zvěděti, jelikož druhý klíč od Prahy je v rukou jeho. Tak mocnou hlavu nesmíme ovšem v čelo uraziti. Půjdeš ty, bratře, poselstvím k němu, či se mám jinému svěřiti?"

„Otče!" odtušil kaplan Berengar tiše, „na mně neračiž toho žádati, ačkoli víš, že se nestrachuji nebezpečenství. V skutku také žádného není; — ale kněžna uvykla od útlého mládí na přítomnosť mou, a já nemám tolik srdce, abych ji v rozhodnou dobu opustil. — O posla důvěrného neračiž se starati. Onen mastičkář. co naši Eližbětu tak rychle uléčil, je Olbramův přítel! Nebyloliby záhodno, aby on, uslyšev první polovici tajemství našeho, i druhou jemu jmenem tvým zvěstoval?"

Opat potřásl dlouhými šedinami. „Mastičkáři," pravil, „lazebníci a jiní toho druhu lidé nebývají hrubě mlčelivi."

„Tento," ujišťoval Berengar, „činí výminku. Ač mi poměry jeho posud jsou temnou pohádkou, přece tolik vím jistě, že mastičkářství provozuje jen co zaměstnání vedlejší, takořka rouchem mlhovým se zahaluje, aby nebyly zřejmy tajné kroky jeho. Žádáš-li důkazů, věz, že důvěrnosti Olbramovy v plné míře požívá, jakož jsem toho nedávno byl očitým svědkem."

„On tedy budiž poslem naším," řekl opat Konrád odhodlaně, a odstoupiv od kaplana, pokývnul na mastičkáře. Hned na to vstoupili oba do vedlejší komnaty a měli dlouhé tajné rozmlouvání.

Zatím přistoupil ctihodný kaplan Berengar k loži kněžninu, aby jí návrh Konrádův šetrně oznámil. Eližběta

jej přijala radostně. — Vůčihledě okřívala a nabývala síly, zamítajíc veliké péče o zachování zdraví svého.

„Já se silnou i blaženou cítím," zvolala s očima zářícíma, „že národ velký skládá ve mne důvěru svou. O že nejsem mužem, abych s mečem v ruce směla lidu svému postaviti se za vůdce proti vrahům jeho! O jak bych letěla do boje nejtužšího perutěmi větru a ohněm blesku! Pak by snad — " doložila hlasem žalobným — „dostavili se nepřátelé moji na bojiště se zbraní počestnou a nečíhali by na mne v zálohách co zmije, hledíce mne uštknouti žahadlem jizlivým, — vystoupiliť by proti mně mečem a ne jedem!"

I sklesla dlouhou řečí umdlená zpět v podušky, zakrývajíc oči slzami zatopené rukoma hebkýma. I panny její zaplakaly hořce, však žádná z nich ani při pláči nepustila nit ze vřetena; klubíčka nití lněných točila se vesele po kamenné podlaze, jsouc poháněna rukama pilnýma, an zatím oči sličných přadlenek ve proudu slzí se topily, neboť velitelka jejich, kněžna Eližběta, ač mladá, sotva osmnáctiletá, držela přísně na pořádek, panny její nesměly zahálet nikdy; jimť nezbývalo času k osnování milostných pletek; pročež také nejšlechetnější rodiny české rády dcery své dávaly kněžně Eližbětě na vychování, aby u ní cvičily se netoliko ve tkání tenkých pláten, ve vyšívání i krumplování hedbávím, zlatem i stříbrem, perlami i drahým kamením; alebrž i v počestnosti, pobožnosti a bázni Boží, — an zatím dvůr hrdé sestry její byl téměř opuštěn, postrádaje ozdobu nejkrásnější, neboť při něm nebylo panen českých, tohoto květu krásy, mravů a milosti.

„Která z vás doprovodí mne do Nimburka?" otázala se Eližběta, pohlednuvši na družky mladosti své okem milostným.

„Já, já!“ ozvalo se z nejedněch krásných úst. „My všecky!“ volaly panny horlivě.

„Jak ráda bych vás všecky měla u sebe!“ zvolala kněžna, potěšena z ochotnosti a věrnosti panen svých; „ale pomněte, že nejdu k plesu tanečnímu; cesta, na kterou se chystám, jest daleká, a nám snad s nejedním nebezpečenstvím bude se potkati. Zdali jste i na to pomyslily?“

„Ano, ano!“ zvolaly panny jako jedním hlasem. „My půjdem s tebou, kamkoli jíti ráčíš!“

„O jak mne ta vaše ochotnosť těší, pozdvihuje a sílí!“ pravila kněžna radostně, vztýčivši se na loži; „ale všecky vás s sebou vzíti nemohu, nesmím. Snad by přátelé moji, při víš své dobré vůli, toho nedovedli, aby nás v tak hojném počtu bezpečně do Nimburka dopravili, protož rozejděte se zjitra každá k rodičům nebo přátelům svým, dokud se s pomocí Boží a věrných Čechů do Prahy nevrátím; tebe pak, Miládo má“ — obrátila se k jedné z panen svých — „nerada bych pohřešila. Duše tvá je silna, s duší mojí blíže spřízněna. Ty netrneš před každým stínem nebezpečenství, a trneš-li nyní přece, věz, že vyhnanství naše dobrovolné, Bůh to dá! nebude dlouho trvati. Tebeť tedy prosím, abys mne doprovodila!“

I pronesla slova poslední hlasem temným, přestávkami přerývaným; — ale dívka kněžnou vyzvaná vrhla se náruživě k loži, na němžto velitelka její posud spočívala, ruce její vřele a hustě líbajíc. Místo odpovědi padaly toliko slzy s tváří jejích.

Výjev tento rozplakal všecky. I Rubínovi přístojícímu, ač z povinnosti vesele se tvářícímu, nejedna vřelá slza z očí se vykradla.

Kněžna políbila zvolenou družku v čelo, řkouc bolestně: „Nemámť otce ani matky, ba ani sestry upřímné, — vás jen mám, děvy milé a věrné! — Ale což dím? Mámť já duší na tisíce věrně oddaných; neb celý velký národ skládá naději svou ve mne!“ — Oko její zahořelo, tvář zplanula; jediným skokem ostavila lože, a jakoby ani dost málo nebyla zastonala, dávala rychlé a určité rozkazy k nastávajícímu stěhování.

I činily se bez odkladu přípravy k rychlému odjezdu; roucha, kukličky, závoje i jiné ozdoby a potřeby ženské skládaly se pečlivě do pytlů a skřínek. Eližběta vstavši z lože, přihlížela ke všemu bedlivě. Krok její byl arci ještě nejistý; ale vzruch duše přemáhal slabost těla, oči její plály ohněm mužné odhodlanosti, tvář nabledlou oblétal úsměv libojasný. — Tak nalezli opat i mastičkář kněžnu, když byli po dlouhém rokování opět do komnaty vstoupili.

Hned na to rozžehnal se mistr Severín s Eližbětou uctivě, s opatem Konrádem vážně a s kaplanem Berengarem přátelsky, ba skoro bratrsky. Dnešní zkušenosť byla všeliké dřevní podezření z duše kněze ctihodného docela vypudila. Nabyltě přesvědčení srdcekojného, že ten, jemužto kněžna zbožná i moudrá život svůj bez bázně svěřila, ten, jejž prozřetelný a velmi opatrný opat zbraslavský soukromí rozmluvou a důvěrným poselstvím poctil, s Belzebubem, knížetem zlých duchů, spolčení míti nemůže, a byťby mu desetkrát šetek z kapsy za hlavu vykukoval.

Mastičkář sebrav mlčky přinešené láhvičky, mastičky, pušťadla, obvazky, talismany i ostatní arkána, s pomocníkem svým Rubínem z Perštejna křivými ulicemi dolů ku křižovnickému špitálu se ubíral.

Kapitola osmá.

„Prošlých také zpomeňte let!“
Chmelenský.

„Nu, kněžnu jsme šťastně z drápů smrti vytrhli,“ pravil Rubín cestou k mistru svému; „ale nikdo se nezeptal: Co jsme vám dlužni?“

„Styď se, zištný kramáři!“ okřikl mistr pomocníka svého hněvivě. „Chtěl bys snad i od této vznešené kněžny, od dědičky království, žádati a přijmouti mizerný peníz za službu jí prokázanou, — přijmouti peníz ledajakýs, abys jím nejbližšího krčmáře obohatil?“

„A proč ne?“ odpověděl Rubín směle, ztáhnuv kuklí čuby své hloub na oči temně zářící. „Proč ne? Či má se oněm, jenžto mají, sloužiti zdarma a shledávati to po halířech na nemajících, aby se to přece nějak vyrovnalo a člověk ku mzdě své přišel?“

Mistr Severín se zamračil. „Je-li pak zlato, ten bídný, marný, tupolesklý kov, po němžto všecky myšlénky tvé prahnou, jediný zdroj blaženosti lidské?“

„Není ovšem,“ odslovil Rubín chladně. „To mi již co chlapci ve škole do mozku vtloukali. Později však se mi oči otevřely. Poznalť jsem, že k blaženosti vezdejší náležejí také děvy, víno, hra — a ještě několik věcí, ač méně důležitých; ale všeho toho opět jen zlatem, jen penězi dosíci lze. Kdyby nebylo děv, vína, hry: zač by medle stál ten ospalý, pididlouhý život vezdejší? — A věř, zlato, zlato jest ono unum et trinum, kámen mudrců, prostředek universální, jímžto dobudeš, čehokoli se ti na tomto sublunárním světě zachce, —

a potom teprv přijde tinctura philosophorum secunda — víno. A kdo má tincturam I., má i tincturam II. To má filosofie! Vivat regina scientiarum!"

S podivením hleděl mistr Severín na rozčileného laboranta. „Tvá filosofie? — Když jsi před rokem ve Frankfurtě nad Mohanem seděl hluboko pod zemí, za pevnými mřížkami, tuť jsi tuším študoval o jiné filosofii?"

„Ba tehdáž!" vzdychl Rubín s očima sklopenýma; „ale nač mně tu dobu připomínaš? Bylit to tupolebí, pověrčiví Němci, jimžto jsem tehdáž do pasti vlezl. Lékaři, lazebníci, mnichové, všickni, všickni spikli se proti mně, cizinci, Vlachovi, jenžto slávu jejich hrozil zatemniti. Má záhuba byla jista. U prostřed náměstí čněla již hranice smolou obložená, s dvou sáhů vysoká, na níž tělo mé příštího dne mělo se rozpadnouti v jednotlivé, hnusné škvarky. Celou noc prý malovali a kaňhali na papíru ďábly v postavách potvorných, šílených, aby mi z něho sešili čepici vysokou, kteroužto mi při nastávající popravě hodlali vsaditi na hlavu co slavnou korunu, aby se luza měla čemu chechtati, — a to vše jedině proto, že jsem s trochem nevinného laudanum — a snad ještě něčím jiným uzdravil dceru primasovu, na smrt nemocnou, jižto žádný z lékařů povolaných uléčiti neuměl. Věru, slavná, přeslavná odplata za nepatrnou službičku! — Tehdáž uvržen byv do hlubokého žaláře, slavně a vysoce jsem se zařekl, že do nejdelší smrti své nepustím se více v léčení velkých pánů, paní a jich dětí, byť smrť měli na jazyku a já jim mohl jedinou kapkou nevinné šťávy pomoci! Dnes jsem se slibu svému stal nevěrným, a Bůh ví, jak jest mi toho žel! Dalť jsem se přemluviti, omámiti, otupiti — což já vím?"

„Želíš toho?" tázal se mastičkář a oči jeho se

zajiskřily. „Želíš toho? — Pak bych i já želeti mohl, že jsem vyrval hranici kořisť její!“

„Nikoli! toho nemaš želeti na věky!“ zvolal rudonosý laborant, mistru pravici tiskna. „Život máj jest upoután k životu tvému řetězy démantovými: Rubinus nezapomněl, co jsi učinil nad ním!“

Ale rozhorlený Severín pokračoval mluvě mezi zuby vyčítavě dále: „Když jsi seděl ve Frankfurtě, v hluboké věži, odsouzen na smrť, když luza svobodného města říšského již se těšila na divadlo příštího dne, na upálení černokněžníka vlaského, — já, já se prodral k tobě do žaláře, já podplatil strážníky zlatem — ne zlatem chymickým, co vám nemoudrým adeptům každé chvíle komínem vylétá, ale dobrým, těžkým, spravedlivým zlatem z Jílových hor; a tys tehdáž co pes uvinul se mi k nohoum, tys líbal prach s obuvu mého, slíbiv na věky býti mým otrokem, vyrvu-li tě smrti mukyplné. Slyš! Mým otrokem! Tak zněla úmluva naše v půlnoční hodině. — Víš co je otrok?“

„Jakž bych nevěděl?“ vzdychl Rubín temně. „Zdaliž jsem slib svůj věrně nesplnil? Tys mě vyvedl ze žaláře, a já se nezeptal proč? Tys mě z temné morny vyvedl ven, pod hvězdy Boží, na zdravé čerstvé povětří — a já se neptal jak? Tys sám byl v městě cizinec, příchozí, vyhnanec — což já vím? Já se po ničem neptal, já nikdy se nevtíral v tajemství tvé, aniž podnes vím, proč jsme v Praze a co tu chceme? — Já tebe zasvětil v umění draze nabyté, chodě od té doby co pes v patách za tebou, kamkoli jsi mne vedl. Či jsem se nespokojil vždy s drobty, které padaly se stolu tvého? — Víš ty, co to jest pochovati do hrobu navždy svou vůli, všecku svou naději, každičkou žádosť, veliký pud útroby své?

Pracovati, potit a lopotit se pro jiného, jinému nadháněti a sám nedostatkem mříti? Nemíti vlastního roucha, vlastních rukou, ba ani vlastního jmena? — Víš co to jest?“

„Rubíne, Rubíne!“ káral jej mastičkář s prstem pozdviženým. „Tak jsem tebe ještě neznal, tak ne! Jde-li ti pouze o zlato, není-li citu vyššího v tobě — hle, tu je máš! Hojněji by snad ani král sám, — zvláště ten korutanský, jehož Bůh za...! — nemohl se tobě odměniti. Ale nyní jdi a vystav krámec na náměstí, svolávej lid k mastičkám a dryákům jako jindy, abychom veřejnou pozornosť zbůhdarma na sebe neobraceli. Já jdu jinam!“

Mlčky, s hlavou sklopenou odcházel Rubín měšec Severínův v ruce potěžkávaje a cosi mezi zuby mumlaje.

Kdyby byl někdo tyto dva muže v právě minulém okamžení pozoroval, nikdy by nebyl uvěřil, že to týž mistr Severín, jenž na rynku staroměstském žvavým, obratným jazykem uměl divotvorné účinky mastiček a vodiček svých obecenstvu vychvalovati, — a týž Rubín, co tam frašky provádíval, nad nimiž by byli diváci samým smíchem popukali.

Dlouho, dlouho stíhal mastičkář odcházejícího laboranta ostrým, napnutým okem. „Jdi, jdi, vrčivý, nespokojený pse!“ pravil pak jako pro sebe. „Snad již brzy pustím tebe s řetězu; ale dokud nevykonám úlohy své, jaktě Bůh nade mnou! nepustím tebe.“

Pak zrychliv kroky dal se rovnou cestou ke křižovnickému špitálu, kde hlava loyalních*) měšťanů pražských, mužný, udatný avšak velmi opatrný Olbram na

*) Zákonu a práva milovný.

pohled lhostejně, nepohnutě, netečně seděl jako želva v domku svém, s rohama do vnitř vtaženýma.

Bez zastavení kráčel mastičkář přes dvůr prostranný, chodbami dobře povědomými k velké síni, bývalému to refektáři, kdež Olbram obyčejně s přátely svými u plných džbánků sedával, přizvávaje k veselým kvasům svým hosti z města, aby takto staré přátely u věrnosti potvrdil a nových získal, slibuje, zapřisáhaje, hroze, straše, všecky pohledem i řečí okouzluje. Tak se stal sluncem Pražanů, okolo něhož ostatní, co pouzí trabanti,*) během vykázaným ochotně obíhali. —

Tehdy však seděl samoten a zamyšlen, an tu mastičkář bez ohlášení do síně vstoupil.

„Ha, Rolande!“ uvítal Olbram příchozího s očima zvědavýma, jako když zelená ještěrka z rumu a kamení své bystré zraky na chodce mimojdoucího co střely démantoleské vysílá.

Přicházímť přímo od kněžny Elišběty,“ pravil mastičkář, „kterážto byvši včera na plesu královském, nevím kým, otrávena . . .“

„Otrávena?“ vzkřikl Olbram, na nohy poskočiv. „Co to mluvíš, šílený mastičkáři?“

„Kterážto byvši otrávena,“ pokračoval mastičkář pokojně, „snahou mou a uměním lékařským opět do života povolána jest.“

„Díky Bohu!“ zvolal Olbram, spadnuv zpět do křesla, s očima k stropu pozdviženýma.

„A zítra,“ vypravoval mastičkář dále, „zítra, ne-li ještě dnes, odebere se v průvodu několika koní do Nimburka, města páně Jindřichova z Lípy. Tak umluveno

*) Tělesa nebeská, v průvodu slunce obíhající.

mezi opatem Konrádem zbraslavským a Janem ze Stráže se strany jedné, a knězem Bereringarem, kaplanem kněžiným, se strany druhé.“

„A beze mne?“ zvolal Olbram v úžasnutí a rozhorlení. „A vše to beze mne?“

„Ano, bez tebe,“ dosvědčoval mastičkář chladně. „Čemuž také tázati se napřed měšťana, kdež duchovenstvo a pánové již dávno rozhodli?“

„Rolande!“ pravil Olbram, pronikavě na mluvícího pohlédnuv. „Ty mně chceš do ucha nasaditi škvorce! Není možná, aby onino, ježto jsi jmenoval, bez vědomí mého — beze všeho dalšího potazu, chci říci — tak důležitou věc byli uzavřeli! Zdaliž mohli zapomenouti, že já mám v hrsti klíče od města většího, kteréž se ode dávna caput regni, hlavou království zove? — že beze mne aspoň na tento čas ničeho, co se blaha nebo zkázy království českého týče, vyjednati, tím méně vykonati nelze?“

„Již se vyjednalo,“ řekl mastičkář úsečně. „Snad ti to pánové dají vzkázati — ovšem ne dříve, až kněžna bude v Nimburce.“

Olbram dupnul netrpělivě, avšak hned na to vzav na sebe tvář klidnější, jal se mluviti hlasem mírným: „Uvážím-li věc tu zdravým rozumem, musím uznati, že tak dobře učiněno. A kdybych sám osobně v radě byl býval, když se věc ta vyjednávala, sotva bych byl mohl k něčemu lepšímu raditi. V Praze, ať tak dím, všecko vře jako kvasnice; jedni přejí Korutanovi, jiní — Bohu díky, že díl větší — kloní se ku spravedlivé straně naší. Strojil-li král kněžně skutečně úklady, jak díš, není ovšem pro ni zde v Praze žádného bezpečí více. A kdybychom ji sedmerou stráží obklopili, vždy ještě najde se některý zrádce, jenžto ji za jidášskou mzdu buď utrejchu podá,

anebo prsa její dýkou vražednou probodne. Vímeť, že se cosi podobného nedávno v Olomouci stalo. — Do Nimburka, pravíš, že ji chtějí vypraviti?“

„Ano,“ dosvědčil mastičkář krátce.

„Do Nimburka!“ opakoval Olbram, hlavou kývaje. — „Ani to zle nevymyslili! Měšťané nimburští obdrželi od otce Eližbětina, slavné paměti krále Václava, velkých výsad a mnohých milostí, kterýchžto jsouce pamětlivi, zajisté dceru jeho, dostane-li se k nim, co vzácný klenot tělem i krví opatrovati a hájiti budou. Ale to vše ještě nepostačí! — Kolik as koní pojede s ní?“ tázal se, řeč náhle přetrhnuv.

„Pokud já vím, bude komonstvo její slabé. Snad Jan ze Stráže s pěti nebo šesti sluhami; probošt vyšehradský prý přidá ostatní.“

„Dlouho-liž ale zůstane útěk kněžnin krále Jindřicha tajný?“ namítnul Olbram. „Na Hradčanech se Mišňanů do země povolaných jen hemží! Jakmile král zvětří, že Eližběta z Prahy uprchla, zdvihne boj proti nám! — Ale když se stalo, stalo se! Nechť zvědí pánové, že když oni konali, já, prostý měšťan, nezastrčil ruce v pás. Vrazí-li na nás Jindřich Korutanský mocí svou veškerou, jakož se toho ne bez důvodů obávám, uchopím i já se prostředku posledního, ostrého sice, jak vy mastičkáři říkáváte — ale mocně a rychle účinkujícího.“

„A který jest ten prostředek poslední, ku kterému, jak se zdá, nerad přisáhneš?“

„Rolande,“ pravil Olbram, mastičkáře důvěrně za ruku uchopiv, „tys můj dávný přítel, druh strastí mých; s tebou býval jsem v žalářích i ve vyhnanství: protož věřím, že při mně i déle věrně setrváš, buď již v bouři anebo v jasnu slunečném. Tedy věz“ — i přitáhnul ho

k sobě blíže — „prostředek, ku kterému v čas nejvyšší potřeby sáhnouti míním, jest, povolati chudinu venkovskou, která se teď hladem po lesích potuluje, do měst pražských. Až se rozbouřené vlny její valem a s jekotem přihrnou — utíkati budou Korutané i Mišňané na místa bezpečnější. Lid četný, v jedno shromážděný, jest moře nesmírné, mocné, vlny jeho jsou s to zahubiti i deset Faraonů s vojsky jejich jediným návalem.“

„Rozvážil-lis však i následky prostředku tohoto?“ tázal se mastičkář úzkostlivě.

„Rozvážil,“ odpověděl Olbram klidně. „Věz, že i ta na pohled nevázaná luza má svého krále.“

„Svého krále?“ opakoval mastičkář, jako slovům slyšeným uvěřiti nemoha — „svého krále?“

„Ano, svého krále,“ ujišťoval Olbram, „svého vůdce, velitele, hlavu aneb jakkoli jej chceš jmenovati. Nátisky, loupeže, trýzně, Korutany zpáchané, rozehnaly vesnický lid, a to zvlášte v okolí pražském, od ohnišť domácích do lesů nepřístupných, a v čelo těchto zoufalých, zbožím svého zloupených lidí postavil se muž, všelikým protivenstvím mnohonásobně zkušený, druhdy po vlasti slovutný, nyní vzniklými nepokoji zchudlý, druhdy moudrý a věhlasný, nyní na rozumu pomatený, pološílený sám sebe králem žebráků nazývaje a v názvu tom jakési slávy hledaje. Jméno jeho jest Peregrin Puš. Vždyť jsi jej jistě znal i o něm přečasto slýchal!“

„Ba! kdož by neznal Puše!“ zvolal mastičkář, všemi prsty do hustých vousů sobě vjeda, „kdož by byl neslýchal o pološíleném Peregrinovi? Jméno to bývalo ještě nedávno heslem Velfloviců a strašákem pro pány se zlatými ostruhami.“

„Nuže,“ pravil Olbram vážně, „onen Peregrin Puš

aneb jak mu nyní přezdívají, Peregrin Křovák, opustiv před nějakým časem Prahu, shromáždil v několika týdnech okolo sebe 50—60 s vládou Jindřichovou nespokojených rolníků, jimžto kobylky korutanské osení pohubily, něco pastevců, jimž dobytek odehnali, něco řemeslníků, jimžto v bujné svévoli své stavy a stroje potloukli. Všecky tyto rozptýlené, rozutíkané, rozplašené svolal Peregrin pod svůj praporec, aby prý, an již jinak nelze, násilí násilím spláceli, a co jim Korutané odejmuli, za daným příkladem na spoluobčanech svých pohrůžkami vyžebrali, láním vykřičeli aneb i mocně vydobyli. Počet těchto lidí zrůstá den co den. Nyní jich již může býti několik set.“

„A tuto nevázanou spřež chtěl bys do měst pražských povolati?“ zvolal mastičkář u spravedlivém podivení. „Snad aby vám střechy nad hlavami zapálila a pak v obecném zmatku zboží pobrala? — Rozvaž, Olbrame, co chceš učiniti!“

„Již rozváženo!“ pravil pán klíčů staroměstských. „Nemějž ty strachu o město! Nejsouť lidé Křovákovi veřejní odpovědní škůdcové zemští, jenžto by rádi v krvi se brodili a kde možná škod načinili; nad to pak umí Křovák, jak já jej znám, veselou družinu svou držeti na uzdě.“

„Udrží-li nejcvičenější jezdec koně splašeného?“ namítnul mastičkář. „Stojí-li kdo zaklínači za to, že když ducha z hrobu vyvolá, týž duch, obořiv se naň, jej ku posledu nerozsápe?“

„Je-li zaklínač učedník,“ usmíval se Olbram — „připouštím; ale Křovák jest mistr umění svého.“

„A je-li Křovák tento, jak díš, mistr umění svého, kdo nám medle ručí, že neobrátí rotu svou proti nám?“

„Tohoť neučiní,“ odpověděl Olbram klidně. „Očekávát on tak dobře jako my vysvobození vlasti ode jha nenáviděného. Mezi mnou a jím toliko ten jest rozdíl, že já tu sedím v dobře ohraženém špitále, z kterého jsem vypudil mnichy, jako vrabci vypuzují vlaštovky z pevně zděných hnízd jejich, aby se tam sami usadili. Já věřím zděm kamenným — a jemu jsou zděmi stromy lesní a za příkopy slouží mu rokle, potoky horními vymlené. Dnes jest tu, zítra tam. Stopu jeho tíže jest vyskoumati nežli stopu lišky, kteráž tu i tam se ukazujíc, poznenáhla se tratí a konečně ve skalách nepřístupných docela zmizí. — Troufáš-li sobě, Rolande, jíti k němu poselstvím?“

„A jak jej naleznu?“ tázal se mastičkář, „tratí-li se stopa jeho, jak sám díš, ve skalách nepřístupných?“

„Slib jen, že půjdeš,“ přimlouval Olbram horlivě, „a povím ti hned, kde jej, třeba zítra, neomylně naleznеš.“

„Slib ty mně dříve, Olbrame,“ pravil mastičkář po krátkém pomlčení, — „nebo snad bezpečnosť osoby mé, vždyť víš, o tu že málo dbám; ale slibiž mně, že vpád roty jeho bude toliko na zkázu a vyhubení Korutanů a ne spolu na zkázu obyvatelů měst pražských, a byťby tito třeba všickni byli sami vtělení Velflovici, ježto Bůh v hněvu svém zachvátiti račiž!“

„Podej mně ruku, Rolande!“ pravil Olbram pohnutě; „tys věrný syn vlasti, maje na paměti blaho její i tehdáž, když ti nevděkem a vyhnanstvím zplácí. Před tebou bylo by hříchem čeho tajiti, pročež nezapírám, že poselství, s kterým tě míním vypraviti, není dvakrát bezpečné; a však opatrnosť tvá, na slovo vzatá, jest mně rukojmím, že vykonav je, zdráv se do města na-

vrátíš. Tebe před jinými zvolil jsem za posla důvěrného z příčin nejedněch; předně, že Křovák druhdy stával proti nám, drže se Velfiovců; druhé . . . .“

„Pověz krátce, kde jej naleznu!“ přetrhl mastičkář řeč další odhodlaně; „pověz, kde jest, a já půjdu.“

„Dobře! — Vyjdeš tedy z Prahy branou zderazskou, pod černým skaliskem dáš se přes řeku převezti: úzká, kozami vyšlapaná pěšina povede tě porostlinou vzhůru do hustého boru, a než mine hodina, octneš se v zelené, čerstvé mytí *). Pustiv se v levo, strání dolů, přijdeš k paloučku podlouhlému, u prostřed něhož stojí stará, košatá lípa, — a ve stínu jejím najdeš Křováka s veselou družinou jeho.“

„A co mu mám říci?“

„Rci, že ho Olbram od Špitálu pozdravuje. — Slunce zapadlo, hvězda svítí! — Rci, Olbram vzkazuje, abys co nejdříve s lidem svým položil se blíže Hradčan, buda hotov na první povolání vtrhnouti do města. Dokud však jej nezavoláme, ať se chová pokojně; chléb i vařivo a jiné potřeby budou mu z města dodány. Jakmile uslyší tři jednotlivé rány na velký zvon hradčanský, ať nemeškaje vtrhnouti na pole proti hradu, a tam nechť Korutanům na postrach rozvine sílu svou!“

„A když to vše vyřídím a vykonám? —“ tázal se mastičkář, hledě veliteli špitálu bystře do očí.

„Zjevím ti, kde svůdce tvé Marie se skrývá,“ řekl Olbram, hladě sobě vousy stříbrem prokvětalé.

„Já půjdu,“ zvolal mistr Severín rychle, „a byťby to měla býti má poslední cesta. — Na zeleném palouce, u velké lípy, pravíš? — A kdybych pod tou lípou měl

*) Myt, mejt = paseka.

poslední krůpěj krve z těla svého vyceditи, půjdu! — Kdy mám jíti?“

„Možná-li tobě, třeba zítra zorním jitrem. Na hradě Svato-Václavském počíná to vříti, klokotati i kypěti, snad co nevidět něco vypukne! — Toto vezmi s sebou na znamení poselství svého,“ doložil řečník, mastičkáři něco nepatrného, v kousku papíru zaobaleného podávaje.

„Příštím večerem bohdá uvidíš mne zase!“ zvolal mastičkář, s přítelem svým upřímně se rozžehnav. „Nevrátím-li se však do večera, dej zavolati Rubína a pověz jemu, cos mně zjeviti přislíbil. On ví, co má učiniti! S Bohem!“

Nežli se Olbram ohlédl, nebylo tu již mastičkáře.

Prázdná síň ozývala se hlasným chechtotem Olbramovým.

Kapitola devátá.

Divocet hledíme z kukli,
Na koho bychom se shlukli.
Píseň souvěká.

Zorné jitro vzešlo nad věžatou Prahou. Z Vltavy se kouřilo; listí zelených vrb, břehy její obrubujících, lesklo se nesčíslnými perlami, ježto ranní rosa hojně byla rozsila. Švitořiví skřivánci vlétali z polí do výše oblakové, pějíce v třepetavém letu plným hrdélkem plesné chvalozpěvy Tvůrci svému. Pradávné tmavé lesy na Petříně i na Vítkově hoře tonuly v siné páře, an ze špitálu mosteckého zakuklený pěšec krokem rychlým ku

bráně zderazské se ubíral. Oděv jeho zdaleka bil do oka; sukně dlouhá, co krev červená, až na paty splývající, přepásána byla černým pasem, na němžto stříbrem vyšité dvanáctero znamení nebeských; zelená kukle z hlavy v týl hozená nebránila patřiti v obličej vážný, na němžto věk i vášně ve křivolakých tazích vyoraly brázd nezrušitelných. Byl to mistr Severín, jenžto šel hledat tábor pověstného Peregrina Puše. Brána zderazská byla již otevřena a vrátný stoje u okénka budky své, díval se s otevřenou hubou za podivným mužem.

„Tenť jde jistě trhat za rosy květ bylin, po stráních rostoucích," pravil vrátný pro sebe. „Blaze člověku, jenž pomoci jeho nepotřebuje! — Já sice také časem pokašlávám; ale než bych takovému dryáčníku dal jediného halíře, raději nechť třeba na tom místě duši ze sebe vykašlu." A rozhorlen tímto rozjímáním počal kašlati znovu, až se stěny komůrky jeho otřásaly. Pak se ztišil a mumlal něco o divizně, která prý roste zdarma po všech stráních jako zlaté pruty — a ti lékaři a mastičkáři prý svými dryáky a prášky, bohaprázdně nadraženými, milému Pánu Bohu jen moci a slávy ujímají; a řka to zakašlal opět až se věž zderazská v základech svých zachvěla, i zlořečil všem lékařům, dryáčníkům a mastičkářům, a na dosvědčení pravdy slov svých opět strašlivě zakašlal.

Mistr Severín však pokojně kráčel dolů k břehu Vltavy, na místo naznačené, k černému skalisku, a tam zahvizdnul na palec tak silně, až ozvěna hlasná hvizd jeho táhlým zvukem horám protějším zvěstovala. Nedlouho na to zašplounalo na druhém břehu veslo ve vodě, a malá loďka co potápka se zašmykla na zrcadle vodním i přistála k patě skaliska, na němžto v očeká-

vání seděl chodec náš se zrakem v dálku napnutým. Mlčky vstoupil nyní do lodičky, a rybák zavesloval k břehu protějšímu, zpívaje mezi zuby ranní píseň a hlavní oddíly nápěvu zádumčivého provázeje silnějším vesla udeřením. V několika okamženích octli se na druhé straně.

„Co slyšet o Křovákovi a jeho rotě?“ otázal se mastičkář rybáka; ale ten místo odpovědi díval se mu tupě do obličeje.

„Co slyšíš o Křovákovi?“ opakoval mistr otázku svou, a rybák pohleděl naň ještě tupěji, nežli ze sebe vykoktal: „Ničeho, pane — ani nejmenšího!“

Vida mastičkář, že by marno bylo dorážeti na převozníka dalšími otázkami, hodil mu malý dárek v nastavenou čepici a vystoupiv z lodičky, kráčel krokem mladistvým úzkou pěšinou vzhůru, na písčitý vrch. Došed vršku zastavil se, na Prahu zraky své upíraje. Její báně a pozlacené makoviče leskly se ve slunci zorním co ohnivé meteory; z ohromné hromady střech křidličných čněly vysoké, štíhlé komíny. Kouř z nich vystupující mísil se svorně s parou oblohy, kterážto snášející se nad nimi co průhledný plášť vše zahalovala, tak ale, že tu jednotlivé budovy zračněji vystupovaly, tam zas mizely, a celá ta hromada jakoby na vlnách moře vzduchového se houpala. Tichý klid spočíval nad městem, jako nad osamělým příbytkem hrobů lidských.

Mastičkář hleděl na rodiště své dlouho a smutně; v očích jeho třásly se slzy, a vzdechy mohutné draly se z prsou jeho. „Tu tedy ležíš přede mnou, kolébko má, Praho slavná, hlavo království!“ mluvil k sobě; „klid jemný ztřásá nad tebou porosená křídla svá, sypaje v lůno tvé Boží požehnání; ale dlouho-liž? a divý ryk

boje domácího rozléhati se bude v ulicích tvých, a synové tvoji, co teď líbě snějí, snad náhle vyplašeni budou z loží troubou války, a vítězové hrdí šlapati budou po rozmecených údech jejich! — Hrozno, hrozno! Že pak ti, jenžto by se zákonem lásky věčné měli milovati, jsouce synové jedné matky, nepřestávají zuřiti proti sobě, otvírajíce tím cizincům dvéře do příbytků svých, a nadto ještě sami je zovouce a přivolávajíce, aby je, když mezi sebou porovnati se nemohou, v řetězy ukovali a co otroky pode jho své podmanili! — Kdy asi vzejde nad tebou, rodiště mé, blahodějné slunce svornosti — kdy asi poznáš, které věci tobě jsou k pokladu? Kdy přestaneš broditi se v krvi vlastní a sápati se vztekem divým na rodné syny své? — Ach ty vášně naše, ty záhubné vášně!" bědoval tišeji a tišeji, až pak náhle otočiv se krokem silným, kráčel lesem hustým, až unaven a upocen se přibral k oné Olbramem naznačené myti.

U konce široké, travou hustě porostlé planiny otvíral se úval příjemný, s úzkým, bujně se zelenajícím, s obou stran lesem ohraženým palouckem, jenž co dlouhý jazyk úžinou se táhna, ponenáhlu v rokli hlubokou se tratil. Téměř u prostřed palouku vypínala starověká, širokokmenná lípa košatou hlavu svou hrdě do výše. — Křiklavé zvuky dud zaznívaly zdola k uším mastičkářovým, pomíšené s divým, mnohohlasným, rozpustilým výskotem. Po každé přestávce vypukl veselý chechtot, a hned na to zas ozvaly se dudy, možná-li ještě bujnějším, ještě plesnějším vřískotem.

Pozorně a zticha blížil se mastičkář stráni porostlou k tomuto místu. Dosaváde hustí stromové zastiňovali osobu jeho; opatrně sstupoval od stromu ke

stromu; konečně se za silnou borovicí zastavil, aby sobě poodpočinul. Tu se rozložil před udivenýma zrakoma jeho výjev zajímavý, neobyčejný. Pod košatou lípou stál muž nevelký, ale silný a zavalitý; hořejší díl těla jeho byl mnohem delší nežli spodní, jelikož nohy ač tlusté byly velmi krátké, špatně s hořejším hmotným balvanem souhlasíce. — Kolem něho leželo v trávě asi dvacet mužů s podezřelými tvářemi. Oděv jejich byl roztrhaný, cárovitý, vzezření jejich smělé, odhodlané, skoro zoufalé. Zbraně nebylo u nich viděti kromě že za nejedním pasem blýskal se nůž krátký, kterýžto však i k jiným, mírnějším účelům sloužiti mohl. Všickni byli hudbou nástroje oblíbeného nad míru rozčileni a rozveseleni. Milo bylo podívati se na hudebníka, kterýžto měch dud pod paží mačkaje, pravou nohou v drn podupával, takt dupotem tímto vyráženo a hlavou kostrbatou co šílenec v pravo i levo ustavičně kývaje.

Dudy dozněly, a muži poskočili na nohy a pojavše se vespolek za ruce, v kruhu veselém poskakujíce počali zpívati:

„Milí chudí, těšme se, radosť se nám stala:
Šátky s nás opršely, hlavička oblínala.
Milí chudí, nouze pudí; kterak učiniti?
Sobě odtušiti, Bohu poručiti.“

Dozpívavše verš první zavýskli vesele, a dudák nafouknuv měch provázel zvuky nápěvu rozmarného dupotem noh a hbitým hlavy pohazováním. Utichlť, a sbor prozpěvoval dále píseň načatou, kterážto líčíc barvami živými bídu tehdejší, pro svou ráznosť až na naše časy, ač valně změněná, se dochovala. My ji tuto dále klademe:

„Hrdlo vyschlo, žízeň trápí; kdo nám naleje?
Nedadí nám darmo kuchynské pomeje!
Truchel pěšec, lačen měšec; kterak učiniti?
Sobě odtušiti, Bohu poručiti.

Ti kuchaři naši vaří nám ze mlhy kaši,
Ze tmy zvěřinu, ve snách jeleninu;
Nátou paří, trdlo vaří; kterak učiniti?
Sobě odtušiti, Bohu poručiti.

Od pondělka k sobotě vězíme v samé lopotě,
A v neděli ráno v žaludku prostranno.
Sednem k stolu, chudí spolu; kážem sobě dáti
Větru posnídati, páry obědvati.

Zle nám kukly skrájeli, kusa jich není;
Kde tu vezmem rady, kde odtušení? —
Na tyrana, Korutana, z země vypuditi,
Sobě odtušiti, Bohu poručiti!“ —

S podivem a ne bez zalíbení poslouchal mistr Severín tyto výrazy rozmaru národního, a teprv když byli poslední verš dozpívali, sstupoval dolů na palouk, chytaje se rukama smrčin, neboť nohy mu v písku sypkém klouzaly, a drobné kamení sypalo se za každým jeho kročejem dolů, oznamujíc příchod jeho dříve, než ještě bylo možná osobu jeho zdola spatřiti.

Dudák upial, nástroj svůj ve trávník odloživ, temné pronikavé zraky v tu stranu, zkad drobné kamení dolů hrčelo, a i ostatní mužové čekali s jakousi napnutou zvědavostí, až se jim podivná postava Severínova zcela objevila.

„Hoho, brachu!“ uvítal dudák příchozího s veselým rozmarem. „Kdes u čerta vzal to račí roucho?“

„Hoši,“ pravil k mužům se obrátiv,“ to bude as kat Jeho Milosti krále Jindřicha nemilostivého, jejž Bůh

ve hněvu svém ponížiti račiž! a není-li to mistr Držho sám, budeť to jistě některý jeho strýc; já ty ptáky znám po červených sukních! — Sáhněte si honem k hrdlům, máte-li jich ještě dosaváde na starém místě?"

Rozpustilý chechtot dvacíti hrubých hrdel následoval slova dudákova.

Mastičkář stál tu uprostřed rozpustilé luzy, jeho stav byl nebezpečný; ale ani jediné mrknutí oka neprozradilo, žeby zaražen byl neobyčejným přivítáním tímto. Otrhanci skákali okolo něho jako běsové v divokém tanci, potahujíce jej za červenou sukni a posměch sobě z osoby jeho tropíce; až pak jeden z nich ostatní náhle okřiknul řka:

„Mějtež rozum, hoši! Toť ten mistr, slovútný v lékařství, co přišed z cizí země, tuším až od moře, na náměstí pražském divotvorné masti a vodičky prodává. Ticho, radím! Nechtež jej na pokoji! Oně z nás všech jediným fouknutím může mouřeníně nadělati! Viděl jsem ten podivný kousek, byv před nějakým časem v Praze, na své vlastní oči. Oně vám, jak tu stojím, jednoho chlapce, jenž pušky jeho všetečně omakával, fouknuv mu ve tvář, co hotového mouřenína propustil. Diváci u krámu smáli se plným hrdlem; ale chlapec s pláčem běžel domů, kdež prý ho po celé dva dny mydlili, třeli a myli; ale černá kůže nejen že ani o znaménko nezbělela, nýbrž čím více ji drhli, tím více se leskla a blyštěla; neboť komu se kdy podařilo mouřenína umýti? A takť musí ubohý všetečka s černou kůží do hrobu!"

S otevřenými hubami poslouchali mužové. Pověrčivě se štítíce jeden po druhém odstupovali od mastičkáře, kteryžto kráčeje přímo k dudákovi, řekl: „Jsi-liž ten,

k němuž poselstvím jsem vyslán? Jsi ty Peregrin Křovák, král chudiny?“

„Poselství!“ mumlal pro sebe muž krátký, čepici vydrovou nepokojně sobě na hlavě urovnávaje. „Poselství! — Jděte dál vy s dlouhýma ušima!“ řekl král žebráků k otrhaným dvořanům svým. — „Ještě dál, pravím! — Tak! A nyní mluv ty, kdo tě posílá a čeho žádá?“

Mastičkář byl již dávno v osobě dudákově poznal odvážlivého Peregrina Puše, a však ničím to nedal na sobě znáti; nyní vyřídiv od Olbrama špitálského pozdravení a vykázav se prstenem v papírku zaobaleným na svědectví plnomocenství sobě daného, vytasil se i s druhým dílem poselství svého: že žádosť Olbramova, aby, poněvadž doba rozhodná nastala, on, Křovák, hledě veškerý lid svůj co možná nejlépe ozbrojiti, pak před Prahou pod Bílou horou polem se položil a tam dalších rozkazů pokojně očekával. „Až bude Korutan ze země vypuzen — doložil řečník — slibuje Olbram, že se s přátely svými vám všem chce vším dobrým odsloužiti.“

„To jest,“ zasmál se Křovák trpce, „nás opět do lesů a skal zahnati, ač nebude-li po vykonaném díle vhodněji, nás co lítou zvěř krkavcům na pospasy uhoniti!“

„Toho-li se obáváš,“ mluvil vyslanec, „neznáš Olbrama. O tebe zvláště se chce věrně postarati a tobě ku ztraceným statkům a právu měšťanskému znovu dopomoci.“

„Ach, ach!“ vzdychl Křovák, vydrovku s ucha na ucho přešoupávaje. „Sliby, chyby! — A nepovede-li se to, jako tak mnohý jiný záměr Olbramův — co potom?“

„Tím tuším nezhorší se ani o vlas nynější stav váš, a cesta do lesů zůstane vám vždy ještě otevřena.“

„A kterak uživím před samou Prahou lid svůj?“

„Mnoho-li lidu máš pohromadě?“ tázal se mastičkář.

„Dnes jest jich asi sto, — zítra jich může býti pět set, pozejtří tisíc a více, žen a dětí nepočítaje. Jestiť to s námi jako se sněhovou hrudou; čím dále ji válíš, tím ohromněji zrůstá.“

Mastičkář přemýšlel chvilku a pak řekl: „Těžkoť ovšem bude zástup tak hojný dostatečnou potravou opatřiti; ale Olbram slíbil, že jim z města potravu dodá, a on, věřímť pevně, slibu svému dostojí.“

„Uvidíme!“ pravil Křovák očima mrknuv a vydrovku s čela v týl shrnuv; „uvidíme! — Tento Olbram, ačkoli co plzký had umí se vinouti a trním proplétati, hledě vždy jen na vlastní bezpečí své, přece, co já vím, ještě nikdy se nestal danému slovu nevěrným, a protož, jak jsem již řekl, uvidíme! — Ale tys ušlý, a snad lačen? Podívejmež se, co nám ženy naše k obědu chystají!“

A pojav vyslance důvěrně za ruku, vedl jej přes stráň protější k místu lesem vysokým kolkolem ověnčenému, kdež prostora mnohem větší očím se naskytovala. — Byloť to místo travou lesní porostlé, vonným dechem mateřídoušky provívané a jen sem a tam pořídku buky a dubovými pahejly oživované. Tu bylo viděti kotle, mezi dvěma stromy na řetězích nad ohněm zavěšené: z kotlů očazených se kouřila pára, pod nimi praskalo suché roští. Okolo kotlů obíhaly s měchačkami samorostlými ženy v peřestých cárech, a opodál batolily se v trávě děti polonahé, z nichžto jedny žvýkaly v ústech mastnou hlínu, chutně sobě pomlaskávajíce, a jiné hladem pronikavě kňučely, aniž si kdo vřískotu jejich povšimnul, leda že některá matka rychle k nim přiskočivši, bře-

zovou metlou křiklavý pláč jejich tišila a vádou i klením pořádek mezi ně uváděla. Byltě to hnusný obraz lidské bídy a spousty.

„Hle!“ pravil Křovák k vyslanci. „Titoť všickni ještě před nedávným časem byli pokojní obyvatelé země této po předcích zděděné, majíce krov ochranný nad hlavou a živíce se poctivě, — až jim žoldnéři Korutanovi na klidné střechy oheň vmetali a do naha je oloupivše do lesů vehnali. Nyní nemají kam by hlavy sklonili. Já tyto rozptýlené, smutně sem a tam bloudící ovce svolal pod svou korouhev, a silám spojeným podařilo se dobyti sobě moci takové, že ani žoldnéři korutanští aniž kdo jiný neodváží se na nás, ač — pohříchu! hladoví poddaní moji, když nouze největší, nezřídka bez rozpaků na spoluobyvatele své násilně nabíhají. Arcit že nepálí nemilosrdně a nehubí svévolně, jako rozsápaní Korutané a Mišňané, berouce toliko co k potravě slouží, a to za dne, co nějakou daň. Řeknou-li, že Křovák toho potřebuje, nezpouzívá se obyčejně nižádný hospodář dáti jim, čeho žádají. — Nazvalit mne v Praze králem chudiny,“ zasmál se, nohavice sobě povytahuje; „nu, nenít to zlá přezdívka! a v skutku požívám u lidu tohoto jakési vážnosti a volného poslušenství; dejž Bůh, aby to mé království mělo krátkého trvání, a brzy učiněn byl konec naší veselé bídě! — He, holky!“ volal na dvě ošklivé staré ženy, u ohně na bobku sedící. „Co poskytne dnes královská kuchyně?“

„Ó je tu hrách,“ švitořila jedna za druhou, „hrách, co, jak říkáme, rád se vaří. Již čtyry hodiny visí v kotli nad silným plamenem a posavád je tvrdý jako bobky; lepší však je uzenina, kterou ten zpurný hrách osedlati hodláme; ale Milosť tvá račiž ještě kratičké strpení míti!“

„A co vy tu kuchtíte?“ tázal se přistoupiv s úsměvem ve tváři k jiné kupě žen, ježto téměř všecky s napnutými, žádostivými hrdly do kotle nahlídaly.

„Oukrop, pane! výborný oukrop!“ křehotaly ženy; „ale což jest to na tolik lidu?“

„Vrátili se již mužové z honby?“ tázal se král chudiny.

„Ba vrátili!“ odpověděl muž jeden, maje luk na rameně. „Na čtyry míle není spatřiti ani stopu zvěře! Nenalezše ničeho, vpadli jsme do jedné vesnice, vyřizujíce pozdravení od tebe; ale neměli sami ničeho a bědovali úpěnlivě, chtějíce mermomocí jíti s námi; já však mysle, že nás tu již beztoho mnoho, opřel jsem se žádosti jejich — a tudíž vrátili jsme se s prázdnýma rukama.“

„Dnes tedy prohlašuji půst pro ženy!“ zvolal král chudiny vážně. „Mužové dostanou oukrop; ženy nechť počkají do večera, až Pánbůh něčeho naděli.“

„Včera jsme se také postily!“ zvolaly ženy, nabírajíce pysky ku pláči.

„Tedy se rozdělte o oukrop, jak sami můžete!“ rozhodl Křovák nevrle. I šel k ostatním přihlédnout. Všude týž nedostatek, táž náramná bída, ale také všude ta samá rozpustilá veselost, hulákavý zpěv a bujný smích, živý hovor — tu i tam rvačka mezi dvěma, třemi až do krve, a jiní lhostejně se dívali a chechtajíce se rukama tleskali.

„Tu vidíš na vlastní oči květ říše mé!“ pravil Křovák hostu svému s trpkým úsměchem. „Čím úsilněji král Jindřich odněkud z Korutan upevňuje v Čechách vládu svou, tím více šíří se říše má. Jemuť den co den poddaných ubývá — a mně jich přibývá! — A však

nechavše rozjímání neužitečného, obraťme se k věcem důležitějším. Pojďmež k tabuli! Hrách náš bezpochyby již dovařen, a žaludky naše hlásejí se k přirozenému právu svému.“

„Ah můj páže!“ volal na otrhaného výrostka štíhlé postavy, osmahlých tváří a temněmodrých očí. „Můj dobrý, věrný páže! zavolej strýnku mou a rci jí, aby hned přišla dolů na palouk k zelené lípě, — že ji, majíce hosta, zveme milostivě k naší tabuli.“ Pak mluvil pro sebe dále: „To děvče nám působí zbytečnou obtížnost, a kdyby nebylo důvěry, kteroužto ve mne jako ve strýce svého skládá, dal bych ji i s ranečkem jejím doprovoditi zpátky do Prahy.“

I vedl hosta touž cestou, kudy byli přišli, zpátky k velké lípě, jejížto přehnuté větve představovaly kobky a klenby paláce královského, a ulehnuv ve stínu na trávník pokynul hostu, aby příklad jeho následoval.

Brzy na to přinesl onen živný výrostek, jejž Křovák pážem svým nazýval, velkou dřevěnou mísu s hrachem, pokladeným kousky červené uzeniny, a odběhnuv na chvilku, hned tu zase byl, nesa v ruce černý hliněný džbán, vodou čerstvou z blízkého pramene naplněný.

Zároveň s ním přitancovala drobnými kroky osoba, jejížto čistotný oděv velmi patrně se lišil od špinavých cárů, jimiž ostatní ženské v ležení tomto vesměs byly ověšeny. Obličej její zakrýval očím zvědavým závoj krátký; košilka sněhobílá, kryjící prsa, ramena i hrdlo, byla obroubena pod krkem uzounkými kraječkami; tělo útlé, nakynulé stahovala šněrovačka červená, stříbrem vyšívaná; krátká zelená, široce zalemovaná suknička sotva dosahovala k lýtkám, pomřežovaným úzkými čer-

nými řeménky, jimiž upevněny byly k malým nohám sandály se silnými podešvy.

Ač měla závoj, poznal mastičkář hned zdaleka po lehké chůzi i známém oděvu Lidku, dceru přítele svého, koníře od Bílého lva. I ona zarazila se značně, spatřivši vážnou osobu mistra Severina.

„Vy se tuším znáte?“ řekl Křovák, měře oba zrakoma svýma ostrýma.

„Ano,“ odvětil vyslanec — „ač nemýlí-li mě všecko. — Kde jsi se tu vzala, Lidko?“ tázal se dívky s podivem.

„To ti divno?“ zasmál se Křovák, vydrovku na levé ucho pošoupna. „Budu-li déle v lesích, možná že půl Prahy ke mně se přistěhuje. — A již, Lidko,“ promluvil k dívce, „odlož s hlavy ten zbytečný cár, co nám hezkou tvář tvou závistivě zakrývá. Slyšelas, že host můj tebe zná — a po účinku, jak říkáváme, zlá rada. — Nu učiň, dítě, jak jsem řekl a přisedni k nám!“

Zdráhavě uposlechla dívka. Když odhrnula roušku s obličeje, rozlil se vysoký ruměnec po tvářích jejích, jakoby do nich krve byl nalil; oči byly sklopeny k zemi prsa nepokojně se vlnila.

„Ví tvůj otec, že jsi zde?“ tázal se mastičkář přísně.

„Ach neví!“ vynutila dívka ze sebe, davši se do pláče. „Strach před přísností jeho vyhnal mne z domu otcovského. Já sobě netroufám oči k němu pozdvihnouti.“

„A vinu hodláš vinou napraviti?“ dotíral na ni Severin. „Tím-li snad zmírníš zármutek aneb ukrotíš hněv jeho, uvrhneš-li se zoufale v kalužinu vin mnohem horších než byla tvá první? — Je to cesta pravá, získati sobě odpuštění jeho?“

Lidka se odmlčela; slzy velké co hrách kapaly jí z očí. Křovák vložil se do toho, řka: „Nesužuj mi to dobré dítě nevčasnými výčitkami svými! Onať nepřišla k nám proto, aby poslouchala káravé kázaní, tohoť asi doma měla nazbyt; protož utekla se k nám, kde panuje toliko smích a žert, — a chceš-li ty tu kázati a Lidka plakati, klidte se mi oba z říše. — A však bez oběda vás nepustím! Bylaťby to vidná poškvrna ctnosti naší, na nížto sobě tak mnoho zakládáme — hostinnosti. Protož nechavše kázaní, výčitek a slzí, požívejme co nám dobrota Páně nadělila s myslí vděčnou a veselou.“

Hrách tvrdý mizel pod zdravými zuby Křovákovými, a i mastičkář dlouhou a obtížnou cestou vyhladovělý dal si dobře chutnati; ale Lidka jedla jen málo a to více proto, aby se nezdálo, že pokrmem obětovaným pohrdá, nežli ze skutečné potřeby. Ubohá byla nasycena žalostí.

Oběd byl krátký a vzdor šprýmů Křovákových neveselý. Když vstali, pojal mastičkář dívku stranou. „Lidko,“ pravil útrpně a vlídně, „stav tvůj jde mi k srdci! Toto místo není útočiště pro lidi, jenžto se z výstupků svých káti chtějí! Společnost, kterouž jsem tuto měl příležitosť pozorovati, jest pleva větrem na poušť zanešená, pravá peleš vášní hrubých a nízkých. — Zde nesmíš zůstati!“

„Ach, jáť to sama předobře nahlížím,“ vzdychala dívka rukama zalomíc; „ale kam se mám smutná vrhnouti? — Otec mne zabije!“

„Vrátil se již z Nimburka?“

„Dosaváde ne; ale máti jej každého dne očekává.“

„Ví ona kde jsi?“

„Jí jsem to svěřila,“ šeptala Lidka.

„A ona schválila úmysl tvůj?“ zlobil se mastičkář. „O ta pošetilá pobožnůstkářka!“

„Ona se uvolila,“ pravila dívka zajíkajíc se, „že otce na neštěstí mé připraví, a až by ho zlost poněkud přešla, sem pro mne pošle.“

„To by mohlo déle trvati, než by se pro tebe slušelo, a já bych rád, abys co nejdříve, ano možná-li hned, peleš tuto opustila. Rci, chceš jíti se mnou?“

Děva se chvilku rozmýšlela a pak zavrtěla smutně hlavinkou.

„Nebuď bláhová!“ přimlouval jí mastičkář chlácholivě; „vždyť tě nemíním vésti na popravu! Snad mi bude lze kdesi jinde vyhledati tobě útočiště vhodnější než jest toto zdejší.“

„S vámi, mistře,“ zvolala dívka odhodlaně, „půjdu kraj světa, kamkoli chcete — jen ne k otci.“

„Tedy budiž hotova, vzchop se a jdi napřed. Na konci velké myti mne očekávej. — Chceš?“

„Ano, mistře!“ dýchala dívka. „K vám jedinému mám po Bohu a matce důvěrnost, vám jedinému svěřila jsem stav svůj.“

„A toho, bohdá, nebudeš želeti. — Tedy u konce myti!“

Lidka kývla hlavou přisvědčujíc. —

„Nu, již-li jsi ji vyzpovídal a hlavu napravil?“ řekl Křovák žertem, přistoupiv k nim.

„Já jsem hotov!“ odpověděl mastičkář. „Již-li i ty se rozhodnul? Jakou odpověď mám Olbramovi přinesti?

„Dá-li —“ odpověděl král chudiny váhavě, „aneb raději: může-li nám pan Olbram dáti všecku kořist, kterou po zahnání Korutanů v hradě pražském nalezneme, budeme v Praze na zavolání.“

„Stojíš-li ale za svůj lid, že se spokojí kořistí vykázanou a nerozběhne se po celé Praze na drancování?“

Křovák pošoupnul vydrovku svou v týl, jakož míval v obyčeji, kdykoli o něčem důležitém přemýšlel, a po krátkém pomlčení zvolal s divokým smíchem: „Nikoli, za to neručím! Moji věrní již příliš dlouho snášeli hlad, nahotu a jiné neřesti, aby se v pohledu na hojnost a nadbytek mohli zdržeti od vybírání pokladů mrtvých, na které práva stejného s ostatními míti se domnívají. — Ne,“ chechtal se, „já stojím toliko za sebe! — Do města samého nás pustiti bylo by ovšem nebezpečno; ale když přijde hodina, že Pražané silou vlastní vyženou korutanské pijavice, tu i my dostavivše se, věrně o to se postaráme, abychom vozům a soumarům jejich ulehčili. Ať nám vzkáže Olbram, kdy se velká honba počne, a já budu s honci pohotově. Nepopřejeme jim oddechu, dokud nebudou daleko za hranicemi koruny české.“

„Staniž se, jak sám za dobré uznáváš,“ řekl mastičkář, Křovákovi ruky podávaje. „Doufámť, že v okolnostech příznivějších a době radostnější se zas shledáme.“

„Ano, Rolande! té víry jsem. Snad i ty brzy shodíš se sebe tu červenou hazuku, jež tělu tvému bohatýrskému — mimochodem řečeno — velmi špatně sluší.

„Ty mne znáš?“ tázal se mastičkář s přetvářeným podivem.

„Ano, a vím, že tyto ruce, co nyní tvou mastě a prášky, před nedávným časem máchávaly mečem — a jméno Roland bývalo druhdy ještě proslulejší a slovútnější, než nyní jméno Severín.“

„Poručme to Bohu!“ vzdychl mastičkář ruku Křovákovi srdečně na rozloučenou tiskna. „Snad brzy vzejde

nad vlastí slunce jasnější, a mír svatý vejde do příbytků i do srdcí lidských!“

„Jdi s Bohem!“ řekl král chudiny, tajně sobě slzu s oka utíraje.

Sotva byl mastičkář za prvními kmeny zmizel, zazvučely dudy veselým, divokým vřeskem a rozpustilý výskot rozhárané chudiny odrážel se od stěn zeleného úbočí.

Kapitola desátá.

— Musa do mysli mi dechne,
Bych se zabral v háje, do oboru
Bodřejšího, kde se nezaslechne
Trouba válek.

Hněvkovského Děvín, zpěv 3.

Zdlouhavě kráčel vyslanec Olbramův strání vzhůru. Zaslechnuv plesné zvuky dud, vzdychl zhluboka: „Ubohý, sužený lide! Na čas zpružuješ žíly i krev k divoké, smysly otupující veselosti, abys pak poznovu sklesl v louži pitomosti a želu! — Kdy asi přijde vykupitel, který by tebe krví svou z poroby hnusné vysvobodil a učinil z tebe lid volný, nelpějící na skyvě chleba, nýbrž dychtící po cíli vyšším nežli jest hmotné žaludku nasycení! Ach snad století uplynou co mraky mlhové nad hlavou tvou, než poznáš den navštívení svého. — A přece i tobě zasvitne někdy záře blahodějná, jenž tebe z mlhy vyvede v jasný den!“

Podobnými trudnovážnými myšlénkami obíral se mistr Severín — jakž jsme jej jmenovati uvykli — když krá-

čeje pěšinou sotva oku značnou, vstupoval vzhůru k zelené myti, kdež Lidku zastihnouti mínil. Zármutek srdečný zachmuřil čelo jeho, ant ji nikde nespatřil; neboť měl upřímné účastenství v osudu dívky nešťastné, jejížto celé provinění bylo, že uvěřivši klamným slibům lichotného svůdníka, zadala jemu, co panně bývá nejdražšího — svou ctnosť. „Což aby, hrozíc se strašlivého hněvu otcova, ani nepřišla?“ pravil u sebe, čině sobě výčitky, že jí, útlé zbloudilé dívce, snad přísněji domlouval, než její tklivá duše s to byla snésti. — „Ale vždyť přece!“ zvolal radostně. Čelo jeho se vyjasnilo, kroky zrychlily; neb tam pod širokmennou borovicí seděla dívka v kroji malebném, s malým ranečkem na zádech; větřík hrál sobě s bohatými kadeřemi jejími i s lehkým závojem, nad hlavou její poletujícím. Jakmile jí Severín dostihl, vrátila se stará přísnosť v duši jeho. „Vstaň,“ pravil, „a následuj mne!“

Mlčky vzchopila se dívka, jdouc bezděky za ním, jako stroj hodinářem natažený. Po chvíli přetrhl mastičkář traplivé ticho řka: „Cítím se věru na rozpacích, kam se s tebou obrátit, domů-li sobě nedůvěřuješ?“

„Veďtež mne kraj světa, mistře,“ vzlykala děva, jen ne na oči otce mého! Jsemť beztoho dosti ztrestána za vinu svou, — nechtějtež, aby trest za ni stal se pro mne nesnesitelným!“ I sepiala rukou svých k němu a v krásných očích jejích perlily se slzy, jimž těžko bylo odolati.

„Mně něco napadá,“ pravil mastičkář vlídně, „což, dá li se vyvesti, los tvůj zmírní a naději budoucího smíření pojistí. Pamatuji se, že kdesi v krajině této bydlí vzdálený příbuzný můj, duchovní pastýř malé osady. Ovšemť již drahně uplynulo let, co jsem jej okem ne-

spatřil; cesty naše se lišily, — a však najdu-li jej, nepochybuji, že se mi poštěstí nakloniti ho k tomu, aby tebe na nějaký krátký čas pod střechu svou přijal, a za touto příležitostí chorou mysl tvou útěchou slova Božího ulečil a posilnil. Podhájí jmenuje se tuším vesnice, kdež on věřícím svátostmi přisluhuje; vstoupíme-li na onen vršek, musí se nám bílá vížka podhájského kostelíčka objeviti."

Děva neodpírala, kladouc ruce křížem na prsa, na znamení pokorného svolení. — I vstoupili na pahorek, porostlý nízkým zakrnělým křovím, ježto nebránilo po krajině okolní se rozhlédnouti. I spatřili, asi dvě hodiny cesty zdálí, bílou, čtyrhrannou zvonici, vystupující z tichého údolíčka, co prst k nebesům ukazující. Opodál bylo viděti několik chatrných doškových střech, nad kteréž vynikaly lípy, břeky, vrby a též ovocné stromy s vrcholy zelenými; neb Čechové bývali odedávna milovníci stromů a bez sadů nebývala ani za časů tehdejších nižádná, sebe menší vesnička.

„Toť Podhájí!" zvolal mastičkář radostně, „a než minou dvě hodiny, budeme tam." A řka to vesele, kráčel napřed, o liskovou hůl se podpíraje. Byloť milé podívání na toto dvé pocestných; muž obstárlý, vousatý, v rouše neobyčejném, fantastickém — děva u věku kvetoucím, vystrojená jako do kostela, po boku jeho! Snad nikdy nebylo viděti poutníků věkem, rouchem, povahou i smýšlením tak velice rozdílných a tak přátelsky spojených. — Rozmluva jejich cestou otáčela se téměř jen o potlačení přílišné bázně, doléhající na děvu neštastnou, jenžto následkem poblouzení svého byla nucena hledati přístřeší pod krovem cizím, pak o tom, co ji bylo k pádu přivedlo, a čeho by se měla do budoucnosti nadíti.

Z vyznání Lidčina vyplývalo, že svůdce svého Bergova posaváde miluje vší silou lásky mladistvé, vzdor námitkám mastičkářovým, jenžto z příčin neznámých velice proti němu horlil, nazývaje jej ďáblem vtěleným a dívce radě, aby pak tužby a žádosti své nenapínala nad stav, kterýžto jí prozřetelnosť Boží vykázala. To vše ale kázal uším hluchým. Děva poslouchala sice, jak se podobalo, pozorně; ale mysl její všecka byla u toho, jenž byl celou duši její opanoval co král vítězný, nemající na tom dosti, že podmanil sobě říši kvetoucí, že na obyvatelích vynutil poslušenství otrocké, nad to ještě u svévoli své statky jejich ohněm pohubil a příbytky v prach a popel obrátil. I srdce neštastné Lidky podobalo se smutným zříceninám, z jichžto nejspodnějšího lůna popel žíznivý po ohni ještě chvílemi žáry ohnivé, co poslední výtrysky moci své, vzhůru vysílá na znamení, že vládlo zde žezlo jeho.

Bez všelikých příhod, jenžto by zaznamenání zaslouhovaly, dostihli poutníci naši cíle svého, octlič se v Podhájí. Malá vesnička tato ležela pod nevysokým, travou porostlým vrškem, na němžto co anděl strážce její stál kostelíček s obílenou, křidlicí pokrytou věží, jejížto souhlasné zvonky den co den svolávaly nábožné osadníky ku posvátným službám Božím. U paty vršku stál domek skrovný, nelíšíci se od chalup ostatních ani větší výstavností aniž nádhernosti, leč toliko větší čistotou a ať tak dím jakousi vábnou krasolibosti; nebo před prahem bylo pečlivě zameteno a pod nízkými okny za živým, zelenavým plůtkem zakvétalo několik bílých zrostlinek, jednak květem svým oko utěšujících, jednak vonný zápach na několik kroků vůkol rozesílajících. Bylo tu viděti tymian, levanduli, routu i barvínek, poskytující

věnečky na rakve zemřelých dítek; vše to pečlivě okopávané, zalívané i ošetřované. Byl to domek plebána podhájského. Malý, štěkavý psíček záhy oznámil příchod lidí cizích ustavičným, pronikavým hafáním. Na to vyšla žena obstarožná, prostě sice a však čistotně oblečená, aby pohlédla, kdo to přichází a okřikla psíka urputně dorážejícího, ale spatřivši lidi neznámé, vrátila se rychle, bouchnuvši dveřmi za sebou.

„He, ženo!“ volal za ní mastičkář, nevlídným přijetím tímto nikoli neodstrašený. „Není-liž kněze plebána doma?“ Ale stařice zamykajíc mumlala pro sebe cosi o lidech poběžných, nedavši odpovědi. Nevlídností touto podrážděn pozdvihl mistr Severín hlasu svého řka: „Pravím ti, ženo, že musím s knězem ctihodným mluvit, a budeš-li mi brániti dále, přisámbůh! sám si cestu proklestím.“

Křikem a vádou vybuzen vyšel sám kněz plebán s diurnálem v rukou před dům, za chůzí hodinky duchovní hlasem hněvivým odříkávaje.

„Co jest? — Čeho hledáte? — Kdo jste? — Co mi nesete dobrého?“ tázal se čtyrykráte muž vážný, letitý, ve dlouhém, černém, kněžském rouše, při každé jednotlivé otázce několikrát pokašlávaje.

„Otče ctihodný,“ pravil mastičkář odhodlaně, „věc, o kteréž míním s tebou jednati, nedá se odbýti přede dveřmi, pročež dovol, abychom směli vstoupiti do příbytku tvého.“

„Milerád!“ odvětil kněz, mezi listy diurnálu svého znamení, kde byl přestal, zastrkávaje. „Od srdce rád!“ opakoval ještě jednou, hlavou přívětivě kývaje.

Vzdor odporům vadivé hospodyně a štěkotu psíka hafavého, vkročil mastičkář s Lidkou do příbytku farního

a sice do komnaty plebánovy, kdež kromě velkého kříže na stěně a dvou nebo tří kněh na polici ničeho nebylo spatřiti, co by zmínění zasluhovalo.

„Mluvte tedy," pravil kněz, když byli vešli, oba bystrým přeměřiv okem — „jsmeť samotni!"

„Ctihodný otče," počal mastičkář, „nepřicházímť v záležitosti vlastní, prosba má týká se děvy této, kteráž upadši vinou lásky na rozcestí záhubné, neví sobě rady. Já, postaviv se jí za otce, mám naději v tebe, že za povinností svého povolání nedopustíš, aby zmalomyslněvši, upadla v náručí hříšného zoufalství."

„Mluv zřejměji," řekl plebán, listy diurnálu přebíraje, „co mám učiniti?"

„Děvu tuto na krátký čas přijmouti pod střechu svou, dokud já jí u otce přísného odpuštění a přijetí nevymohu."

Kněz se zamyslil do otevřeného diurnálu. „Pod střechu mou?" zvolal jakoby sluchu svému nevěřil. „Pod mou střechu, pravíš? — Nikoli! To nejde! Toť by čelilo zřejmě proti výpovědem sněmů církevních, ještoť v kanonech svých opětně a výslovně zapovídají: Clerici puellas mulieresve famae suscipiosae ne suscipiant! Rozumíš latině, či ti to mám na naši přirozenou řeč mateřskou slovo od slova vyložiti? — Považ, čeho žádáš!"

„Nálezy sněmů církevních ve vší uctivosti!" odvětil mastičkář. „Snad bys ale, otče ctihodný, mohl děvu tuto ubytovati kdes jinde, na blízku, abys ji na očích měl a pověsť tvá při tom nižádné úhony neutrpěla? — Doufámť, že pro lásku příbuzenskou učiníš zač prosím."

„Pro lásku křesťanskou — chceš nepochybně říci?" napravoval plebán řeč mastičkářovu.

„Pro lásku křesťanskou," mluvil mistr Severín

klidně dále, „i také pro lásku krve, ježto příbuzné k sobě víže. — Vímť, co pravíš! — Či již neznáš Rolanda?“

„Rolanda!“ zvolal kněz v podivení. „Rolanda! — Ty mne klameš! Znalť jsem Rolanda, muže meče, jenžto v čas obecného nebezpečí jako Saul údatnou rukou pobil četné houfy Filistýnských; tebe ale neznám!“

„Zostřiž tedy paměť svou,“ řekl mastičkář, spustiv kukli v týl; „popatř ještě jednou ve tvář mou — a pak mne zapři, můžeš-li!“

„Pro rány Ukřižovaného!“ zvolal plebán. „Rolande, tys to! — Ale proč v tom zakuklení? Čili v skutku jsi se chytil živnosti, jakou šat tvůj naznačuje?“

„O tom by bylo mnoho povídati,“ řekl Severín s lehkým ramen pokrčením, „a já musím ještě dnes dále.“

„Ještě dnes dále? Nikoli, nepůjdeš! He, stará!“ volal do předsíně, „dobrou večeři! — Ne, ty nesmíš ode mne. Tak dávno jsem neviděl tebe, tak mnoho tobě mám děkovati — a ty bys chtěl co cizinec před samým večerem odejíti? Nikoli! Toho nedopustím.“

Darmo odpíral mastičkář, předstíraje, že naň v Praze důležité čeká zaměstnání, hodiny jeho že jsou vyměřeny, a že slovem slavným Olbramovi se zavázal, že ještě téhož dne se navrátí: nic platno, plebán prosil tak srdečně, dotíral tak upřímně, ano i do hněvu se dal, že mastičkář, jemuž na tom záleželo, aby kněze sobě naklonil a Lidce útočiště vyjednal, mimoděk slíbiti musil, že práva hostinského v plné míře užije. Odloživ hůl lískovou, posadil se. —

Hned na to počal plebán doptávati se na noviny z hlavního města, ant živ jsa v tiché odloučenosti od

hluku světského, co pastýř věrný u středu svých oveček, o běhu důležitostí světských málo čeho zvěděl. Ačkoli odumřel již dávno hluku velkoměstskému, nicméně posazáde rád příchozích o dějích světa vůbec a své vlasti zvláště pilně se doptával; neboť zvědavost člověku přirozená i při úplném umrtvení ostatních vášní nikdy zcela neutuchne.

Mastičkář vypravoval o bídě, do kteréž uvrženo jest veškeré království králem ku vládě neschopným, o nespokojenosti stavů zemských, o veřejném odporu, jejž někteří spanilomyslní vlastenci proti Jindřichovi Korutanskému jednak již zdvihli, jednak co nejdříve a to tužším spojením sil rozdrobených ještě prospěšněji zdvihnouti hodlají.

„A co všemu tomu říká důstojný arcipastýř náš, biskup Jan, jejžto Bůh račiž požehnati a nám dlouho ještě zachovati?“

„Jan Dražický,“ odpověděl mastičkář, „dokázal, že jest pravým Čechem; přesvědčiv se o křivdě, která se co den lidu českému od Korutanských rot děje, připojil se k nám, ba i palác svůj blíže mostu na čas postoupil, aby odtud posádce mostecké v potřebě nejvyšší přispěti se mohlo.“

„Za to žehnejž ho Hospodin, pán zástupů!“ zvolal plebán, černou čepičku s pleše maličko pozdvihnuv. „A ostatní duchovenstvo měst pražských?“ tázal se dále.

„I to skoro vesměs náchylné je straně naší, jakož i důstojní opatové klášterů nejznamenitějších. Duchovenstvo naše nezůstává nikdy pozadu, kde se jedná o věc spravedlivou, zemi prospěšnou; onoť zastává věrně svatý úkol povolání svého: rozmnožovati království Boží na

zemi, ulehčovati bídě duchovní i tělesné, ujímati se potřeb lidu, těšiti v zármutku, pomáhati v potřebě.“

„Věru!“ řekl plebán, „také jest, a vyznání toto slyšeti z úst tvých, jest mi pravým potěšením.“

Mastičkář oblomiv plebána štědrou chválou duchovenstvu českému vzdanou, ohlédl se po dívce, pro kterouž vlastně Podhájí byl navštívil; ta stála posud s ranečkem na zádech nesměle u dveří, čekajíc trpělivě, jak se nad ní rozhodne.

Plebán tomu pohledu porozuměl. „Rád bych“ — pravil srdečně, „tobě se zavděčil a žádosť tvou naplnil, abych dokázal, že přátelství naše v běhu několika let neustydlo a že i ve mně živou ctnosti, tebou na duchovenstvu českém vysoce schválené; — ale zdaliž není prosba šestá modlitby naší každodenní: Neuvoď nás v pokušení?“

„Což se při svém stáří cítíš tak slabým, abys pokušení takovému nemohl odolati?“ namítnul mastičkář s úsměvem potutelným.

„Rozuměj mi dobře!“ odvětil kněz ctihodný. „Ne že bych se bál sám za sebe; ale za svůj lid bojím se, abych mu nedal pohoršení; neb co dí vyvolená nádoba Boží, apoštol Pavel? ‚Pohoršuje-li jedení masa bližního mého, nebudu jísti masa na věky.‘ Dívka zůstane sice pod mou ochranou, to ti slibuji slavně; nikoli však pod mou střechou. To nejde, pravím — to nikterak nejde! Ale abys neřekl, že se ti nechci pomocí svou propůjčiti, promluvím o tom s některým sousedem; snad na mou přímluvu ji přijme, a já sám časem dohlídnu; neboť....“

Plebán nedomluvil, jelikož stará hospodyně jeho vešla do jizby, kladouc s patrnou nevrlostí na stůl chléb

samožitný a sýr ovčí, slánku naplněnou a džbán výborné, doma vařené medoviny. Na zkabonělých, zlostí zčervenalých tvářích jejích jevila se nespokojenosť nejvyšší, netoliko s hostmi přišlými, zlebrž i s pánem, jenž byl do staré chyby své, přílišné dobroty, upadl. Jízlivý zrak, kterýmžto Lidku u dveří stojící přeměřila, jevil, že co dcera Evina všetečně za dveřmi poslouchala a poslední část rozmluvy že jí nikterak nebyla po chuti.

A však nepovolnosť tato ničím se nedotkla kněze trpělivého, stavícího se, jakoby byl ani neslyšel, ani neviděl, ba jakoby vše bylo v žádoucím pořádku. I nutil hosta k požívání, a i Lidka, ačkoli stydlivě se zdráhajíc, musila k stolu přisednouti. Mnohem méně zdráhal se mastičkář, jemuž i po tvrdém, v lese u Křováka jedeném hrachu dosti zbylo v žaludku prostory pro chutný chléb i mastné ovčí syrečky, ani medovinou plebánem vysoce vychválenou nepohrdl, snad i proto, aby rozmračenou hospodyni ochotným darů Božích požíváním jaksi ukojil.

Plebán vida to, usmíval se spokojeně.

„Stran té holky," pravil, „myslím, že bych ji bez obtíže mohl ubytovati u muže mně zcela oddaného a nadto pod vládou mou stojícího."

„A ten jest?" otázal se mastičkář.

„Hrobník," odpověděl plebán.

Lidka se zachvěla, a i mastičkář jaksi nespokojeně tváře pomračil.

„Jak vás to pouhé jméno poděsilo!" usmíval se kněz. „A přece dnes neb zítra — jednou upadneme všickni do rukou jeho!"

„Ano jednou!“ odpověděl mastičkář pokojně. „Jednou ovšem! Kdožby směl o pravdě této pochybovati? Ale komu mladá krev ještě čerstvě v žilách obíhá, kdo takořka stojí na prahu života: tohoť, byť byl nevím v jaké úzkosti, jméno „hrobník“ sotva utěší. To ustavičné obcování s Memento mori je téměř horší nežli smrť sama. Prosím tě, vyhledej jí cosi vhodnějšího.“

„Milerád! A přece přemýšlím-li o té věci déle, nenalezám pro děvu útočiště prospěšnějšího. Předně jest hrobník tento, jak se samo sebou rozumí, mně věrně oddaný, a nadto stojí, jak již podotknuto, pod vládou mou; ba ani není tak strašlivý, jak si lidé hrobníka obyčejně představují; a konečně ani nevím o jiném, jenž by děvě takovou pozornosť obětovati mohl, jakéž jí v stavu jejím nevyhnutelně potřebí.“

„Budiž!“ řekl mastičkář. „Nešťastnému jest i hrob, jiným strašlivý, vítaným útočištěm. Ale má-li to býti, nebylo by snad na škodu, abychom děvu hned nyní na místo jejího — ač jak doufám kratičkého přebývání doprovodili a s hrobníkem o tom promluvili.“

„Ano, Rolande,“ řekl plebán, „jen co dopiješ!“

„Není-li jiné překážky,“ zasmál se mastičkář srdečně, džbán vyprázdniv — „tedy pojďmež!“

Kapitola jedenáctá.

Sídlo mrtvých — místo přísné!
Prachniviště sil a mdlob;
Lůžka jsou zde — rakve tísné,
Ložnice slovou tu — hrob.

Vůkol klid a ticho vládne,
Vše mlčí, jen já vzdychám;
Neslyším zde mluvy žádné,
Jsem živý tu já jen sám!

Vacek-Kamenický.

Již se valně zšeřilo; netopýři poletovali a sem i tam vyskytla se hvězda na obloze nebeské, když ctihodný plebán podhájský s hostmi svými farní příbytek opustiv, k osamělé chaloupce hrobníkově v živém hovoru se ubíral. Zápach vonných květin nešený na křídlech libého větérku zdaleka zavíval, žáby v blízkém rybníce křehotaly svou smutnou, jednohlasnou píseň, komáři a mušky tloukli bzučivými křidélky chodcům v obličej, v přírodě počínal se život nový — ano hosté plebánovi blížili se k obydlí smrti. V hovoru přátelském vstupovali na zelený vršek, na jehož temeně stál skrovný kostelíček s bílou vížkou. Okolo kostela rozkládal se hřbitov pustý, nevysokou zdí ohražený. Kolem nízkých zdí zakvétaly plané růže, a na rovech trávníkem porostlých vypínala se vysoko divizna lékodárná se svým žlutým květem, a tu i tam hojně vyrůstal peluněk hořký se stříbrošedými kadeřemi.

U konce hřbitova stála chyže skrovná o jediné světničce, jsouc zastíněná květoucím bezem, nad jediné nízké okénko vysoko se vypínajícím. Kněz otevřev vrata hřbitovní, vedl hosty své po půdě nerovné, přímo k chaloupce hrobníkově.

Již zdaleka bylo slyšeti veselý zpěv z chaloupky. „Ach!“ pravil plebán jako pro sebe, „sejček zase zpívá. — Koho pak asi vyzpívá? — Musíš věděti,“ řekl obrátiv se k mastičkáři, „že hrobník tento má do sebe něco od podivína. Osadníci mojí stojí pevně na tom, že má-li kdo z osady umříti, vždy několik dní předtím bývá slyšeti zpěv hrobníkův, a tomu věří staří i mladí tak jistě, jako oné zkušenosti, že když dole pode vsí jez silně hučí, časy jasné nastávají; protož mu také sejček přezděli. O ptáku sejčkovi pak věří, že když usednuv na střechu některou, v noci smutně ‚pojď, pojď!‘ volá, brzy někoho ze stavení toho vyvolá, jenž umře, ale to vše jsou jen babské báchory a holé předsudky,“ doložil s pohledem usměvavým, chtěje dojem slov svých ze chvějícího-se srdce Lidčina poněkud vyhladiti.

Zpěv hrobníkův umlknul na chvilku, jako když se vítr utiší; ale než došli prahu chaloupky, ozval se znova mnohem hlasněji. Plebán zvláštnostem hrobníkovým uvyklý chtěl stisknouti kliku dveří nizounkých; ale mastičkář zadržel ho řka: „Nech ať slyšíme co zpívá!“ I stáli před chaloupkou tiše, dech v sobě tajíce, a ze světničky zaznívala

Píseň hrobníkova.

„Smrt co jest! — mnohý se táže:
Věru, toť otázka zlá;
Náš pan plebán pěkně káže,
Že není tak strašliva,
Jak se lidem vůbec zdá.
Ahá? — hahá!
To pravím i já,
To pravím i já!

Smrť co jest? — Nu život nový,
Jenž nad hrobem vykvétá;
To vám každé dítě poví,
Jenž se v katechismu zná.
Smrť jest přítelkyně ctná;
Ahá? — hahá!
To pravím i já,
To pravím i já!

Smrť co jest? — Dennice jasná,
Jenž tmu noční přemáhá,
Růže bledá, růže krásná;
Kořeny své *v zemi* má,
Zápach *k nebi* posílá.
Ahá? — hahá!
To pravím i já,
To pravím i já!

Smrť co jest? — Nu konec strastí,
Pouť života skončená
A začátek nových slastí,
Brána k nim otevřená;
Výdělek pro hrobníka —
Ahá? — hahá!
To pravím i já,
To pravím i já!"

„Dost toho, Sejčku!" zvolal kněz, vkročiv s hostmi svými náhle do světničky. „Dost toho, pravím, sice mi zpěvem svým celou osadu pobouříš!"

„Aj, otče ctihodný, neračte se horšiti!" pravil obyvatel chýže hrobnické, plebánovi uctivě ruku líbaje. „Neračtež se horšiti. Jestiť to tak můj způsob a zvyk, jak víte — já za to nemohu. Zpěvem zaháním v noci duchy pobludné, když se jim zachce okolo chaloupky mé tancovati; zpěvem zapuzuji za dne trampoty a zlé myšlénky, bez kterých na světě ani nejlepší člověk nebývá, jak to sám na kázaní říkáváte. Bůh vás račiž posiliti!"

„I tebe, Sejčku!“ pravil plebán vážně, odloživ hůl do kouta a přijav židli třínohou, na kteréž pokaždé sedával, kdykoli byt hrobníkův navštívil, ant jiné ve světnici nebylo. Mastičkář a Lidka posadili se ke krbu na lavici.

Hrobník byl muž asi šedesátiletý, živých, pohyblivých očí, pohledu usměvavého, vytáhlý, hubený, trochu nahrbený, ne tak stářím jako spíše od kopání aneb i snad od toho, že přebývaje ode mnoha let v nizounké světničce, nemohl se tam narovnati, aby hlavou o trám nezavadil. Když mluvil, smály se oči, tváře, rty, všecky koutky obličeje, ba i celé tělo; neboť prsty u rukou frašně pohrávaly a žilky kolenama potrhávaly. Vlasy husté, dlouhé, druhdy černé, teď již stříbrem hojně protkané, splývaly na ramena; údy vyzáblé kryla sukně šerá, plstěná, nohy neohrabané vězely v dřevěnkách dutě klapajících. Celá postava jevila ukrutnou ironii sličnosti mužské.

Ve světničce vyhlíželo to chudě. Pod krbem v koutě blyštělo se jasně nářadí hrobníkovo: rýč, lopata a nosák; pod krbem narovnaná hromádka draček, naštípaných z prkének, ježto druhdy náležívaly rakvičkám zemřelých dítek. V otevřeném výstupečku stálo skromné lože, pokryté mechem a suchým listím, u okna stůl o jedné ale široké noze, a na stěně proti stolu visel kříž, sbitý ze dvou polének bělokoré břízy. Na kříži zavěšen byl věnec polosvadlý, upletený z bílých planých růží. To byl celý nábytek hrobníkův.

Lidce muselo při pohledu na věci tyto býti jaksi úzko, nebo sedíc pod krbem vedle mastičkáře patrně zbledla a na celém těle bázlivě se chvěla.

„Na slovo, Sejčku!“ pravil kněz, mrknuv na hrobníka. Oba odešli do výstupku a hodnou chvíli šeptali

mezi sebou tiše, jen že hrobník i při vážné rozmluvě nemohl utajiti křečovitý smích svůj. „Ahá — hahá!“ bylo slyšeti z výstupku otevřeného, ba i viděti, jak ruce jeho nepokojně pohrávaly, nohy poklusávaly a dřevěnky dutě poklepávaly, jako když uhnilé lebky umrlců za noci měsíčné po hřbitově tanec svůj tajemný provádějí. Konečně se smluvili, neboť bylo slyšet, že hrobník řekl: „Vše, jak ráčíte veleti, kněže ctihodný!“

Mastičkář pohlédl útrpně na Lidku, podle něho sedící, zbledlou, poděšenou, a jakkoliv byl utužený a přísný, bylo mu jí přece srdečně líto. „Tak mladá krev,“ pravil sám k sobě, „a zde mezi samými hroby ani by divu nebylo, kdyby zármutkem svým se utrápila a hořem zahynula!“ I počínal sobě činiti výčitky, že ji odvedl z veselého ležení Křovákova Tam aspoň zazníval veselé písně; tuto ale pohřbil ji za živa v obydlí pološíleného, věčně se smějícího hrobníka. Myšlénky tyto tím živěji vstupovaly mu na mysl, čím déle pohlížel na dívku, kteráž tichá co ovečka, ke všemu odhodlaná, ani jediným vzdychnutím neprozradila, že úzkosť veliká svírá duši její. I což by, myslil sobě, nenalezlo se jiného útočiště pro ubohou dívku kromě této hrobnické chýže? A rozváživ to, pošeptal jí tajně do ucha: „Lidko, nechceš-li — nemusíš tu zůstati. Chraniž Bůh! A nechť bych měl na tebe u pracizích dveří žebrati o kousek chleba, nebude mi za těžko, netroufáš-li sobě u muže toho podivného zůstati. Protož rci upřímně: zůstaneš tu ráda?“

„O ráda!“ zašeptala dívka. „Buďtež, mistře, bez starosti. Snad by mně u jiných lidí bylo ještě hůře. — Nechte mě jen tady; já zůstanu ráda!“

„Nu, jak sama chceš!“ řekl mastičkář a obrátiv se k hrobníkovi, mluvil vážně: „Ctihodný kněz ti žádosť

naši již bezpochyby zjevil; mně tedy nezbývá než doložiti, abys děvu tuto, kterouž ti pod ochranu odevzdávám, choval pečlivě co vlastní dceru svou, dokud buďto já sám neb otec její ji od tebe nepožádá; odplata slušná tě nemine. Nad to, nevěřil-li bys mně jakožto příchozímu, kterého dnes poprvé vidíš, sám plebán ctihodný, jak doufám, za rukojmě se mi postaví.“

„Aj co to mluvíš, bláhový a jinak ctěný a vysoce vážený pane?“ odslovil hrobník, slovy posledními jaksi uražený. Oči jeho při rozmluvě téměř v samém smíchu se rozplývaly a rty jeho špulily se k chechtu rozpustilému. „Co činím tuto pro ctihodného kněze plebána, neučinil bych věru ani pro vlastního bratra svého. Ne, ne! — Což se já ptám po odplatě? Či jsem se ptal? — Nikoli! A kdybyste mi, pane zlatý, sliboval půl světa, neučinil bych to; ale jak pravím, pro kněze plebána třeba do ohně! Však on to ví! Víť, že každičkou žádost jeho naplním bez odmluvy. My oba jsme takořka za jednoho člověka. Umře-li kdo z osady, on vykropí hrob vodou svěcenou, a vhodiv vlastní lopatou mou tři dávky prstě na rakev, hned zase *mně* ji odevzdává, a já dokonávám dílo započaté, házeje do jámy otevřené ostatní hlínu, kamení, staré kosti a cokoli tu jiného při ruku, a než se příbuzní zemřelého vypláčí a zpamatují, jest již jáma zarovnána a smutný pohled do lůna země zamezen. He he he!“ I usmál se srdečně, jakoby nevím co vtipného a směšného byl přednesl. — „Ostatně,“ doložil pysky špule, „nestarejte se, pane, osobička ta bude u mne bohdá dobře schována.“

Mastičkář spěchaje zpátky do Prahy rozžehnal se s Lidkou otcovsky; v očích jejích zaperlily se slzy hojné, když mu ruku na rozloučenou políbila.

Muži ještě dlouho horlivě před chaloupkou mluvili mezi sebou, pak se tratily kroky jejich v dáli, a po chvilce navrátil se hrobník sám jediný do světničky. „Nu, panenko," pravil usmívaje se, „odlož pak ten raneček svůj a dělej, jako bys byla doma — jako doma, pravím! Doufámť, že se nebudeš u mne báti? A čeho bys také se bála? — Duchů? Těch není! Kdyby jich bylo, musilť bych asi já přede všemi o tom věděti. Věř, že jich není! Jáť líhával po kolik nocí na rovech porošených, a nespatřil jsěm ničeho, ačkoli — Bůh ví! jsem sobě přál, abych s duchem mohl promluviti; a pouze proto, že jsem se duchů nebál, učinili jsou mne hrobníkem, a já byl tomu rád."

„Tedys nebýval vždy hrobníkem?" osmělila se Lidka otázati se vlídného hospodáře.

„Ba nikoli!" odpověděl on, zuby ceně a rukama frašně potřásaje. „Hrobníkem učinili mne teprv lidé, zvěděvše, že nejsem k ničemu jinému schopen. — Bývalit časové, že i já jsem se neosmělil přiblížiti se ke vratům hřbitova leč ve společnosti mnoha lidí; i na mých tvářích zakvítaly druhdy růže, a srdce toto tloukávalo volně i vesele."

„A tluče snad tak dosavade?" pravila dívka trochu osmělená; „sice by lhal ten veselý úsměv, co okolo rtů tvých ustavičně pohrává."

„Ach ten úsměv!" vzdychl hrobník. — „Což jsi nikdy neviděla červa v červeném jablku — nikdy v růži ohyzdného brouka — nikdy bezový květ ožraný hmyzem hnusným — nikdy stůl dubový červotočem provrtaný? — Věř, že za všelikou radostí bývá v zápětí žalost, že každá růže má při sobě trn bodavý, a zavýskne-li kdo radostí

trochu prudčeji, hned ho obyčejně a srdce plchne. — Čili ty samojediná zakusilas radosti bez žalosti?“

Lidka zavrtěla mlčky hlavinkou.

„Věřímť rád“ pokračoval hrobník v řeči své, „že toho nebylo a není. Před lety ovšem i já nevěřival jsem tomu, nemoha pochopiti pravdu slov plebánových, jenžto říkává na kázaní: že život lidský nestálý a pomíjitelný podobá se květu trávy, kteráž dnes květe a zítra do pece ku spálení vložena bývá; nyní pak rozumímť, buď Bohu chvála, všemu, a věru vzácné a pravdivé jest každičké slovo, kteréž vychází z úst jeho.“

„A kterak jsi medle přišel k poznání tomuto?“

„Cestou nezpytatelné milosti boží! — Věz, že i já býval druhdy hoch veselý, aspoň veselejší nežli jsem nyní; ale tomu již dávno, dávno! — Pak upadnuv nenadále v zármutek hluboký, zpitoměl jsem, a konečně vrátila se opět veselosť v duši mou, i přálť bych každému, aby mír nebeský zavítal v srdce jeho, jakož zavítal v srdce mé.“

Jestliže kdo, zajisté Lidka toužila po tom míru nebeském, o kterém hrobník vyprávěl; neb srdce její, rozervané city sobě odporujícími, kolotalo se ve víru vášně prudké co slabá loďka, větry silnými sem a tam zmítaná. Svůdce svého milovala posud ohněm první lásky. Ji nesvedla vnada tělesnosti, anobrž úplné oddání se do vůle toho, který zjeviv se jí co odlesk slunce žárného, veškerou duši její teplem svým naplnil. Ona milovala Bergova s jakousi šílenosti, milovala jej i přesvědčivši se, že ji zrádně oklamal. Arciť se rozum její zpíral proti nesmyslné lásce této, káraje ji z lehkověrnosti; ale srdce nedbajíc na přísné výroky onoho chladného pána, toužilo jen po něm — a vždy toliko po něm! Pro něj byla by snad zadala blaženosť duše, kdyby se ztrátou její *lásku*

jeho navždy byla sobě mohla zakoupiti. — Vědělať předobře, že ji ošálil, že se stala obětí jeho zvilněné tělesnosti, a přece lnula k němu veškerou bytností svou, jako by kouzlem velemocným ke svůdníku svému připoutána. Pověsti nechvalné, o něm vždy hustěji proskakující, považovala za plody podlé závisti a pomluvy. Bergov jí byl obrazem vší dokonalosti, vzorem šlechetnosti, pramenem blaha veškerého, a víru tuto nebylo lze vyvrátit ani slzám matčiným ani domluvám přátelským, ba ani strachu před strašlivou přísností otcovou. An tělo její snášelo nepohodlí, podrobujíc se nesnázem nezvyklým, byla duše u něho, s ním se kochajíc a ve zpomínání na něj blaho nalezajíc. Sedělať posavade pod krbem, jako socha bezdušná, bloudíc myslí po nivách mámivé obraznosti a v pocitu, že trpí *pro něho*, útěchu hledajíc. — Hrobník stál před ní usmívaje se poloútrpně a polotrpce.

„Proč tak smutná?“ tázal se. „Snad že jsi v sousedstvu nebožtíků? — Pravím ti, že to veselá společnost! Měsíc tancuje s paprsky svými stříbrnými nad rovy pahrbkovitými, líbá se s trávníkem svěžím, s růžemi okolo zdí zakvítajícími a s lebkami a hnáty v pusté kostnici, — a k tomuto jeho milkování tluče slavík vítězně v nízkém křoví, a někdy volává na blízku křepelka: Pět peněz — pět peněz! jakoby mi dávala zprávu, mnoho-li za nový hrob dostanu. Všecko se tu raduje a směje: měsíc, květy, rosa, slavík, křepelka — i já! — Nu, zasměj se také, smích jest koruna všech slastí života!“

Lidce počínalo při takovýchto řečech pološíleného hrobníka býti úzko. „Ach,“ vzdychla zhluboka, „kýž bych mohla sdíleti veselosť tvou!“

„Aj, bláhová! proč bys nemohla? Mám ti zazpívati některou z písní svých — čili raději slýcháváš povídky

o zaklených pannách, aneb o tanci duchů za noci jasné na rovech zelených, nebo o rukou křivopřísežných, jenžto každé noci vyrůstají ze země, byť je hrobník bedlivý nevím jak hluboko zakopal? — Ha, mohl bych ti napovídati podobných veselých i smutných kousků, že by se ti při poslouchání jich, věru, ani trochu po domovu nezastesklo.“

„Mně se u tebe nestejská,“ pravila děva tesklivě se usmívajíc — „a povídky o hrobech a přísežích nočních, říkává otec můj, těšívají prý toliko lidi, jenžto přesytivše se rozkoší každodenních, mívají dlouhou chvíli a tudy v poslouchání strašlivých příhod otřesení zmalátnělých žil vyhledávají. Uspoř si toho všeho — či mne chceš strašiti?“

„Rozumím ti,“ přejal hrobník řeč dívce, „rozumím. Sama jsouci zármutkem ztížená nechceš slyšeti o věcech smutných. Což mám povídati? — Budu-ť vypravovati o zármutku — o zármutku, kterýž dle slov písma proměnil se v radost. Chceš poslechnouti?“ — A nedočkav odpovědi, přisednul k dívce na lavici a jal se vypravovati: „Když jsem byl v těch letech, co jará krev mocně pudívá k lásce, před kterou všeliké jiné žádosti oněmějí a ohluchnou, jakoby jich v těle ani nebývalo, tak že ona samojediná nad celou bytností člověka panuje — zamiloval jsem děvu, krásnou jako zoře jitřní, libou co větérek letní, tichou co noc hvězdnatá, dobrou jako anjel, čistou co lilium v rukou oslaveného mučedníka. Líbal-ť jsem se rtů jejích plápol milosti — a co o tom povídám, zdá se mi, že dosavade hoří hubičky její na rtech mých, ačkoli rty její druhdy růžové již dávno jsou studené co led a oči bystré, co se na mne smávaly, dávno z jamek lebky vypadaly. Tehdáž ale ty milostné rty kynuly a

oči hrály ohněm milosti. Byloť mi, jakobych nemohl býti bez ní a ona mi přísahala, že beze mne musila by zahynouti. — Což jsou přísahy? Vše pominulo a pohynulo, sliby lásky i svaté přísahy věrnosti! — Přišelť jiný, hezčí, obratnější, mluvnější — a ta, kteráž byla přísahala, že by beze mne musila zahynouti, otočila se okolo hocha cizího, co břečtan o jilm, dadouc mu, co jest panně nejvzácnějšího, květ nevinnosti své. — Po pádu nastalo hoře. Hoch hladký ji opustil, dověděv se o stavu jejím; ona plakala — já plakal s ní. Bůh sám slitoval se nad ní, vzav ji v šesti nedělích k sobě. V tom čase zemřel starý hrobník zdejší osady; já ucházel se o jeho místo, abych mohl, co živ budu, své milé býti na blízce, a kněz plebán přijal mne rád, jelikož mimo mne nikdo o hrobnictví se neucházel. Od těch dob jsem zde. Pohřeb *její* byla má první práce. — Obcování s nebožtíky zkalilo prý mysl mou, říkají lidé, a rozum prý mi pomátlo. — Hahaha! mýlejíť se velmi; ját u nich nalezl radosť, mír a spokojenosť duše. Zítra ti ukáži hrob mé Máří. Zelenáť se překrásně a jest vyšší všech ostatních — a slyš, to ti také povím, u hlavy hrobu jejího vyrostla bílá růže, nikým nezasazená, a rok co rok hojným květem se obsypává."

Lidka poslouchala příběh hrobníkův s velikým účastenstvím. Osud nešťastné Máří měl mnoho podobného s jejím vlastním, tudy vstoupily hojné slzy v její pěkné oči, a když je šátkem chtěla zadržeti, vyronily se tím hojnější.

„Nikoli!" pravil hrobník vlídně. „Plakati nesmíš, dítě mé! Já se beztoho vždycky zlobívám, když lidé nad otevřeným hrobem co nesmyslní plakávají, i pospíchám co jen mohu, abych byl s prací brzy hotov a ty plačtivé tváře zbyl s krku."

Lidka se přemáhala, aby hospodáře svého, vlídně a dobrotivě ji přijavšího, v tesknosť neuvedla. Nutilať se k úsměvu, nechtíc žalem svým nikomu státi se obtížnou.

Hrobník odešel, aby, jak pravil, dole ve vsi u některé sousedky vypůjčil sobě peřinu pro ni. Darmo odpírala Lidka. I zůstala v chaloupce samotna. Zapadající slunce slalo poslední rudé paprsky své úzkým okénkem v nízkou chýži hrobnickou. Dívka zpomínala na své v hoři zůstavené rodiče a snad ještě na někoho jiného. — Tu se kmitl okolo okénka mužský známý obličej. Lidka vzkřikla, poznavši Ješka, čeledína otcova. Co si měla pomysliti? Snad otec, dověděv se, kam utekla, vyšel s ním, aby ji vyhledal a k trýzni nesnesitelné domů odvedl? — Strach náramný zmocnil se duše její, takže ani dýchati sobě netroufala. Opět nahlédl kulatý obličej Ješkův do okénka, avšak nejevil nic strašlivého. Lidka věděla, že Ješek lásku vřelou k ní v srdci skrývá, kterou však nebylo lze jí odměniti, tudíž osmělila se přistoupiti k oknu. Ješek kýval prstem tajemně a tesklivě. — Ne, on nebyl schopen zrady! I vyšla tiše ze dveří a přikročivši k bezu pod oknem kvetoucímu, setkala se s mladíkem ve stinném zákrytu. V témž okamžení pocítila vřelé stisknutí ruky. Oči Ješkovy hořely; celá postava jeho se zachvěla, jakoby dotknuta kouzlem tajemným. „Lidko!“ pravil šeptem a vroucně, „Lidko, proč jsi nám to učinila?“

V tiché výčitce této ozvalo se tolik oddanosti a lásky, že málo slov těchto srdce Lidčino až na dno proniklo. Ve sličných očích jejích zaperlily se slzy veliké co hrách. „Já nemohla jinak!“ zašeptala s hlubokým vzdechem.

„Nemluv tak dětinsky,“ řekl Ješek, ruku její vřele na rty tiskna. „Nemluv tak! — Hle, já vím o všem!

Tys pohrdla mou upřímnou láskou, snad proto, že jsem sprostý čeledín a nemám tak hladkých tváří jako panic onen ode dvora, jenž tě okouzlil, zaslepil — což vím já? Vlasy mé arcit nezapáchají vůní drahých vodiček a jazyk můj těžce se mi v ústech obrací; ale věř, onen zrádce nemiloval tebe ani půl tak jako já, ačkoli netřel jsem se k tobě zjevně a směle, vzývaje tebe jen zdaleka co světici vyvolenou. Nebo snad myslíš, že jediná jiskra pravé lásky doutnala v něm? Kdyby toho bylo — byl by tě v hoři a nesnázi opustil? Nebyl by se ví silou o to pokusil, aby tě ochránil před hněvem otcovým? Nebyl by pospíšil sobě, vinu svou napravit před oltářem božím, aby zmrhav tebe, aspoň před světem a církví za choť svou tě prohlásil? — Hle, Bergov nic toho neučinil!“

„Poměry společenské — vůle královská vázaly mu jazyk i ruce,“ řekla dívka.

„To ti pravil on — a lhal ošemetně!“

„Ty jej nenávidíš, ani je tvým sokem, a protož i patrno, že jej nespravedlivě posuzuješ.“

„Nespravedlivě? já?“ zvolal Ješek. „Vždyť víš, Lidko, že ani pracizímu kupci mi nelze zatajiti chyb koně, jejž kupuje od nás, optá-li se mne na ně! — Nikoli, to mi není dáno; protož říkává otec tvůj, že ze mne do nejdelší smrti nebude pravý koníř. Ale mohu-liž já za to, že jsem právě takový a ne jiný? Má celá vina jest — přílišná upřímnost!“

Lidka na to neodpověděla, nýbrž jala se dychtivě tázati na domov, řkouc: „Mluv, jak přijal otec zprávu o mém — prchnutí?“

„Aj,“ odslovil Ješek váhavě. „Pan Tomeš dosavade o ničem neví, poněvadž se domů ještě nevrátil. — Kněžna Eližběta ujela z Prahy do Nimburka a mluvilo se silně,

že prý se tam mnoho pánů a rytířů z okolí k její ochraně sjede; to jej snad v Nimburce posdrží; neboť páni bezpochyby budou k výpravě své potřebovati mnoho koní, koní bodrých, statných a vytrvalých, a těch as bude těžko najednou sfouknouti.“

Lidka oživla; prsa její dmula se volněji. — Eližběta v Nimburce! Tedy se zprotivila sňatku navrženému se šlechticem Bergovem, a on snad nyní, nejsa více vázán vůlí královou, navrátí se zase k ní s počátečním ohněm milosti — a pak bohdá bude zase všecko dobře.

Ješkovi neušel záblesk nadějný v očích Lidčiných. „Ty naň myslíš dosavade?“ pravil smutně.

„Ješku,“ odpověděla dívka s pohnutím, pojavši jej za ruku a hledíc mu pevně do očí. „Ješku, tys pravdivý, co na srdci, to na jazyku! Proč bych měla upřímnosť tvou zplácetí lží? — Ano, jeho obraz utkvěl navždy v duši mé!“

Mládec se zarmoutil; v očích jeho zachvěly se slzy. „A se mnou,“ řekl, „nemáš útrpnosti žádné? — Hle, já uvalil na sebe hněv otce tvého, opustiv domov bez jeho vědomí a o své vlastní vůli — jedině proto, abych tebe hledal po světě a naleznuv stal se tobě věrným ochrancem a pomocníkem. Odhodlav se k tomu kroku, kojil jsem se blahou nadějí, že snad nyní, snáze než kdy jindy, poštěstí se mi nakloniti srdce tvé lásce mé. A ty mne od sebe odmršťuješ?“

„Já nesmím živiti v tobě city, kteréž odměniti nestojí v moci mé,“ pravila dívka pevně. „Navrať se domů! Osiřelá máť má potřebuje pomoci tvé.“

Ješek jí hleděl tesklivě do pěkných očí, pak zavrtěl hlavou smutně, řka: „Neodháněj mne od sebe! Já nemohu, nesmím nechati tebe v nejistotě. Nebudeš li mne trpěti na blízku sebe, budu následovati stopu tvou po-

zdálečí, abych tě v čas potřeby mohl tělem svým chrániti. — Mastičkář tě ubytoval u hrobníka," pravil dále, klesnuv hlasem. „Nebudeš se tu báti?"

„Druhdy," odpověděla dívka vzdychnouc, „nebyla bych arci bez veliké hrůzy trouſala sobě stráviti noc u prostřed hrobů; nyní nemohouc voliti, necítím žádného strachu."

„Přece, přece!" pravil Ješek horlivě. „Lidko, pojď se mnou! Váček můj není prázdný, jesti v něm tříletá služba, a za ty peníze zjednám ti příbytek pohodlnější. — Pojď, pojď!"

Dívka se zdráhala: „Já slíbila mistru Severinovi, že tu ostanu, i nechci jej oklamati; ty ale jdi a učiň, jak jsem tě prosila. Navrať se domů! — Hle, tamto vrací se ze vsi hrobník, hospodář můj. Jdi s Bohem!"

Ješek tiskl útlou ruku Lidčinu, shýbnuv se k ní, aby ji políbil. Dvě velké vřelé slzy upadly na ni.

Kapitola dvanáctá.

Ty podhájský kostelíčku,
Stojíš na pěkném vršíčku.

Vycházejí panny z tebe,
Jako anjelíčky z nebe.

Jedna vyšla jako růže,
Tu žadný dostat nemůže.

Já ji musím přece dostat,
Kdybych tam měl mrtev zůstat!

Národní píseň.

Na zejtří byla neděle. Vzešlo jitro překrásné, pokrývajíc vrchy lesem porostlé stříbrným, mihotkaným zá-

vojem, kterýmžto chvilkami probleskovaly růže zardělé oblohy. I na osamělý hřbitov podhájský poslalo jarní jitro své dary okotěšné. Na lupení bezu i na špičkách nízké trávy třpytilo se nesčíslné množství jasných perliček. Ptáčkové neštítili se hrobů lidských: hlásky jejich ozývající se v různém křoví zaznívaly až do skromné komůrky hrobníkovy.

Lidka již dávno nespala, ačkoli lože její ochotnou péčí hospodářovou co nejpohodlněji bylo ustláno. Jindy blažívaly ji nevýslovně libohlásky opeřených pěvců, nyní rozmnožovaly jen tesknost její. Přemýšlelať o budoucnosti, zdali se asi mastičkáři poštěstí, ji odpuštění otcovo vyprositi; a byť se i poštěstilo — blaho její, tak uznávala, bylo přece na vždy rozkotáno. Uvádělať sobě na mysl dobrotu srdce Ješkova, jeho upřímnosť, sílu jeho lásky, věrnosť, oddanosť i ostatní neméně chvalitebné vlastnosti; ale mohla-liž kdy jemu náležeti. Srdce odpovídalo: Nikoli! Duše její lnula vší silou k Bergovu. U toho bylo blaho její a nikdež jinde. Ještě jednou předevzala sobě skoumati sebe, zdali ji skutečně oslepila jeho spanilá postava, jeho hladká řeč, jeho dvorský, uhlazený mrav, jeho zajímavá tvář — a konečně přece přišla jen k tomu výsledku, že nic toho, ale jakési bezejmenné kouzlo ji přivábilo k němu. On byl pánem duše její, aniž kdy zvěděla, čím a jak sobě vládu tuto nad ní získal.

Vstavši oblékla se pečlivěji, nebo byl den Páně; pak se vykradla tiše ze světničky, aby pod modrým nebes baldachýnem vykonala ranní modlitbu svou. Pokleknuť na uzounké klekátko pod omženým křížem, stojícím u prostřed hřbitova co povýšená svítilna v nebezpečném víru mořském. Pod křížem vylívala v lůno věčného Slitovníka tiché prosby za odpuštění viny své.

Hrobník ji nevytrhóval ze stesku; vědělť z vlastní zkušenosti, že těšení bezděčné bývá srdci těžce zarmoucenému protivné, i přál jí toho, aby se volné vyplakala; sám pak odzpívav píseň ranní, připravoval v kostelíčku oltář a roucha mešní k nastávajícím službám božím. Za hodinu zaklinkaly zvonky s kostelní vížky, svolávajíce osadníky na slovo boží. Brzy na to bylo vidět malé zástupky, jenž po osmi, po desíti s okolních vršků hadícími se pěšinkami sstupovali v údolí. Sezvánělo se, a ctihodný plebán podhájský bral se krokem vážným s hostem svým, mistrem Severínem, ke kostelíčku, aby shromážděné ovčičky své nasytil slovem božím a s nimi i za ně Bohu se pomodlil. Staří i mladí, vidouce jej přicházeti, obnažovali hlavy a líbali mu ruce; on pak pro každého měl slovo laskavé nebo libé usmání; dětem vzkládal ruku na hlavy lněné a u starých zastavil se, by se jich na domácnosť pozeptal. Již dávno byl poodešel, a osadníci stáli ještě s hlavami obnaženými, uctivě za ním se divajíce.

„Jaká to nelíčená, prostá, srdečná uctivosť!“ promluvil mistr Severín ku knězi, okazuje na zástupy. „Může-li co člověka blažiti více než vědomí, býti milováno od lidu sobě svěřeného, co otec od dětí dobrých? — a že jsi těmto otcem pravým, dokazuje ta jich srdečná útulnosť patrně.“

„Ach,“ pravil plebán, „jsouť mezi nimi i děti nezvedené, jenžto mi do roka mnoho zármutku a zlosti nadělají; — leč tu jsme již na prahu svatyně.“ I omočil dva přední prsty v kamenné kropence u dveří, podal vodu svěcenou Severínovi, kterýž dotknuv se prstů jeho, čelo své zbožně křížem poznamenal a za knězem do kostela vstoupil. Za nima vhrnul se ostatní lid, a brzy

na to vstoupil kněz v rochetě a štole na kazatelnu i činil k lidu shromážděnému pěkné kázaní o věčné lásce a nevýslovném milosrdenství Hospodinovu ku kajícím hříšníkům.

Lidka poslouchala pozorně. Slova kazatelova dotkla se nejútlejších strun srdce jejího, a balsám útěchy nebeské hojil rány její otevřené. Mezi zástupem pobožných posluchačů bylo však též několik cizinců, kteří později a s jakýmsi drzým hlukem do kostela všedše, oděvem svým od lidu domácího patrně se lišili. Náleželiť, jak na první pohled bylo poznati, k stavu bojovníků, jsouce oděni v prošívanice z koží jeleních. Jeden z nich vyznamenával se oděvem skvostnějším a mravem na pohled uhlazenějším; na botkách jeho drnčely zlaté ostruhy. Oči jeho nebyly obráceny na kazatelnu, alebrž těkajíce po svatyni, pásly se směle na vnadách mladých vesničanek. Natoulavše se dosti, utkvěly posléz na Lidce, kteráž pohřížena v pobožnosti ani netušila, že se stala předmětem drzého pozorování.

Po skončení služeb božích vycházeli osadníci z kostela v obvyklém pořádku, a sice mužští napřed, dělíce se na dva proudy, muže ženaté a chasu svobodnou; pak následovaly ženské vdané, a nejposlednější byly panny, nevím, zdali za příčinou delší pobožnosti, anebo snad proto, aby hochům dříve vyšedším a před kostelem v řadě stojícím ve svátečním oděvu svém se okázaly. V kostele samém nebylo již nikoho kromě dvou nebo tří pobožných babiček a Lidky, kteráž v modlitbě útěchy hledajíc trochu déle se pozdržela. Konečně vyšla i ona. Osadníci se byli zatím rozešli, a před kostelem bylo téměř prázdno. —

Slunce májové osvěcovalo libým zlatem svým zelené

pahorky, a v dáli bylo viděti zástupky po pěšinách k domovu odcházející. Bolestně se dívala za nimi Lidka. Ach, oni všickni šli domů, jen ona jediná, jsouci v cizině, nesměla domů! — Tu zazněl na blízku zdí hřbitovních sladký hlas, jenž co střela kouzelná projel Lidčinu duši. Hlas ten vyšel od mladého rytíře, jenž byl nedávno v kostele oděvem a neobyčejným chováním svým zvědavosť vesničanů na sebe obrátil. Stálť tu pod lípou mladou s rukama křížem založenýma; oči jeho byly upřeny na dívku. „Lidko!“ zvolal poznovu hlasem poloudušeným — a v témž okamžení letěla dívka jako okouzlená, sebe neznající, v náruč jeho.

„Bergove!“ vzkřikla radostně překvapena, a omdlelá ležela na prsou jeho.

Rytíř ji objal rukou silnou a dav znamení vojínům svým, opodál stojícím, nesl ji lehce jako péro dolů s vršíčku na cestu, kdež čekali koně jeho. Rychle vyšinul se na ořě osedlaného, a jeden z družiny podal mu děvu, jako hráč hráči míč podává. Maje kořisť před sebou v sedle, chtěl se rychle úžlabím dáti z vesnice, an tu náhle kdosi plot přeskočiv, cestu mu zastoupil. Levice uchopila koně rytířova za uzdu, pravice hnala se holí pozdviženou po hlavě.

„Pusť, pse!“ zkřikl rytíř, dobuda meče — „anebo se rozluč s životem!“

„Tys sám pes, pes jizlivý!“ vzkřikl v odpověď ten, jenž byl jezdci cestu zastoupil, jinoch zavalitý, kulatého obličeje s dlouhými hnědými, za uši přičesanými vlasy, v hrubé kožené kazajce. „Tys sám pes a lupič veřejný!“ hulákal směle onen, kterého čtenářové dle popisu osoby jeho snad již bez připomenutí našeho poznali. Byltť to Ješek, pacholek Tomše, koníře pražského od Bílého lva.

Za řečí vyvstaly mu pěny modravé u rtů, hůl jeho páduá zatočila se nad hlavou rytířovou, jako dravec lačný, an se chce zpustit s výše na zvolenou kořisť svou.

Družina rytířova stála pozadu bez činného účastenství; nemělit za slušné dotírati silou zmnohonásobenou na odvážlivého jednotlivce, jejž, jak se jim podobalo, rytíř sám snadno odbude; ale pacholek smělý potrhl uzdou, jižto posaváde v silné levici držel; kůň se sepjal na přední nohy, a než rytíři bylo lze tomu předejíti, padl konec hole vysoko pozdvižené s takovou silou na lebku jeho, že by se byl následkem rány této bez obrany k zemi svalil, kdyby železný kruh, v birýtu ukrytý, ránu dobře vedenou nebyl zachytil.

Nyní teprv obořili se i ostatní jezdcové na nenadálého odpůrníka kopím i mečem. Ale Ješek nepozbyv mysli, pustil koně rytířova, aby se lépe mohl obrániti; tím obratněji však odrážel holí svou rány jejich, křiče při tom nemálo a lidi dobré pro milosrdenství boží na pomoc svolávaje.

„Drž se, Ješku!“ volal za plotem silný hlas, a hned na to objevil se u prostřed cesty muž silný, kostnatý, v dlouhém červeném, vysoko podkasaném rouše v průvodu několika usedlých, cepy a kosami ozbrojených vesničanů. Zatím se byl rytíř v sedle narovnal a drže Lidku levicí, očekával odpor mužně, s mečem vysoko pozdviženým, rozkázav družině své, aby, rozstoupivši se, celou šířku cesty, z obou stran ploty obmezené, zaujala. I stalo se dle rozkazu jeho.

Rolníci, jichž na pokřik vždy víc a více přibývalo, přeskákavše ploty nízké, stáli tu na cestě s příruční zbraní svou asi na pět kroků před vojíny královskými.

„To je tá spřež korutanská," zvolal jeden z nich, „co mi onehdy krávy z pastviště odehnala. Tamhle toho zrzouna znám dobře, ten byl při tom!"

„Na ně!" rozkřikl se druhý. „Co se rozmýšlíte? — Nadělejme z nich řezanky a drobů!"

„Ticho, lidé!" mluvil muž v červeném rouše. „Malické ztrpení, jen co já s tímto zde" — ukazuje na vůdce — „několik slov promluvím. — Pane z Bergova!" zahřměl zvučný hlas Severínův. „Děva, kterouž na koni máte, je pod ochranou mou, a byť i nebyla, nedal bych ji vám unesti; pročež velím vám, abyste ji, ač vám život vlastní milý, bez dalšího odporu propustil a mně počestně odevzdal."

„Ty mi veleti?" rozkřikl se Bergov s tváří zlostí rozpálenou. „Ty mi rozkazovati? — Táhni po svých, bídný šaliči! hubený, tlachavý mastičkáři!"

„Ty mne znáš?" zaskřipěl Severín zuby. „Tím lépe! Aspoň víš, koho máš před sebou. Pusť děvu, velím ještě jednou!"

„Ať ona sama rozhodne," pravil rytíř hrdě, „chce-li se mnou nebo s tebou!"

„Nikoli!" vmísil se do vády Ješek, „onať bez vůle! On ji oslepil, omámil, okouzlil! Ona neví o sobě!"

Hlukem tímto ze mdloby probuzená přivinula se Lidka těsně k prsoum únosníka svého, jakoby tím chtěla dokázati, že se jí žádného násilí neděje.

„Vidíte to?" volal Bergov vítězoslavně. „Nuže, co chcete? — S cesty tedy, nechcete-li, aby si kůň můj po lebkách vašich zatancoval!" — I bodl koně prudce do slabin, a kůň bodrý sepjal se na nohy přední, jakoby pohrůžku pána svého ihned hodlal uvesti v skutek. Rolníci uskočili bázlivě na stranu; ale Ješek, koní povědomý,

nedal se tak lehce odstrašiti. Jako sloup stál tu u prostřed cesty, s rukou k zachycení koně rytířova pozdviženou.

„Bude-li se krev prolévati," napomínal mastičkář, „padniž na tebe, chlapče nezdárný!"

Ale Bergov neslyšel ničeho více. Jej byla hrozící postava Ješkova na nejvýš popudila. Ještě jednou bodl koně svého a v tom též švihl mečem po hlavě odvážlivého odpůrníka; ale Ješek uhnuv se obratností navyklou ráně rytířově i kopytám koňským, cíle svého nikterak s očí nepustil. V druhém okamžení octla se opět uzda ve cvičených rukou jeho, a nežli se Bergov nadál, již ho Ješek uchytil za pás a zdvihnuv jej silou nadobyčejnou se sedla, mrštil jím o zem tak rázně, až vytasený meč rytířův daleko na drn odletěl. Při tomto násilném svržení spadla i Lidka s koně, kteroužto Ješek ihned šetrně zdvihnuv, na hebký trávník uložil a zkřísiv ji, jako o dítě nemluvné péči o ni měl.

Potupa, jenž kromě nadání vůdci vojínů korutanských se byla stala, rozhořčila je nanejvýš, vybodavši je z dosavadní nečinnosti. Jako vzteklí obořili se na rolníky, špatně ozbrojené. Tito však šťastným přemožením vůdce korutanského osměleni mlátili cepy svými udatně po hlavách jejich, a kosy ostré řádily nemilosrdně mezi nohami koní nepřátelských, jakoby měli před sebou vysokou trávu luční a ne nohy koňské. S nouzí těžkou dali se někteří Korutané na útěk, an jiní, více nebo méně poranění, vítězům v ruce upadli.

Ve zmatku půtky nepovšimnul si nikdo Bergova s koně svrženého; ale Ješek, jakoby mu do ostatních pranic nebylo, nemaje účastenství ve šrůtce svedené, šlápnul jednou nohou na prsa soka nenáviděného, jako kočka pohrávající sobě napřed s myší chycenou, než ji zakousne. Z očí

jeho sršela radosť strašlivá, kdykoli panic pod nohou jeho se pošinul; brzo povolil nohou, brzo zas ji prudce přitisknul, až konečně mistr Severín, zhlídnuv co se děje, Ješka odstrčil a učiniv konec hře ukrutné, šlechtici Bergovu na nohy pomohl.

I strhl se svár mezi vítězi o zajatého, neboť Ješek i mastičkář ho sobě vlastnili, a snad by bylo přišlo k nové krvavé šrůtce, kdyby mistr Severín mladíka rozlíceného několika do ucha pošeptanými slovy nebyl upokojil. Ješek odstoupil, mumlaje co medvěd, jemužto lup z pazourů vydřen; rolníci byli se vším spokojeni, a mastičkář velel tu co pán, nenalezaje odporu. Zpitomělou Lidku vzaly sobě na starosť selky, ježto uslyševše hřmot a křik, v hojném počtu na bojiště se byly sběhly.

Mistr Severín přiosobiv sobě vládu v Podhájí, radil sedlákům, aby zajatého šlechtice pilně ostříhali, dokud by jej příbuzní jeho těžkými penězi nevyplatili.

„Ha ha ha!“ zasmál se Bergov pohrdavě řeči té. „To by mohlo asi dlouho trvati, neb nikdo z příbuzných mých nemá peněz nazbyt; ale chcete-li přijmouti dobrou radu, slyšte: *Král*, Jeho Milosť, na mne něco drží, a uslyší-li, že jste se opovážili na mne ruce vztáhnouti — a uslyšíť to jistě aspoň od těch, co nedočkavše hrubých cepů vašich, záhy ujeli — neopomineť ve hněvu svém vyslati na zpurné poddané vojsko, jemuž tak snadno neodoláte. Až červený kohout zakokrhá nad střechami vašimi, pusťte mne rádi, chtějíce nebo ne; — protož radím, pusťte mě hned, a já vám slibuji na svou rytířskou čest, že se u krále, Jeho Milosti, věrně za vás přimluvím, aby trest za přepych, na služebníku jeho zpáchaný, byl mírný a milostivý.“

Sedláci zaražení hleděli jeden na druhého neodhodlaně; na tvářích jejich bylo čísti, že bojíce se o střechy své, ostýchají se návrh rytířův zhola zamítnouti.

Mastičkáře to neušlo. „Bláhoví!“ pravil k nim, „snad již zítra, aneb nejdéle za několik dní nebude v Čechách krále korutanského aniž bezuzdé roty jeho. Čas spravedlivé pomsty blíží se krokem chvatným. Jindřich co nevidět pilněji bude potřebovati drábů svých k ochraně osoby své vlastní, než aby je mohl vysla ti na pokárání podhájské vesničky, že se osmělila několika zpupným a rozpustilým jezdcům záda vylupati.“

Bylo-li by tomu tak,“ prohodil zdlouhavě jeden z rolníků, „ovšemť bychom snad lépe učinili . . .“

„Ale vždyť vám pravím, že tomu tak!“ ujišťoval mastičkář.

„O to je hej!“ řekl jiný. „My tě neznáme. Kdo nám ručí za to, že nám pravíš pravdu? Jestiť to k povážení!“

Soused blíže stojící šťukl řečníka do boku, řka potichu: „Což's ho dnes neviděl vcházeti do kostela zároveň se ctihodným knězem? Má stará jistila, že zůstal v plebanii přes noc. Budeť on jistě cosi vyššího! A vždyť můžem, nežli se na něčem ustanovíme, u kněze samého na to se pozeptati!“

Rada ta byla přijata, a mastičkář byl s ní spokojen. I vysláni jsou dva ze starších k plebánovi na radu; ostatní ostříhali zajatého, jenž opovržlivě na sedláky pohlížeje, na pohled zcela lhostejně prach s oděvu svého setřepával.

V tom zavřeštěly na návrší dudy s veselým výskotem a: „Křovák, Křovák!“ voláno na návsi.

„Křovák, Křovák!“ výskala pacholata, běžíce úprkem ze vsi. Ba i sedláci, mající rytíře přemoženého

ostříhati, jeden po druhém odběhli na blízké návrší, aby poslechli písně výtečného dudáka a zvěděli, v kterou stranu s veselou družinou svou táhne. Zajatý zůstal s mastičkářem samoten; neboť Ješek byl zároveň se selkami Lidku odvádějícími odešel. Bergov mínil okamžení příznivého užiti.

„Jsmeť sami," pravil k mastičkáři. „Nech mne odejíti po dobrém, anebo ti dříve přetluku hnáty a pak přece odejdu!"

Místo odpovědi zatal Severín ruku svou drápovitě za obojek rytířův. „Ani se nehni! Já samojediný tebe udržím!"

Bergov se kousl do pysků, až mu krev obojek bílý hojně potřísnila.

„Neslýchals nikdy o *Rolandovi*," pravil mastičkář, vztýčiv se hrdě a střely zraků svých temných naň vysílaje, — „o Rolandovi, co v Praze jedinou ranou porazil k zemi býka, z jatek utekšího? — Neslýchal jsi o Rolandovi, jenž před lety na samém prahu kostela svatojakubského vrazil Tomanu z Bergova dýku mezi žebra před obličejem sta lidí, a ubrániv se jim sám a sám, ač po něm střílelí i sekali, zdráv vyvázl? — Slýchal-lis kdy o muži onom — uuže, znejž ho! Týž *Roland* stojí před tebou! — A nyní, můžeš-li ještě, mysli na útěk, aneb opakuj pohrůžku svou!"

Bergov zbledl. Jméno Rolandovo bylo proslulé udatností i věhlasností. O něm šly v Praze pověsti až k víře nepodobné. Panic je slýchával hned již za pacholetství svého, a dle síly ruky, kteráž to krk jeho dusila, nepochyboval, že to v skutku muž onen strašlivý, nepřítel odpovědný rodu jeho. Avšak obratnosť řeči, jížto hojně byl nadán neopustila jej ani v této chvíli. „Já slýchal,"

řekl, „mnoho o Rolandovi, pověstném reku pražském; ale bylo mi praveno, že je rovně tak velikomyslný jako udatný. Jsi-li *ty* rek ten proslulý, nedopustíš zajisté, aby šlechtic z krve dobré pohaněn byl mrzce touto vesnickou chámovinou!“

„Já vím o prostředku,“ promluvil mastičkář po kratičkém rozmýšlení, „kterým se můžeš vyprostiti.“

„Jmenuj mi ten prostředek!“

„Pověz, kde se skrývá *Toman z Bergova*, bratr otce tvého?“

„Abys jej zavraždil?“ zvolal panic s hrůzou.

„Chci s ním toliko účty činiti; toť všecko!“

„Rozumím ti; leč věz: Toman z Bergova, odřeknuv se radostí světa a života veřejného, žije co poustevník, a již od několika let není vídán více v kole příbuzných.“

„Ty ale víš o jeho skrýši?“

Bergov mlčel — a mastičkář zavrtal kotníky prstů svých v hrdlo panicovo, až mu krev valem v obličej se hnala. „Hle,“ ukazoval levicí, „tamto se již vracejí sedláci! Mluv, pokud čas — pokud v moci mé propustiti tebe! Kde se skrývá Toman z Bergova?“

„V klášteře sv. Jakuba,“ koktal rytíř modraje.

„Přísahej mi to na spasení duše své!“

„Na čerta — na ďábla!“ skřípěl Bergov zuby.

Dudy se blížily do vsi, výskot se zmáhal; družina Křovákova sstupovala s návrší, obklíčena četnými diváky.

„Tys lhal v hrdlo!“ řekl mastičkář k Bergovu temně; „ale nechť! — Nyní běž!“ pronesl zubami, vyndav ruku zpod obojku rytířova, a ten zdvihnuv v běhu meč svůj pohozený v trávě, zmizel jako pták v blízkém háji.

Kapitola třináctá.

— — Bujný oř
Hlavu pyšně na vzduch sází,
Z očí šlehá blesk a blesk,
Z nozder dým a jiskry hází,
Pleť po něm — hedbávný lesk,
A kdy letí, jeho hříva
S proudem větru hravě splývá.
Čelakovského Růže stolistá.

Abychom laskavé čtenáře i s příběhy jinde sběhlými co nejrychleji seznámili, přeložíme dějiště povídky naší opět do Prahy, a sice do domu, který znak království českého, lva bílého, hrdě na čele nesl. V domě zevnitř šerém a smutném bylo i vnitř pusto a smutno. Opuštěná manželka konířova seděla v tiché světničce u přeslice, odříkávajíc potichmo oblíbené modlitbičky; při tom však pilně předla a ještě pilněji vzdychala. Tu zadrnčely před prahem ostruhy, a přadlena upustivši leknutím vřeteno, vyskočila s výkřikem: „Matko milosrdenství!“ Dvéře se otevřely, a místo manžela přísného, jehož příchodu se lekala, vstoupil do světničky panic s bičíkem v ruce, na hlavě bitý zlatem lemovaný, jehožto vysoké péro pavučiny nízkého stropu umetalo.

„Matko milostí!“ opakovala stařena, ruce sepjavši, „jak mi to leknutí do nohou vjelo, že se sotva na nich držím!“

„Což tak potvorně vyhlížím?“ řekl mladý rytíř, „že se přede mnou co před zlým duchem žehnáš?“

„To ne, urozený panáčku? Kdož by *vás* se lekal? Pan Vítek z Landštýna je toliko nepřátelům vlasti straš-

livý, ne pak ženám, ať již jsou mladé jako kvítí, aneb staré jako já. Nikoli, švarný panáčku! Ne, vás jsem se neulekla, vás dokonce ne; ale já ustrápená žena čekám den co den muže svého z daleké cesty, a když ostruhy vaše za dveřma zacvrnkaly, nemyslila jsem jináče než —“

„Že *on* to?“ doložil panic. „A což máš tak zlé svědomí?“

„Zlé svědomí?“ vyjela si stařena poheršená. „Odpusťte, rytíři Vítku, to mi ani kněz zpovědník, jemuž rány srdce svého nejtajnější důvěrně odkrývám, ještě nikdy neřekl — to ne. Co medle tím chcete říci? — Pane na výsostech!“

„Nu, nu,“ chlácholil Vítek, „já nepřišel rozbírat svědomí tvé, nýbrž koupit koně; poněvadž ale Tomše, jak díš, doma není, přijdu zítra neb pozejtří.“

Ale konířová nemínila kupce vzácného, na němž by se něco vydělati dalo, propustiti. „Tomeš,“ pravila mnonc sobě ruce, „arci dosavade se nevrátil, což mně ubohé ženě mnoho starostí a trampot dělá; ba ani darebáka Ješka tu není; ale libo-li Urozenosti vaší, ukáži vám sama koně, jakých jste as málo za živobytí svého viděl, a zalíbí-li se vám, o čemž ani nepochybuji, jen co ho uvidíte, smluvíme se o cenu snadno — nechať bych při tom i něco tratiti měla, jen abych tak vzácného kupovače odejíti nenechala! — Račtež jen se mnou!“

„Což není pranikoho doma,“ tázal se Vítek, „aby mi koně na dvůr vyvedl?“

„Ach ty milý Božíčku! Bylo by co povídati! — Muž v Nimburce, dcera ve světě a darebák Ješek Bůh milý ví kde! — Ale koně máte přece viděti, a o cenu, jak pravím, také bohdá se smluvíme. Jsteť znalec koní — toho vám nikdo neupře — ale tak krásného a statného

sotva jste kdy okem spatřil. A sňavši se stěny dlouhý karabáč, štěrhala se ven, aby mladému rytíři koně vysoce schváleného ukázala.

Konírna Tomšova byla se za nepřítomnosti jeho až na tři kusy ztenčila, z nichž jeden byl měsíčný janek, druhý tuhonohý, ale třetí skutečně švarný koník se širokýma prsoma, o tenkých bystrých nohách, s hladkou, téměř hedbávnou srstí a jasným, bleskotným okem. Konířová potleskala ho dlaní po plecech a odvázavši mu ohlavec, vhodila naň uzdu; pak jej vyvedla z konírny a postavila s předníma nohama na místo povýšenější, co nejvýhodněji. Kůň zklenul krk a hned zase hlavou trhnul do výše, frkaje a ušima střihaje. Konířka pohladila ho pozadu karabáčem, řkouc chlubně k Vítkovi: „Hle, jaký to v něm oheň! A pohleďte na ten široký kříž, na tu hustou hřívu, na ty nohy jako strunky! A k tomu krotký jako beránek; malému dítěti by se dal okovati!“ A zdvihnouc mu nohu zadní, švitořila dále: „Jen si všimněte toho rohu! Černý jako uhel. — Není přes černý roh, a tenhle je tak pevný, že by kovář mohl půl kopy hřebů doň vrážeti jeden vedle druhého, aniž mu to co uškodí.“

„Dej si pokoj, stará!“ zasmál se panic, „a přej hubě odpočinutí! Kdyby kůň měl jenom polovic oněch vlastností, kterýmis jej tak štědře obdařila, byl bych spokojen.“

„A já vám za to ručím tělem i duší,“ pravila žena, „že má všecky. — Tenť neběhával, jsa hříbětem, po českých paloucích!“

„A proto má býti lepší?“

„Nu, proto vlastně ne. Muž můj vodívá z Nimburka také hezká zvířata, ale, jak pravím — tomuto se přece nevyrovnají.“

Panic se díval koni na zuby, obešel ho několikráte, pozoroval jeho chod i klus, a jsa s výsledky skoumání svého spokojen, zeptal se na cenu.

„Jak je ten hořejší nad náma," zařikala se žena, „že stojí bratru za dvanáct hřiven!" A když panic ceny oznámené na oko se zhrozil, počala koně znovu ještě výše vychvalovati: „Jakých žádáte vlastností, aby jich neměl? — Mát tři dobré skutky od *vlka*, tři od *lišky* a tři od *ženy*. — Podívejte se na jeho jasné světlé oči, na pružnost těla, na hlavu vysokou — to má od vlka; ty krátké uši, dlouhý ohon a lehké pozorné stoupání má od lišky."

„A co medle má od ženy?" tázal se panic škádlivě.

„I nu, můj božíčku! Toť jen tak koňířské přísloví! Já to mám od starého; on vždy své koně takto chválívá."

Panic, jemuž se kůň bystrý v skutku byl zalíbil, podával napřed osm, pak deset hřiven; ale koňířová vidouc ho do koupi zapáleného, stála pevně na ceně prvotní, a co se takto mezi sebou hádali, zaklinkaly rolničky před vraty a hned na to zaklapaly v dlážděném průjezdu podkovy koňské a na dvůr vstoupil muž veliký, ramenatý, tváří osmahlých a krku zabejčilého, maje karabáč přes levé rameno ohozený a u boku pravého zatočený; za ním šel s hlavou sklopenou pacholek Ješek, veda stádo as dvanácti koní, kteřížto majíce ohony vykasané a vřchem slámy podvázané, krotce jeden za druhým v dlouhé řadě postupovali. Na jednom pěkném mimochodníku seděla děva ztepilé postavy v červeném šněrování a krátké sukničce, majíc obličej rouškou zastřený a raneček za zády řemenem přitužený.

Koňířová spatřivši muže, jako s oblak spadlého, pustila leknutím uzdu, zvolajíc: „Pane na výsostech!" —

A kůň oproštěný, proběhnuv se do kola po dvoře, vběhl ržaje do otevřené konírny na stání své. Z očí konířových vyseršely dvě tmavé střely na ubohou ženu, kterážto třesouc se před manželem jako před soudcem věčným, neměla tolik srdce jej uvítati, alebrž potichu odříkávala jména svatých a světic, na kterákoli se v úzkosti své upamatovala. Štěstí její bylo, že koníř spatřiv rytíře, kupce dobrého, udusil v sobě první výbuch hněvu; naděje zisku potlačila v něm zlosť, ač bylo na žilách, kteréž mu na čele širokém vyskočily, patrně znáti, že jsouc toliko na čas ututlána, tlí jako v popeli a mocně doutná.

„Co kupujete, urozený panici?“ pravil, přistoupiv k Vítkovi, zdvořile. „Čím mohu posloužit? Nelíbí-li se vám to zvíře, ježto jste právě v rukou měl, hle tu na výběr deset jiných, ač od cesty zondaných. Z Nimburka je sem hezký skok a já jel, nikdež dlouho se nezastaviv, kromě v Podhájí.“

Co koníř mluvil, odstranila se žena jeho tiše, proti dceři ruce rozestírajíc.

Ješek pomohl Lidce s koně. Ženy vítaly se s pláčem a dlouho ležely sobě v náručí. Ješek, jakoby sobě toho nevšímal, odvazoval na oko docela lhostejně koně k sobě připoutané jednoho po druhém a vodil do konírny, jakoby ani na chvilku od zaměstnání svého se byl nevzdálil.

„Ty přicházíš z Nimburka?“ tázal se Vítek, nové koně zběžně prohlížeje. „Co tam nového?“

„Pro vás, panici, nic, co byste již nevěděl. Kněžna Eližběta tam přijela před několika dny v slabém průvodu — toť všecko!“

„A jak ji přijali Nimburští?“

„Jako dceru krále Václava,“ odslovil koníř horlivě,

„jako dceru krále, od něhož mnohých výsad a jiných milostí obdrželi. Nebožtík král učinil z nuzného městečka, jenž prvé Svinský Brod slulo, město slavné, obdařiv je výsadami, kterýmiž málo které město v Čechách chlubiti se může. Nimburští dokázali, že nemají krátkou paměť. Měšťané obklopivše s radostným voláním Eližbětu, vedli ji u vítězoslávě do domu obecného, a když několik slov o své nesnázi, své naději a důvěře byla pronesla, nechtělo pokřiku radostného býti konce. Celý den stráven v radovánkách, a když se pověst o příjezdu jejím byla do kraje roznesla, přijíždělo i okolní panstvo do města, aby královského sirotka o úctě, věrnosti a oddanosti své ujistilo.“

„Krása ženská, spojená s dobrotou srdce, jest kouzlo mocné, kterémuž těžko oddolati,“ pravil Vítek napolo pro sebe.

„Někdy,“ odtušil koníř zasmušile, zaslechnuv slova panicova — „někdy bývá krása ženská a ta velebená dobrota srdce vnadidlem pro muže chlipné a první příčinou hříchu, hanby i neštěstí!“ I mrštil očima po Lidce, jako dvěma jedem napuštěnýma střelama.

„Nestraš pak ubohou,“ přimlouval se Vítek, „jenž beztoho pod tíží neštěstí svého klesá. Strach před hněvem tvým vyhnal ji z domu.“

„Ó by ji strach ten raději před výstupkem byl uchránil!“

„Otci sluší sice trestati, ale i odpustit a smilovati se nad dítětem svým,“ řekl panic, koníři ruku tiskna.

„Já slíbil mistru Severínovi a knězi podhájskému, že ji nezabiji,“ ujišťoval Tomeš s očima k zemi sklopenýma.

„Neslíbil-li jim více, bojím se, aby život ubohé děvy nebyl truchlejší než smrť sama.“

„A zasloužila snad, abych jí vystrojil hody a úhonce jejího na rukou hejčkal?“

„A zdaliž lépe učiníš,“ vpadl mu panic do řeči, „veženeš-li ji v malomyslnosť a zoufání?“

Koníř přetrhnuv směr řeči, krátce se zeptal: „Vy jste tuším chtěl koupiti koně, pane rytíři? — Snad se vám některý z těch zalíbil, jichžto jsem v Nimburce a Čáslavi nakoupil? Jsouť to výborná zvířata v nejlepším věku, a za chyby vám stojím.“

„Jsouť ušlí, jak sám díš, a zondaní; ját potřebuji koně silného, svižného, na boj uvyklého.“

„Tedy zůstaňte při vranci; ten má sílu, oheň i bujarosť, snese nejtěžší brnění a zařehce vesele, jakmile troubu váleční zaslechne. Zůstaňte při něm!“

„Manželka tvá ho přecenila. Za polovici té ceny lze dva takové koně dostati.“

Koníř se zasmál pod sebe: „Co ho medle cenila?“

„Aj,“ řekl Vítek, „považujíc mne za nováčka nezkušeného, žádala dvanáct hřiven.“

„Tu je vidět blázna!“ horšil se koníř. „Měla říci patnáct! Dvanácte hřiven stojí mne sama, ať se zdráv s místa nehnu!“

„Tomši!“ pravil Vítek rychle, „slibiž mi rukou dáním, že s Lidkou budeš otcovsky nakládati, a dám ti těch dvanácte hřiven, a to je hnedle dvakráte tolik, zač kůň v skutku stojí.“

Čelo konířovo se při tomto velikomyslném podání vůčihledě vyjasnilo, i mrštil okem po dívce, kteráž posaváde se zrakoma sklopenýma stála na dvoře, chvějíc se po celém těle. V pohledu tom nezrcadlilo se odpuštění, ale ukrytá lesť.

„Jak že jste řekl, panici? Otcovsky abych s ní na-

kládal? — Nezasloužilať toho, bůh ví; ale že na vás, pane, mnoho držím — budiž! Dej pán bůh štěstí!“ I vložil širokou ruku svou v ruku panicovu až to tleskło, a koupě byla uzavřena.

Lidka, jenž byla úmluvu vyslechla, uvrhla se k nohám panicovým, chtíc mu za přímluvu děkovati; nemohla však z prsou sevřených vypraviti leč nesrozumitelné vzlíkání. Rychle ji pozdvihl panic se země, řka vlídně: „Před otcem uraženým poklekni, jenž ti zvěstuje odpuštění.“

„Odpuštění?“ zasmál se koníř trpce; „o tom nebylo řeči, ale o otcovském nakládání. Otec napřed tresce a pak teprv odpouští.“

„Tresci mne, tresci,“ vzlíkala Lidka, „zmrskej mne do krve, jen mě neprobouzej pohledy strašlivými, ať tě opět smím nazvati *otcem!*“

„Snad nemíníš zrušiti dané slovo?“ rozhorlil se Vítek uražený na koníře.

„Buďtež bez starosti,“ odpověděl onen pevně, „a popřejte mi tolik času, aby se mi to mohlo v hlavě rozležeti. — Odejdi do komůrky své!“ velel Lidce.

Krokem zdlouhavým, motavým, s hlavou sklopenou odešla děva hněvem otcovým ztížená, a koníř promluvil k Vítkovi, v jehož oku trpká tkvěla výčitka: „Nebojte se již, že mne prchlivosť svede k činu náhlému! Já vám děkuji, že jste mne slibem zavázal; tenť bude krotit hněv můj spravedlivý, kdykoli mne pohled na hanbu dcery mé ku vzteku rozpálí. Děkuji vám. Kdyby nebylo slova vám daného, bůh ví, nebyl-li by se ze mne stal tyran! Teď mám ruce svázané. — Kdy sobě vezmete koně?“

„Hned! — Zde jsou peníze! Ješek nechť ho vede za mnou, neboť jsem tu bez služebníka. Anebo ještě

lépe: ať zaskočí do blízkého křižovnického špitálu k Olbramovi pro sedlo, a budu moci koně ihned zkusiti.“

„Jak poručíte!“

Silné zahvizdnutí přivolalo zádumčivého Ješka, jenž co věrný pes na pokynutí pána svého odspěchal, by rozkaz sobě daný co nejrychleji vyplnil. Konîř nutil přívětivě panice, by zatím do příbytku jeho vstoupil, což tento i bez zdráhání učinil.

„Tedy máme vojnu?“ ptal se konîř, když se byl panic posadil.

„Ještě ne; ale kdož ví?“ odpověděl Vítek. „Časové jsou nepokojní, strany povstaly veřejně proti sobě — můžeť to každého dne vypuknouti. — A když k tomu přijde — na které straně tebe, Tomši, uhlídáme?“

„Já jsem muž pokoje!“ odpověděl konîř, pokrčiv ramenoma. „Nestojímť já o výdělek, jejž poskytuje válka. Co na desíti přátelích vydělám, vezme mi jediný nepřítel.“

„Tedy se bojíš o svou, na lidech vyšizenou mamonu?“

„Nač by *mně* byla mamona?“ vzdychl konîř. „Nezapírámť sice, že jsem pilně shromažďoval výděleček spravedlivý, dokud jsem ještě měl dítě — radosť a chloubu stáří svého; pro ni jsem sháněl v potu tváře — po tom však nyní veta!“

Do dveří vstoupila choť konířova, nesouc kouřící se mísu zamilovaného pokrmu, jejž byla v kuchyni připravila, aby se manžel po cestě daleké a obtížné posilnil. I postavila ji na stůl před něho a nutila slovy slaďoučkými k požívání: ale konîř ji jediným ostrým pohledem zpátky do kuchyně odehnal.

„Vždy ještě neukojitelný!“ káral ho Vítek. „Že pak zármutek nad pádem dceřiným nedá ti k rozumu přijíti! — Snad ještě naděje k nějaké napravě? Snad svůdce Lidčin

dá se aspoň k tomu nakloniti, aby jí čest odňatou před oltářem navrátil? Snad ji učiní choti svou?“

„A myslíte, pane, že bych kdy k tomu svolil, aby sobě dcera má vzala zlosyna podlého, jenž u dvora sliny po králi lízaje, mozoly jiných lidí se živí? — Raději ať Lidka v chýži klášterní po celý život oplakává vinu svou!“

„Nu, Bergov je ovšem šelma, proti tomu nedá se ničeho namítnouti; — je tu ale ještě jiný prostředek. Což abys Lidku dal Ješkovi, jenž po ní se blázní?“

„Jindy sám jsem myslíval, žeby z nich mohl býti párek, neboť Ješek je poctivý, věrný, pracovitý chlap, ač samou poctivostí trochu přihlouplý; ale dceru mou posedl duch pýchy! Ješek jí byl špatný; ona si vyhledala milovníka mezi hladkými, úlisnými dvořany. A nyní, když s ní dvořan smetanu sebral, měl bych Ješkovi trpké, sražené mléko prodati a snad ještě na něm žádati, aby se mi poděkoval?“

„Věř, že Ješkovi i sobě křivdu činíš a jen proto uší svých před všelikou radou i útěchou odvracuješ, že jsi jedenkráte předsevzal vyzlobiti se do vůle.“

„Pane!“ zkřikl koníř poskočiv, a žíly mu na čele nabíhaly. „Kdybyste nebyl ode mne koupil koně a kdybych nedoufal, že koupě tato nebude poslední, a kdybych nevěděl, že jste dobrý, štědrý pán a starý známý — přisám bůh... Ale tu již přichází Ješek ohlásit, že kůň váš osedlán — a mne zlosť také již přešla.“

„Pamatuj na slovo své,“ napomínal pan Vítek odcházeje.

Zdvořile vyprovodil koníř hosta svého přes kotoučové schody; pak se vrátil do světnice a podepřev hlavu

v obě ruce, zabral se do trudných myšlének, z nichžto ho nikdo vytrhnouti se neosmělil. Mísa s pokrmem oblíbeným stála před ním nedotknuta.

Kapitola čtrnáctá.

Bijí ku mostecké věži
Korutanští plukové,
Do nichž s cimburí té věže
Mecí střely Čechové.
Kladiva a dlubny rázné
Vrata brány tepají,
Na tepající však sbory
Děsným chřestem klesají
S věže kameny a břevna,
Těla Němců drtící.

Vocelův Meč a kalich.

Vláda krále Jindřicha Korutanského v Čechách slabnouc den ode dne chýlila se načitě ku konci; kněžna pak Eližběta nalezala vždy četnějších a mocnějších přátel, kteřížto nevidouce jiné spásy pro zem uhnětenou, valem ke straně její se přidávali. Tu viděl Jindřich, že jest čas k jednání. I sesílil vojsko své najatými Mišňany, a umínil sobě proti Pražanům vystoupiti silou válečnou a obou měst pojednou se zmocniti, neb posud jen Malá strana rozkazům jeho podléhala, an zatím v městě Větším (nynějším Starém městě) Olbramovci mocně vládli, nedbajíce na krále. Avšak i Malá strana čili tak nazvané Menší město mělo takořka dva pány, jej totiž a Jindřicha z Lípy, pána mocného i věhlasného, jenž upevniv věž mostní, k městu Většímu vedoucí, ji výborem vojínů svých osadil a tím rozdírání se cizinců přítrž učinil. Věž tato

byla jmína jako klíč ku Praze a téměř ku království českému, jelikož příkladem Prahy tehdáž i ostatní města se zpravovala. Klíče toho se zmocniti umínil sobě Jindřich Korutanský, stůj co stůj.

Boj o věž nastal. Vztekle doráželi Korutané a najatí Mišňané pod správou udatného Jindřicha Aufenšteinského na věž mostní; zem úpěla pod těžkými dlubnami, kteréž byly na rychlosť přivezeny, aby pevné zdě její několika rázy rozmetaly. Ohromné berany bily silou hromu do vrat železem hustě pobitých; ale železo nechtělo se podati, a od dubových vrat odštěpovaly se toliko slabé třísky, an zatím s cimbuří věže sršel déšť kalených šípů na obléhající vojsko. Vždy hustěji a rázněji opakovaly se rány beranů, ozývajíce se dutě na vratech železných; shora pak padaly na dobyvatele kameny mnoha centnéřů ztíží, pochovávajíce pod sebou rozdrcená těla odvážlivých Korutanů a Mišňanů. Na věži velel věhlasný pan Jindřich z Lípy osobně, podněcuje vojíny své k udatnosti a setrvalosti slovem i skutkem. Obleženým začalo býti těsno i děsno, neb i z okolních domů stříleno k věži; ale udatnosť jejich neklesala; ukryti za kamenným zábradlím, smáli se marnému nepřátel usilování.

Hrabě Aufenštein počal zoufati nad štěstím svým i nad udatným odporem obhájců věže mostní; vida pak, že ani dlubny ani berany ani sekery ani střely pevnosť zdí a udatnosť obhájců jich podvrátiti s to nejsou, kázal přivezti několik kop suchých otýpek i jiného paliva. Mezi deštěm střel byly otýpky tyto okolo věže nahromaděny a ze mnoha stran najednou podpáleny. Vůdce nepřátelský sám první vmetal rozžehnutou pochodeň ve vysokou hranici, přidav úsměšek. Plamen rudý šlehal dlouhými jazyky vzhůru k vysokým zdém; dým hustý vystupoval

až ku kamennému zábradlí, a vojínové páně Jindřichovi sousce v nebezpečenství udušení, musili záhubnou střelbu svou zastaviti. Divokým rykem zaplesali dole Mišňané, k ohni přiskakujíce a dlouhými hrálemi svými v něm šťárajíce, aby mocněji vyšlehoval.

Tu najednou zavrzly ohromná vrata věže mostní v pánvicích svých, brána rozlítla se do kořán a z otvoru tmavého vyhrnuli se se zpěvem: „Svatý Václave, vévodo české země!“ učazení vojínové, majíce v čele vůdce svého, pověstného Jindřicha z Lípy, jenžto meč vysoko nad hlavu pozvedaje podobal se rozjařenému bohu války, neznajícímu nebezpečenství. Bojováno tu o každou píď půdy z obou stran velmi tvrdě — aj tu zavzněla na mostě trouba, a od špitálu křižovnického přijíždělo na pomoc asi padesát koní pod správou hrdinného Jana ze Stráže a mladistvého přítele jeho Vítka z Landštýna; kůň Vítkův nedávno koupený vesele mísil ržání své v třeštící zvuk trouby. — „Hospodine, pomiluj ny!“ bylo slyšeti s mostu mezi ržáním koňstva a zvukem trouby. Polekaným Mišňanům bylo, jako by se blížil soud boží; Čechové pak, znamenavše posilu, tím odvážlivěji na ně doráželi, a když jezdci od špitálu vrazili do houfů korutanských, obrátili se tito zády k mostu, ustupujíce k Hradčanům. Nejprudčeji dotíral na nepřátele mladistvý Vítek z Landštýna, žena koně svého do nejhustšího chumele. Pět kopí zaměřeno k prsům jeho, ale na modře kaleném pancíři jeho roztříštily se všecky; jediné se smeklo po oceli a rozbodlo slabiny bystrého vrance. Střeva se po něm vlekla; ale kůň dobrý necítě v zápalu bolesti, předními nohama po nepřátelích sekal, ržaje a pána svého dále chumelem pýchy nesa. Leč konec věrného zvířete blížil se rychle. Sepnuv se ještě jednou, svalil se na zadní

nohy a pochoval pána svého pod tíží těla mohutného. To uviděvše nepřátele utíkající, přiskočili rychle, aby Vítka pod koněm těžce oddychujícího dobili. V tom nebezpečenství přichvátav rytíř, jenžto slul Kamyk — dějepis nám jméno jeho, zachoval —, skočil hbitě s koně svého a pojma umírajícího koně Vítkova za uzdu, trhl jím mocně stranou, tak že Vítek sproštěn jsa tíže, jej udusiti hrozící, povstati mohl. „Hle, Vítku — kůň můj!“ pravil Kamyk, „vsedni naň rychle a bij nepřátele co můžeš!“

Jedním skokem octl se rytíř Vítek v sedle; ale o žel! k osvoboditeli svému, davem Míšňanů a Korutanů obklíčenému, nemohl se více prosekati. Velkodušný Kamyk zahynul mnohými ranami, a Vítkovi nepozůstalo nežli mstíti smrť jeho. To učinil věrně, neb chochol helmu jeho plápolal u prostřed davu nepřátelského; meč jeho zkrvavený padal hustě a záhubně co blesk hromu božího. Darmo hlásal Jan ze Stráže hlasem vysokým výstrahu, aby zmírniv oheň svůj tak daleko se nepouštěl. Vítek v hluku boje neslyšel ničeho.

Až na Hradčany valila se bitva v jednom chumeli, ješto nepřátelé, obracujíce se chvílemi čelem proti stíhajícím, hleděli s menší ztrátou dostihnouti hradu sv. Václava, posledního útočiště svého. Před samým hradem poštěstilo se Aufenšteinovi, zbytky vojska svého sšikovati; vědělit žoldnéři jeho, že nyní jest bojovati před očima krále — a čeho nedovedla udatnosť přirozená, dovedl *stud*.

Čechové upustivše od pronásledování nepřátel, položili se v polích na vrchu proti hradu, kdež nyní slove „na Pohořelci“. Vůdcové Pražanů sestoupili se, aby se poradili, co by mělo se počíti, a když takto jedni k útoku

rychlémn radili, jiní pak toho byli mínění, žeby na ten čas prospěšněji bylo, na vítězství dobytém přestati, zavřeštěly na blízku dudy, a výskot divý jako z tisícera hrdel ozval se z pozdálí.

Udiveni dívali se vůdcové vojska českého jeden na druhého, co by to znamenalo? — Tu zvolal muž v sukni červené, vysoko vykasané, maje na prsou krunýř ocelový, šišák železný na hlavě a o meč nahý se podpíraje: „Nelekejte se, lidé! Toť *Křovák* s chudinou! — Vedeť on nám na pomoc tisícero ramen, ač — obávám se — špatně ozbrojených.“

„Kdo jest ten Křovák,“ tázal se pan Jindřich z Lípy, „a kdo jsi ty, příteli, ještoto nám věci tyto zvěstuješ?“ A než otázaný k odpovědi se rozhodnul, odpověděl zaň mladý Vítek: „Křovák jest týž muž podivný, jenž se druhdy *Peregrinem Pušem* jmenoval, než ho časté půtky měšťanů co zvěř lítou do lesů zahnaly; a ten, jenž příchod jeho zvěstoval, jest známý, poctivý mistr Severín, co na náměstí města Většího každodenně divotvorné mastičky své prodává.“

„Na tobě aspoň nedokázaly mastě jeho divotvornou moc svou,“ prohodil pan Jindřich žertem.

„Tím divotvornější bylo obsloužení dcery tvé,“ šeptal mu Vítek do ucha.

Vždy blíže zaznával výskot tlupy přicházející, vždy hlasněji a veseleji vřeštily dudy v divém plesu.

„Můžeme-liž se na upřímnou, bezelstnou pomoc lidu toho spolehnouti?“ otázal se pan Jindřich z Lípy znovu, maje oči v tu stranu napnuté, odkud vřesk divý zaznával.

„On i rota jeho nenávidí Korutany z celé duše své!“

„Dej mu tedy znamení,“ rozhodnul se vůdce posádky mostní, „a my počnem ve jménu trojice boží!“

Opět zazněla trouba zvukem třeštivým; rytíři se rozjeli proti šikům Aufenšteinovým, i nastala bitva krutá. Zařinčely meče, potkávajíce se s oštěpy, slyšán lomoz ratišť, pokřik bojujících, steskы raněných, vzdechy umírajících. Vojínové Aufenšteinovi tiskli Čechy, a tito počali sice ustupovati, avšak pouze proto, aby Křovákovi a lidu jeho průchod zjednali. Nenadálý zpěv množství tohoto, jako by kouzlem přivolaného, poděsil vojsko korutanské tak, že neodváživiši se odporu, útěkem k hradu se obrátilo. Darmo volal, napomínal i klel Aufenštein: „Stůjte! — Hromová střela do vás! — Král sám je svědkem zbabělosti vaší!“ — Darmo! Jako by Třas * sám byl do nich vjel, vrhali od sebe zbraně a v divém chvatu hnali se přes most spuštěný do brány hradní, hledajíce za pevnými zděmi spásy životů svých. — Tu se vrhl Aufenštein střelmo ve střed voje českého, hledaje smrť, ant netroufal sobě hanbu porážky přečkati. Čechové ctíce udatnosť i v osobě nepřítele, přestali na tom, že jej s koně strhli a zajali. Pak se vše chvatem proudu rozvodněného pustilo za utíkajícími, a snad by vítězové byli zároveň s poraženými do hradu vnikli a vládě Korutana pojednou konec učinili, kdyby se most pod tíží nadobyčejnou nebyl náhle zlomil, tak že přátelé i nepřátelé v hlubokém příkopu tudy své rozbili. A vždy ještě jiní a jiní hnali se za předními jako slepí a klesali v hrob jistý, dokud jediné prkno mostu drželo. Mnoho udatných vojínů z obojí strany pohltil příkop, než seznali blud svůj.

Vítězství Čechů bylo dokonalé; ale lid Křovákův neměl dosti na podílu slávy z vítězství obdrženého, nýbrž co divý proud horní rozlil se do obou měst pražských

* Třas = bůh strachu a hrůzy.

ku drancování a vybíjení domů. Darmo vřeštěly dudy Křovákovy ke svolání rozprchlých; on se podobal nejapnému kouzelníku, kterýžto svolav duchy ke službě své, nad nimi vévoditi neuměl. Jako lační vlkové vrhli se do města Většího, a kdekoli se skrývali Němci, tu řádili nemilosrdně, považujíce je za spojence škůdců oněch cizozemských, kteříž je tak dlouho mořili, hubili, týrali a odírali — a jak stará kronika vypravuje, zajatým způsobem nelidským dlaně prořezávali a žíně prostrkovali, vodíce je s posměchem po dvoře hradu královského na šňůře. A král prý, z oken se dívaje, tomu se smával!

Nastalť i pro oloupené, utištěné, na mizinu uvedené rolníky čas pomsty, a ta děla se v duchu onoho věku — loupeží a vraždou. Nikdo nebránil drancujícím, až láj vybouřivši se, sama od sebe se utišila.

Vítězní rytířové, jsouce na ten čas spokojeni prospěchem dobytým, vraceli se z Hradčan. Vítek doprovodil pana Jindřicha z Lípy až do příbytku jeho. Na schodech vyšla jim vstříc Viola, spanilá dceř Jindřichova, kterážto nabyvši od pověsti létavé zprávu o výsledku bitvy a skutcích Vítkových, uvítala otce políbením srdečným, panice pak pohledem mnohověstným.

Sotva vstoupili do síně, vskočila do komnaty své a přinesši rozplamenéná ve tváři zelený pás hedbávný, celý hvězdičkami zlatými posetý, ohodila jej Vítkovi o pravé rameno, řkouc vážně: „Vy jste sobě přál zvěděti, pro koho pás tento chystám, dokud jsem ještě na něm pracovala; věztež, že jsem jej odhodlala pro toho, jenž by sobě při osvobození vlasti ode jha cizinského nejudatněji počínal. Neklamaly-li zprávy, ježto jsem o běhu bitvy obdržela, nechoval se nikdo statečněji nad rytíře

Vítka z Landštýna, jenž prý nepřátele tepati nepřestával, ač se po koni jeho vnitřnosti vlekly.“

„Ano,“ pravil Vítek se smíchem, „kůň Tomášův od Bílého lva nebyl mi požehnaný, a kdybych byl pověrčivý, řekl bych, snad proto, že jsem jej po bláznovsku přeplatil — a kdyby nebylo *Kamyka* bylo — za jehož duši dám sto mší sloužiti a dvacet svící rozsvítiti — bylo by po mně bylo veta, a o udatném Vítkovi nebylo by teď řeči. Nanejvýš bylo by se snad řeklo: Vítek z Landštýna míval odjakživa s koňmi zvláštní neštěstí. Tehdáž naň přece došlo!“

„Skromný náš Vítek odstrkuje od sebe chválu,“ pravil pan Jindřich z Lípy, usmívaje se. „Snad ani ten pás nepřijme, o kterém jsi, Violo, tak dlouho píchala?“

„Skoro!“ řekl Vítek, pás na sobě uhlazuje. „Má-li ozdoba tato býti odměnou udatenství nejvyššího, nemůžeť krášliti prsa nikoho jiného leč jedině Jindřichova z Lípy. Tobě, pane, náleží palma vítězství!“

„K čemu to zdráhání?“ šeptal mu do ucha otec Violin. „Chceš dívce radosť pokaziti?“

A Vítek ve blaženém zapomenutí sebe sama sklonil kolena před děvou sličnou a dav se opásati, díval se s hrdostí na ozdobný uzel, končící se u levého boku v zlaté třásně; pak vtiskl na ruku spanilé dárkyně vřelé políbení.

Viola zatleskala rukama jako dítě, kterému se hračka povedla: „A nyní povídejte, jak se vám oběma vedlo. Já trnula strachy, vidouc, ana se věž mostní v dým hustý zahaluje; já plesala, uslyševiši od špitálu zvuk trouby, pomoc zvěstující; já se modlila k Pánu zástupů, když se otvírala vrata věže; já provázela vás plesem radostným, když jste hnali Korutany před sebou co stádo

ovcí — všecky výjevy tyto stojí živě před očima mýma: ale proto všecko bych jen ráda ze samých úst vašich běh věcí těchto uslyšela. Vypravujtež!“

„Postarej se napřed o víno!“ pravil pan Jindřich. „Krky naše vyschly v ohni pûtky, a při vyschlých hrdlech nerado a nedobře se vypravuje.“

Ochotně odběhla Viola a na mžik vrátila se s jednou služebnicí nesoucí džbán vína, sama pak kladla na stůl dubový rozličné pochoutky k zakousnutí.

Při víně rozehřála se krev obou rytířů, bývší bezpochyby bitvou zpruzena a rozčilena. Dalič se oba najednou do vypravování. Těžko rozhodnouti, koho asi slečna s větší pozorností a libostí poslouchala, zdali otce vypravujícího o nesnázech ve věži mostní vytrpěných, čili panice živě vyličujícího, kterak hustý dým v šedých kotoučech nad věží se vznášející stal se bojovníkům ve tvrzi Olbramově shromážděným patrným znamením, že posádka města Menšího je v největším nebezpečenství — a mluvícího dále o chvatu, s jakýmž přátelům svým ku pomoci spěchali, o vlastním nebezpečí, když jej kůň umíraje pod sebou pohřbil, o hrdinské smrti vysvoboditele svého Kamyka, o bitvě před hradem svedené, o podivném vojsku jakéhosi Křováka, králem chudiny nazvaného, o zlomení se mostu hradního a smrti i pohromě mnoha hrdinských duší ve příkopu hradu svatováclavského. — Jeden druhého u vypravování doplňoval, druh druhu chválu zaslouženou vzdával, a slečna Viola brzy se děsila, brzy jásala rukama tleskajíc, jak proud rozprávky tu žalostných tu radostných událostí se dotýkal.

S potěšením pozoroval pan Jindřich z Lípy rostoucí náklonnosť dcery své k mladému hrdinovi. Rod Vítkův byl v zemi ode dávna proslulý, i bylať naděje, že nej-

mladší ratolesť rodu toho slávu stoletími vyzískanou nezakalí, alebrž novým leskem rozmnoží. Ačkoli tedy uznával, že blaho dcery jeho při těchto okolnostech sňatkem s Vítkem z Landštýna bude pojištěno, nechtěl přece od sebe učiniti krok první, čekaje, až se Vítek sám v pokoře o ni hlásiti bude. Láska mladých lidí rostla tedy co květina na výsluní, a ačkoli posud nepověděli sobě slovy zřejmými, že se milují, byla úmluva srdcí jejich nicméně již dávno uzavřena, a pan Jindřich předobře to znamenaje, v duchu již napřed udělil svazku tomuto otcovského požehnání.

Kapitola patnáctá.

Tu závisti nedostihne nás oko,
Ani ruka raní ošemetná;
Tu my sobě vším a všecko nám poklidem;
Tu přísaha pevná, tu co na rtu, v srdci!
Ajhle, tutě volno,
Tu konejme sliby.

Z polštiny.

Potěšeni z vítězství nad Korutany dobytého, posilněni v nadějích a úmyslech svých, starali se Čechové v starožitné Praze na sněmě shromaždění, koho by kněžně Eližbětě, miláčku národa, za manžela zvoliti měli. Jedni hlasovali pro Bedřicha vévodu rakouského, příjmím Krásného, a jiní chtěli míti markraběte mišenského, Bedřicha „s nakousnutým lícem“, opět jiní, Němcům nepřejíce, usilovali osiřalé kněžně ženicha vyhledati v Polsku, u národa pobratřeného; většina však, prohlédajíc k tomu, aby budoucí mocnář mocí vydatnou opříti se mohl ná-

valu nepřátel vnějších i vnitřních, obrátila zraky své ke slunci na obzoru říše německé právě v ty doby vzešlému, k rodu totiž *Lucemburskému*, jehožto hlava, *Jindřich*, trůn císařský mocí i věhlasností byl opanoval.

Uraděnoť vespolek a usnešeno, aby bez prodlení vypravilo se poselství k císaři římskému do Frankfurtu nad Mohanem, kteréž by jmenem veškerého království českého požádalo o jediného syna jeho *Jana* za manžela Elžběty a za krále českého.

Poselství hned na to vypravené bylo slavné. V čele jeho byli z duchovenstva: tři opatové řehole cisterciácké, tehdáž v Čechách nejproslulejší, Jindřich Sedlecký, Konrád Zbraslavský a Jan Plásský; z pánů tolikéž tři: známý Jan ze Stráže, Bohuslav ze Švamberka a Otto z Valdeka; ostatních šest vybráno ze stavu městského. I vydali se vyslanci tito na cestu dne 1. července r. 1310.

Po Praze proskakovalo o tom poselství mnoho příznivých i nepříznivých povídaček.

V zahradě paláce biskupského seděl rytíř Vítek se slečnou Violou ve stínu rozložité jabloně. Její útlé prsty hrály s dlouhými kadeřemi jinochovými, oko její bylo ponořeno v oko jeho, an s rouškou její zlatem protkanou lehký větérek sobě pohrával.

„O jak blahoslavím," pravil mladý rytíř s nadšením milosti, „kopí onoho Velflovice, kteréž mi před několika nedělmi bok proklálo! Velflovic, ač bez úmyslu, otevřel mi cestu do ráje!"

„A obraz Elžbětin?" namítla slečna v milostném rozmaru; „již-li docela vyhlazen ze srdce tvého? Pověz pravdu!"

„Já vzývám Elžbětu jakožto paní a velitelku svou!" odvětil Vítek; „krev má patří jí, ale srdce mé Viole!"

„Srdce bez krve!“ zažertovala Viola. „Mohu-liž dar takový přijmouti? — A což jestliže udatnosť tvá vycedí poslední krůpěj krve za Přemyslovnu — co zůstane Viole? Tys v boji tak odvážlivý, jakobys sto životů měl na rozdání. Tělo tvé, ač mladé, pokryto tolikerými jizvami! Posud bděla nad tebou hvězda štěstí, ochrana Páně a svaté máti jeho; bude li tak vždycky? Nespolehej se, mladý bojovníče, v mylné štěstí boje! Udatnosť je ctnosť vznešená; ale slepá odvaha, a byť ji lidé nevím jak obdivovali, nezaslouhuje jmena ctnosti. — Já se bojím o tebe!“ Při poslední řeči vmísila se jakási opravdivosť v žert slečnin, že to vypadalo jako kdy za prvních dnů jarních slunce s mlhou bojuje a těžko bývá rozsouditi, ku které straně vítězství se nakloní.

Vítek vtisknul vřelé políbení na bílou ruku slečninu, vraceje se do koleje žertu a řka: „Skládám díky za výborné kázaní a slibuji pokání.“

„A kdy míníš to své pokání počíti?“

„Jakmile poslední Korutan bude vypuzen ze země, jakmile Eliżběta na trůn předků svých dosedne! Pak, věř, Violo, vrátí se do Čech mír a z Vítka prchlého, divokého stane se počestný, usedlý rytíř, jenžto se s krásnou choti svou odstěhuje z Prahy těsné a prašné na statky dědičné a od té doby bude prolévati toliko krev jelenů, srnců a zajíců — a obtížen kořistí, lovem nabytou, bude se záhy vraceti do hradu, aby přijal odměnu snahy své ode rtů sladkých milované choti.“

„A srazí někde krk,“ doložila Viola, „a sluhové přinesou choti jeho místo jelena mrtvolu pánovu!“

„Oh!“ zvolal Vítek, ruku slečninu opětně líbaje. „Dejme tomu, že by rytíř ani na honbu sobě nevyjel — můžeť ho doma mezi čtyrmi stěnami třeba mrtvice raniti —“

„Pak aspoň uspoří choti své pohled na krev a rozdrcené údy!“

„Což se dcera Jindřicha z Lípy, reka oslaveného, štítí pohledu na krev?“

„Ano, Vítku,“ pravila slečna jemně. „Já miluji kvítí, zelený trávník, hrčící potůček, zpěv ptactva, luka a háje.“

„Čím jsem tedy získal lásku tvou,“ tázal se panic, „jestliže ne udatností?“

„Ach ani sama si to nemohu vysvětliti. — Srdce mé je mi pohádkou.“

„Ó kéž by mně bylo souzeno, krásnou pohádku tuto rozluštiti! Kéž by touhy mé vřelé brzy došly cíle svého! — Láska tvá, Violo, mne sice nevýslovně blaží; ale já bych tě rád co nejdřív nazval na věky svou! Čas bez tebe trávený moří se rovná. — Proč medle odkládáš se sňatkem svatebním, an otec tvůj lásce naší již dal požehnání své?“

„Protože nechci hned po sňatku státi se vdovou,“ hodila Viola hlavinkou. „Počkám, až se mír blahý do země vrátí, až Eližběta dosedne na trůn Přemyslovců a až rytíř Vítek započně pokání své.“

„A zatím mne touha umoří!“ zvolal Vítek.

„Je pan Vítek tak chorý a slabý,“ pravila slečna se smíchem, „že by ho touha umořiti měla? — Tomu nevěřím. Toť asi jen způsob mluvení, který jste, pane rytíři, kdes u dvora pochytil?“

„Violo!“ zvolal Vítek vyskočiv, a po tváři jeho rozlil se ruměnec vysoký; pohlédna však na bezelstné, k němu důvěrně pozdvižené oči slečniny, na důlek ve tváři její, z něhožto čtveračivý bůžek lásky naň se usmíval, nemohl se hněvati, alebrž přemožen tolikerými vnadami,

jímž nebylo lze odolati, sevřel dívku milostnou v náruči tak náruživě a těsně, že tato zkřiknouc poděšena z objetí jeho se vyvinula.

„Ošklivý, divoký Vítku!“ zvolala napolo hněvivě, šat na sobě urovnávajíc, „jaks mne polekal!“

„Učiňme mír!“ prosil panic.

„Ne, ne, ty zlý muži! nesmířím se s tebou, dokud mě na kolenou neodprosíš a svatě neslíbíš, že budoucně složiv tu divokost, mírněji a slušněji ke mně se chovati budeš.“

„Přísahám! —“

„Ó to zas mnoho, příliš mnoho!“ smála se Viola. „Já žádala toliko slib, a ctnivý rytíř hned tu s přísahou! — Já mám dosti na přísaze tvé věčné lásky a jiné nežádám, aby onano v lehkost neklesla!“

„A mníš, žeby kdy mohlo na to přijíti, abych přísahám svým nevěrným se stal?“

„Nikoli, nikoli!“ pravila slečna spěšně; „avšak mluvme o něčem jiném!“

I podala panicovi ruku na smířenou, již on, pokleknuv na jedno koleno, vřele zulíbal. Rychle pozdvihla jej Viola od země, řkouc u svévolném rozmaru: „O něčem jiném tedy! — Dlouho li asi může trvati boj o korunu českou?“

„Mám za to,“ odpověděl Vítek, „že nežli se zima přiblíží, budem již nového krále míti v zemi. Není zajisté nikoho, kdo by trůnem českým a tak spanilou kněžnou pohrdl, a snad co nejdřív uslyšíme, že císař Jindřich poslům českým syna svého přislíbil.“

„Ale poslové se dlouho nevracejí, a toť tuším znamení, že se s těžkostmi potkali.“

„Nikoli!“ vysvětloval panic ochotně. „Císař nikdy

dlouho na jednom místě se nezdržuje, dnes je v tom zítra v onom městě, pozejtří na některém vzdáleném hradu. Kdož ví, kam až musili poslové naši za ním jeti! — Mimo to rokování tak důležité potřebuje mnoho času a častých potazů. Ale nyní již jistě budou na zpáteční cestě.“

An ještě mluvili, vstoupil do zahrady otec Violin s tváří vítěznou, veda pod paží Jana ze Stráže v šatech pocestných, poprášených; neb sotva byl s koně slezl, spěchal přímo do paláce biskupského, aby přítele a jednotníka svého sám první o zdaru poselství zpravil.

V radostném chvatu vrhl se Vítek na prsa jeho, vítaje srdečně přítele, rádce a soubojovníka svého z cesty daleké. „Co jste pořídili?“ tázal se kvapně.

„Vše se vedlo dle žádosti naší,“ vypravoval Jan ze Stráže; „budiž Bohu z toho chvála! Dostavše se šťastně do Frankfurtu, kde císař právě sněm říšský odbýval, šli jsme hned k němu. Přijalť nás slavně a přívětivě, avšak v žádosti své narazili jsme přece na některé závady. Napřed nám podával bratra svého Valrama za krále; ale my stáli na svém, prosíce výslovně o syna jeho Jana. ‚Vždyť jest ještě dítě,‘ pravil nám císař, ‚a běda zemi, kteréž dítě vévodí.‘“

„Což jest královič ještě tak mlád?“ tázala se Viola se ženskou zvědavostí.

„Na krále sice je starý dost,“ odpověděl Jan ze Stráže usmívaje se; „nebo vězte, slečno, že králové mnohem dříve než jiní lidé k letem rozumným přicházejí. Janovi minulo čtrnáct let.“

„Promiňtež výtržku, Jene ze Stráže, a vypravujte dále. Účastenství mé je živé a upřímné. — Mladosť královičova tedy vás neodstrašila?“

„Nikoli!“ pokračoval rytíř; „ale císař namítnul i to, že se obává svěřiti syna svého zemi, v níž to změna změnu stíhá a dnes ten a zítra jiný na trůnu sedí, což nás v skutku zamrzelo a ani pravda není. — Snad bychom byli musili s nepořízenou se navrátit, kdyby učení opatové naši, zvláště Konrád Zbraslavský, císaře řečí obšírnou ku straně naší nebyli naklonili a takořka výmluvností svou překonali. Konečně ke všemu přivolil.“

„Snad jen na oko se zdráhal,“ prohodil pan Jindřich z Lípy, nevěřivě se usmívaje, „aby Čechům syna svého tím vzácnějšího učinil?“

„Buď jak buď,“ pravil vypravovatel nemile dotknutý, „my jsme jej za to žehnali; ale zbývaloť ještě, aby výrok císařský zákonem platným byl ztvrzen. A to stalo se hned na to na sněmu obecném, ve shromáždění arcibiskupů, prelátů, knížat a hrabat říšských; načež nám pod pečetí jich všech vydáni byli listové, v nichžto se císař zavazuje, dáti kněžně Elišbětě Přemyslovně za manželu syna svého *Jana* a jej králem českým učiniti, Jindřicha pak Korutanského, již před tím do klatby říšské daného a řádem odvolaného, brannou mocí přátel a manů svých z království našeho mocně vypuditi.“

„Vyhráno!“ zaplesal Vítek. „Hle, Violo, proroctví mé se vyplňuje: než přijdou sněhy, budeme míti krále v zemi.“

„A kdy míní mladistvý král Jan v zemi českou se uvázati?“ tázal se pan Jindřich z Lípy.

„Bez prodlení, jakmile kněžna Elišběta jemu řádně bude oddána. Svatba dle přípovědi slavena bude ve Špýru skvostně, jak na královský sňatek přisluší; na nás pak jest, Elišbětě dáti věno české královny hodné, a jsemť té víry, že každý věrný vlasti syn ozdob vlastních rád se zbaví, aby jimi okrášlil královskou nevěstu.“

„Já dám dvě stě hřiven!“ prohlásil se pan Jindřich.

„A já svůj zlatý řetěz po nebožce matce i náramky perlové a náušnice!“ zvolala Viola s okem radostí i ochotností zářícím.

„I bez těchto okras,“ pravil Vítek ruku její k srdci tiskna, „přezáří Viola má všecky dcery české!“

„Lichometníku!“ pokárala jej slečna lehounkým ruky udeřením.

Ale pan Jan ze Stráže pokračoval: „Štědrých obětí těchto jsem očekával. Čechové nikdy neliknují, kdy se jedná o čest země a oslavu trůnu, skládajíce ochotně hojné oběti v dar vlasti. Každý kupeček pražský přidá rád něco na věno své královny; neb Eližběta jest dítě národa!“

„Budeť to slavná, skvostná, radostná svatba!“ zvolal Vítek v nadšení.

„Toť doufají všickni věrní Čechové,“ doložil Jan ze Stráže — „avšak podobá se,“ mluvil s lehkým pousmáním dále, „že budem v brzce i jinou, tolikéž radostnou svatbu slaviti, ač neklame-li mne pozorování mé. — Smím ti, Vítku, štěstí přáti?“

„Ano, smíš, Jene!“ odpověděl tento s chloubou radostnou. — „Štěstí mé jest nevýslovné. Mně se otevřel svět nový, plný blaha nikdy netušeného. Abych pak ti pojednou obsah veškerých slastí mých objevil, věz: Viola slíbila býti mou, a otec její udělil nám požehnání svého.“

„Ano, děti mé,“ pravil pan Jindřich srdečně, ruce své na jich hlavy klada. „Mé požehnání máte. Bůh vám dejž uviděti dnů radostnějších, než v jakých se koláceti musel otec váš.“

„Bůh dejž, abys, tatínku, sám ještě dlouho dnů radostných požíval!“ řekla Viola, otci se na hrdlo zavě-

sivši. „Dnové budoucí nechť se stanou tobě náhradou za přestálé doby nepokojů a strastí.“

Pan Jindřich políbil dceru svou laskavě v čelo, řka: „Všecko dobře, děti mé; ale nezapomínejmež, že přítel náš z cesty daleké přišel a občerstvení žádostiv bude. — A hle, i naši psové již nás pohřešili a hledají nás s nosy k zemi nahnutými po zahradě. Nu, nu, již jdeme!“ přimlouval fenám naň lichotivě skákajícím, a všickni brali se za ním do paláce. Psové mrskajíce ohony běžely napřed, vraceli se několikráte a opět předbíhali, jako by společnosti cestu chtěli ukazovati.

Kapitola šestnáctá.

— Zde hlavu lilie kloní,
Již bledne, již chřadne, již mře, již je — po ní.
P. Šafařík.

Rytíř Vítek, oblažený milostí spanilé Violy, trávil dny slastné. Malé hádky, mezi nima časem se přihodivší, nerušily nikoli svazek jich lásky, ale sloužily spíše ku zvýšení obapolné blaženosti; neb na každé takovéto pohašteření následovalo vždy smíření slavné, opatřené mnohými pečetmi lásky, k úplné obou stran spokojenosti.

V lůně pocitů blažených nezapomněl šlechetný Vítek z Landštýna na ubohou Lidku konířovic, jejíž osud jemu opravdu šel k srdci. I umínil si zajíti k Bílému lvu, aby zvěděl, jak se jí vede a zdali tvrdohlavý koníř slibu svému, že ji týrati nebude, dostál.

Mlčky, s tváří zarmoucenou, uvedl jej pacholek Ješek do komůrky nad schody, kdež na loži, bílými oponami

zastřeném, ležela dcera konířova, na smrť nemocná. Výčitky otcovy, vnitřní bol, lítosť, jednak i procitlé svědomí podryly poznenáhla kořen zdraví jejího. U noh lože seděla matka její, shrbená, uslzená, s rukama na klíně sepjatýma, vzdychajíc žalostně a vzývajíc Matku milosrdenství; u hlav stál známý mistr Severín v rouše svého povolání, pozoruje bedlivě tlukot srdce a těžký dech nemocné, na jejížto bílé tváři co růže na sněhu utkvěl nepřirozený, hektický* ruměnec. Opodál stál koníř Tomeš s odvráceným obličejem.

K němu obrátil se rytíř Vítek s domluvou: „Napomenutí mé nevydalo, jak vidím, žádného ovoce? — Tys mne oklamal!“

Hlasem dušeným odpověděl koníř: „Vy jste, pane, přišel o koně nedávno ode mne koupeného — tuším v boji s Mišňany? Já o tom slyšel. Máte míti jiného, bude-li možná ještě lepšího, a nedáte mi zaň ani polovic, co jste dal za onoho — jako že se Tomeš jmenuji!“

„Já nepřišel smlouvati se o koně,“ řekl Vítek s nevolí na tváři, „alebrž přesvědčiti se, zdalis a jak úmluvu naši tehdáž učiněnou vyplnil.“

Koníř ukázal mlčky na lože Lidčino: „Ona již brzy vytrpí, aby trýzní zemskou očištěna odebrala se do krajin věčnosti, kdež jí navráceno bude roucho nevinnosti, hříchem potracené a opravdovým pokáním znovu zakoupené.“

Ani na to neodpověděv, přiblížil se panic k loži a poodhrnuv oponu, sklonil se k dívce trpící.

Nemocná jej poznala; v očích lesku zbavených zachvěla se na okamžení záře radosti.

* Od souchotin pocházející.

„Jak je ti, Lidko?“ tázal se Vítek účastně.

„Dobře,“ šeptala nemocná ruku jeho hledajíc, aby ji ku bledým rtům přitiskla.

„Dobře?“ divil se Vítek. „Nebohá! netroufá sobě u přítomnosti mučitele svého ani nejtišší zvuk bolesti vydati. Ale mluv, Lidko, a neostýchej se nikoho! Jáť jsem tebe vzal pod ochranu svou — a jen toho lituji, že jsem snad přišel pozdě! Mluv — žádáš si něčeho?“

„Jeho ještě jednou viděti!“ šeptala dívka, že jí sotva bylo rozuměti.

„Koho as míní?“ tázal se Vítek.

„Matko milosti!“ vzdychla konířová, oči k nebi obracejíc, „onať vždy ještě myslí na něho, co by toužiti měla po ženichu nebeském!“

„Na koho že myslí?“ tázal se Vítek ještě jednou.

„Na toho, jenž rukou nevážnou setřel nebeský pel s liliového kalichu duše její,“ odpověděl mastičkář za konířku; „anebo zní-li vám srozumitelněji: myslíť na svůdce svého.“

„Na ošemetného Bergova?“

„Onať jej milovala ze vší duše své,“ dosvědčoval mistr, „a mysl její je dosavade při něm.“

Rytíř Vítek vzal mastičkáře stranou do výklenku okna. „Myslíš, že děva okřeje?“ tázal se tiše.

Severin zavrtěl hlavou vážně: „Strom života jejího usýchá zdlouhavě, ale jistě, ač se zdá, že koruna jeho sem tam ještě některý zelený proutek co znamení života ze sebe pouští. Pomocník můj Rubín, byv tu před hodinou, ujistil mne, že příštího rána nedočká; a on se zná v prognostice.“

„A když tomu tak,“ řekl Vítek, „proč by se neměla poslední žádosť její vyplniti, prospěje-li jí to k nějaký-

kému ulehčení?“ — A nerozmýšleje se déle, přistoupil ku koníři, řka: „Dcera tvá žádá sobě ještě jednou viděti milence svého. — Máš něco proti tomu?“

„Mám-li něco proti tomu?!“ zvolal Tomeš, rukou do vlasů si vjeda. „Spravedlivý Bože! Chcete ze mne učiniti vraha? — Mám-li něco proti tomu! — Myslíte, že bych jej viděti mohl ve příbytku svém, abych jej těmato rukama jako psa nezardousil?“

„Nabuď pak rozumu a slyš!“ domlouval mu panic. „Dcera tvá prý zoří zejtřejší již neuzří. — Chtěl bys umírající poslední žádosť tvrdě odepříti?“

„Umírá-li skutečně,“ pravil tvrdý otec trpce, „bude lépe poslati pro kněze než pro ženicha!“

„A snad ještě lépe, když pošleme pro *oba*,“ odvětil Vítek, stoje na svém — „aby co nemohlo sloučeno býti v životě, aspoň v hodině smrti sobě náleželo. Snad si dá Bergov říci, aby s dívkou zavedenou dal se oddati, než ubohá duši vypustí.“

Nelzeť pochybovati!“ pravil mastičkář s přísměškem. „Bohaté věno a vyhlídka jistá, za několik hodin státi se vdovcem, snadno pohne zadluženého hejska, aby se podrobil obřadu svatému. Čiňtež, co vám libo! — Ale kdo nám poví, kde se dobrodruh nyní zdržuje? Je-li při dvoře či jinde? A byť i bylo možná vyhledati jej, půjde sem? Nebude se obávati osidla nastraženého?“

„*Já* jej přivedu!“ prohlásil se Ješek ochotně, uslyšev, oč se jedná. „Já jej přivedu — a kdybych ho měl za vlasy přivleci!“

Pán jeho zasmál se divoce. „Jdi tedy,“ pravil rychle jako v pološílení, „přiveď ho, Ješku! — Jsemť žádostiv, jak si počínati bude, co asi řekne, až tu zlomenou lilii

uvidí! Já zatím budu se modliti k Bohu, aby zapudil krvavé myšlénky ze zpitomělé hlavy mé.“

Ješek odkvapil. S podivením díval se za ním Vítek: „Jak podivnou to hru vede láska se srdci lidskými! — Proč medle musila dívka tato nešťastná pohrdnouti poctivou, lásky plnou duší, tímto čistým ač nebroušeným démantem, aby zdvihla z prachu křemen hlazený, v němžto není ani jasnosti ani čistoty, tím méně jaké ceny!“

Poslem jiným přivolán též kněz týnský Berengar, aby nemocnou vyzpovídal, rozhřešil a slovem božím potěšil. Přítomní nechali kněze s dívkou samotného, až je jasný zvuk zvonečku jeho opět do komůrky přivolal. Tichý poklid utkvěl na tvářích Lidčiných; s Bohem jsouc smířena, usmívala se blaženě.

Asi po půl hodině otevřely se dvéře, a šlechtic z Bergova vstoupil do komůrky i Ješek s ním. Bergov spatřiv komnatu lidmi naplněnou, patrně se zarazil i bylo na něm znáti, že něco docela jiného očekával. Tvář jeho, beztoho vždy bledá, vyhlížela nyní jako z křídy; řeč mu uvázla na rtech, neboť jediný pohled na lože polozastřené odhalil mu celý význam výjevu tohoto. Jako socha z kamene zůstal státi u dveří; bývalá drzost jej zcela opustila.

„Nu, pane z Bergova,“ oslovil jej konířse zlostí špatně zatajenou. „Co na nás hledíte tak kamenně, jako byste žádného neznal? Nehlásíte-li se k nám — tuto aspoň budete znáti?“ doložil prudce, a přikročiv k loži, odhrnul kvapně obě opony. „Pohleďte zde na oběť svou!“

„Můj Bože!“ vypravil ze sebe šlechtic.

Nemocná poznala jej po hlase i obrátila hlavu, aby uviděla obličej jeho. „Viléme!“ zkřikla co hlasu stačilo i chtěla se v loži zpřímiti; slabostí však a mdlobou přemožena sklesla zpět do peřin.

Kněz pošeptal jí několik slov do ucha, načež se stala pokojnější. I podávala ruku bývalému milenci svému; ale ten stál dosavade na témž místě jako přimrazený.

Pacholek Ješek jím notně zatřásl, řka: „Pane! Ona vám ruku podává.“

Bergov se zpamatoval, a uviděv mezi přístojícími Vítka z Landštýna, sobě dobře povědomého, nabyl opět hrdosti a smělosti, kteráž ho byla v té chvíli opustila; postava jeho se zpřímila, oko mdlé zahořelo. „K čemu to všecko?“ pravil jaksi pánovitě a vzdorně. „Přilákali jste mne sem proto, abyste sobě ze mne posměch ztropili?“

„Víléme z Bergova,“ řekl mastičkář chladně, „nestavte se pak, jako byste nás všecky chtěl spolknouti. Předně známe udatnosť vaši, a za druhé je nás tu astolik, jako endyno sedláků v Podhájí; protož radím: vezměte na sebe tvář krotší!“

Bergov polkl kletbu strašlivou, kterou měl již na jazyku, a vynutiv jasno na čelo své, přistoupil k loži na prstech a pojma nemocnou za ruku, řekl jasně: „Lidko, anjeli můj! Musili jsme se takto shledati?“

Místo odpovědi tiskla dívka křečovitě ruku jeho. Potažené oči její odpočívaly s nevyslovitelnou sladkostí na postavě jeho; prsa její se dmula, tvář se zarděla líbeznou záplavou blahosti nevěstinné.

„Nyní aspoň mluvíte řečí ženicha oblaženého!“ řekl mastičkář s nemilosrdným úštipkem.

Ale Bergov neslyšel. Oči jeho byly ponořeny v hasnoucích vnadách děvinách, mysl bloudila v říši blahých zpomínek.

„Miluješ mne ještě?“ tázala se dívka sladce. Tušení blízké smrti dodalo jí smělosti, že u přítomnosti otcově

i jiných cizích osob jala se mluviti s milencem, jako by byli sami dva beze svědků v komnatě.

„Jako svůj život!“ odpověděl panic tiše.

Nemocná chopila se i druhé ruky jeho a držíc je obě ve svých, pravila blaženě: „Nyní je všecko dobře. — A zůstaneš mi věrným?“ tázala se opět, upřeně mu do očí hledíc.

„Dokud se dědička některého království o ruku jeho neohlásí!“ prohodil mastičkář žertem nejemným. „Kdož by také, moha zvoliti kněžnu, sáhl po ruce dcerky konířské — ač, přisámbůh, zdravě-li to uvážíme, jest ruka jako ruka.“

Snad by mastičkář, nešetře místa ani času, stísněného Bergova ještě déle byl mučil, kdyby rytíř Vítek, nečku-li z útrpnosti, aspoň z přirozeného pocitu slušnosti byl se jeho neujal, ačkoli i jemu povaha šlechticova byla na nejvýš odporna.

„Udělejmež,“ pravil, „konec výstupu traplivému. Viléme z Bergova, ty se nazýváš šlechticem, rytířem! Nuže, dokaž, že jím jsi! — Tys zavedl děvu tuto, vzbudiv v ní naději, kterou jsi dosavade splniti obmeškal. Jestiť čas, abys chybu svou napravil; i doufám, že to ne k vůli nám, ale k vůli svědomí svému ochotně učiníš. Pověz tedy — chceš-li anebo ne?“

Bergov pohlédl na mluvícího tupě, jako by se ho na smysl jeho slov tázati chtěl; na to pokračoval Vítek:

„Již vidím, že musím mluviti zřejmě; protož táži se tebe, Viléme z Bergova, ještě jednou: chceš děvu tuto, o kteréž jsi nedávno řekl, že ji miluješ jako život svůj, před svědky řádnými pojmouti za manželku svou?“

„Žerty, šašky!“ usmál se Bergov.

„Bůh můj svědek," rozhorlil se Vítek, „že nežertuji! Odpověz, nebo ti podám otázku tuto na ostří meče svého!"

„Dobře!" zvolal Bergov odhodlaně. „Vidím, že jsem upadl v tenata naličená. Jsem v moci vaší, a protož učiním, k čemu mne máte."

„Ne tak!" zahřměl Vítek. „Ty to musíš učiniti dobrovolně!"

„Ha ha ha!" zasmál se Bergov. „*Musíš a dobrovolně!* Zdráva buď vašnostina moudrost! — Vás tedy, ctný mistře Severíne, beru za svědka, že je v tom, co mi právě pan Vítek z Landštýna veleti ráčil, má dobrá, svobodná vůle, a nebude-li dosti na svědku jednom, ač vážném, snad pacholek tento" — ukázav na Ješka — „na snažnou prosbu mou též pečeť svou k listu přivěsí; neboť že by se věc tato důležitá bez listu věřícího odbýti dala, tomu ani nevěřím!"

„Podlý padouchu!" zaskřípěl mastičkář zuby, zatav obě pěsti; „tyť rod svůj nezapřeš!"

Jako by byl pohanu tuto přeslechnul, obrátil se Bergov s tváří usměvavou ku knězi Berengarovi, řka lehkovážně: „Ctihodný otče, konejteť úřad svůj! Přijměte slib slavný od nás a požehnejte sňatek, kterýž ale, jak se obávám, na krátce bude trvati."

Kněz Berengar pohlédl na otce Lidčina, jako by se ho mlčky na mínění jeho tázati chtěl, a čta na tváři jeho svolení, přistoupil k loži v rochetě a štole. Vítek a mastičkář postavili se za svědky; obřad oddavek se započal. Kaplan odříkával hlasem jednozvukým z ritualu otázky k ženichovi. Bergov odpověděl krátkým „ano"; když ale ty samé otázky předloženy byly Lidce, odpověděla hlasitě a pevně: „Ne!"

Všickni přítomní ztrnuli podivením.

„Ne!“ opakovala dívka ještě jednou. — „Viléme, tys můj věčně — a na tom mám dosti. Zde na světě nemohu tobě náležeti; snad potom! — Vázati tebe ale k osudu svému nesmím a nechci; snad by to tobě neprospělo. — Polib mne, milenče, posledníkráte na rozloučenou; toť všecko, co od tebe žádám.“

Kněz odstoupil, a Bergov políbil stydnoucí čelo Lidčino.

„Jak ti děkuji, žes přišel!“ dýchala dívka, tonouc v blaženosti; — „ale nyní odejdi! Brzy se zas uhlídáme!“

Bergov tiskl mocně dlaň na čelo své rozpálené a pak jako zpitý vyvrávoral ze dveří. Nikdo mu cestu nezastoupil, nikdo ho nestíhal. Přítomní hleděli na sebe v němém udivení.

Když byl Bergov odešel, vydral se z prsou Lidčiných křik bolestný, pronikavý; i počala se svíjeti a nepokojnou býti.

„Matko milosti!“ zkřikla konířová, přítomné oběma rukama ven z komnaty vyhánějíc. Mužové odešli do velké světnice, o po čtvrt hodině přinesla konířka v bílé plachtě — mrtvé děťátko.

Mastičkář i kněz pospíšili k nemocné; ale již ji na živě nezastihli, duch její byl již opustil schránku tělesnou, odebrav se do krajin pokoje věčného. — Konář bil se v prsa; choť jeho naplnila světnici hlasitým štkáním. Vítek, vida se tu zbytečným, nemeškal déle v bytu konířovu, v domě žalosti. Ješek vyprovázeje ho před vrata, pravil k odcházejícímu: „On ji zabil! Toť tak jisto, jako že jsou hvězdy nad námi, a já — já zabiju jej!“

„Zapuď tyto hříšné, krvavé myšlénky z hlavy!“ napomenul jej mladistvý Vítek. „Modli se k Bohu!“

Ale pacholek zavrtěl hlavou vlasatou, řka, jako dítě rozmazlené: „Vámť jest dobře mluviti: Modli se. Vyť jste ženich šťastný; ale já? — Já pravím: on zabil ji — a já zabiju jej!“

Panic trudnými výjevy, jichžto svědkem býti se mu ndálo, ohlušený, nepovšimnul si opakovaných výhrůžek Ješkových, a přičítaje výrazy vášnivé náramnému bolu, pacholkem zamilovaným lomcujícímu, kvapnými kroky ke špitálu křižovnickému se ubíral.

Kapitola sedmnáctá.

Nenít české matky synem,
Neznát našich otců mrav;
Však on bude Čechem *činem*,
Láskou chrancem našich práv.
Nová sláva Čechům zkvete,
Vlasti zplane nový den,
V *Janovi* a *Elišbětě*
Vzroste Čechům slavný kmen.
Fr. Břet. Trojan.

Dne 14. srpna 1310 měli jsou zvědaví Pražané rozkošné podívání. Kněžna Eliżběta ubírala se s četným komonstvem do města říšského *Špýru*, kdež mladistvému synu krále římského, *Janovi z Lucemburka*, slavně oddána býti měla. Červené korouhve s bílým lvem vlály vesele větrem, koně vyšlapovali sobě pyšně pod nákladem šperků, klenotů a jiných skvostných darů, jimiž stavové čeští osiřelou dceru krále svého štědře vyvěnovali. Řada soumarů, drahými pokryvkami ověšených, nesla nádoby zlaté a stříbrné, na kteréž toliko pražští kupci

obětovali nákladu přes tisíc hřiven stříbra; kněžna sama, zářic krásou a vděky mladosti, jela na sněhobílém mimochodníku, jejž byla darem obdržela od biskupa pražského, Jana Dražického. — Mnoho sličných panen z nejvzácnějších rodů českých, co nejskvostněji oblečených, doprovázelo nevěstu milostnou. K řídkému podívání tomuto sběhlo se veliké množství lidu; každý chtěl viděti královskou nevěstu, každý jí žehnati a štěstí na cestu přáti.

„Jak jí ten vínek z drahých kamenů až milo sluší, až oči umdlívají od lesku, když se naň člověk trochu déle dívá! — Nu, Bůh ti dej štěstí, královská panenko!“ Tak se dala slyšeti v upřímnosti srdce svého obtylá měšťanka, jenžto se byla notnými štilci davem diváků až k předu protlačila.

„A ty bláhová,“ káral ji manžel, rodem Velflovic; „ty bláhová snad tomu věříš, že se Eližběta skutečně dostane za syna krále římského? Ty tomu věříš?“

„A proč bych nevěřila?“ odsekla buclatá měšťka ostrým jazýčkem, pot hojný s čela sobě utírajíc. „Proč bych as neměla tomu věřiti? Proč ne? — Není mu snad kněžna naše rovna? Je snad proň špatná — či co? Kdyby ani nebyla dědičkou Přemyslovců, již pro tu její sličnosť těla i duše zasluhovala by býti královnou! Vmysli si, muži, na tuto krásnou, vznešenou hlavu zlatou korunku, posázenou perlami, a od ní bílý krajkový závoj až na paty — a budeš míti nejkrásnější obraz královny!“

„Ha ha ha!“ zasmál se muž, zarytý Velflovic. „Nadarmo nepraví přísloví: Dlouhé vlasy, krátký rozum! Můžeš-li pak se domnívati, že by král náš lhostejné na tuto výpravu se díval, kdyby jen zdaleka věřil, že by možná bylo, aby se pošetilé sny některých třeštěnců vyplnily?“

Ale žena jsouc buď duchem odporu posedlá anebo snad rodem s Olbramovci spřízněná, dala se do hlasitého štěkání: „Co mluvíš o třeštěncích? A byť byli — jaké překážky může král, ten muž boží, jim v cestu klásti? Ontě rád, že ho páni v pokoji na hradě nechají, dokavad král Jan i choť jeho slavně do Prahy nevjedou; pak ale bude amen, pak mu budou střelami cestu z Čech ukazovat!“

Proud lidu nově přišlého zanesl nesvorný párek dále. Na druhém konci obdivovalo několik měšťanů krásu koní s kněžnou do německé říše vypravených. „Za toho vrance,“ pravil jeden, „co na něm pan Jan ze Stráže sedí, žádal by Tomeš ode Lva nejméně třicet hřiven — ať se zdráv s místa nehnu!“

„Ano,“ doložil jiný, „kdyby našel zas takového blázna jako Vítka z Landštýna, jenž prý mu za mnohem horšího čtyřicet hřiven hotově vyplatil.“

„Vy oba se mýlíte!“ řekl třetí. „On mu dal šedesát hřiven, ne však za koně, nýbrž za dceru, čipernou to buclatou dívku, kterou prý Vítek pojal za nevěstku. Já to mám od dobrého známého, a toť víme beztoho, že pánům nejde o několik hřiven, jedná-li se o trochu vzácnější lahůdku.“

„Já znám Tomše,“ pravil první vážně hlavou vrtě, „znám i dcerušku jeho. On se na peníze třese, to je pravda; ona ráda nad svůj stav se šatí a šperkuje, to má též své místo; ale že by poctivý Tomeš jedinou dceru svou za hříšný peníz prodal, a že by švarná Lidka raději chtěla býti nevěstkou velkého pána než počestnou měšťkou, tomu nechť věří kdo chce — já ne!“

„Což jsem já to sobě z prstu vycucal?“ horlil mužík štíhlý, zastávaje vyřknutí své. „Neřekl-li jsem, že to

mám od *dobrého* známého, a známosti mé jsou ryzí; když já to pravím, můžete na to všickni přísahati. Což je na tom nemožného? — Pan Vítek je mladý, sličný, hladký pán — a Lidka konířovic, pokud ji znám, velmi křehká nádoba!“

„To lžeš v hrdlo, bídný, utrhavý hnidopichu!“ zahřměl silný hlas na blízku, a nežli se hovorný měšťan ohlédl, již se válel na zemi pod notným záuškem, ani nevěda, z které strany hromobití tak náhle přišlo.

„Co je to? — Kdo je to?“ ozvalo se as deset hlasů najednou. Jako na dané znamení vyletěly nože z pásů, zafičely pádné hole nad hlavami.

„Ješek to, pacholek Tomšův od Bílého lva!“ volali někteří. „Řežte ho! — Zabte chlapa!“ křičeli jiní; ale ten, jehož se pohrůžky tyto týkaly, zjednav sobě volný průchod několika ráznými štilci, již byl zmizel v zástupu nepřehledném.

K zemi poražený krejčí drbal sobě ucho; ostatní se smáli; Ješka nikdo nestíhal, a pořádek i pokoj nebyl výjevem tímto zrušen. Rozprávka přešla na jiný předmět, a krejčí mezi tím bedlivě každý prášek s oděvu svého oklepával.

„Jak se ti naši sousedé na cestu do Říše vystrojili!“ prohodil jeden z přístojících. „Kdybych neznal každého z nich skoro tak dobře jako sebe samého, přísahal bych, že jsou to knížata z cizích zemí. Jen pohleďte! — Zlata na nich tak hustě, že sotva barvu sukna rozeznati lze!“

„Z toho já vás vyvedu!“ pozdvihl vážně hlasu svého krejčí nedávno k zemi poražený. Pan *Ebrlín od Kamene* má sukno jasnomodré, holandské, sedmičtvrteční, loket po dvacíti penězích, a zlata jsem naň vyšil za 20 hřiven —

nechť ráje neuzřím! A bratranec jeho, řezník *ode Dvou seker* onen tam s břichem zklenutým, má na sobě sukno ještě dražší — a vězte, to dělá barva! Barva červená je za krvavý peníz; Holandčané dostávají ji přes moře — a kdo tomu rozumí jako já, nebude se vysoké ceně ani za mák diviti.“

Tak poučoval honosivý krejčí sousedy své, ústa podivením do kořan otvírající.

„Že pak Olbram není mezi nimi?“ ozval se kdosi. „Mluviloť se, že i do Špýru pojede.“

„Houby!“ zvolal muž vysoký, ramenatý, ve tváři umouněný, maje před sebou koženou, místem propálenou zástěru. „Olbram se vám ze špitálu, z té své tvrze ani nohou nehne. Zakopalť a zatarasil se v ní, jako sysel, jako jezevec, aneb chcete li, jako liška. Nikdo jej odtud nevypáčí, nevyvábí, nevystraší, dokud *Jan*, budoucí pán náš, Prahu nenazve *svou!*“

„A což to tak jisto, mistře Bendo,“ otázal se štíhlý krejčí mluvícího, „což to tak nade vši pochybnosť vyvýšeno, že Jan Lucemburský bude pánem našim?“

„Tak jisto,“ odpověděl kovář pevně, „jako že ti hlavu perlíkem rozrazím, budeš-li o tom déle pochybovati!“

„Nechte kováře!“ napomínal malý hubený měšťan ve vzácné čubě. „Nechte kováře; nejsouť s ním žerty!“

„Ah, kožešník ze Smradař pamatuje dosavád na pádnou ruku kovářovu!“ zasmáli se někteří k velikému hubeného mistra pohoršení.

„Ale co nám prospěje změna vlády,“ prohlásil se po chvilce jeden z měšťanů, „dostaneme-li za Korutana Němce?“

„Dejž si říci!“ poučoval jiný; „Jan jest mládenec útlý, teprv patnáctiletý; tím snadněji naučí se řeči

naší, a rovněž tak snadno přivykne i našim mravům a obyčejům. Jestiť naděje, že on radou a vedením pánů našich mnohem lépe bude ochraňovati práva a hájiti statky naše, než onen muž dobrý, jenž při plné míse na celý svět zapomíná. Nadto slavný otec jeho mocí a věhlasností svou bude syna podporovati, aniž připustí, aby trůn český upadl v pohanění. Tak nastane bohdá zase mír a řád v zemi, a ty ustavičné nájezdy cizích žoldnéřů na naše statky také konec vezmou.“

„Dejž to nebeský Pán Bůh!“ vzdychlo mnoho hlasů najednou. — Podál měšťanů, hlučně mezi sebou hovořících, stálo několik hejsků ode dvora Jindřicha Korutanského. Lišiliť se oděvem i zpanštilými způsoby načitě ode sboru usedlých měšťanů. Bílé límce, které jich hrdla krášlily, byly hustě naškrobené; na hávech hedbávných leskly se dvojí i trojí řadou stříbrné vypuklé knoflíčky, a na škorněch hakličkovitých ostruhy dlouhé z téhož kovu. Na skvostných aksamitových birýtech houpaly se péra pštrosí neb volavčí; po boku visely na černých leských, perlami posázených a jasnou přeskou zpředu sepiatých řemenech meče dlouhé s jilci pozlacenými. Byliť vesměs těla útlého, obratní, čilí, způsobní, a s jakýmsi pánovitým pohrdáním hleděli na tlupy širokoramenných, nejapných měšťanů, majících ruce mozolovité, nohy od práce ztočené, hlavy neučesané a vousy špatně přihlazené. Tito však hrdí na výsady své, u vědomí moci své, dvořanům hebkým rovné rovným spláceli, a jestliže onino poctivé měšťany střelami posměchu stíhali, nepoctili je tito za to ani dost malým povšimnutím. Smáliť se mezi sebou, škádlice druh druha, a snad by nikdo z nich na dvořany nebyl pohlédl, kdyby štíhlý krejčí na některého z nich prstem byl neokázal, řka chlubivě: „Tomu tam

já jsem šil ten háv jasnozelený se stříbrnými třásněmi i dal jsem k tomu sukno, hedvábí, knoflíčky i třásně ze svého. Uvěříte-li pak, že jest mi — ač mezi námi řečeno — do dnes za všecko dlužen? A tu se napíná a biřýtem potřásá — jakoby mistra Vávry, co mu to šil, ani ve světě nebylo."

Panicové ode dvora mluvili mezi sebou tiše. „Kde je Bergov," otázal se jeden z nich, „že si dává unášeti nevěstu?"

„Ah!" odpověděl jiný. „Nestarej ty se o Bergova! Tenť prý má jinou a to křehčí kůstku. Na té, kterouž mu dobrý král uchystal, byl by sobě snad své bílé zuby dočista vylámal, — on má v skutku velmi bílé zuby; a jak by se potom byl mohl na některé jiné děvče zasmáti?"

„Ostatně" vpadl mu do řeči jiný s úsměchem potměšilým, „kněžna Eližběta losu svému neujde. Král římský učiní s ní to, co měl v úmyslu král náš."

„A co?"

„Strčíť ji za některého z dvořanů svých. Pamatujte si to, aneb nestane-li se, falešných proroků mi nadejte!"

„Toť tedy přece jen škoda, že jsme sobě tak vzácnou květinu mocně z rukou vyrvati dali! Nechtěla-li Bergova — což jí odpouštím — zbylo nás tu vždy ještě několik na výbor, a snad urozenějších, sličnějších i lepších."

„Nu smiřte se s osudem a pozdvihnuvše biřýty, přejte kněžně štěstí na cestu a rozlučte se s květinou, která pro nás nevyrostla."

Takové a těm podobné řeči potupné ozývaly se zhusta o královské Eližbětě ze strany Korutanům příchylné, a v tomtéž okamžení, co věrní Čechové nebes požehnání na drahou hlavu její svolávali, obsypávali ji onino hanou, potupou a hrubými výsměšky; a však strana na počet větší i prostředky mocnější, očekávající od Eližbě-

tina se provdání zplnění nadějí svých a nový výkvět slávy české, plesala radostně, vidouc blížiti se dobu vykoupení svého od nenáviděného jha korutanského.

Zdlouha a slavně nastoupilo komonstvo Eližbětino cestu svou, téměř před samýma očima krále Jindřicha i hrdé choti jeho Anny. Moc Korutanů porážkou nedávnou tuze byla seslábla, aby se byli směli o nějakou veřejnou překážku pokusiti.

Zvony ze všech věží hlaholily, praporce i korouhve rozvinuté vlály vesele a větrem tichým poletovaly šátky bílé z rukou krásných, an se sličná i dobrá kněžna Eližběta s četným komonstvem ubírala ze bran pražských vstříc královskému ženichu svému.

A však nepřítomnosť tolika mocných a udatných obhájců práv a svobod zemských, ještoť byli s Eližbětou do Špýru odejeli, uvrhla Prahu v nové, přetěžké nesnáze a v kal bezvlády nepotěšné, o čemž v kapitole příští šířeji promluviti hodláme.

Kapitola osmnáctá.

Kam obrátí pohled svůj,
Havran ho lačný obletuj!

Raduj se, lačný havrane,
Lahůdka se ti dostane;

Tím zrádcem vlasti
Budeš se pásti.

(Z Anthologie maloruské.)

Sotva byla kněžna Eližběta s průvodem četným i čestným do Říše německé odjela, hleděl se Jindřich Korutanský v zemi české lépe a mocněji usaditi. Nenalezaje po-

moci u Čechů, opět k cizině se obrátil. Povolav ku pomoci své do země Fridricha mladšího, markrabí mišenského, sliboval mu hory doly, mezi jiným i nápadnosť trůnu českého po smrti své. Vojsko Fridrichovo, vtrhši bez meškání do Čech, položilo se nejprvé před Horou Kutnou, kterouž i zradou Rudhartovců, věrných krále korutanského náhončí, bez překážky opanovalo. Zde spojili se s nimi vypovězení Velflovci, jichžto hlavou byl opatrný *Mikuláš od Věže*. V čele vojska toho, naspěch sebraného, stál sám král Jindřich s ostatky pluků svých, a celý ten dav přihrnul se co bystřice rozvodněná ku zdím pražským.

I zavýskala strana Velflovců v městě, uviděvši pomoc před branami. Olbramovci nesměli se veřejně ukázati.

Stará nenávisť a řevnivosť rodů v městě nejpřednějších, vyrazila znovu z popele sotva uhašeného plápolem mocným; na všech stranách číhala zrada, a do domů pokojných vdírala se loupež chtivá; neboť nebylo na ten čas nikoho, kdoby zmatku nastalému bránil, an Olbram, kterýž by snad jediný byl řád v město rozčilené byl mohl uvesti, lhostejně seděl ve tvrzi své, ani jedněm ani druhým nepomáhaje, abrž co strážník na věži vysoké jediné prozřetelnosti hledě. Povahu jeho a stav věcí tehdejších poznají čtenářové naši nejlépe z rozmluvy mezi ním a přítelem jeho, známým mastičkářem.

Mistr Severín byv vzdor zakuklení svému od jednoho z Velflovců náhodou poznán, nesměl se od té doby veřejně v městě okázati; boudu jeho na náměstí staroměstském rozbourala luza, stranou protivnou jsouc naštvána, a on v nesnázi své i s Rubínem do tvrze u mostu se přestěhoval.

Olbram i mastičkář, oba to muži podivní, zraku obyčejnému nedostupní, seděli v bývalém křižovníků re-

fektáři u hořejšího konce dlouhého dubového stolu; velké poháry, sladkou medovinou naplněné, stály před nima nedotknuty.

„Pí, Rolande!“ pravil Olbram k mastičkáři zamyšlenému — „pí a zapuď trudné myšlénky z hlavy! — Čili ti dosavad líto té bídné boudy na náměstí a těch několika lahviček a pušek, co tobě nejapní Velflovci i se vzácným obsahem nemilosrdně do bláta zašlapali?“

„Bohdejž by nikdo při onom sběhu nebyl utrpěl škody větší!“ vzdychl host zhluboka; „ale obávám se ne bez důvodu, že všickni věrní měšťané v krátce oloupeni budou ze statků svých, zavalí-li hladové kobylky mišenské a korutanské ulice pražské dříve, než pomoc očekávaná se okáže.“

„Bůh můj svědek!“ zapřisáhl se Olbram, pěstí na stůl udeřiv, „že by mi skutku toho velice se zželelo!“

„Já o tom nepochybuji,“ odpověděl mastičkář; „ale lidé — nechať upřímně povím — mluví o tobě, že toliko zisku vlastního hledě, nedbáš o to, blaho-li či zkáza městu našemu nastává; jiní dokonce, pochybujíce o věrnosti tvé, jistí — že tajně držíš s Korutany.“

„Kdo to smí jistiti?“ rozhorlil se pán tvrze. „Neposlal jsem syna svého jediného *Meinlina* císaři, jakožto rukojmě věrnosti své? Může kdo uvěřiti, že bych krev svou lehkomyslně prodal za ledajaký zisk?“

„A přece, Olbrame! Ta tvá netečnosť a jakási úzkodušná ostražitosť zbudila proti tobě velké podezření v národu — ano já sám, jenž tě znám, — víš, že mám v obyčeji mluviti prostě a upřímně —“

„Ano,“ vskočil mu do řeči Olbram, ke smíchu se nutě, „kromě když mastičky a dryáky své starým lehkověrným ženám schvaluješ! — Však rozumím! Ty sám —

nepochybně chceš říci — o přesnosti a spravedlivosti jednání mého pochybuješ?“

„Ano, Olbrame,“ pravil bývalý mastičkář pevně. „Proč medle necháváš hospodařiti v městě tu benzdou, najatou luzu mišenskou? Čili neproniká divý křik daviců a pláč ubohých oloupených tyto pevné zdě?“

Olbram zavrtěl hlavou, usmívaje se pokojně: „Ty — a všickni s tebou stejně smýšlející — přeceňujete sílu mou! Olbram je silný, ano, ale jen za svými zdmi; Olbram je bezpečný, ano — ale toliko co liška v skalním doupěti svém. Vyleze li ze skal, — psů krvolačných smečka uhoní a snadno udáví ji!“

„A ty se bojíš udávení?“

„Ano, strýče!“ posvědčil Olbram, usmívaje se. „Čiliž nepocítil jsem nikdy drápy dravců na hrdle svém? Nebyl jsem v žalářích, v nebezpečenstvích, u vyhnanství tolikráte, že jsem se mohl naučiti oné moudrosti, kteráž učí, co to jest, míti před sebou zdě pevné, vzdorující netoliko šípům a mečům, alebrž i beranům skalodrtícím? — Hle, takové zdě, díky Bohu, mám a z těch nehodlám vyjíti, dokud mír úplný do země se nenavrátí, buď jak buď!“

„A že vlasť pod jarmem úpí — o to nedbáš?“

„Krátkozrací krtkové!“ zvolal Olbram, „kdy mi porozumíte? — Já zde vystavěl pevnosť u prostřed města rodinného proti nepříteli kterémukoli, a té bych se měl pro příčinu ledajakou zhostiti? — Což aby ten, jenžto se dnes neb zítra Prahy zmocní, stal se hubitelem ještě horším nežli jest Jindřich Korutanský? Kdo mu položí hráz? Kdo zastaví kroky jeho? — *Já!*“

Mastičkář upřel naň oči s rostoucím podivením.

„Ano, dívej se na mne! Pravím ti, že nikdo jiný než já!“

„A až přijde do Prahy král od národa zvolený, Jan Lucemburský — ?“

„Vzdám se — ale toliko pod výminkami.“

„Stáří ti mozek pomátlo!“ horlil pohoršený host.

„Napravilo — chtěls říci!“ zarazil jej Olbram. „Zkušenosť jest vrch moudrosti, a té lze toliko lety nabýti.“

„Běda zkušenosti, která bohatnouc z chyb cizích, vše jen k zisku vlastnímu obrací!“

„Běda nejapnosti,“ opakoval Olbram po mastičkáři, „jenžto za drahně let ani z cizích ani z vlastních chyb nezmoudřela!“

Mistr Severín se odmlčel. V posledních slovech Olbramových skrývala se výčitka, jenž se útroby jeho bolestně dotkla.

An se takto mlčení v síni zahostilo, ozval se venku na ulici hluk divý a křik mnohohlasý: „Vrah! Korutan! Mišňák! Zabte ho!“

Ačkoli podobný poplach nebýval za bouřlivých časů tehdejších nic neobyčejného, as jako nyní, když se na hlučném trhu výročním náhle ztrhne pokřik: „Zloděj! Chyťte ho!“ přistoupil přece mastičkář k oknu, aby pohleděl, co se na ulici děje. Olbram zůstal pokojně seděti.

Dole stál houf lidí u člověka na zemi ležícího, jenž, jak se podobalo, byl mrtev; druzí běželi co jim nohy stačily za člověkem mladým, dlouhovlasým, pronásledujíce ho co vraha; ale ten měl nohy rychlé, pružné a chvat jeho byl divoký, as jako jelena v myti lesní, jemuž chrtové krvolační jsou v patách. Mastičkář poznal v utíkajícím Ješka od Bílého lva a snadno se domyslil, že onen zabitý nebude nikdo jiný, nežli sok Ješkův, mladý šlechtic z Bergova, na němž pomstu vykonati svatě se byl zapřisáhl. „Běž, Ješku! běž!“ zkřikl Se-

verín bezděky z okna, vida že někteří, zastavivše se v běhu, za utíkajícím luky napínají.

„Nu, co znamená ten hluk dole?“ otázal se Olbram.

„Ješek, pacholek konífe Tomše od Bílého lva, zabil tuším jednoho z dvořanů královských.“

„Kterého?“

„Obličej jeho mi viděti nelze, an jej zástup zvědavý obstupuje; dle oděvu však a jiných známek domýšlím se, že je to Bergov.“

„A Ješek —?“

„Utíká k řece na perutích větru; ale někteří Velflovci jsou mu v patách, a bojím se, že ho dostihnou.“

„Nalezne-li loďku u břehu, vysměje se jim.“

„Přál bych to hochu tomu,“ řekl mastičkář, okno zavíraje, „aby vymknuv se jim šťastně, dostal se oklikami někam ku Křovákově družině. Tam by byl v bezpečí.“

„A proč medle máš tak velké účastenství v osudu jeho?“ tázal se Olbram za řeči.

„Jestiť přítel přítele mého,“ odpověděl tázaný, „chlapík z míry dobrý; jen že láska beznadějná učinila z něho šílence trudomyslného a snad — bojím se — i vraha.“

„Nu, Bergova nebylo by škoda!“ prohodil Olbram s trpkým úsměvem. „Leč ten vychválený chlapík ode Lva přejal ti tuším dílo, které bys sám byl rád vykonal? Není-liž zabitý Bergov týž padouch, kterýžto již jedenkrát klesl pod rukou tvou, a obživnuv opět, až posud uměl se spravedlivé pomstě tvé ukrýti?“

„Bohu díky, není to on, nýbrž synovec jeho, jenž ale ve všech skutcích po něm se zvrhl, v honosnosti neméně jako v hladkosti řeči a svádění žen.“

„Tedy ani toho není škoda!“ zvolal Olbram horlivě. „Pohříchu vetřelo se s Korutanem do Prahy mnoho

ničemné čeládky, co naučila syny naše metati kostky, a dcery naše hleděti frejů. Bůh to naprav!“

An ještě mluvili, vrazil do síně zbrojnoš Olbramův, přinášeje zprávu, že Praha zradou Velflovců Mišňanům, od krále najatým, se poddala, kteřížto ve množství velikém dvěma branama zároveň do města se hrnou, zejména blíže sv. Františka a při domu Mikuláše od Věže.

Zpráva tato, ač nenadálá, ani dost málo nepoděsila Olbrama skalopevného. „Toť dávno jsem předzvídal,“ řekl pokojně. „Jakž se mohlo jinak státi, když nebránili králi zrádnému, ač se skrovným komonstvem, dle libosti do města přicházeti i odcházeti, připustivše nadto, aby královna v městě samém, v domě u Věže řečeném přebývala? Mohlo-liž se srozumění s nepřáteli venkovskými vhodněji usnadniti? — Věř, Rolande,“ pokračoval v duchu prorockém, „nebudeť to trvati dlouho, a divý ten proud cizozemců rozleje se co kaliště po celém městě. Mišňáci jsou nladové kobylky. Běda, kam zapadnou! Nezanechajíť po sobě ničeho nežli zpoušť a hnusný výkal svůj.“

I vstal, aby přihlédl, zdali vše k obraně tvrze uchystáno. Mastičkář následoval jej mlčky.

Na dvoře počalo se to přičinlivě hemžiti. Jedni dávali smolu na kotle a oheň pod ně, jiní vynášeli těžké kamení na podkroví, opět jiní nosili zásobu střel a šípů na věže rožní; vše dělo se bez hluku a v nejlepším pořádku.

Následek ukázal, že opatrnosť tato nebyla zbytečná; neboť ještě téhož dne přitrhli Mišňané ke špitálu, ač v malém počtu, jelikož větší díl jich domy měšťanů, straně Lucemburské přejících, napořád vybíjel. Tito nemohouce se obrániti v rychlém útěku spásy hledali.

I přijel před samou bránu Olbramovy tvrze hlasatel s praporečkem, maje po boku trubače. Vyzýval ve-

litele tvrze, aby ji vydal králi bez marného odporu a zbytečného krve prolití, co věrný a poslušný poddaný. Obleženým sliboval volné a čestné propuštění a při hrdlech zachování; setrvají-li však urputně v odporu zrádném, vyhrožoval nemilostí královou a nelítostným všech do jednoho zahlazením. A když Olbram dal od sebe odpovědíti, že tvrzi svou nemíní postoupiti nikomu, ba ani králi, leč zhasnutím života svého, odejel hlasatel, a hned na to ze strany Mišňanské zatroubeno k útoku.

Útok Mišňanů na špitál křižovnický byl chvatný. Na rychlosť přiveženo velikých praků, snešeno dlouhých žebříků, prken i jiných ústrojů, aniž tomu od obležených bráněno, jenžto sochám kamenným podobni na pohled v nečinnosti s hůry na veliké přípravy tyto hleděli. Teprv když nepřátelé vylezše do polovice na žebříky jižjiž vítězství své měli za jisté, rozkázal Olbram hlasem zvučným: „Nyní počněte ve jménu Páně!“

A vařící smola prýskala na hlavy nepřátel, a z nárožních vížek padaly šípy co hustý déšť. Málo jich se chybilo cíle, neboť střelci jsouce zachráněni zdemi vzali si na čas a mířili dobře. Vytí bolestné naplnilo vzduch, obležení zavýskli radostí; hluboký příkop naplněn byl raněnými. Ještě jednou odvážili se útočníci na žebříky — tu spadly s výše dva ohromné trámy a jedním rázem srazily všecky. S rozmačkanými hlavami váleli se nepřátelé po zemi.

Darmo nabízel vůdce nepřátelský k útoku; velelť uším hluchým. Pozůstalí vojínové jeho, vypověděvše poslušenství, zvolili sobě úlohu snadnější, drancovati tam, kde nebylo odporu. Zmateni vrhli se do platnýřské ulice.

„Nepošlem za těmi psy ještě as půl kopy šípů?“ tázal se mastičkář Olbrama, když Mišňáky odcházeti viděl.

„Nikoli!“ odpověděl tento, usmívaje se. „Pro dnešek mají dosti; nám třeba s šípy hospodařiti, aby se nám jich i později dostalo, když by se snad pánům Mišňanům zalíbilo nás po druhé neb po třetí navštíviti.“

Neradi popustili vojínové již napnuté tětivy, an Mišňané z dálí bezpečného ukazovali jim na pohrůžku zaťaté pěstě. Mnohým bylo toto jednání Olbramovo ne-li na urážku, aspoň tmavou pohádkou; ale uvyklí jsouce velitele svého slepě poslouchati, ani tehdáž nepohoršili se nad ním.

Zatím Korutané i Mišňané u věrném spolku zle po Praze řádili, bijíce a mučíce lidi bezbranné, aby jim poklady své vydali aneb místo, kde jich uschovali, projevili. I bořili zdě a vylamovali dlažby, po skrytých klenotech pátrajíce, ba ani záchodů nenechali neprohledaných, jelikož prý se jednomu z nich poštěstilo, v domě Ebrlinově, jenžto s kněžnou Eližbětou do Špýru odejel, pod nečistotou pět tisíc hřiven stříbra naleznouti. Nářek ubitých, ztrýzněných, oloupených dorážel až do zdí křižovnického špitálu. Mastičkář skřípěl zuby, zvláště když jednoho dne oknem spatřil, kterak Mišňané do domu přítele jeho, Tomše od Bílého lva, se vedravše ubohou ženu kontířovu za vlasy na ulici vysmýkali. Žalostivě, pronikavě zněl nářek její: „Matko milostí! Hvězdo mořská!“ Lakotní, zjitření Mišňáci neznali žádného smilování; žena krvácela.

Rychle odskočil mastičkář od okna a přiběhnuv k Olbramovi do velké síně, vypravoval s tváří hněvem hořící, co byl viděl. „Dej mi deset anebo dvanáct bystrých jonáků!“ zvolal s horlivostí mladého reka. „ať vrazím mezi ně a rozvěji tu dravou rotu co plevy do všech čtyr stran!“

Ale ledový Olbram nechtěl o ničem věděti.

„Tak,“ zavzdychl sobě mistr Severín, „síla naše hasne, tak se chrám národnosti naší sloup po sloupu rozpadává sobectvím jedněch, i úzkostlivostí druhých, zmalátnělostí duší všedních a otrockým pode jho cizí podlézáním cti a zisku chtivých náchlebníků, ježto kdyby chtěli chléb vlastní jísti a jen dost málo se zmužiti, snadno by mohli volnosť za otroctví vyměniti; — ale nad námi, bohužel! vládne jakási tvrdá kletba, jenžto nám spojiti se nedajíc, k tomu nás vede, abychom dělíce se povždy na strany, sobě naskrze odporné, samochtíce hynuli, stavše se vítanou kořistí lakotných cizinců! — Nač medle musíme býti jedni Olbramovci a druzí Velflovci? Proč se rvem vespolek k radosti cizinců a ku zkáze vlastní? Proč se lačným sousedům dáváme odírati, v okovy jímati, trýzniti a hubiti? Není síly v nás? — Jest, jest!“ odpověděl sám sobě, jilec meče v levici tiskna, až mu ruka nabíhala.

I přitiskl čelo horoucí k oknu, aby ochladil krev prudce k hlavě se ženoucí, a když po chvíli vyhlédl na ulici, padla mu do oka mrtvola šlechtice z Bergova před dvěma dny zabitého, jenž posaváde ležela na témž místě, nepohřbena, pohozena v kout, co mrcha za potravu kavkám, obyvatelům vysokých věží pražských, s krákotem hnusným nad ní se snášejícím. — Bylit to trudní časové, když jedni toliko na kořisť hojnou a druzí toliko na obhájení statků a životů svých pomýšlejíce, s to byli i člověka v krvi ležícího pominouti.

Bolestně odvrátil Severín od urážlivého pohledu oka svého; slza velká ukápla mu na tvář, nehodami mnoholetými rozbrázděnou, nad zhoubou města rodinného a veškeré vlasti.

Kapitola devatenáctá.

I slyšet v městě hřmot a hluk,
A ránu stíhá rána;
Než dozní s věže zvonu zvuk,
Jest otevřena brána.
A do ní vjíždí s vojskem *Jan*,
Od Pražanů jsa uvítán,
A „Pokoj!“ vyvolává.
F. B. Trojan.

Konečně nastal Praze i veškeré zemi české den vysvobození od jarma přetěžkého, pod nímž dosti dlouho byla úpěla. Zima se přiblížila, sníh již hustě poletoval, an*tě* *Jan Lucemburský* po šťastně vykonané svatbě s Eližbětou Přemyslovnou konečně ke zdím městským přitrhl. Ale horlivosť, s kterou bylo vojsko jeho ze Špýru vyjelo, počínala valně ochabovati, ba někteří dokonce s nepořízenou chtěli se vrátiti domů; neboť nastávala zima krutá, a i potravy bylo na mále; lidé mřeli, dobytek padal. Povstaloť ve vojště jitření nebezpečné, sami vůdcové reptali; toliko arcibiskup mohučský slavně se vyjádřil, že neodstoupí ode zdí pražských, byť i místo sněhu kopí a střely s nebe padaly. Vůdcové vojsk říšských bojíce se, aby od knížete duchovního zahanbeni nebyli, zastyděli se a slíbili zůstati. Nemožno ovšem zdálo se býti vojsku skrovnému a nadto utrmácenému dobyti Prahu pevnou, zděmi vysokými, věžmi i branami silnými opatřenou; neb již osm dní leželi ve stanech před ní, ani dost malého prospěchu nevyskytavše.

Zatím účinně jednal v městě kněz Berengar, někdejší kaplan krále Václava a potom i kněžny Eližběty,

nyní provdané za Jana Lucemburského. I poštěstilo se Berengarovi vyprositi na strážných, aby směl časem z města do ležení vycházeti, předstírajíc, že má jednání o svůj kostel s arcibiskupem mohučským, pod jehožto metropolitní vládu církev česká tehdáž slušela. I umluvil s nejvyšším vojska vůdcem znamení, kdy bude nejpříhodnější do města vskočiti, slíbiv přátele v městě k tomu míti, aby vojsku císařskému vpád do města usnadnili.

On i známý mastičkář všelijak převlečení chodili po městě, vzbuzujíce měšťany věrné, aby, v kteroukoli hodinu uslyší umluvené znamení, byli i hned se zbraní svou pohotově, králi novému k vítězství dopomáhajíce. — Slibováno těm, jenžto častými vlády převraty statků svých pozbyli, hojné náhrady, těm pak, kteří ničeho neměli, odměny veliké.

O půl noci dne třetího prosince 1310, kdy vše již ukonejšeno v spaní trudokojné, bylo vidět dva stíny plížiti se k týnské věži a brzy na to zahučely tři rány na velký zvon temnotou noční.

Pověrčiví, jež dutý, táhlý zvuk zvonu ze spaní tvrdého vyburcoval, všelijak si to znamení vykládali, avšak požehnavše se znamením kříže hned na to pokojně na druhé ucho se uložili.

Po třech hodinách opětovalo se ono tajemné znamení na zvon týnský. Vojínové korutanští, ze sna vylekaní, měli jakés podivné tušení; ale v ležení lucemburském bylo ticho jako v hrobě, a strážní přesvědčivše se, že to nic neznamená, pustili zbraň z rukou a znovu oddali se spaní.

Již zvěstoval na obloze bílý pruh příští jitra, když zvon týnský po třetí slavně zahučel. Zvuk tento jakoby byl svolal hřmot zbraní před zdmi městskými, — i ulice pražské obživly, hemžíce se mrakem obyvatelstva. Vojsko

korutanské vyděšené spěchalo na valy; dlouhou třídou pak valili se měšťané Eližbětě náchylní v jednotlivých tlupách k bráně sv. Františka. Mezi nimi byli ramenatí řezníci, kteřížto odehnavše stráže s hradeb, širokými sekerami svými bránu dubovou na mžik vysekali.

Valem hrnulo se nyní vojsko Jana Lucemburského do města, před jinými zástup Jana Dražického, biskupa pražského, věrného vlasti přítele; ale brána nestačovala návalu ostatních zástupů, i lezlť jako mravenci přes příkopy a zdě opuštěné; neboť Korutany poděšené byl pojal strach tak náramný, že ostavivše hanebně stanoviště své a zbraň od sebe odhazujíce, na překot utíkali přes most k hradu sv. Václava, tam spásy a útulku hledajíce. Ačkoli zpočátku, následkem velikého chvatu, ve vojště Janově povstal jakýsi zmatek, přece dost brzo sešikovalo se v řady, a tah jeho podobal se více tahu vítězoslavnému než dobývajícímu.

„Mír! Mír!“ volali vojíni Janovi. Pražané uvěřivše heslu tomu, zotvírali domy, vítajíce srdečně žádoucího osvoboditele. Jan Lucemburský, mládenec nad věk svůj dospělý, štíhlé postavy, jasných kadeří a příjemné, zajímavé tváře, jakoužto mládí téměř vůbec bývá obdařeno, jel ve průvodu knížat na koni draze ozdobeném, a po boku jeho dědička knížat českých, spanilá Eližběta, na témže bílém mimochodníku, na kterémžto před několika měsíci z Prahy do Říše se byla odebrala. Z uzardělé tváře její zářila radosť, že vidí opět milený lid svůj, a lid ten, dosti dlouho cizími dravci mořený a tištěný, vítal dědičku svou s hlasitým, plesným pokřikem. V komonstvu královských manželů byli nejznamenitější: arcibiskup mohučský, biskup eichstadský, falckrabě Rudolf, vévoda bavorský i jiných knížat a hrabat říšských více.

Mezi zástupem, královské manžely vítajícím, zvláště dvě postavy poutaly na sebe zření, starec to stříbrovlasý ve dlouhém talaru kněžském a muž vysoký, širokých ulehlých ramen, snědých osmahlých lící a pronikavých jiskrných očí, více vojínu než měšťanu podobný, jenž kmeta slabého přátelsky avšak uctivě pod paží držel, aby v těsném davu diváků žádného úrazu neutrpěl. První byl starý kaplan krále Václava, vychovatel Elišběty kněz Berengar, a druhý Roland, druhdy rek pověstný, za časů pozdějších toliko pod jmenem „mistr Severín“ známý. Tělo jeho athletické nekrylo více fantastické roucho červené, nýbrž jednoduchý oděv měšťana počestného.

Když přijížděl král Jan s chotí svou, uklonil se Berengar hluboce a slza radosti zaleskla se v mdlém oku jeho. „Můj otče!“ zvolala královna v rozčilení, spatřivši jej; více promluviti nemohla, avšak bylo vidět, že nakloniviši se k uchu královského manžela svého, něco mu pověděla, což jej neobyčejně dojalo, ano ještě z dálí na ctihodného kněze pohlížel, přívětivě se usmívaje.

„Raduj se, starče!“ promluvil Roland k Berengarovi. „Dobrá to čaka! Elišběta, jak jsme nyní viděli, není nevděčná, a vznešený choť její tolikéž jest vlídný. — Pozoroval-lis, jaká to zmužilost se jeví na jeho mladistvé tváři? jaká živost v očích, jaká obratnost v každém hnutí? — Pravé to poupě budoucího reka!“

Ale kněz, maje oči k nebi pozdvižené, neodpovídal, alebrž velebil Boha tiše řka: „Nyní, o Pane, propusť služebníka svého v pokoji; neboť viděly oči mé naději národu mého a popásly se na zelených ratolestech, slibujících budoucnosti zdárného ovoce! — Bůh s nebes žehnal dílu mému; jestiť dokonáno — i jdu na odpočinutí.“

„Nikoli!“ odvětil Roland živě. „Ty jdeš vstříc hodnostem duchovním. Tobě kyne láska dvoru královského. Brzy tebe uhlídám ve zlaté mitře o stříbrné holi pastýřské!“

Nevrle obrátil se k němu stařeček ctihodný: „Patř na šediny mé, na lysou hlavu!“ — Což se já ptám po lásce a lesku dvoru a marných titěrkách jeho? Dnové moji jsou sečteni. Já viděl dceru královskou naposledy. Její vděčný úsměv, její laskavý pohled tkvíti bude v duši mé, dokud nezasnoubí se prach můj s prachem země. — Já ke dvoru královskému? — Ne, já jdu spat!“

I zavrtěl hlavou stříbrnou, oči jeho se potáhly mázdrou, nohy sklesly, i byltby snad upadl, kdyby ho Roland rukou silnou nebyl zachytil. Buď že časté trmácení se za dnů posledních aneb nastuzení v předešlé zimavé noci, nebo radostné rozčilení dnešní na jeho stářím zemdlené tělo násilně a škodlivě působilo: velebný kmet nemohl se déle na nohou udržeti.

Vida to Roland ohlížel se po někom, jenž by mu pomohl starce seslablého z ulice veřejné do některého domu odnesti; ale nebylo tu nikoho na blízce. Obyvatelé rozjásaní předbíhali průvod, aby krále i královnu vícekrát uviděvše patřením na ně se potěšili. Tu, kde Roland s Berengarem státi zůstali, bylo prázdno. Jediný člověk stál opodál, tupě a zamyšleně před sebe se dívaje; oči jeho byly vytřeštěny, vlasy rusé nedbale na tvář svěseny, obličej bledý, ač plný a mladistvý, postava ulehlá. Roland naň kýval; on však stál jakoby neviděl, až jej onen ráznou kletbou z blbé pitomosti vyburcoval. Přiloudav se váhavě pomohl Rolandovi odnesti kněze skleslého do blízkého svatojakubského kláštera.

Když byli složili břímě své, nahlédl Roland pomahateli svému bystřeji v oči, i poznal Ješka od Bílého lva. „Ha Ješku!“ pravil s úměvem pochvalným. „Velebímť nohy tvé! — Jak jsi uplákl stihatelům? — Na loďce, he?“

Ješek zavrtěl hlavou.

„Tedys dostal dole mezi valcháři posilu, a sebravše se, ukázali jste Velflovcům zuby — co?“

Tázaný zavrtěl hlavou, až mu husté dlouhé vlasy s čela až na samé oči spadly a celý obličej zastínily.

„Mluv již jednou a pověz,“ dotíral naň Roland, „který zázrak tě ochránil? — Já se s okna na to díval, kterak jsi co tur na Bergova se vrhnuv jej k zemi porazil, já viděl na své oči, že ti byli v patách! Druhým, třetím skokem musili tě dohoniti.“

Temné oko Ješkovo se zablesklo, úsměv okamžitý oživil zasmušilé tahy jeho. „Druhým, třetím skokem dohoniti!“ opakoval po Rolandovi i zasmál se pod sebe. — „Byla vám to ňáká honba! Jak tvarohový panáček pod nožem mým zachrochtal, rozběhli se za mnou; ját věru nohou svých hrubě nenapínal, věda dobře, že mě nedohoní; ale když mi střely okolo uší zafičely, zvěděl jsem, že je zle i zůstal jsem chvilku státi, abych sobě poodechl. Dva nebo tři přestihli mne, nemohouce se v běhu prudkém zastaviti; tuť já co vítr se dal stranou do tmavé uličky — a za několik okamžení zmizel jsem jim s očí; — toť všecko!“

„Výborně, Ješku, výborně! Cosi podobného vyvedl jsem i já as před desíti lety. — A však co mluvím o sobě? Tys mnohem šťastnější! Tys dorazil soka svého; ale protivník můj okradnuv mne o klenot nejdražší, žije prý posud a nedostižitelný rukám mým v úkrytu svém pomstě mé potají se vysmívá.“

„Velebte Boha za to, že nejste vrahem," šeptal Ješek, oči klopě.

Zatím se mnichové svatojakubští obírali s omdlelým Berengarem. Uloživše ho na lůžko, třeli mu skráně a omývali vodou čerstvou, až se jim konečně podařilo, jej ze mdlob vzkřísiti. Poznenáhla přicházel vážný kmet k sobě. I pokynul Rolandovi. „Díky tobě, muži šlechetný," promluvil hlasem slabým, „žes co pravý Samaritán ujal se starce skleslého; čin tvůj nepřijde v zapomenutí tam, kde Onen nad hvězdami odměňuje i lžíci vody studené. Já co nevidět budu státi před ním, neboť putování mé vezdejší chýlí se ku konci."

„Aj, otče, nikoli!" těšil Roland. „Mdloba to okamžitá, která brzy přejde. Vždyť se ti již nyní život na tváře vrací!"

„Neklam mne! Já vím, že stojím na rozcestí života a smrti. Řekni raději — že mi odpouštíš!"

„A co bych tobě, otče, odpustiti měl?" tázal se Roland s podivením.

„Mé nedůvodné podezření, když jsem tebe ponejprv co mastičkáře ve špitále křižovnickém spatřil."

„O toť spíše mně dlužno odprošovati, že jsem sobě tehdáž se ctihodnou osobou tvou neslušný žert dovolil. Ale vždyť jsme se od těch dob seznali blíže, a urážka, byla-li jaká, již dávno mezi námi je narovnána."

Oba muži tiskli sobě ruce, Roland přitisknul studenou ruku Berengarovu ke rtům.

„Ale já mám ještě jednu prosbu," mluvil kněz po chvíli dále. I vyňal s ňader křížek stříbrný a drže jej dlouho němě v obou rukou, řekl konečně: „Slibiž mi, že křížek tento po mé smrti odevzdáš královně Eližbětě.

Řekneš jí: Kaplan Berengar umíraje žehnal tobě a obraz tvůj vzal s sebou do kraje nadzemského.“

Rolandovi — tak budeme nyní mastičkáře jmenovati — stály slzy v očích. Velice pohnut slíbil vše věrně vykonati.

Oči Berengarovy se zakalily. „Jak je tu těsno!“ pravil, pot studený s čela sobě utíraje. „Otevřete pak okno!“ A když se stalo jak žádal, zvolal náhle jako u radostném vidění: „O jaké to jasno! Co tu světel — až mi ta zlatá záře oči oslňuje!“

Přede dveřmi zazněl stříbrný zvoneček, jako hlas dítěte nevinného, jako hlas anděla volajícího. Roland s Ješkem odeši z chýže, a mnich převor vstoupil s bratrem sakristanem, aby kaplana královského svátostmi umírajících zaopatřil. Když po chvíli na zavolání mnichovo opět vešli, byla již duše Berengarova tělesnou schránku opustila. Spatřili toliko mrtvolu; mír nebeský byl rozhostěn na ubledlé tváři její. Poslední boj starého kněze musil býti tichý, ano nebyl to ani boj, nýbrž bezbolestné rozdělení duše s tělem. Roland poklekl u lože.

„*Ecce quomodo moritur justus!*“ zvolal převor, ukazuje na mrtvé tělo. „Ejhle smrt spravedlivého! Kýžby i nám po vykonaném běhu života bylo tak lehce zesnouti, jako zesnul tento! — Ale tak umírají jen ti, v jejichžto duši mír nebeský se navždy uhostil.“

Při těchto slovech vzdychl Ješek zhluboka, a svěsil smutně hlavu, pak tiskl pravici k prsům, jakoby chtěl ukojiti bol srdce. Z duše jeho byl se mír vyhostil.

Dlouho ještě patřil Roland na klidnou tvář kněze mrtvého, i bylo na tváři jeho znáti, že vážný jakýs úmysl v něm dozrává; konečně vytrhnuv se z dlouhého zamyšlení, pravil rychle: „Dílo naše tu dokonáno. Pojďmež!“

Rozžehnavše se s převorem odešli. „Kam ty půjdeš?“ otázal se Roland Ješka před klášterní brankou.

„Kam mne oči zanesou.“

„Toť hloupá řeč! — Dej mi, Ješku, na to ruku, že zítra v ty doby naleznu tebe v kostele sv. Jakuba.“

„Co chcete se mnou, mistře?“

„Máš důvěru ve mne?“

„Jako v otce svého!“

„Tedy přijdeš?“

Po krátkém rozmýšlení vložil Ješek ruku svou v ruku Rolandovu na znamení slibu nezvratného. I rozešli se mlčky. Ješek se dal do tmavé postranní uličky, Roland kráčel k domku, nedávno pro sebe najatému, na František. Již zdaleka zaslechl hlasné klinkání hmoždíře Rubinova.

„Rubíne,“ pravil, vstoupiv do nízké světničky k pomocníku svému. „Vypátral-lis muže, kterého jsem ti naznamenal? Tyť se chlubíváš, že máš čich nad nejlepšího ohaře, — nuže, řekni, žes ho vypátral, a ještě dnes propustím tebe ze závazku a učiním dědicem všech pušek a lahviček, ano chceš-li i dědicem mého jména!“

„A co hodláš sám počíti?“ otázal se Rubín hlavu od hmoždíře pozvedna.

„Na to se netaž! — Zejtra uslyšíš o mně naposledy.“

„A umění, v kteréž jsem tě zasvětil — ?“

„Odkáži bláznům tohoto světa.“

Rubín žasna nad řečí pána svého, ani vlastním uším nechtěl věřiti. Plaše díval se Rolandovi do očí, až pak zachechtav se pod sebe, uchopil se opět mosazné paličky a tloukl tak horlivě, že se rány po celém domku co zvuky zvonu rozléhaly.

Netrpělivě uchopil jej Roland za rameno. „Rubíne, Rubíne!“

A laborant odpovídal jako ze spaní: „Co káže, mistře Severíne?“

„Mluv se mnou rozumně!“ vzkřikl Roland hněvivě. „Nalezl jsi muže, kterého jsem tobě vyhledati velel?“

„Muže hladkých tváří a ještě hladší řeči, s očima chtivýma, s dolíčkem v bradě? Vlasy i vousy jeho zapáchají vonnými vodičkami; oděv těsný, hledaný, mravy a způsoby šlechtické? Co? — Nikoli, mistře! Popsání tvé zní na kteréhokoli hejska českého i korutanského. Proč jsi mi nezjevil jméno jeho? — Ale ne, vždyť nebylo toho potřebí. — Nuže, já vypátral *Tomana z Bergova;* neb tenť jest to, po kterém se pídíš, ačkoli ani jediné slovo popsání tvého k němu se více nehodí — a tohoť mi *pro tebe* upřímně žel. Na nepříteli silném, zdravém, v jehožto žilách krev koluje čerstvá, jenžto lpí na životě jako komár na medu — radost je se mstíti; ale odpraviti se světa mrzáka, jemužto smrť vítaná, věru — toť ani rozkoší slouti nemůže! Mně je tebe líto, Severíne!“

Dlouho hleděl Roland zamyšlen před sebe; v duši jeho vznikala myšlénka za myšlénkou, z prsou se vydralo hluboké vzdychnutí, pak řekl krátce: „Doveď mne k němu!“

Rubín hodil na sebe šerý plášť a zamknuv za sebou laboratorium, kráčel hbitě před pánem svým, jej u hlubokém mlčení následujícím.

Prošedše několik uliček k řece vedoucích, zůstali před nízkým, nepatrným domkem státi.

„Zde jsme u cíle!“ pravil Rubín zuby velké k úsměvu vyceniv. „Muž hladkých tváří, panských mravů, s dolíčkem na bradě, bydlí pod samou střechou. Chybiti nemůžeš, protož tě opouštím. Já jsem při rozmluvě vaší zbytečný,

a nadto čeká na mne doma práce nedokonaná. Kořen koriandrový není dotlučen, a mast z něho musí ještě dnes býti hotova.“

„Buď zdráv,“ řekl Roland. „Od té doby jsi svým vlastním pánem; mě neuvidíš ve svém příbytku více.“

Rubín zavrtěl hlavou; slov významných ani dost málo sobě nepovšimnuv, spěchal zpátky k hmoždíři svému.

Roland vstupoval po úzkém žebříku na podkroví. Rozkopnuv nohou chatrné dvéře, octl se v nízké, tmavé díře, kterážto jména světničky nikoli nezasluhovala. Na špinavém loži ležela podoba člověčí, vyzáblá, zmořená, zsinalá; bídné ostatky oděvu, druhdy snad skvostného, kryly nuzně a jen s polovice údy vyschlé; oči byly vyhaslé, mázdrou kalnou potažené. Černý, hlíněný žbánek stál vedle lože, všecko ukazovalo na největší bídu a opuštěnosť.

„Jsi ty to, Viléme?“ volal muž s lože hlasem chraptivým. „Dobře, že přicházíš! Ve žbánku mém není již ani krapet vody; jazyk lne samou horkostí k dásním, v žaludku zuří hlad, a z domácích nikdo se ke mně nepodívá. Ale kdes byl tak dlouho?“

Oči Rolandovy byly pevně upřeny na bídníka, v němžto s velkou těží poznal *Tomana*, svůdce milované choti své, rušitele vezdejšího blaha svého, nepřítele úhlavního, hluboce nenáviděného, jehožto krev druhdy žádal lokati do sebe, aby teplým mokem jejím horoucí žízeň pomsty uhasil. — Podivno! V nynějším okamžení jakoby pud ten velmocný docela v něm byl potuchnul; msta umlkla. Protivníka jeho byl ztrestal a pokořil *Bůh*, a Roland poznal jasně pravdu průpovědi svaté: *Mát je msta, já odplatím!* Zároveň s průpovědí touto připadlo mu i několik jiných, z mládí často slýchaných, jakož: *Dobře*

čiňte nepřátelům svým, abyste hodni byli synové toho, jenž velí slunci svému vycházeti na dobré i na zlé. Srdce jeho jako zázrakem proměněné otevřelo se volně citům křesťanské lásky.

„Proč mi neodpovídáš, Viléme?“ chraptil nemocný, na loži nepokojně se vrtě. „Zdaliž i ty se zapomenul nade mnou?“

Tu stoupil Roland do světla, takže celá jeho postava se zjevila slabým očím Tomanovým. „Já nejsem Vilém!“ pravil co možná nejjemněji.

„A kde je Vilém?“

„Vilém z Bergova nás předešel,“ odpověděl Roland vážně.

„Co?“ zvolal nemocný poděšen. „Rozuměl jsem dobře? — Chceš říci, že umřel? Vilém umřel? — Ty lžeš, lžeš! — On že umřel? Ten mladík, v jehožto žilách hrála krev jará, co se honosíval štěstím svým u žen, přízní dvora královského, obratností svou ve zbrani i jazyku? — Vilém umřel? A já — já jsem tu ještě a — žízním, a žízním!“

Hlas jeho byl hlas zoufalce. Násilně vztýčil se na loži chudobném; oči jeho se vyvalily daleko z hlubokých jamek, okoralé pysky se chvěly, na jazyku měl strašlivou kletbu. „Žízním!“ zkřikl ze vší síly. „Což mě nikdo neslyší?“

A ten, jemuž byl bídník nesmírně ubitžil, uchopiv žbánek, spěchal po žebříce dolů a brzy tu zase byl s vodou čerstvou.

Nemocný pil dychtivě ve dlouhých doušcích a odstaviv žbánek, vzdychl zhluboka: „Vilém tedy mrtev! A kdo jsi ty, Samaritáne?“

„Což již vyhasl obraz můj v paměti tvé?“ řekl Roland nakloniv se k němu. „Pohleď mi do očí!“

„Ďáble! Lživý, hnusný ďáble!“ vskřikl starý hříšník; „přicházíš mne mámit přeludy pekelnými? Ha, na mně ztupěji všecky střely tvé! — Pryč, pryč! S tebou nemám ničehož!“ I šermoval rukama zuřivě nad hlavou, oči třeštily, vlasy šedivé se zježily, prsa nadmulá svědčila o strašném zápasu vnitřním.

„Upokoj se,“ řekl příchozí vlídně. „Nepřišelť jsem účtovati s tebou, aniž týrati tebe. — Já jsem *Roland*, týž Roland, jejžto jsi zkazil, jemužto jsi květ života rukou loupežnou ze srdce vyrval! avšak srdce to, druhdy divými vášněmi zmítané, vyhořelo jako sopka — a je nyní pokojné. Já ti odpouštím, — odpusť i ty mně!“

„Já tobě odpustiti?“ zařval starý Bergov. „Nikdy, nikdy! Tys ten tygr krvolačný, co se vrhl na mne u samého prahu chrámového se vztekem dravce lítého. Zbodav a nedobiv mne, nechal jsi mne ležeti co mrchu, maje dosti na tom, žes učinil ze mne mrzáka. A jakého to mrzáka! Pět celých let již schnu a chrnu a — nemohu umříti! Žízeň, hlad, úzkosť, bolesti, mdloby, dlouhá chvíle, sny přístrašné hlodají na těle mém, prožírajíce je kus po kusu, každý kloub, každou žilku zvláště. — Kdybys byl přišel dorazit mne, byl bych snad umíraje tě žehnal; ale že mi odpoustíš, za to tebe klnu! Ano, klnu tebe!“ zkřikl ještě jednou strašlivě; pak se zvrátil na lůžko a chvíli byl jako bez sebe.

Roland — muž ten ocelový, nehodami mnohými na těle i duši otužený, ztrnul. Hrůza obešla jej, city bouřlivé vznikaly v prsou jeho. Porovnávalť v duchu klidnou smrť kněze Berengara se strašlivým zápasem viníka tohoto zchudlého, ode všech opuštěného a nad spasením svým zoufajícího. — „Slyš, Tomane z Bergova,“ promluvil opět k nemocnému, jenžto se byl hlavou ke zdi obrátil. „Snad

co nevidět státi budeš před soudnou stolicí Boha živého. Jakož chceš, aby ti soudce věčný odpustil viny tvé mnohé, tak i ty slituj se nad sebou i nade mnou!“

Nemocný zachroptěl něco nesrozumitelného. Pysky jeho krvácely pod ostřím zubů, ruce unavovaly se marným vztekem. Nebylo lze jediného slova od něho dostati. Roland se zachvěl a požehnav se křížem, smuten odcházel z příbytku hříchu, bídy a zoufalosti; dole však zastavil se v přízemní světnici, kde žena stará seděla při vřeteně. Té vsypal několik stříbrných do zástěry, řka: „Měj péči o nemocného nahoře!“ a nevyslechnuv švitoření ženy radostně překvapené, zmizel rychle za rohem uličky.

Kapitola dvacátá.

Všecko má svůj konec, buď co buď!
Teď má právo noc; však brzo na to
V jiných barvách uvidíme všecko všude,
Až se rozední a v srdci jasno bude.

Jarosl. Langer.

Na náměstí většího města pražského, před domem Šimona Stuka, pod širým nebem přijímali Jan a Eliška slib věrnosti a poddanosti od panstva, rytířstva a výboru měšťanstva. Na vysokém lešení pod zlatotkanými nebesy byly dva ozdobné trůny nakvap uchystány; k lešení, červeným suknem pokrytému, vedly široké stupně, na nichžto stáli z jedné strany pánové němečtí s královičem z Říše přišlí, a z druhé rekové čeští, kteříž jemu udatností svou cestu do srdce Čech byli proklestili. Mezi těmito

byli jsou nejznačnější: pan Jindřich z Lípy, jenž levou ruku nosil v pásce, od rány u Kutné Hory obdržené, kdež se vojsko lucemburské s koratanským krvavě bylo setkalo. Vedle něho stál hrdinný Jan ze Stráže v pukléři žilovaném, pak pověstný Vilém Zajíc z Valdeka, řečený „se lvím srdcem," i mladistvý Vítek z Landštýna.

Po boku královny stály panny její, dcery to rodů nejpřednějších, jako hvězdy třpytivé okolo luny jasné. Tyto všecky překonávala ne-li nádherným šperkem, aspoň nenucenou spanilostí a půvaby nehledanými Viola z Lípy, kteráž uslyševši v Nimburce o úrazu otce svého, nakvap byla do Prahy přijela, aby sama rány jeho ošetřovala. Dole u stupňů stál nový rychtář městský s hůlkou stříbrnou a velkou pečetí města, znameními to důležitého úřadu svého; hned vedle něho skalomyslný Olbram, známý hajitel špitálu křižovnického, nesa na stříbrné misce klíče od tvrze své. Jsa na výsost opatrný nechtěl býti mezi posledními, jenžto knížeti do země povolanému úctu a poslušenství vzdávali. S ním tu stáli ostatní Olbramovci, pak Kokotovci i jiné přední rody obou měst pražských v počtu hojném. Všickni skláněli před novým králem kolena svá.

Král mladistvý usmíval se vlídně. Oko jeho živé mluvilo na místě jazyka, v hovoru českém ještě neoblomeného. Tlumočníkem byla milovaná Eliščběta, i mluvilať k hlavám národu slova upřímná, kterážto pocházejíce od srdce, snadno ku srdcím cestu nalezla. Vřelou, nelíčenou řečí děkovala předně za horlivé účastenství, s kterýmžto se stavové čeští jí osiřalé, opuštěné, ztýrané ujali; chválila věrnosť jedněch, stálosť i udatnosť druhých, a posléze projevila naději, že i ti, ježto posud k nepřátelům svým počítati nvykla, jen co se přesvědčí, že vše toliko ku

blahu země se stalo a stává, konečně také v přátele její se promění.

Dokud mluvila, panovalo v zástupu hluboké ticho; ale sotva že dokončila, vypukl hlasitý plesk a radostné provolávání! vše bylo okouzleno půvabem její andělské dobroty a srdce jímavé vlídnosti.

Mezi tím mluvil královský manžel její horlivě s arcibiskupem mohučským a některými pány korouhevními. Výsledek rokování tohoto nezůstal dlouho tajný, nebo brzy na to zatroubeno a hlasatelové na koních ohlašovali po ulicech pražských, že všecky rozkazy, nálezy a výroky, za předešlé vlády vydané, jsou ničím, což ovšem zarmoutilo ty, jenžto zisku vlastního pilně hledíce, na slabém králi Jindřichovi hojnými dary i hladkými slovy ledacos vynutkali; utištění pak zaradovali se, vidouce, že spravedlnost opět zavítala do bohumilých Čech, a že již volno každému, hlásiti se k dědictví svému.

Královna použila doby této, aby v žertu promluvila k někdejšímu rytíři svému, Vítkovi z Landštýna: „Dosalýchám, panici, že dvůr náš hodláš oloupiti o nejkrásnější ozdobu jeho?“ při tom mrštila okem po sličné Viole: „Doufámť, že nový svazek tento nebude na ujmu věrnosti, s kteroužto jsi se druhdy osobě naší zavázal?“

Zapýřený Vítek uklonil se hluboce, tiskna dlaň k srdci na znamení, že slib dávný poměrem nynějším nikoli není zrušen, a že jemu věrnost k panovnickému rodu Přemyslovců a oslava vlasti jde nade všecko.

A královna mluvila dále s přirozenou sobě jemností: „Vyhražujemť sobě výslovně, bývalou družici naši vínkem svatebním ověnčiti a o svatbě její se veseliti. — Bohdejž by se nám často příležitost naskytla, ku zvýšení blaha našich věrných něčím přispěti!“

A sotva to dořekši, obrátila se k duchovenstvu přístojícímu; i bylo patrně znáti, že oko její pátrající kohosi v zástupu kněží pilně hledá. I prodral se ke stupním trůnu muž vysoký, tváří osmahlých, v oděvu měšťanském, jenž pokleknuv před královnou na jedno koleno, podával jí nějakou maličkost v ozdobném pouzdru.

Sotva byla královna víčko pouzdra strhla, vydralo se temné vzkřiknutí z prsou jejích. V rukou kněžninych zablyštěl se křížek stříbrný, jejž předobře znáti musila. „Můj starý, dobrý přítel," vzdychla bolně, „nežije více!"

„Ano, královská milosti," odpověděl muž kleče. „On skonal v Pánu, dočkav se doby nejradostnější; skonal v rukou mých, a mne, ač měl přátel bližších a důstojnějších, zvolil za plnitele poslední vůle své. Slova jeho poslední žehnala Milosť Vaši a s vroucnou modlitbou za blaho vlasti odešla duše jeho do ráje věčného."

V krásných očích Eližbětiných zaperlily se slze zármutku. Pohnutí mysli nedalo jí za hodnou chvíli promluviti. Konečně obrátila se ku klečícímu Rolandovi — neb že on to byl, netřeba čtenářům našim dokládati.

„Jak se jmenuješ," otázala se vlídně, „a co žádáš za poselství své?"

A tázaný odpovídal kleče: „Dokud jsem míval účastenství v přečastých bojích domácích, znalit mě lidé pod jmenem: *Roland pražský*, a jméno to — beze vší chlouby — mělo dobrý zvuk v Čechách, a přece zahodil jsem je co obnošený cár, abych pod jiným, méně známým, ještě účinlivěji pomáhati mohl ku podvrácení záměrů nepřátelských a uvedení do vlasti oslavy předešlé a žádoucího míru. Nemoha proti četným nepřátelům vystoupiti veřejně, vzal jsem útočiště k zakuklení. — Snad

se královská Milost ráčí pamatovati na mastičkáře Severína, jenž byl tak šťastný v jisté nesnázi . . .“

„Jak? — Ty že jsi mistr Severín?“ zvolala královna v úžasu.

„I *to* jméno,“ pokračoval muž, „zahodil jsem zároveň se sukní červenou a kuklí zelénou. Nač jsou mi jména? Statky mé již dávno rozchvátili nepřátelé, a ze života, divně se kolotajícího, nezůstalo mi nic — než rána v srdci.“

„Rozkážemť,“ pravila královna milostivě, „aby se tobě statky odňaté bez průtahu navrátily, a škoda učiněná svědomitě nahradila; neb tať jest vůle naše, aby spravedlnosť panovala v zemi, a jedenkaždý, buď kdo buď, zachován byl při právu svém.“

„K čemu by medle *mně* byly statky?“ mluvil opět muž. „Cíl můj jest dosažen — já učinil pořádnosť s Bohem i se světem, a nechci více hrdliti se s někým o lán půdy neb o kousek mrtvého kovu“

„Věru, hrdá to řeč a neméně velkodušná! — Tak-li smýšlíš, darmo bychom se pomocí svou tobě nabízeli. Vyžádejž sobě tedy milosť jakoukoli, a bude-li v moci mé ji prokázati, učiním mileráda dle žádosti tvé, abych takto aspoň nějaký díl dluhu svého tobě splatila.“

Roland se odmlčel, — Eližběta laskavě naň hleděla. „Nuže,“ pravil po krátkém pomlčení — „tedy prosím o milosť — pro vraha!“

Královna pocouvla: „Pro vraha —?“

On však znamenaje rozpačitosť její, tím pevněji pokračoval v řeči své: „Ano, prosím za vraha — a však nikoli za sebe. Prosímť za člověka mladého, jenžto jsa rodu sprostého a puzen vášní neodolatelnou, mstil na soku svém, dvořanu korutanském, pych na nevinnosti

zpáchaný, nyní pak bičován od svědomí svého, bloudí co Kain tmavými uličkami města — neblahý vyvržence společnosti lidské. Propadlť právu, a kdokoli jej nalezne a pozná, zabije jej.“

„Věc ta žádá zdravého uvážení,“ řekla Eližběta vážně. „Přítel tvůj neurazil toliko zákon světský, alebrž i Boží, jenžto zní: Nezabiješ! Nechť se smíří napřed s Bohem, a pak uhlídáme, co pro kajícího nám činiti lze“

I přistoupila k arcibiskupu mohučskému, aby s ním o věc tu se poradila.

„Kdo jest vrah a kdo zavražděný?“ tázal se kníže církve české.

A Roland vypravoval slovy krátkými, ač výmluvnými, příběh Ješkův, jak byl jedinou dceru pána svého ve váš počestnosti sobě zamiloval, jak mu ji pán poloviční přislíbil, jak ji dvořan hladký omámil a o nevinnost oloupil, a kterak konečně prostý pacholek soka svého, vysoce urozeného šlechtice, za pohanění dívky měšťanské, nadějné nevěsty své, na veřejné ulici proklál.

Pokojně vyslyšel důstojný arcibiskup zprávu Rolandovu; pak řekl přísně: Vražda, byť i v ohni náruživosti a nad vrahem blaha vlastního zpáchaná, zůstává nicméně vraždou a tudíž velkým proviněním, kteréžto nemůže shlazeno býti leč velkým, nevšedním pokáním. Vrah se musí podrobiti církevní kázni, aby, bude-li odpuštěno tělu, duše jeho tolikéž očistila se v ohni pokání. — Až obdrží rozhřešení kněžské, nechť vykoná bosýma nohama pouť k sv. Jakubu do *Compostelly*. Toť výrok církve. — O tíži urážky, zpáchané nad zákony lidskými, nechť rozhodne právo světské.“

„Smíří-li se s Bohem,“ pravila Eližběta milostivě, „bude smířen i s námi.“

Roland vstal, políbiv lem roucha královnina, a než se kdo nadál, zmizel v zástupu. Darmo pátralo po něm oko Eližbětino.

„Toť pravý podivín, královská Milosti!“ jal se mluviti Olbram. „Dnes zachází se samostřílem a kuší, zejtra s mastičkami a pozejtří třeba s mnišským řemenem a passionálem.“

„Znáš jej blíže?“ tázala se královna s účastností.

„Jakž bych neznal, královská Milosti? — Jestliže kdo potíral Velflovce, byl to on; jestliže kdo přičiňoval se věrně, aby vypuzeni byli draví cizinci ze země, byl to on; jestliže kdo vší silou o to se zasadil, aby královská koruna zaleskla se na hlavě tvé, o ctná dědičko země české, byl‘t to opět on a on. — Jiní snad bojovali slavněji, opět jiní opatrněji, — horlivěji zajisté nikdo — nevyjímámť ani sebe samého. Leč v době poslední zmocnila se ducha jeho jakási nemocná tesknota, kteráž křídla horlivosti jeho zachycovala, a bojím se, že přítel můj, maje se těšiti z ovoce mnoholeté snahy své, propadl nyní malátné zádumčivosti.“

„A příčina zádumčivosti této?“

Olbram pokrčil ramenoma.

Královna mluvila opět s chotěm svým; rokováno o věci důležitější. Minulo jedno, dvě okamžení, a na Rolanda, jenž takořka krví srdce svého slávu dne tohoto byl zakoupil, nezpomněl nikdo více.

On kroky rychlými kráčel podle špitálu mostního do platnýřské ulice a před šerým domem „u Bílého lva“ řečeným mimoděk se zastavil. Zpousta blahorušná zívala naň z každého kouta, dům i dvůr prostranný nejevil ani známky života, jakoby do posledního obyvatele byl vymřel. Z konírny neozývalo se veselé ržání koňské jako

jindy, aniž slyšán svist biče krotícího bujné hřebce; vše ticho a pusto jako v hrobě.

Povědomou cestou kráčel Roland po visutých schodech nahoru k obydlí Tomšovu. Zotvíral několik dveří — všude prázdno; teprv v malé komůrce nad schodami, kdež Lidka byla zemřela, nalezl rodinu, jestliže muž a žena bez dětí také rodinou nazvati se může. Tomšová seděla jak obyčejně při kuželi, vzdychajíc k Bohu a při tom nitě hebounké na mrštné vřeteno spouštějíc. „Matko milosti!“ vykřikla spatřivši hosta nenadálého; „mistr Severín!“

Tomeš seděl u stolu v koutě, maje hlavu o pravici podepřenou — podle něho kněz plebán z Podhájí v kurtě, oděvu to polosvětském a v uctivé vzdálenosti klemžel na nízké stoličce veselý hrobník, jenž byl představeného svého z povinnosti do Prahy doprovodil. Kromě Tomšové nepovšimnul si nikdo z přítomných příchozího; koníř přemýšlel, kněz odříkával z dlouhé chvíle hodinky, a hrobník v koutku špulil ústa, jakoby každou chvíli chtěl zpustit svou zamilovanou píseň.

Plebán podhájský první přetrhl ticho, pozvednuv černou čepičku a řka: „Dobře že přicházíš, Rolande! My tu již na hodinu se hádáme, aniž jsme se na čem usnesli. — Tomšova konírna je prázdná, toť ví celá Praha; jeho opasek také, to ví on sám nejlépe. Všeho toho a mnoha jiných neřestí více vinni jsou Korutané, jimiž Hospodin zem naši dle spravedlnosti své ztrestati ráčil. Že navštívení toto mysli pokornou přijmouti dlužno, o tom nemůž ani řeči býti, dobře však o tom, co má Tomeš nyní počíti a kam se obrátit? — Já mu radím Podhájí, on chce do Nimburka, žena jeho chce mermomocí zůstati v Praze. — Nuže, rozhodni ty, neboť synové

světa bývají prý opatrnější v pokolení svém, než synové světla.“

Ctihodného kněze přivedla do Prahy zpráva, že arcibiskup mohučský osobně v průvodu krále Jana Lucemburského se nachází. Kostel jeho byl na spadnutí, osadníci zchudlí; i doufal, že u důstojného metropolity podpory a pomoci vydatné nalezne; protož opustiv osadu svou na několik dní, po mnohých letech opět uviděl rodiště své Prahu, arcit častými vpády nepřátelskými ztýranou, ale vždy ještě slavnou a velebnou. K Tomšovi od Bílého lva poutalo jej přátelství mnoholeté i sheda jakási ve smýšlení a jednání, pročež také dříve ještě než věc vlastní vyjednávati počal, navštívil přítele starého, o jehož nehodě byl zpraven.

Roland, za rozsudí pře domácí zvolený, schválil úmysl Tomšův, aby s uchráněným jměním někam na odpočinutí se odebral, jelikož mu, jakožto bezdětnému, netřeba více pro nějaký zisk ještě déle po světě se plaziti a na stará kolena snášeti břímě dne i horka. V tom mu sice i Tomšová ochotně přisvědčila, nemohla však zatajiti, jak těžko jí přichází rozloučiti se s kostely pražskými, v nichžto se služby Boží s tak velebnou slávou konají jakož nikde jinde.

Plebán trpělivě porážel námitky její, dovozuje z písma, že Bůh více hledí na upřímnosť srdce nežli na zevnější nádheru a slávu, více na ducha jemu oddaného nežli na způsob, kterým se oddanosť tato jeví; Bůh sám že jest duch, a ti, kteříž se mu klaní, že se mají v duchu a pravdě klaněti.

„O Pane na výsostech!“ vzdychala konířová přimhuřujíc oči a vzdychajíc pobožně. „Ano tobě se chci klaněti v duchu a pravdě! Veď mne, abych kráčela před

tebou spravedlivě. Já ctím cesty tvé, byť by se oku mému zdály temné!“

„To je jedenkráte moudré slovo od ženské!“ vmísil se do rozmluvy hrobník, očima vesele stříhaje. „Což kdybyste teprv, dobrá paní, slyšela pana plebána kázat v rochetě a štole tím jasným, zvučným, hřmotným hlasem, až se stěny kostelíčka našeho otřásají, — věru, opustila byste ráda slávu kostelů pražských, abyste mohla poslouchati jeho důkladné kázaní o smrti, soudu a věčnosti. Cosi tak jádrného — za to vám stojím — jste v Praze jaktěživa neslyšela aniž kdy uslyšíte.“

„Ticho, Sejčku!“ napomenul plebán hrobníka. „Nechtějž zlehčovati kazately pražské, které jsi snad ani nikdy neslyšel, abys jim na újmu chválil kazatelskou schopnosť mou, kteráž jest dar Božť jako každý jiný dar přicházející s hůry od Otce světel!“

„Co je pravda,“ řekl hrobník hlavou potřásaje, „to je pravda! Náš pan plebán zná člověka rozebrati! Slyšela jste to kdy od některého pražského kazatele? — Já vsadím svou hlavu, že ne. — A což kdybyste viděla náš hřbitov! — To je vám místečko! Tak tiché, pokojné a vábivé, že každý kdo je ponejprv uviděl, ihned zvolá: Zde se to musí dobře spáti! Pane Bože, až budu mít na věčnosť zesnouti, dejž aby mi na tom pěkném vršíčku ustlali.“ A řka to zachechtal se až mu slzy do očí vstoupily.

„Ten člověk se mi líbí,“ zvolal koníř hlavu pozvednuv, „a věru, hřbitov podhájský neméně. Hrobník má pravdu! Postěhujem se do Podhájí. Za zdě Bílého lva dostanem tolik a snad více, co bychom tam mohli zakoupiti chaloupku s několika korci polí; Ješek, bude-li chtíti, může jíti vzdělávati; přítel Roland půjde také

s námi, a tak opustivše hluk města budem hledět zapomenouti na útrapy tohoto života, připravujíce se k budoucímu. — Co tomu říkáš, Rolande?“

„Žes dobrou stránku sobě vyvolil. — Co se mne týče, já již také zvolil a doufám, že neméně dobře. Ješek nemůže s vámi jíti — jděte ž sami. — Domníval jsem se ovšem, že radostněji se skončí snahy mé dlouholeté, a však ani naděje ani bázeň nevyplnívá se nikdy docela, vždy přicházívá cosi jiného. Tak to bylo se mnou, tak bude i s vámi. — Dobrou noc!“

„Pane na výsostech!“ zvolala konířová, když byl Roland odkvapil. „*Tak* jsem ho neviděla nikdy. Odpusť mi Pánbůh přetěžký hřích, mám-li jej v podezření, že se mu v hlavě pohnulo, a nebylo by divu! Vždyť mám sama hlavu jako škop, Matko milostí!“

Vzdor této zdánlivé pitomosti vyjednáno v poradě domácí přece tolik, že se Bílý lev prodá a za ztržené peníze chaloupka v Podhájí zakoupí. Hrobník slíbil, že novou koupi zařídí, a konířová počala i hned s mnohým pobožným vzdycháním na cestu se chystati, skládajíc maličkosti, kteréž byli kořistující Mišňané buď z nedopatření aneb z opovržení ležeti nechali.

Zůstavíce ji při tomto nevelmi příjemném zaměstnání, sledujmež kroky Rolandovy.

V chrámu Páně sv. Jakuba setkal se s Ješkem, jenž tu již dvě hodiny stál ve stínu širokého pilíře s hlavou svěšenou a rukama křížem založenýma. Roland mu pošeptal několik slov do ucha, načež onen tvář zasmušenou povyjasnil a husté kadeře, ježto celý obličej jeho zastiňovaly, za uši přihladil. S ochotnou rychlostí zul s nohou široké, neohrabané střevíce a postaviv je do výklenku stěny pod kropenku, stiskl příteli šlechetnému ruku na

rozloučenou. Roland cítil, jak na ni vřelá slza ukápla, a když byl hlavu pozvednul, aby mladému pacholku ještě několik potěšitelných slov na cestu dal, nebylo ho tu více.

„Bůh tě doprovoď, dobrý jonáku!“ řekl jemně, a poklekuav před velkým oltářem a vykonav krátkou modlitbu, kráčel temnou šíjí*) přímo do konventu svatojakubského.

Druhého dne složil před tímže velkým oltářem u přítomnosti velikého zástupu lidu slib řeholní, přijav jméno *Renatus*. Toť byla poslední změna jména jeho. —

S touto zprávou mohli bychom vypravování naše ukončiti, kdybychom se neobávali, že se čtenářové naší budou ptáti: Co se stalo s králem Jindřichem, co s Vítkem z Landštýna a sličnou Violou? Co s Rubínem? — Na všecky otázky tyto co věrný vypravovatel ještě krátce odpovíme, abychom sobě ničeho na svědomí nenechali a nikoho zámysla nepohoršili.

Pět celých dní po dobytí starého města pražského jednáno mezi knížaty Jindřichem a Janem o smlouvu přátelskou: v noci pak devátého prosince 1310 utekl Jindřich Korutanský z Hradčan i s Annou královnou a dvorem svým, vzav s sebou Jindřicha od Kamene a jiných měšťanů syny v rukojemství; ale Zajíc z Valdeka, řečený „Lví srdce,“ pustil se za ním a dohoniv jej odňal mu je mocně.

Annu ztrávil zármutek závisti; po třech letech bezdětná zemřela v Korutanech, neoplakána ani od Čechů ani od Korutanů.

Sňatek Vítkův s Violou vykonán slavně, a snoubenci měli radosť viděti mezi četnými hosty svatebními

*) Chodbou.

i samého krále a královnu: vzácná čest, o které ještě po padesáti letech vnukům svým s pýchou a nadšením povídávali.

Rubín ještě dlouho kořistil z pověrečnosti lidu obecného, vykřikuje z boudy po Severínovi zděděné divotvorné účinky mastiček a vodiček svých, až konečně, jak někteří praví, po svém vlastním dryáku ze světa sešel aneb, jak jiní tomu chtějí, od onoho, při jehožto jménu „Pánbůh s námi!“ říkáváme, byl zardoušen, jelikož obličej jeho po smrti opuchlý a krví podlitý vypadal jako měděný kotel, a nos jeho, jenž druhdy zářival co vzácný rubín, strašlivě zmodral; známky to ovšem velmi podezřelé, kteréž domnění druhému nemalé váhy dodávají.

Po dvou letech pod samý večer zaklepal poutník s tváří co uhel opálenou, v širokém klobouce, na němž dokola navěšeno lesknavých skořápek mořských, na nízké okno čistotné chaloupky v Podhájí.

„Hvězdo mořská!“ zkřikla žena obstárlá, jenžto s vřetenem u okna seděla. Leknutí jí vjelo do nohou, že ani vstáti nemohla, aby podivnému cizinci dvéře otevřela a na žádosť jeho se pozeptala. Učinil to tedy Tomeš sám, pozvednuv se váhavě se sedadla, v kterém celé dny zamyšlen sedával. Na prahu objal bývalého pacholka svého Ješka, jenž vrátiv se z daleké pouti žádal o nocleh.

„Zůstaň s námi!“ řekl Tomeš se slzami v očích, „a netoliko dnes, ale tak dlouho, dokud nám oběma oči nezatlačíš.“

Druhého dne zapsal ctihodný plebán podhájský do rejstříku svého o jednu duši více, poutníka to kompostellského.

HARFENICE.

I.

Noc byla tichá a jasná; měsíček svítil jako rybí oko, a s věží městských právě odhučela dvanáctá táhlým, hrobovým zvukem, an z hostince od *Zlatého orla* čtyři potulní hudebníci jaksi nesměle na ulici se vykrádali. Poslední osoba, z pootevřených vrat hostince vykročivší, byla štíhlá dívčice, jež s harfou přes rameno hozenou za ostatními pospíchala. Tmavé husté kadeře prondily se v nepořádku po bělostné šíji i po ňadrách, nepokojně se dmoucích. Bylať, jak se podobalo, v nesnázi; neboť v patách za ní vyřítil se z hostince mladík jako zlým duchem posedlý, jenž zachytiv dívku prchající za ruku, násilně ji zdržoval, nic na tiché prosby její, ba ani na úzkostlivý hlasitý křik nedbaje. Čistý a vkusný oblek jeho svědčil, že náleží k zámožnější obyvatelstva třídě; ale pocuchané vlasy a nejistý krok jevily stav, se zevnitřní podobou jeho špatně se shodující.

„Jen jediného slova ještě mi popřej, spanilá Julietto!“ volal mladík punčem rozpálený, ruku dívčinu pevně a divoce k prsům tiskna.

„Pro Bůh! co chcete, pane?“ tázala se mladá harfenice, chvějíc se úzkostí po celém těle; „co žádáte od sprosté dívky?“

„Ó nic," odpověděl mladík náruživě a oči mu při tom divným plamenem hořely; — „nic, má drahá, líbezná dívko — leda jediné laskavé slovo ze tvých nachových úst! — Vyřkni to nepatrné slovíčko, učiň mne otrokem svým — a budu blažen v poutech krásy a milosti!"

Chtěl ještě více podobných sladkých slov přidati; ale sklepník od Zlatého orla táhl podnapilého hosta svého zpátky do průjezdu pootevřeného, napomínaje a prose: „Ale pane z Malvína! pamatujtež pak na čest svou! Rozpomeňtež se na dobré jméno vůbec váženého rodu vašeho! — Jižtě po půlnoci!"

„Ha, ospalý, shnilý troupe! dřevo bezecitné! zištný, nemotorný sluho! — Ty-li se osměluješ napomínati hostů svých ke střídmosti, mírnosti a počestnosti?"

Takto křičel mladík rozhýřený z plného hrdla, a rovněž tak silně vykřikl na ulici jeden z hudebníků právě odešlých, jemuž po nástroji jeho *bračista* přezdělí. — „Hrom ať bije do takové hospody, kde se člověku za celou noc ani poctivé napiti nedají!" — Darmo snažili se střízlivější druhové hněv rozsápaného bračisty důvody rozumnými ukrotiti. Čím více mu domlouvali, tím rázněji hulákal. — „Jasný posel Boží, pravím, ať bije do všech takových pánů, jižto pro dvé hloupých modrých očí zapomínají na věrnou žízeň hudců a pištců!"

„Toť ovšem živá pravda!" přisvědčil chlácholivě polostřízlivý primarius; „ale pomněte, pane principále, že půlnoc odbila a — že jsme na veřejné ulici!"

Ale bračista, jenž přehojným požitím opojného nápoje s rozumem svým docela se byl minul, nedal se rozumně znějícími slovy tak snadno ukojiti.

„Cože vykládáte o půlnoci? Je-liž půlnoc vládkyní hrdla mého aneb poručnicí žízně mé? — neboliž vy, pane,

jste vštípil jazyk v ústa má, že mi zakazujete v královském svobodném městě myšlénky hlasitě pronášeti?“

Primarius neodpovídal, jsa přesvědčen ze zkušenosti, že hněv bratrstev, nenalézaje odporu, brzy sám od sebe se utiší a jako oheň potravy nemající ve vlastním popeli svém se udusí, — což se také na krátce stalo.

Podnapilý hudebník počal, zpamatovav se, sám od sebe moudřeji mluviti: „Jsme-li pak všickni pohromadě? — Jeden - dva - tři - a kde má ďas děvče? Já vidím, Bohu díka! na partýsce každé i sebe menší *es* bez brejlí; ale děvče — ať jsem nevím jaký! nevidím.“

Těžké oči jeho bloudily tak dlouho po řadě domů, až konečně navzdor své pojatosti zbledly harfenici, jež posud nadarmo se snažila dotíravému mladíku uklouznouti. Nahněvaný hudebník byl by se jistě poznova dal do křiku a vády, kdyby zrak jeho, ač valně ochmuřený, nebyl v podálí zahlídl několik v září měsíčné jasně se lesknoucích bajonetů. Bystré ucho jeho zdaleka poznalo spěchavý krok noční stráže.

„Ha, kýž mám mladší nohy!“ promluvil sám k sobě a vtisknuv klobouk pevně do čela, bez prodlení za utíkajícími společníky svými pospíchal.

Avšak i mladík před hostincem pozoroval blížící se nebezpečenství. Tiskna harfenici k horoucím prsům, šeptal prosebně: „Nyní aspoň neváhej, sličná Julietto, jíti se mnou zpátky do hostince, nechceš-li upadnouti v ruce nočních pochopů!“

„Raději v ruce jejich, nežli v ruce vaše!“ zvolala dívka odhodlaně; ale uchvácena byvši rukou silnější octla se mimo své nadání opět v průjezdě hostince.

Závora u vrat klapla a u vnitř nastalo hluboké ticho, jakoby v hostinci, nedávno hlučně osazeném, všecko bylo

vymřelo; ale venku rozléhal se běh chvatný po kamenné dlažbě a hlomoz zbraně vojenské.

„Stůj!“ zahřměl hrubý hlas, a v tom zaúpěl na dláždění nástroj hudební třesavým, žalostným zvukem, an pod tíží těla pánova poslední svou píseň v truchlivém akkordě dokonával. Bylť to bráč principálův; neboť hned na labutí zpěv nástroje roztříštěného následoval nářek lidský: „Ach, má živnost! můj kapitál! — Můj nevyrovnaný Eberlovský bráč! rozdrcen — zkažen — zničen!“

Ostatní slova tratila se v dáli a pak zase vše utichlo jako v hrobě. Tu v průjezdu hostince známý již mladík opět se přivinul k harfenici, v koutku stojící a úzkostí sotva dýchající. „Vítaná to příležitost, má drahá, spanilá dívko, kterouž mi přáno povědíti tobě, jak nesmírně tebe miluji! Ó bys i stejně cítila se mnou! — Jsemť bohat a tedy v stavu lásku tvou hojně odměniti!“

Dívka vzdychala mlčíc. Toto mlčení za příznivou odpověď sobě vykládaje, pokračoval vínem a láskou rozčilený mladík právě u vyznávání vřelých citů svých, an před vraty opět se ozvaly kroky pádné a na dláždění zařinčely paty ručnic.

„Ponůcka se vrací!“ zvolal bázlivý sklepník, spěchaje do salonu zhasnout lampu domžikávající, aby světlo její nevyzradilo pozdní hejření, jenžto zákonem, nedávno teprv obnoveným, velmi přísně zakázáno bylo.

V tom zahřmělo na vrata silné udeření a hned na to ozval se zvenku rázný hlas: „Otevřete!“

Na toto s velkým hurtem pronešené poručení sklepník poděšený bez odkladu pospíšil odstrčit závoru vnitřní; ale rovněž tak kvapně zastavil ho bujarý mladík:

„Třeštíš? — Má-liž dívka upadnouti v ruce ponůcky? — Má-liž na toto sličné, nevinné stvoření pad-

nouti veřejné pohanění aneb snad ještě cosi horšího? — Neotvírej dříve, dokud aspoň *ona* v bezpečí nebude! — Pryč s ní! Neváhej, aniž se rozmýšlej! — Žena tvá nechť ji vezme pro dnešní noc pod ochranu! Spěš, rychle! — Slyš, jak burácejí, div že dubová vrata nerozpolítí!" A hodiv sáček s penězy sklepníku posud váhajícímu do hrsti, prosil snažně dívku ustrašenou, by se nezpěčovala ochranu sobě obětovanou přijmouti, kterážto omámena jsouc návalem překvapujících událostí a nevědouc si jiné porady, nejistým krokem následovala sklepníka napřed kráčejícího.

Opět zahřměla rána na vrata a hlasitěji i hřmotněji než prvé, volal vůdce ponůcky: „Ve jménu zákona! Otevřete!" Nyní mladík sám otevřel, a tři muži ve zbrani vstoupili do průjezdu, an zatím čtvrtý vchod opatroval.

„Kde je světlo?" obořil se desátník na hosta a nečekaje dlouho na odpověď, sám pomocí sirky rozžehnul malou pochodeň, která zaplápolavši vesele, průjezd široký dosti jasně osvěcovati počala.

Štíhlá postava mladíkova objevila se nyní úplně očím strážníků. Bylť to jinoch as 23letý, příjemné sice, ale nad obyčej bledé tváře. Oči jeho, ač vybdělé častým hýřením nočním, nepozbyly přece docela přirozeného ohně svého, srší horoucí jiskry hněvu zpod tmavého obočí. Černé havraní kadeře zastiňovaly obličej, na kterém divá jakási směs nezkrocených náruživostí znamení své nezrušitelné vytiskla. Vkusný oděv, těsně na tělo přiléhající, prospěšně naznačoval souměrný sklad údů a volné i slušné jich pohybování svědčilo o pečlivém vychování. Postava jeho hrdě se vztýčila, i stál tu jako odvážlivec, hrozícímu nebezpečenství směle do očí se dívající.

Bez okolků chápali se ho vojáci; on ale pocouvnuv,

volal co zběsilý; „Kdo z vás podlých drábů osmělí se ruce na mne vztáhnouti?“

„Já!“ odpověděl vousatý desátník chladně, — „to jest: neuvolíte-li se jíti s námi po dobrém a bez násilí.

„Jakým to právem?“ tázal se jinoch, chladnou pokojností desátníkovou ještě více rozlícený.

„Právem tím,“ zněla odpověď neohrožená, „kteréž nám noční tuláky a rušitele míru, kdy a kdekoliv jich nalezneme, zajmouti káže.“

„Ha, toť přílišná prostořekosť a nesnesitelné pohanění!“ zkřikl mladík v prchlém hněvu. Bledé tváře jeho zčervenaly horkem zimničním, oči sršíce oheň, vystupovaly z temných koutků, jakoby z hlavy vyskočiti chtěly, a třesoucí se pravá ruka posmekla se k srdci, cosi hledajíc.

Pozornému desátníkovi neušlo toto na pohled bezděčné ruky posmeknutí. Uskočiv na stranu vyhnul se střelné ráně z kapesní bambitky, kteráž jemu bývši určena, na štěstí toliko náramek za ním stojícího vojáka natrhla.

„Pryč s ním!“ velel desátník ustrašeným vojákům se strašlivou kletbou. „Co tu stojíte jako baby s ústy do kořan otevřenými, jakoby vám kulka ponejprv okolo uší byla zahvizdla? Konejte svou povinnosť!“

A vojáci obstoupivše mladíka rozsápaného, po krátkém odporu vedli jej na hlavní strážnici.

II.

Tam sedělo ještě několik mladých důstojníků při karbanu. Na stole ležely lahvice převrhané, němí to svědkové slavných orgií! svíčky dohořívaly; — tu i tam

odpočíval již některý druh, přemožený vínem i spaním, na sprosté židlici; ale tři hleděli posavade do listů pansofických, do karet, tak pilně, jakoby na šťastném vyhození věčné spasení záleželo. Na stolku před nimi třpytilo se zlato a stříbro v hromádkách; na obličejích pak jejich psáno písmem lapidárním: *Lakota, zoufalost, lehkomyslnost.*

Tak to vypadalo ve strážní světnici, když hluboké mlčení horlivých hráčů náhle přetrženo bylo příchodem vězně a doprovázející jej stráže. Poručík Valdov, jenž této noci stráži vládnul, odhodil kvapně karty, aby na příchozího pohlednul. S podivením zvolal: „Artúre! co znamená to pozdní navštívení?“

„To ti moji průvodcové nejlépe vysvětlí!“ odsloví jinoch zasmušile.

V tom přistoupil desátník, dávaje zprávu o noční příhodě. Valdov vyslechnuv jej a pokynuv rukou k odchodu, promluvil k vězni polo úsměšnou a polo přátelskou domluvou: „Artúre, Artúre! Dosavad-lis neodložil bujnou pošetilost svou? Ať jiných nepříjemností pominu, kterých ti tato nesmyslná furie naplodí: co řekne přísný otec tvůj, až se mu tento nejnovější kousek nezdárného synáčka donese?“

„Uspoř si žertů svých pro veselejší dobu!“ odtušil jinoch nevrle, nemilé následky zpozdilosti své na mysli přemítaje.

„Můj Artúr je dnes velmi nedůtklivý,“ pravil služku konající důstojník. „Zatím si tamto lehni na příčku, než tě příchodem jitra k městské policii odvedou. To jest jediná, ač neznamenitá služba, kterou ti na ten čas prokázati smím.“

A pověděv to chápal se opět karet.

„Od tebe nezasloužil jsem úsměšek tento," vece vězeň. „Jsemť nešťastný; ale jediná příčina neštěstí mého jest — ó že to říci musím! — otec můj."

„Toť něco nového!" pravil Valdov, a shrnuv karty na hromadu, přisedl k jinochovi. „Avšak odlehči svědomí svému. Nejsem-li duchovní rádce, jsemť přece *přítel* tvůj, kterémuž se bez rozpaku svěřiti můžeš."

„Opakuji ti," počal Artúr vypravovati — „otec můj jest původem neštěstí mého. — Za mých dětinských let mě nevýslovně týrával. Když jiní hoši v mých letech pod jasným modrým nebem všelikou hrou se bavívali, já jediný sedával jako zaklený v samotném pokojíku, těžké *pensum* zpaměti se uče. Čím více jsem chápal, tím více se mi ukládalo, takže posléze všecko učení se mi zhnusilo. Nesměl jsem žádných hraček míti, an prý hračky mysl rozptylují a k jakési nemužské rozmazanosti vedou. — Abych ti aspoň jeden příklad uvedl, jak se mnou, plachým dítětem, zacházeli, slyš. Jedenkráte pozoroval přísný otec můj, že mám oči upjaty na stehlíčka, visícího nad oknem v zelené kleci, jenžto z dlouhé chvíle s bidélka na bidélko přeskakoval a v hořké nevoli do drátů klobal. Veta bylo hned po tomto potěšení mém. „Ptáček — mrháček!" zvolal otec, otevřev okno a vypustiv ptáka, jenžto jsa na svobodě vesele zacvrlikal a pak daleko, daleko odletěl z krajiny té, kdež po tři smutné měsíce v krásném sice, ale proto přece jen neblahém vězení byl úpěl. — Sudiž sám, mohl-li jsem takového otce milovati, jenž mi každou radosť záhy odepřel? I zanevřel jsem na nevlídného mravokárce, jemuž každé, sebe nevinnější těla pohnutí bylo proviněním trestuhodným. Poznenáhla stal se ze mne potměšilý pokrytec, vycvičený ve lži, v přetvářce, hotov ke každému přelstění, vedlo-li jen k okamžitému povyražení,

kteréž mi vesměs s přísnou výhrůžkou zakázáno bylo. Tak se mi vedlo po všecka léta, než jsem k jinošství dospěl. Mezi domluvami, klečením, bitím vyrostl jsem, a — pak mne najednou pustili z uzdy. Otec myslil dle vychovatelských náhledů svých, že jsem dozrál v muže a že ozbrojen štítem z kněh nabyté moudrosti a opatřen všelikými naukami o mravopočestnosti a šlechetnosti, již nyní směle do světa klamného se podívati mohu. Toto očekávání jej, jak sám víš, šeredně zmýlilo. Já byv najednou propuštěn z přísné kázně, vzal si za příklad stehlíka, jejž byl otec před očima mýma z klece vypustil. Bujnosti nevěděl jsem ani jak svobody, mimo nadání mi udělené, užívati. Pustil jsem se do pití, abych zvěděl, zasluhuje-li víno té nesmírné chvály, kterouž mu básníci vzdávají; do karbanu, aby lidé věděli, že mám peníze v rukou a několik dukátů snadno pohřešiti mohu; do útraty, aby se všude rozhlásilo, že již pod vládou otcovou a přísným dohlížením jeho nestojím. Hospodští mne velebili, společníci chválili a podněcovali. Tak se ze mne zponenáhla stal náruživý hráč, pijan, buřič nočního pokoje, slovem: člověk nejvýš nešťastný — jejž to zde před sebou vidíš.“

Dopověděv sklonil hlavu ve dlaň a hořce zplakal. Valdov stiskl mu na znamení soucitnosti ruku: „Na otci ti tedy nezáleží — toť na jevu; ale co řekne Leonie, ta citlivá, věrná, zbožná — ten anjel v podobě děvčete pozemského?“

„Nemluv mi o Leonii! Tať jest také jedna z těch pout, kterýmiž mne sepjal zvláštností milovný otec můj, a již pro to zdá se mi pouto přetěžkým a nesnesitelným býti. Ne snad, že bych neuznával dobrotu srdce jejího, ne snad, že bych pohrdal její nevšední krásou, ne že

bych sobě nevážil její věrné náchylnosti, její tichosti, oddanosti, trpělivosti a všelikých jiných neméně chvalitebných cností; ale právě to mi protivné, že jest mi za *manželku určena* a že povahy naše mají se amalgamovati, as jako ke stříbru přisazujeme měď, chtíce z něho peníz běžný raziti, anebo k mosazu stříbro, chtíce zvon hlasu jasného uliti. Naše povahy se nikdy neshodnou.“

„Tedy ji nenávidíš?“

„Aj, kdož ti to řekl? — Já ji miluji. Milujíc ji, jako miluji sněhem ověnčené Krkonoše, jako miluji slávu vlasti — a — dobré víno.“

„A nic více?“ tázal se Valdov dále. „Leč co se ptám?“ přejal řeč sám sobě; „duch tvůj těkavý rád bloudívá po prostorách idealních, a nastávající choť tvá — trochu zeminou zapáchá.“

„Cos tím chtěl říci?“ zkřikl Artúr.

„Aj, nic, nežli že den již svítá a že mám ještě písemní zprávu o zatknutí tvém vyhotoviti a tebe i s ní dále vypraviti. Pročež zaspi, milý Artúre, možná li nehodu dnešní noci, anebo raději k nastávajícímu výslechu se připravuj. Já jdu konat povinnosť svou.“

Voják před strážnicí volal na vystřídání, a Artúr sklesl v hluboké přemýšlení o osudu, lásce, pravém i lichém přátelství a t. d.

III.

Artúr byl jediný syn komercialního rady Malvína. Matka jeho brzy zemřela po porodu, tudy malý sirotek ani neokusil mateřského lichocení a když povyrostl, nebylo tu žádného, kdoby se za něho byl přimlouval a jej

chránil před prchlým hněvem otcovým. Otec jeho byl muž velmi mohovitý, jenž byv šťastný v kupeckém podnikání, podporováním domácího průmyslu i vládě tak se zavděčil, že pro zásluhy své titulem komercialního rady poctěn byl. Byl rozšafný, svědomitý, jen že následkem kalokrevné povahy své málomluvným a časem nevrlý i tuze přísný. Domácnosť mu spravovala schovanka, jak se pravilo, osiřelá dcera jeho přítele, ježto snášejíc v pokoře veliké výbuchy nevrlosti jeho a poslušna jsouci na slovo, stala se jeho miláčkem. I byloť to nejvřelejší žádostí Malvínovou, aby syn jeho někdy Leonii — tak se jmenovalo to děvče — pojal za manželku; neboť doufal, že ho tato čistá duše napraví a od bujných zámezností, ku kterým nakloněn byl, zdrží. Tím způsobem mínil oba před smrtí svou viděti šťastné. Ale nepodobalo se, že by žádosť jeho nadějného vyplnění dojíti měla.

Nazejtří ráno po noční příhodě — o které jsme čtenářům zprávu podali — bylo u komercialního rady z Malvína všecko v hoři a zármutku. Otec Artúrův seděl právě u snídaní, Leonie obsluhovala jej se šetrnou ochotností, an tu poručík Valdov do pokoje vstoupil, nesa zprávu o nejnovějším výstupku Artúrovu. I neostýchal se vyobraziti jej barvami nejkřiklavějšími, maje v záměru Artúra u Leonie zošklivíti a sličnou nevěstu i s bohatým věnem pro sebe uloviti. Vězelť v dluzích a přínosem jejím, kterýž v poměru k velikému jmění Malvínovu nemohl než znamenitý býti, hodlal je zapraviti, aby v životě nádherném, jemuž byl přivykl, pokračovati a dluhů nových nadělati mohl. Tento záměr maje na zřeteli, vloudil se v důvěrnosť Artúrovu, zval se jeho přítelem, utvrzoval jej potají v chybách jeho, aby ho konečně zkazil a zničil. Když přišel u vypravování svém na dobrodružství s har-

fenicí, změnila Leonie barvu; slzy jí stály v očích a stříbrná konvice, z nížto hostu nalévala, vypadla jí z ruky. Valdov, zpozorovav pohnutí její, zamlčel se, hledě řeč obrátiti jinam. Po chvíli, otřev popel ze svého cigara o porculánový šálek, prohodil přetvářenou soutrpností: „Artúra jest přece jen škoda věčná, že tak výborné dary ducha i srdce v podlých společnostech a nehodných zábyvkách maří! Jsemť přítel jeho, nic však méně musím upřímně vyznati, že kdybych měl tak příjemné výhledy do budoucnosti jako on, lépe bych si jich uměl vážiti.“

„Nemluvtež, prosím, o tom nezdárníkovi!“ zvolal starý Malvín, jehožto vnitřní hoře nyní teprv trpkými slovy vypuklo. „Tak mnoho jsem si na něm zakládal,“ mluvil jako sám pro sebe dále, „tak pilně jej pěstoval, tak opatrně šetřival před všelikým nakažením, jako bedlivý zahradník pěstuje květinu nejmilejší — okopávát jí, narovnává, uvazuje, zalívá, vše to v sladké naději, že se oko jeho někdy potěší vzácným květem jejím; — tu se zasadí hnusné červy do vystřelujících pupenců a radosť jeho jest ta tam! — Ó že jsem se kdy těšil na ovoce pracného vychování svého! Zklamaná naděje jest bolesť velká — dejž Bůh, abych pod ní neklesl!“ Skloniv hlavu na dlaň, zhluboka vzdychal.

Nikdo netroufal si promluviti k němu těšivá slova, ješto u něho obyčejně naopak účinkovala, neboť se jimi rána, co se měla hojiti, jen ještě více jitřila.

Tak seděl ještě chvilku v němém zamyšlení, a pak vstav kvapně, odešel do pokoje svého.

Valdov zůstal s Leonií samoten. Traplivé okamžení! Věděl, že ta, o jejížto náklonnosť se ucházeti chtěl, dosavade miluje Artára ze vší duše své i nevěděl, jak

rozprávku počíti. Mlčky hleděl na dívku, ježto zamyšlena stála před ním, jako socha z mramoru.

Leonie nejdříve se zpamatovala. Uchopivši ruku Valdovovu, tázala se třesoucím hlasem: „Co soudíte o Artúrovu provinění? Jakých následků má se báti? Jak by mu mohlo zpomoženo — aneb aspoň ulehčeno býti?“

Tyto otázky následovaly tak rychle za sebou, že Valdov ani jedinou zodpovídati nemohl; neb sotva že přestoupily práh spanilých úst, již hojný proud slzí linoucí se s utrápených tváří přetrhl všecko další rozmlouvání.

„Pro Bůh! Jak jen můžete, slečno — “ jal se Valdov nesmělým hlasem mluviti; ale další slova uvázla mu na rtech.

„Vím, co chcete říci,“ vpadla mu do řeči Leonie. „Artúr jest náhlý, náruživý, a — snad i velmi lehký člověk; ale srdce jeho jest kámen drahé ceny, ač nehlazený a na pohled špinavý i neúhledný. Mělať jsem mnohonásobně příležitosť jeho srdce poznati; ono vždy plápolalo pro vyšší zájmy člověčenstva, než jakové jsou: chladná konvenience, soběcké shánění se po zisku neb bažení po liché pochvale světa všedního.“

„Nesluší se, abych vám odpíral, slečno; ale možná, že to srdce jeho přeceňujete, patříc naň okem pojatým. Povědomoť, že milující vše v růžovém světle vydívají.“

„Ach, neposuzujte mne křivě! Nerovnejte mě k oněm slabým dívkám, ježto v milenci svém nalezají ideal vší dokonalosti. Vím, že má velké chyby, ale vězte, já miluji i chyby jeho!“

„Možná, že jste v osamělosti své neměla příležitosť mimo Artúra seznati i mužů jiných, kteří by, jsouce nadáni vlastnostmi milování hodnějšími obraz jeho v duši

vaší byli zatemnili, ne-li docela vymazali. Dovolte, bych s vámi promluvil co přítel: pamatujteť na budoucnosť svou! — Jakého štěstí mohla byste se nadíti ve spolku s mužem, jímž náruživosti nezkrocené vládnou? a nehněvejte se, když doložím: náruživosti jeho jsou plamen, jenž nehřeje, ale tráví a sžírá.“

Leonie pohlédla na Valdova dlouhým, výčitek plným vzezřením. „Věru,“ pravila, „tak tvrdá slova neočekávala jsem z úst člověka, jenžto se *přítelem* Artúrovým nazývati neostýchá.“

Nyní bylo na Valdovu, ospravedlniti výrok svůj před domněním uražené slečny.

„K čemu ta půtka?“ pravil. „Tajemství, kteréž blaženosť vaši podrývá, musí jedenkráte přijíti na světlo. Lépe nyní než jindy, lépe dříve než později, až náruživosť, srostši pevně s nejhlubším kořenem života, jinak se vymýtiti nedá leda úplným toho kořene zrušením.“

„Vy mne chcete polekati!“ pravila Leonie s úzkostí, a liliová bělosť pokryla krásnou tvář její. — „Dokonejteť! Nedržte dlouho meč nasazený nad prsama mýma, má-li je ostří jeho nemilosrdně probodnouti.“

Valdov mlčel, jsa na rozpacích. Konečně vyřknul pološeptem, ale významně: „*Artúr vás nemiluje!*“

Hromová rána nebylaby mohla tak mocně všecky vnitřnosti slečny rozervati jako neočekávaná slova tato.

Kleslať na odpočivadlo, smyslů zbavena. Valdov chtěl zazvonit na služku, ale právě když se chystal potrhnouti šňůrou od zvonce, vzchopila se Leonie zase a celá rozpálena zkřikla: „Ne, nikoli! Vy lžete, pane poručíku!“

Toho se Valdov nenadál. Tolik víry nehledal v srdci ženském, v srdci, kteréž den co den rozervánо bývalo návalem citů, jež byly s to, i sebe silnější víru v milencovu věrnosť

podkopati. Darmo namítal, že Artúr, chovaje se k Leonii více než chladně, k jiným dívkám bývá mnohem vřelejší, čehož nejnovější důkaz podává šílená náchylnosť jeho k oné potulné harfenici; — Leonie vyslechla jej pokojně.

„Chcíť se přemluviti," pravila, „že se mnou upřímně smýšlíte; leč jak porovnáte toto sočení s přátelstvím k Artúrovi? neboť, tuším, zvete se jeho přítelem?"

Valdov cítil tu hořkosť, která v této výčitce vězela; uznávalť, že snaha, naklonit sobě dívku, zaveděi jej přes meze, které při osnování úkladu svého sám sobě byl stanovil, dopřála jí nahlednouti do tajné skrýše záměrů jeho.

V rostoucí rozpačitosti uchopil Leonii ohnivě za ruku.

„Divno-li vám může býti, slečno milostná, že tak vřelé účastenství v blaženosti vaší mám, až i *výstrahy* vám dáti se osměluji a k dosažení cíle svého i záclonu s chyb přítelových odhrnuji? — *Láska* jest mocnější než *přátelství*. — *Leonie! já vás miluji.* — Vyřknuto jest to slovo, které jsem tak dlouho ve hloubi srdce svého skrýval, které jsem v sobě tajil, věda že Artúr jest prohlášeným snoubencem vaším. Mlčeltť jsem tak dlouho, dokud se mi zdálo, že výstupky jeho jsou toliko plod bujaré mladosti, že postupem let se zjinačí, napraví, zmuží, že s ním přece ještě někdy můžete býti šťastna; shledav ale, že poslední takořka naděje nemile zmařena, soudil jsem, že jest čas vám bělmo s očí sejmouti. — Mluvilť jsem bez obalu; nyní suďte vy milostivě a překročil-li jsem meze vážnosti a uctivosti, které pohlaví vašemu vůbec a vám, slečno milostná, zvláště povinen jsem, přičtěte to všecko neobsáhlosti mé lásky!"

„Nechala jsem vás vymluviti," řekla slečna pokojně, „a nemyslete, že jsem neuvážila slov vašich, kterými

jste mínil podvrátit důvěrnost mou v lepší stránku jinocha, s kterým mne spojila vůle otcova, a k jehožto osudu mne slabou dívku silně připoutala neodolatelná moc náklonnosti nejvřelejší. — Propouštím vás bez hněvu; neboť proč bych vám za zlé měla náchylnost, kterou by se jiná dívka, nejsouc v okolnostech mých, honosila? — Ukončeme tuto traplivou rozmluvu!“

Valdov se poklonil, shýbaje se po ruce její. Leonie podala mu ji s přirozenou milostností, řkouc: „Chtěla jsem vás poprositi, abyste na soudcích Artúrových milostivého rozsudku vyjednati hleděl; neboť očekávati to od nepřístupného otce jeho, bylby pouhý nesmysl; a však dle toho, co se nyní mezi námi přihodilo, chybila by se prosba má cíle svého.“

„Buďtež nicméně ubezpečena, že vše vynaložím, čím bych se vám zavděčiti mohl,“ odpověděl důstojník, ubíraje se ze dveří.

IV.

Artúr nebyl dlouho u vězení. Buďže vážnost veřejná, v kteréž otec jeho stál, nebo věc dokázaná, že v stavu podnapilosti pych nad ponůckou spáchal, aneb některá jiná, nám nepovědomá okoličnost úsudek nad proviněním jeho zmírnila: slovem, po osmi dnech byl opět na svobodě. První cesta jeho byla, ne snad do domu otcovského, do kteréhož si vkročiti nedůvěřoval, nýbrž do hostince u Zlatého orla, v kterém se byl s pobludnou harfenicí seznámil. Byl to jakýsi vzdor, jakési zpupné všemi společenskými poměry pohrdání, nikoli pouhá lehkomyslnost, co jej pudilo na to místo, v kte-

rém se byl tak nevážně proti zákonům vlády prohřešil. Známý sklepník oznámil mu ochotně obydlí, do kteréhož harfenici druhého dne po oné neblahé noci na žádost její byl doprovodil.

Artúr domníval se, že nalezne dívku ke všemu volnou a stav i chudoba její že mu vítězství, bude-li jaké, usnadní; ale očekávání ho zmýlilo. — I na podkroví bydlívá začasté cnost, kterouž bys nadarmo hledal ve skvělých salonech; i chudoba umí někdy, navzdor starému přísloví, zachovati čistotu mysli, jež ovšem není výhradním podílem třídy přednější.

Julietta, tak se nazývala harfenice, byla dítko přírody, ana takořka sama sobě zůstavena, pouze přirozeným pudem naučila se rozeznávati dobré od zlého a dovolené od neslušného. Avšak i Artúr zřídil chování své dle jejího, aby stůj co stůj lásku dívky, pro kterouž tolik nepříjemností přetrpěl, konečně získal. Snad byl on první, jemuž prostomilá dívka zasvětila čisté srdce své.

Ale snad i mnohým z našich čtenářů bude zdáti se víře nepodobno, že by harfenice svobodná, oblétána svodným světem, u víru všeobecné nákazy mohla zachovati tolik samostatné síly, aby odporovala mocnému mámení lichoty a neodolatelným vnadám lesknoucího se kovu — zlata. Těm pravíme, že čistotu, svědomitosť, věrnosť a všelikerou jinou cnosť v každém stavu možno nalezti, a jen ti o ní pochybují, kdož zklamáni byvše od jednotlivců, pojednou všecku víru v člověčenstvo ztratili.

Artúr rozpálen odporem, s kterým se mu mimo nadání bylo potkati, tím vřeleji zamiloval dívku, kteráž mu tolik vrtochů byla nadělala, až i Julietta, přemožena stálými prosbami jeho, některé nevinné hříčky lásky mu

povolila, z kterých seznati mohl, že jí lhostejným není. I otec Juliettin, čtenářům našim již známý bračista, ač neschvaloval tuto, ať řekneme, pošetilou slabosť dceřinu: přece rád u sebe vídal mladíka, jenžto sedávaje na malé stolici u nohou Julietty, s ním tak ohnivě o hudbě, o tom božském umění hovoříval. Tak se stalo s Artúrem, an zatím otec jeho, jsa příliš hrdý a svémyslný, aby se byl u policie po svém synu pozeptal, pouze pověstmi, které se o něm po městě roznášely, o dalším počínání jeho ledajakou zprávu dostával. Větší pozornosť obrátil na vyhledání cizí harfenice, pro kterouž, jak mu povídáno, ta neblahá noční šrůtka se byla strhla. Praveno mu, že bydlí s otcem svým v odlehlé ulici, kdež obyčejně lidé chudobné třídy přebývali. I umínil si v nepředloženém rozhořčení, že ji, možná-li bude, z města zcela vypudí, aby syn jeho vystřízliv ev a vyprostiv se z pout těchto kouzelných, opět k povinnosti své se navrátil.

Bylať to věru velká úloha pro starého pána, do obydlí vykázaného se dostati. Po úzkých, kolmých schodech vylezl konečně do nejhořejší světnice. Očekávalť špínu, obyčejnou společnici chudší třídy, a hle! nalezl čistotu; očekával bídu, a hle, tu všude důkazy spořádané živnosti. — Nábytek, ač skrovný, vkusně byl rozestavený; v koutě spočívala harfa, na malém stolku u bílé postýlky leželo vedlé ženského šití několik musikalií.

Harfenice sama stála u okna, polévajíc z plechové zelené konévky měsíční růže, ježto svým listím libou působily záclonu proti paprskům světla slunečního.

Starý Malvín stál hodnou chvíli u dveří, než dívka jeho přítomnosť zpozorovala. Přišelť ve zlosti; ale jakási kouzelná utěšenosť mysli pojala jej, takže sotva pronesti mohl slova: „Panno! přicházím vděk, — anebo —?“

„Ach, jsi ty to, Artůre?“ promluvila dívka, posavade tváří k oknu obrácená, poslední poupátko hebounkými prstíčkami ke sloupku přivazujíc. „Hned, hned! — Jen nebuď netrpělivý! — Hle, již hotovo.“

V tom obrátivši se od okna rozprostřela ruce k uvítání očekávaného milence a místo něho spatřila s podivením — nepovědomého pána. Jediné „ach!“ prozradilo zklamané očekávání.

„Nedivím se, panno!“ počal z ostra komercialní rada, „že vám ruce nade mnou zklesly. — Očekávala jste mladíka a vidíte před sebou starce; očekávala jste *syna*, a vidíte — *otce*.“

Odmlčev se, pozoroval skoumavým okem sličnou dívku, která jsouc očitě na rozpacích, brzy utrhnutý růžový lístek v prstech žmolila, brzy zas pásku na sobě poopravovala. Posléz promluvila nejistým, polodušeným hlasem: „Jak mám sobě tento výjev vysvětliti? — S kým mám čest —?“

„Ah, vy mluvíte o *cti!*“ zaraził ji Malvín trpce a nemilosrdně. „Dobře máte! Čest je velmi schopné slovo. Dáť se sevříti i roztáhnouti a má tariffu, rovně jako jiné zboží; je-li však již tuze otřené, můžeme je potřebovati ještě za pozlátkový přílepek k okrášlení jakékoli špatnosti.“

„Vaše slova, pane můj, jsou mi tak temná, jako příčina vaší návštěvy!“ odpověděla harfenice vážně.

„Návštěva má, panno, tak-li vás dobře nazývám, zakládá se na právu, mocí jehož otec syna smí zadržeti, pakli tento pomaten na rozumu slepě v propasť otevřenou se žene. Abych pak řeč ukrátil, budu mluviti bez podobenství. Povězte mi upřímně: Navštěvuje vás můj syn často?“

„Tato otázka," odvece dívka uražená, „ukazuje mně míru, jakouž mě posuzujete. Považujete mne zajisté za dívku lehkou, jakých ovšem ve stavu, kterémuž já náležím, na sta bývá, — za svodnici, kteráž syna vašeho v tenata svá zapletla, aneb snad za něco horšího — a to proto," pokračovala rozhorlena dále, „že jsem — *harfenicí*, že ne z vůle a obliby své, ale z vůle osudu a vůle otce svého nucena jsem hledati obživu, na kterou svět známku opovržlivosti přitiskl. Snadno jest, avšak nechvalno, strhnouti sobě posměch z neštěstí!"

Slzy jí stály v krásných očích, dokud mluvila; nyní pak se vyprouděly v hojném toku, kanouce přes růžové tváře a padajíce na bílé ruce, které se marně snažily je buď ukrýti aneb zastaviti.

Tesklivý jest pohled na hezké děvče, pláče-li. I komercialnímu radovi nebylo při tom volno.

„Tak jsem to nemínil!" jal se mluviti hlasem zmírněným. „Než, řekněte sama, k čemuž má ta neblahá náklonnost, kterou jste v synu mém rozněcovala, vésti? — Na čestné — myslím svátostné spojení s vámi není ani pomyšlení, a toto pošetilé milkování nemůže pro vás oba leč nanejvýš nebezpečné, ano záhubné býti."

Dívka neodpovídala. Byloť jí těžko hájiti se před důvody takovými, a starý pán bylby bezpochyby pokračoval v kázaní svém, kdyby šramot přede dveřmi světničky nebyl ohlásil příchod kohosi třetího.

V.

Dvéře se otevřely; i vstoupil muž as padesátiletý, nesa pod paždí bráč, ve voskovaném plátně zaobalený. Ani sobě cizího hosta nepovšimnuv, rozbalil voskované

plátno a s libostí prohlížel svůj zamilovaný nástroj, jejž byl znova sklížiti dal.

„Ach, dobře že přicházíte, milý otče!“ zvolala dívka. „Tento pán mne již na půl hodiny trýzní.“

„Tento pán —“ opakoval hudebník, bráč svůj novými strunami potahuje. — „Co pak jsem chtěl říci? — Ano: tento pán — může jíti po svých.“

„Arciť,“ ozval se host, „kdyby jej zde nezdržovala důležitosť, kteráž se nejlépe mezi otci vyrovnati dá.“

„A tato důležitosť —?“ tázal se bračista, kobylku na nově potaženém nástroji narovnávaje.

„Jest,“ doložil komercialní rada, „takové váhy, že byste na vzdor své náruživé lásce k hudebnímu umění, nástroj svůj na chvilku odložiti a mně ucha svého laskavě propůjčiti mohl.“

Zaměstnaný bračista nyní teprv pozvednul očí svých na hosta, a znamenav dle skvostnosti šatu a dvornosti způsobů, že s někým vyšším činiti má, vypravil z hrdla táhlé a mrzuté: „Ah, tak! —“

Nemohl však přes srdce přenesti, aby ještě jednou nástroj naladěný k uchu nepovznesl a zvonícím tónem se nepotěšil; pak ale vztýčiv se, uklonil se lehce, dle způsobu mezi vzdělanci vídaného.

„Teď jsem zcela k službám!“ pravil s nenucenou zdvořilostí. — „Ale ať notu bílou od černé na věky více nerozeznám, není-li mi obličej váš, drahý pane, velmi povědomý!“

„Možná dost!“ odpověděl host z vysoka; „možná však také, že se mýlíte; neboť já aspoň nemám v obyčeji potloukati se po kafírnách a tovaryšiti s poběhlými šumaři.“

„Možná také, že vás teď náklonnosť k hudbě a

jejím schovancům opustila, — a však odpusťte, zdáť se mi, že to asi před dvaciti lety tak nebývalo! — Nepamatujete se již na kapelního mistra *Duška?*“

„K čemu to připomenutí?“ pravil komercialní rada jaksi mrzutě. „Dušek jest dávno mrtev! Pokoj jeho popeli!“

„Ale což, kdyby dosavad byl na živě, Malvíne! a před tebou tu stál, ne již co vůbec vážený kapelní mistr dvorského divadla kasselského, ale co nepovšímaný, schudlý principál šumařské bandy?“

„Nikoli! Není možná! — A přece! Čím déle ti hledím ve tvář, tím jasněji obrazí se před duchem mým podoba nešťastného Václava, jejž jsem druhdy co přítele, srdci mému zpřízněného, miloval. — Jsi-li to, člověče, v skutku — tedy velmi sestárnul.“

„Připouštím,“ odpověděl hudebník, „a nezapírám. A však i ty, Jindřichu, jsi se velice proměnil. I tys nejen sestárnul, nýbrž — odpusť mi tu prostořekost — i vyschl a *zpánovatěl.*“

„Kterak to míníš?“

„Inu, myslím si tak ve své sprostnosti, kdybys byl ještě týž veselý, rozmarný, srdečný Jindřich, kterýms býval, že bys mi byl již dávno do náručí vletěl.“

„Hm! A což nemůže soucit projeviti se jinak, leda jen zženštilým líbáním a objímáním? Vždyť i úhlavní nepřátelé a zrádcové vespolek se líbávají. — Mně je všecko líbání nejvýš hnusné a protivné. Zde jest ruka moje k přátelskému pozdravení!“

Hudebník ji uchopil a několikráte vřele stisknul. Pak se jal opět hovorně mluviti: „Odpusť mi, Jindřichu! — nemohuť se ubrániti zpomenutí na léta upr chlá. Tak jsi nesmýšlel před dvaciti lety! Tehdáž bysi byl za jediné

obejmutí spanilé zpěvkyně Francilly s radostí obětoval polovici svého, již tehdáž neskrovného statku.“

„Ach tehdáž!“ povzdychnul si starý Malvín a pak přejev si dlaní čelo, pravil polohlasitě: „Tys na vzdor své prokvetající hlavě dosavad tak neprozřetelný! — Nejsmeť sami!“ doložil s významným pohledem na opodál stojící a na oko s růžemi svými se obírající harfenici.

„To bylo slovo v čas!“ přisvědčil roztržitý hudebník. — „Julietto, milé dítě! Navštívila jsi dnes již naši domácí paní?“

„Domácí paní?“ opakovala dívka s rozpakem. „Ach otče, vždyť víte —“

„Že jsme jí za nájem dlužni? — Aj dítě, toť nic neškodí. Přijdou-li lepší časy, jakož doufám, přijdou také peníze.“ A nutě Juliettu ze dveří: „Jdi, dceruško,“ pravil chlácholivě—„a vyřiď: ještě ten týden že bude vše s poděkováním zapraveno.“

Když Julietta odešla, otázal se Malvín: „Je to v skutku dcera tvá?“

„Kromě tebe ještě nikdo o tom nepochyboval,“ odpověděl bývalý kapelní mistr s lehkým úsměchem.

„Dušku, tys od jakživa rád lhával; nediv se, že i nyní vyřčení tvé za neomylné nepokládám.“

„Bývalť jsem pohříchu v té nechvalné pověsti, že rád se chlubívám tím, čehož není — že vymýšlívám romány, které se toliko v parném mozku mém vylíhly atd.; ale *zkušenosť*, ta přísná učitelkyně zasadila mi od těch časů tolik ran, že jsem se naučil nahlížeti, jak nebezpečný žert jest — lež.“

„Aj, což ty mluvíš o ranách, ježtos býval vždy lehké mysli?“

„Ano — lehké, nezamračené, veselé mysli býval jsem, tohoť nezapírám, a poněkud zachoval jsem tuto ničím

nezkalenou mysl až dosavad. Mnohá bouře přeletěla přes hlavu mou, nezkřivivši mi ani jediného vlasu. Na pošetilost mou stýskali si mnozí, na srdce mé nikdo!“

„Ani pověstná *Francilla Setti?*“

„Na mou čest! ani ta ne! — Tobě zajisté není třeba uváděti na paměť, že ona vše okouzlující zpěvkyně za tehdejších časů byla modlou, kteréž se klanělo vše, co se k mužskému pohlaví počítalo, a že mezi těmi ztřeštěnci neposledním byl i mladý zámožný kupec jmenem Malvín.“

„Malvín tehdáž bláznil!“ prohodil komercialní rada nevšímavě.

„Ovšem,“ přisvědčil bračista „a ostatní nebyli moudřejší. Štěstí pro ně, že záhy vystřízliveli! — Já jediný zůstal věren růžovému klamu, jejž nad celou bytostí mou byla rozprostřela ona vděkúplná, ucho i oko kouzelně jímající primadonna! Nač bych ti popisoval všecky ty malicherné hříčky vznikající, rostoucí a dospívající lásky? — Se mnou študovala své velké arie, se mnou brávala radu, kdykoli svým stříbrohláskem obecenstvo k radostnému potlesku rozhárati chtěla. Zpěv a hudba! Hudba a láska! jak spřízněné a jak čarovné to bohyně! Kdož by jim odolal? Nechť se jiní chlubí silou svou — já ji neměl. Když jsem sedával s ní na divanu, uče ji a uče se od ní, otvíraly se — tak se mi tehdáž zdálo — nebesa nad náma, žehnajíce dvěma stejně cítícím a pro sebe zrozeným srdcím. Jak jsem plesával, když sedávaje na povýšeném místě v orchestru, viděl jsem na své oči, jakou radostí obecenstvo ji vítalo, jak jásalo, jak kytky, věnce a zvonky sypaly se na jeviště, kdykoli se jí zalíbilo, okouzlovati obecenstvo svým čarozpěvem! Já se domníval býti účastníkem slávy její. Každý věnec, který z lóží letěl přes hlavu mou, na jeviště k nohám jejím, považoval

jsem za korunu královskou, kterouž jí obětoval lid, maje právo rozdávati koruny dle zásluhy.“

„Tys demagog!“ zvolal komercialní rada, usmívaje se.

„Nesměj se mi, Jindřichu! Nech, ať dopovím. Má ustavičná, ničím neunavená snaha o dosažení náklonnosti její, mé vzdechy a má věrná setrvalosť došly konečně žádoucí odměny. Přemožená, rozplynulá v jeden jediný cit — cit lásky odměněné, padla mi proslavená Francilla na prsa — a brzy na to vedl jsem ji co vítěz k oltáři.“

„Abys ji, nežli se rok s rokem sešel, opět ztratil,“ vpadl mu Malvín do řeči.

„Ano. Byl to neblahý sňatek! Motýlové ji oblétávali jako prvé. Vřelí ctitelové věšeli se na ni, ztřeštilí enthusiastové opěvali nejen umění, dary a schopnosti, nýbrž i osobní vnady její, jako kdy jindy. Přijímalať hosty, dávala společnosti, oblažovala i zarmucovala stoupence své, jako za stavu svobodného. Celý rozdíl záležel v tom, že já pomáhal zapravovati její neskrovné výlohy a že na divadelním ohlášení místo: „Demoiselle *Setti*“ stálo! Madame *Dušek-Setti*. Brzo, velmi brzo rozplynulo se kouzlo milosti, které nás spojilo. Já byl žárlivý a horké krve — ona lehká, změny milovná, frejovná; je-liž divu, že sňatek manželský nepovažovala za pásku růžovou, spojující dvě srdce k životu blaženému, ale za nenáviděné pouto, svírající slasti života v úzké meze všednosti! Umělať to pouto rozlomiti. — Ani zástava lásky naší, sličná dceruška, s kterou mne v devíti měsících obdařila, nebyla s to, poukázati ji na opuštěnou cestu povinnosti. Jednoho dne zmizela z města, zanechavši mi dítě, sotva narozené na starosti. Téhož dne odejel na kvap Marchese Veturini, vřelý ctitel hudby, neodebrav ani velkou symfonii, kterouž byl čtyry neděle před tím sobě u mne objednal.“

„Ubohý, oklamaný Václave!“ zvolal Malvín.

Dušek přejel rukou čelo, jakoby setříti chtěl mrak, mysl jeho obklopující, a rozetřev malíkem slzu, jenž se mu z oka vykradla, odmlčel se.

„A co se stalo s dítětem?“ otázal se po malé přestávce Malvín.

„Dítě,“ pokračoval pohnutý bračista, „bylo spanilé a sličné, jakoby matce z očí bylo vypadlo; ale obraz útlické Leonie, tak se to dítě jmenovalo, pamatoval mne vždy na vinu manželky. I nemohl jsem naň patřiti bez bolesti. Nemoha je sám ošetřovati, svěřil jsem je chudé a však poctivé ženě, jenž prádlo naše obstarávala. V městě, kde se mi taková hanba stala, a kde se na mne takořka prstem ukazovalo, nemohl jsem zůstati. — Zajdi raději někam jinam se žalem svým, řekl jsem sám k sobě, než abys jako prohlouplý dobrák poslouchal nešetrné výsměšky těch, kteréž obveseluje nezaviněná opuštěnosť tvá. — A jak jsem řekl, tak jsem učinil. Zaplativ pradleně na vyživenou svého dítěte za dvě léta napřed, opustil jsem město, kde pro mne žádných růží více nebylo. Šel jsem pryč — ne, utíkal jsem jako vyhnanec z ráje, honěn jsa plamenným mečem cheruba. Pryč, pryč! za ní do Italie! Dostihnouti chtěl jsem nevěrnou, zahanbiti ji a pak buď do koleje povinnosti opět uvesti, aneb — strašně na ní se pomstiti. Navštívil jsem nejznamenitější divadla Neapole, Florencie, Říma, potloukal jsem se bez určitého cíle co potulný žebrák po všech krajinách vlaských; darmo! o Francille nebylo nikde ani vidu ani slychu. Musilať se svůdcem svým ukrýti se v některé nepřístupné samotě, že jí bylo možná ujíti slídivému pátrání mému. Já blázen posavade ji miloval! An jsem přecházel z místa na místo, co pomatený poutník, tanuly mi na mysli obrazy mož-

ného s ní se shledání; viděl jsem ji, jak litostí nad spáchanou nevěrou proniknutá, co ona hříšnice v chrámu Jeruzalemském, želem umořená, bledá vrhá se s pláčem k nohám mým, ba zas, jak postižená v nedovoleném spolku, zahanbena stojí přede mnou, netroufajíc si očí vinných ke mně povznesti. Pak jsem ji chtěl z prachu k sobě pozdvihnouti, nad ní se slitovati, jí odpustit a v objetí jejím znovu ozdravěti. Ach, to byly ovšem jen sny mé choré fantasie, které neměly se nikdy vyplniti! — Pozbyv skrovného jmění svého po cestách, byl jsem přinucen vstoupiti do spolku cestujících hudebníků a mladý věk svůj, který jsem zasvětiti hodlal Uměnám, tráviti provozováním bídných quintett po kafírnách a krčmách! Snad bych již dávno byl klesl pod tíží nezvyklých nesnází, kdyby aspoň za prvních let mračnou oblohu nade mnou nebyla vyjasňovala choť věrná, kteráž měla tolik odvahy, z lásky ke mně opustiti otce i matku, vlast i přátele, a následovati mne do ciziny."

„Tys tedy podruhé se oženil?" tázal se Malvín s podivením.

„Tak jest. Druhá choť má porodila mi Juliettu, o které se ti pochybovati zalíbilo, že mou dcerou jest. A však již tři léta tomu, co ostaviv mne na sirobě, daleko odtud odpočívá v cizí zemi."

„A co se dělo s dcerou prvorozenou?"

„Ta je u Boha! — Když jsem se po osmi letech navrátil do Kasselu, nemohl jsem se ani na dítě ani na opatrovnici jeho doptati. Pravilit mi, že se před čtyřmi lety odstěhovala z města do nevelmi vzdálené vesnice k příbuzným; ale ani tam nechtěl nikdo o ní věděti."

„A což kdybych já věděl o obou — ?"

„Ty — ?“ zkřikl bračista, radostí jako bez sebe. „O neklamiž mne! Nevzbuzuj naději, dávno pohřbenou, v srdci mém! — Avšak kdyby přece? Jak rád bych, nežli se oči mé na věky zamknou, ještě jednou spatřil věrný obraz té, ježto mě vyvedla na vrch blaženosti, aby mne odtud svrhla v propasť neobmezené bídy! — Nyní by již Leonie musila dospělou pannou býti?“

„Ton v skutku jest. Věz tedy: Leonie, dcera tvá jest u mne! I já pojal jsem choť v Kasselu a když jsem se s ní v nynější sídlo své stěhoval, vzal jsem s přivolením jejím onu kojnou i s dítětem tvým s sebou, ustrnuv se nad sirotkem, kterýž chřadl hladem i všelikým jiným nedostatkem; neboť žena, které jsi dítě svěřil, živila se těžce, a o tobě se mluvilo, žes mrtev — žes — — ale nač bych opakoval všecky ty lže, které se tehdáž o tobě po městě roznášely, sloužící světu zahálčivému za vítaný předmět zajímavých rozprávek? — Abych tedy kratším byl, postačí k srozumění, dopovím-li bez chlouby, že jsem od té doby o Leonii věrně pečoval, věrněji snad, než by to byla od vlastního otce očekávati mohla. Avšak splácela péči mou oddaností nejdětinnější, podrobujíc se vůli mé ve všem a vyjasňujíc nevinnými nápady svými mysl mou, byla-li někdy pochmouřená nehodami vytrpenými. — Po smrti manželky své učinil jsem ji samovládnou hospodyní domu. A ať zvíš všecko. Mělť jsem i úmysl, zasnoubiti ji s vlastním synem, kterýž mi lehkomyslností svou již mnoho starostí nadělal. Chtěl jsem sloučiti barvy rozdílné v jeden harmonický celek, aby ona něžnou laskavostí zmiřovala bouřlivé vášně jeho. Žel! dobře míněný záměr ten má se ztroskotati o skaliny bujné svéhlavosti jeho!“

„Kterak to?““

„Syn můj miluje harfující dceru tvou, celou početilostí mladistvého zápalu.“

V tom vešla Julietta opět do pokoje.

Komercialní rada se vzchopil, podal bračistovi ruku na rozloučenou a stiskl ji upřímně, řka: „Pro dnešek víš dost. Zítra si více povíme. Já bydlím na Velkém náměstí v čísle —“

„Odpusť, příteli! tak-li tebe chudý hudebník nazvati smí, — já bych raději hned běžel s tebou, abych své předrahé, tolikerými slzami oplakané dítě —“

„Prozatím pojmi svou netrpělivosť na uzdu!“ vpadl mu do řeči odcházející host. „Mohl-lis bez ní býti dvacet let, také tu jednu noc snadno přetrváš.“

„Ach, toť bylo něco jiného!“ vzdychl bračista teskliv ě. „Příliš velká to pokuta pro otce, býti tak na blízku dítěti svému a nesmít je spatřiti — nesmít je v náruč tisknouti!“

Další bědování jeho nedošlo k uším Juliettiným.

VI.

Již se bylo setmělo, když Malvín vystoupil na ulici. Ačkoli nebyl na cestách zlých, přece nechtěl od mimojdoucích poznán býti, aby snad napotom se neřeklo, že on, jenž po celý čas svého v městě přebývání stával v pověsti muže přísně mravného, pod zastiňující rouškou soumraku večerního navštěvuje podezřelé oddíly města; protož zaobaliv se úžeji v plášť, zakryl jím polovici obličeje svého. Sotva byl několik kroků popošel, uzřel přímo k sobě kráčeti postavu, jako on zakuklenou. Nepředzvídaje nic dobrého, chtěl se jí vyhnouti; ale zakuklenec

měl zrovna na něj namířeno a chtěl s ním, jak se podobalo, pod jakoukoli záminkou hádku začíti. Ještě jednou pokusil se Malvín zakuklenci z cesty se uhnouti, an tento zavadiv nejemně o jeho levý loket, divoce pravil: „S dovolením, pane! Smím-liž se tázati, odkud jdete?“ S hlubokým užasnutím poznal komercialní rada po hlase — syna svého, jejž byl od oné osudné noci ještě ani okem nespatřil. Krev se v něm vařila, dech tajil; i chtěl, ani nepromluviv, nezdárného syna násilně od sebe odstrčiti; ale tento jsa mladší a silnější, zastoupil mu znova cestu.

„Tak mi neujdeš,“ zvolal co zběsilý. „Odpověď chci na otázku mou! — Anebo mám vám, pane, skoupá ústa tímto nástrojem otevříti?“ A řka to, spustil hbitě plášť na levé rameno, a v pravici jeho zableskl se nahý kordík, jejž byl v tom samém okamžení z hůlky vydobyl. Jako bez smyslů vrhl se na domnělého soka svého, chrle: „Tak uvítám každého, kdo se opováží jedinou nohou vkročiti do ráje mého, aby jej zprznil! — Mluv, je-li ti život milý, — byls u Julietty? — Mluv!“

„Nesmyslný chlapče!“ zaskřipěl starý Malvín zlostí a želem jako bez sebe. Plášť se mu shrnul s tváře, a nešťastný syn poznal — *otce.*

Jako raněný poslem Božím, jako ožehnutý bleskem hromovým zachvěl se mladík na všech údech; kord mu vypadl z ruky a zařinčel na dláždění.

„Toho-li jsem se musel dočkati,“ pravil starý Malvín po chvíli, — „aby vlastní syn můj smrtící zbraň na mne vytasil? To-liž ta odměna za otcovskou péči, kterou jsem na tvé vychování vynaložil? — Spravedlivý Bože! — Obmýšlelť jsem vychovati sobě syna, kterýžby byl jedenkráte potěšením mého stáří, korunou mých šedin, — a vychoval jsem — *vraha.*“

Artúr stál zničený. — Což měl otci neslýchaně uraženému odpovědíti? Což mohl, ne-li k ospravedlnění, aspoň k omluvení nesmyslnosti své přednesti? Vnitřní hlas, probuzený cit synovské lásky šeptal mu arci: Ne váhej! Vrhni se mu k nohám, obejmi litostivě kolena jeho! Ale právě když chtěl učiniti, co mu hlas vnitřní radil, přicházeli lidé a otec kvapil odtud, aby nedočkal svědků nepřirozeného pohanění svého.

Artúr zůstal státi jako přimrazený k místu, kde byl spáchal vinu těžkou, ač neobmýšlenou. Až když se více lidí u něho zastavilo, až když se naň ze všech stran sypaly zvědavé otázky: „Co se stalo? — Kdo jste? — Co se vám přihodilo?“ zpamatoval se poněkud a nechav kord ležeti na dláždění pospíšil odtud a zaměřiv rychle do postranní ulice, zmizel brzy s očí zvědavé chatry.

Běhaje ulicemi s pobouřeným svědomím jako toulavý Kain, vrazil mimo nadání na těkavého kumpána svého, poručíka Valdova.

„Ejhle, Artúre!“ zvolal naň tento. „Kam tak rozhorlený? Posečkej pak! Ani jsi mi ještě nevypravoval, jak se ti v tvém tuhém vězení po celý čas vedlo, a byl-lis od té doby šťastnější v lásce nežli za oné noci?“

„Nech mne, Valdove! — Není mi do žertů!“ odpověděl Artúr zkormouceně. „Dnes se mi mnohem hůře vedlo nežli tehdáž, an mne poručíka co nočního tuláka zajala. Tehdáž opřel jsem se surovým, nezdvořilým vojákům, dnes — vlastnímu otci. Věz, že jsem od oné noci nevkročil do domu otcovského. Celé dny ztrávil jsem u Julietty, kochaje se v dětinské důvěrnosti a oddanosti její. Nevšední vnady její, zvláště pak nevinná prostomilost učinily mne jejím otrokem.“

„Kdo je ta Julietta?“

„Jenom harfenice — ale hodna oblažiti srdce královské.“

„Rozumím a pochopuji. — Vypravuj dále!“

„Chtěl jsem přesvědčení nabyti, náleží-li ta dívka milostná v skutku mně samému, žádný-li jizlivý dech neovanul růži tuto, mně toliko zasvěcenou; i zkoušel jsem ji všelijak a nemaje na těch nalíčených zkouškách dosti, šetřil jsem každý krok její, ano i obydlí její obcházel jsem den co den s ostražitostí domácího psa. — Směj se mi, směj! Dnes právě stoje na stráži, spatřil jsem do příbytku jejího vcházeti muže, v plášť opatrně zakukleného. To zakuklení vzbudilo ve mně podezření. Celou hodinu čekal jsem naň, až vyšel. Konečně! — Dorážím naň, žádaje vysvětlení. Pohodneme se; — já ve vzteku zklamané lásky chci mu dát okusiti ostří ocele svého — a kdo to byl? — Hádej! — Nu, můj *vlastní otec!* Můj otec, pravím ti, pošlapal květ ráje mého! — a odešel — jakž se mám jinak domnívati? — odešel — proklínaje syna svého. Teď víš všecko.“

„Ha ha ha!“ zasmál se Valdov. „Toť z toho bude nová, tragikomická komedie, nazvaná: Oba Klingsbergové, nové, zcela přepracované vydání, obětováno manům nesmrtelného Augusta z Kotzebue. Ha ha ha!“

„Naměř šípy nemotorného vtipu svého někam jinam!“ zvolal Artúr, nevčasnou veselostí druha svého pohoršený.

„Věř, že jsem na urážku ani nepomyslil. Šprýmem svým chtěl jsem ti toliko ukázati, že nemáš k tě příhodě křiviti ústa a tvářiti se jako malkontent s rozervanou, kliduprázdnou duší. — Chceš-li se vyraziti, pojď se mnou! V hlučné společnosti pozbudeš trampot, jež ti srdce užírají.“

Artúr šel s ním bez paměti.

VII.

Zahnuvše o roh, octli se před velikým jasně osvětleným domem. Postrannímí schody dostali se ke dveřím, kteréž průvodčí Artúrův svým vlastním klíčem otevřel. Minuvše předsíň, vstoupili do sálu, kdež plno lidí u zelených stolů stálo i sedělo. Na první pohled znamenal Artúr, že se nachází v herně, v jeskyni zkázy, kdež mladí, nezkušení lidé obyčejně oloupeni bývali, netoliko o peníze, ale i o poklid duše své. Z počátku díval se lhostejně, na první i druhé pobízení ještě se zdráhal; ale na ustavičné přimlouvání Valdova vsadil konečně dva dukáty; neboť peníze nikdy u něho nemívaly ceny. Bankér obtáhl list a — Artúr vyhrál.

Pohřížen v myšlénkách, oči maje o protější stěnu opřeny ani si nepovšimnul zlata před sebou ležícího.

Opět odkryl bankér list a považuje peníze před Artúrem ležící za novou sázku, vyplatil z nova.

A vyplatil po třetí, po čtvrté, až se hromádka zlata znamenitě zvýšila, až i jiní hráčové, povšimnouc si toho, počali na kartu Artúrovu, jakožto na nejšťastnější ze všech přisazovati. V krátkém čase ležela před ním hezká hromádka zlata. — Zlato má jakousi magnetickou, okouzlující moc. Člověk takořka nechtě obrací k němu zraky a těší se z něho jako dítě z jasného světla. Artúr si počal hry všímati. S rozvahou a pozorností počal obsazovati karty; — ale štěstí obrátilo se k němu zády. Štěstí nechtíc býti hledáno, slepě dary své, ač jakékoli, rozdává slepým schovancům svým.

Artúr vsadil a prohrál. Po druhé i po třetí nevedlo se mu lépe, a tak to šlo pořád, až celá zásoba peněz, kterou při sobě měl, byla ta tam.

„Nemohl bys mi něco zapůjčiti?“ pošeptal Artúr Valdovu do ucha.

„Ha ha ha!“ zasmál se tento dle způsobu svého. „Já — a půjčit! Co myslíš?“ — Nakloniv se k uchu Artúrovu, zašeptal: „Já sám jsem o peníze v nesnázi, sice bych tu nebyl. — Snad máš něco u sebe, co má cenu zlata nebo stříbra? Bankér jest muž dobrosrdečný, kterýž i jiné věci za peníze béře.“

„Dobře!“ řekl Artúr, pohlédna na Valdova okem, v kterém se zajiskřila zklamaná důvěrnost, msta a nenávisť pospolu. —

„Zač vezmete tyto hodinky?“ otázal se bankéra, drže za řetízek skvostné repetirky.

„Za 10 dukátů!“ odpověděl bankér, hodinek ani hrubě sobě nepovšimna.

Za to stál řetízek bez hodinek; ale roznícený Artúr položil je s chutí na stůl, vida možnosť vyhráti na ně sumu dvojnásobnou.

„Budiž!“ pravil odhodlaně.

Bankér obrátil list, a Artúr prohrál opět.

Chvíli váhal všecek zaražený, pak sňal s prstu prsten neskrovné ceny, dar to od Leonie, kteráž jej byla od laskavého pěstounа svého spolu s jinými klenoty, z pozůstalosti po jeho nebožce manželce obdržela.

„Zač ten?“ otázal se jiskřivým okem.

„Také za deset,“ odpověděl bankér chladně.

„Za dvacet ho vezmu já!“ ozval se Valdov a přikročiv k rozpálenému Artúrovi, šeptal mu do ucha: „Bankér je zištný židák, — u mne můžeš klenot, v kterýkoli den, zase vyplatit. Tu jest dvacet dukátů.“

Artúr podávaje prsten druhu svému, stiskl mu ruku tak silně, že onen bolestí vykřikl. Zoufanlivě postřčil

obdržené zlato ku kartě, bankér ji odkryl a Artúr — *prohrál.*

Zblednuv co stěna, sklesl na stolici. — Co nyní počíti? — Zpomínal na otce, na Leonii, — zatínal zuby a proklínal lehkomyslnosť svou. — Žádný z hráčů si ho nepovšiml, neb takové výjevy nebývaly na onom místě řídké. Dlouho tak seděl, zápase sám sebou, pak vstav zaklepal Valdovu na rameno, řka: „Příteli, dokaž, že jsi jména toho hoden! Zapůjč mi něco peněz! Chcit ještě jednou pokusiti se o přízeň vrtkavé Fortuny!“

„Milerád!“ odpověděl tento; „ale rci, kdy a jak mi zaplatíš? Otec se na tebe, jaks mi sám pověděl, hněvá na smrt. A čekati na smrt jeho, mohlo by tuze dlouho trvati. — A dejme tomu, že by k vůli tobě a mně na krátce zemřel: kdo ti ručí za to, že budeš jeho dědicem? Kdo ví, nevyloučí-li tě z poslední vůle své, jako marnotratníka, jenž na hlavu jeho hanbu shromáždil? A dejme i tomu, že bych z přátelství za tebe obětovati chtěl,“ pokračoval s jizlivým úsměchem, „kdo nám poví, bylo-liby to k jaké platnosti? — Tvé štěstí, jak se podobá, ani po půl noci se neobrátí. Bylo by to zahazovati vzácný kov do bezedné propasti. — Dnes již upusť ode hry, a mohu-li ti něco raditi: jdi zaspat dnešní své nehody.“

Rozdrážděný Artúr poskočil divoce na nohy.

„Tak jsem tě ještě neznal,“ zvolal s hořkostí. „Dnes mi spadlo bělmo s očí. Úlisný, ďábelský zrádce! — Mezi námi jest od dneška krvavé nepřátelství!“

Valdov se zasmál. „Snad mě nechceš proto přinutit k souboji, že jsem ti peníze do hry odepřel? Věru, malicherná by to byla záminka! Jeden souboj jsi ještě nedokončil a již se dáváš do druhého,“

„Díky tobě za to jizlivé připomenutí!“ zašeptal Artúr. „Sejdemeť se brzo zase.“

„Tvé pohrůžky jsou nápady rozzlobeného děcka, jež sebou zmítá a nožičkama dupe, nejde-li vše podle jeho nerozumné vůle. — Jdi, jdi, třeštivý hochu, a vyspi se z toho.“

„Ano, *jdu spat*, Valdove!“ zvolal nešťastný mladík významně; „ale spaní mé bude snad *dlouhé*.“

„To zní jaksi tragicky, jaksi s předtuchou a upomíná na výpověď pověstného reka Valdštýna, jenžto večer před smrtí svou dí v ozdobných jambech: ‚Ich denke einen langen Schlaf zu thun!‘ — Dobrou noc tedy!“ a obrátiv se ke kartám, všecku pozornosť svou věnoval jim.

Rychle popadl Artúr klobouk a vyrazil ze dveří.

Hlasitý posměch ho vyprovázel.

VIII.

Noc byla tmavá, a hlava Artúrova pustá, neschopná nějaké myšlénky. Silný déšť oplakoval dláždění — Artúr to neznamenal. Jako zplašená, pronásledovaná zvěř běžel ulicemi, nevěda kam. Tak se dostal z města. Bláto mu stříkalo na oděv promoklý; ale on to necítil, hlava mu hořela, a on běžel dále, smyslů zbavený. I nezastavil se, až znamenal, že nohy jeho, veskrz promočené, váznou v bahně, až k uším jeho zahřměl proud řeky, jejíž ramena objímala ve spaní pohřížené město. Nyní stanul; chladící voda zpamatovala jej, vrátivší mu paměť ztracenou. — Otec, Leonie, Julietta, Valdov míhali se před ním jako obrazy pobludné. Stoje po kolena ve vodě počal sbírati smysly roztroušené, a když byl vše, co

se s ním po tu dobu dálo, na mysli přemítal, zdálo se mu, žeby nejlépe učinil, kdyby tak v náruči řeky chladné dokonal bídný, slastiprázdný život svůj. Ticho bylo vůkol, jen řeka šuměla tajemně, jakoby jej pobízela do tichého, do klamného světa odloučeného údolí svého. Myšlénka tato jej tak lákala, že již byl na tom, vrhnouti se po hlavě do proudu; ale jednak láska k životu, každému, sebe bídnějšímu tvoru přirozená, jednak i naděje msty nad Valdovem zdržela jej od předsevzetí toho. Potupu, která se mu stala, musil, stůj co stůj, se sebe smýti, a nebylo-liby jinak, *krví* smazati. Vyskočiv na břeh, dostal se po mnohých oklikách k mostu. V brzce leželo město daleko za ním. Divé, nespokojené myšlénky hnaly jej vždy dále a dále; i bloudil širým polem jako zmatený. Zima počala ním třásti; ale tu v holé pláni nebylo nikde ani stromu, pod kterýž by se byl mohl utéci před deštěm, napořád silnějším. A však náhoda sama postarala se o něho, naskytnouc zraku jeho na blízku nízkou, slaměnou boudu, v jakovýchž polní hlídači obyčejně odbývají noční svou stráž. Tu nebylo času k dlouhému rozmýšlení. Nízkým otvorem vklouzl pod chatrné přístřeší; ale osamělá bouda měla již svého obyvatele, jenž namakav neznámého příchozího, nemálo se podělil z návštěvy neočekávané.

Artúr byl na všecko odhodlán, anebo spíše, jemu bylo vše lhostejno, co se s ním díti mělo. Nepromluviv ani slova, uložil se, umdlen jsa, na slámu. Avšak ani souložník jeho neuznával za dobré, rozmluvu se strany své započíti. Tak trvalo mlčení z obou stran za hodnou chvíli. Konečně dal se slyšeti první obyvatel: „Vašnost jistě také nemá místečka, kam by hlavu sklonila, že hledá přístřeší v polní boudě, a to v noci nevlídné?“

„Uhodl jsi, příteli!“ odpověděl Artúr. „Zanevřel jsem na svět a ubíhám z něho.“

„Toť se vašnosť zle poradila,“ usmál se druh. „Svět jest, ať tak dím, až milo hezká strakatina, plna lesku, půvabu a rozkoší. — Jiní lidé mají o tom jiné náhledy, já však, nevtíraje se nikomu do rozumu, jsem toho mínění, že kdo jednu noc přeleží v polní boudě, anebo v jeskyni skalní, anebo ve vysokém žitě, proto nemusí hned ze světa. Svět je kulatý, štěstí je také kulaté, a vše co kulaté, je také hezké; naproti tomu vše, co ma hrany, nestojí za nic, jako u př. mříže — anebo — Bůh ji zahlaď! — šibenice. — Co říká tomu vašnosť?“

„Že mi není po chuti hovor s ledajakým poběhlíkem,“ odpověděl Artúr, tuše, s kým lože dělí. Mělť ještě cosi ráznějšího na jazyku; ale zamlčel se, uváživ, že jest v moci společníka, s kterým ho náhoda sloučila a s kterým rozkmotřiti se nebylo radno.

Tento však místo dalšího odporu popondav trochu slámy k protější straně, připravil z ní Artúrovi podhlavničku.

„Rozumím,“ řekl. „Vašnosť navykla hladké mluvě salonů, a protož přímé slovo poctivého člověka není vám po chuti. I nu, jak libo. — Nadto jste ušlý. Musilť jste zajisté hezký konsek cesty v tom prožluklém blátě uraziti, jakž to znáti na vašich stehnách, která mne mimochodem řečeno — proklatě studí. Dobrou noc tedy! Zaspěte směle všecky trampoty! Až skřivánek nad boudou naší zašveholí, bude čas vstávati a já beru pro dnešek na sebe povinnosť, vás v určitou dobu zbudit.“

Obrátiv se k Artúrovi zády, utichl a za chvíli počal silně chrápati.

Artúrovi šla hlava kolem. Rozvažovalť, do jakého nebezpečí se pustil, zpomínal na pohodlí, kterým svévolně povrhl, a v zpomínání tom vstoupil mu na mysl obraz Leonie, zaslíbené nevěsty jeho, jejíž tichou oddanosť zplatil nevěrností. Rozpomenul se, že svazky k ní jej pouťající násilně přetrhal, ano i prsten, drahý závdavek náklonnosti její, jako zboží bezcenné, v zištné ruce zahodil. I počal plakati hořce a v pláči usnul, jak to děti činívají. — Příroda žádala svou daň, a jakžkoli duchem jeho zmítali citové rozdílní, tělo podlehlo spánku.

Ale spaní, jsouc přerývané strašlivými obrazy snů, neposkytlo žádoucího pookřání, aniž bylo dlouhé. Lehkým ťuknutím procitl; slabé světlo ranní svítilo nízkým otvorem do boudy, a společník jeho seděl již při snídani, z malé láhvice sobě přihýbaje.

Nyní si jej mohl Artúr jakžtak prohlídnouti.

Byl to muž velký, ale hubený a vyzáblý, dlouhých tváří a malých, pohyblivých očí, z nichž probleskovala potměšilosť a šalba; zrzavé vlasy, krátce ostříhané, strměly co štětiny vzhůru a nejsouce na hřeben uvyklé, nechtěly nikterak přilétati k hlavě. Oděv jeho byl rovně nesouměrný a odporný, jako celá postava. Černý, místem již děravý frak, nebyl dojista na něho šitý, neboť z rukávů více než na píď čouhaly suché, dlouhé ruce s ještě delšími prsty. Spodní díl těla vězel ve dlouhých, na konci otřepených nohavicech barvy oblakové, za obuv pak sloužily chatrné bůty ženské. — Chvilku dívali se oba noclehníci na sebe, pak se dal zrzavý do hlasitého smíchu.

„Libo-li vašnosti se mnou posnídati," pravil podávaje Artúrovi láhvici svou, „jesti tu ještě krapet samožitné, coby stačilo na jeden doušek."

Artúr, jejž hlava posavade nerázně bolela, odvráti se s ošklivostí od nápoje čpícího.

„Nu, také dobře!“ pravil druh tím neurážený. „Nemějtež za zlé!“ A přindav láhvici k ústům, vyprázdnil ji dočista. „Tak! A nyní bude pomalu čas, abychme z našeho hnízda vylezli.“

A nečekaje na odpověď, bral se po čtyrech z boudy. Mlčky následoval jej Artúr.

IX.

Hustá mlha postupovala do výše. Švitořiví skřivánkové vyletovali s plesáním do oblak, střásajíce odtud své ranní písně na kouřící se zemi. Na východě zplanula oblaka červenou září.

Artúr stál zamyšlen, dívaje se na rubínové paprsky, jež oznamovaly brzký východ velebného slunce; ale společník jeho, nemaje smysl pro krásu přírody, pojal jej jemně za ruku, pobízeje k odchodu. Artúr šel bezděky. Cesta jejich šla hned travnatými mezemi, hned zas hlubokými roklinami. Cizinec jsa dobře povědom cest tajných, kráčel hbitě napřed, pátraje chvilkami do dálky co jelen, ba zas chvilkami po novém společníku svém nedůvěrně se ohlížeje.

Když byli několik honů urazili, přetrhl zrzavý mlčení.

„Jsmeť dva,“ pravil, „a přece nám cesta špatně ubývá. To je tím, že sobě nic nepovídáme. Já tedy začnu a pro ukrácení cesty, i na důkaz důvěrnosti, budu vypravovati příběhy svého života. Možná, že vás, milý pane, tím obveselím a na veselejší myšlénky přivedu. —

Vězte, že pocházím z rodu *vznešeného;* neboť nebožtík otec můj, jemuž dej Bůh věčného království, byl před smrtí svou povýšen a i po smrti visel dost vysoko. Žena jeho zůstala tu s pěti kluky sirotky, z nichž toliko dva byli v stavu uživiti se sami o sobě; já a ostatní dva bratříčkové byli jsme matce břemenem. Živnosť naše nešla skvěle. V zimě živili jsme se žebrotou; jak mile ale nastalo jaro a s ním i výroční trhové, tuť i hned všickni jsme začali *kozy pásti.*“

„Toť jste aspoň měli důstatek mléka a sýra,“ odvece Artúr.

„Ha ha ha!“ zasmál se zrzoun. „Již znamenám, že vašnosť ani neví, co to jest: kozy pásti? Tedy musím dáti vysvětlení. Kupovalit jsme v krámech rozličné hezké věci za pět prstů, pomáhajíce při tom jeden druhému.“

„Vy jste tedy *kradli?*“

„*Kradli?* Fi! kdož by tak nehezkého slova užíval! — Slýchal jsem od matky, že před časy našinci dostávali k pasení koz obzvláštního úřadního povolení, když se o to den před trhem u slavné rady městské náležitě ohlásili. Toť byli ovšem lepší časové! — Nám již nikdo nechtěl k pasení povolení dáti, ačkoli se matka o ně nejednou byla hlásila, odvolávajíc se na starobylý obyčej, dle kterého se ještě říkávalo: Pas, ale dej pozor, ať nepropaseš! — Když jsme ale my někdy propásli, t. j. při lacinám kupování dopadení byli, nestalo se nám nic horšího, nežli že nám kramáři zboží nakoupené pobrali a nás s několika notnými štulci propustili, ku kterémuž však počtu i ti, kterým jsme ani tolik nevzali, coby za nehet padlo, také několik ran přidali, — a tím způsobem se nám některý trh ovšem špatně vyplatil. — Ale toť již jednou tak běh světa! — Když jsem povyrostl, ujali

se mne strýcové, již obchod vedli v dobytku, přehánějíce jej za tmavých zimních nocí. Zřídka kdy bývalo při tom jakéhosi nebezpečí, kromě když někdy nádvorní pacholci, zbuzeni byvše bučením dobytka, za námi psy pustili aneb několikrát nabůhzdař vystřelili. Podíl můj na tomto výnosném obchodu, ač skrovný, dostačoval přece k ošacení; — jídla i pití, jak si pomysliti můžete, bývalo nazbyt. I nebyl bych si zajisté přál lepšího pod nebem živobytí, jen kdyby bylo chtělo déle trvati. — Ale na neštěstí popral jsem se kdys při tanci s vesnickými chasníky o hezké děvče, které pohrdnouc jimi, na mne bralo. Věc se donesla k úřadu, a pan správce použiv té příležitosti k doplnění svého rekrutního listu, odvedl mne, štíhlého, tehdáž 17tiletého hocha, na vojnu. Vašnosť si může pomysliti, že mi nový stav můj nebyl hrubě po chuti. Vychován co jelen v doubravě, nemohl jsem té tuhé vojenské poslušnosti přivyknouti. Mimo to mi ani ten Boží komisárek nechtěl chutnati, a ještě méně to časté a nelidské bití, kterým mne pokaždé obmyslili, kdykoli jsem s kapsami svých kamarádů bližší známosť učinil. Napadlo mi, abych prchl, moha se na své nohy dobře spolehnouti; ale vojákům nebylo tak snadno ukázati paty jako váhavým sedlákům! Skoro pokaždé mne chytili, a pokaždé nastalo též nové bití. Jednou se mi přece poštěstilo, ostražitosť jejich oklamati. Dostav se šťastně z garnisony nebolíž posádky — aj pravá to, mřežovaná posádka na plaché kury! — prodal jsem ze sebe oděv vojenský do posledního cáru. Pak jsem oblekl na sebe nového člověka, totiž halenu žebráckou, a zavěsiv si na prsa mosazný zvoneček, toulal jsem se po vesnicích, stavě se hluhoněmým. Nikdo nepoznal v hluchoněmém žebráku vojenského utečence. Ale od pouhých suchých kůrek,

kteréž mi dobromyslné selky poskytovaly, nemohl jsem na dlouze živ býti. K tomu přistupovalo i to pekelné násilí, které jsem sobě činiti musel na noclehách, slýchaje začasté veselé šprýmy a nesměje se jim zasmáti. Vašnosť může uvážiti, že mne to žebrácké živobytí omrzelo; i toužil jsem po své mřežové posádce, kdež aspoň bylo s kým mluviti a kdež nikdo nebyl stíhán a trestán proto, že se něčemu zasmál."

„Hola! tu vychází myslivec z paseky," pravil najednou povidatel, klesna hlasem a mluvě dále šeptem. „Tito myslivci mají čich téměř tak dobrý, jako jejich ohaři. Musíme se mu z větru uhnouti. — Sem pod břeh!" velel Artúrovi. — „Níže hlavu! — Tak — nyní nás nemůže viděti."

Zrzavý poběhlík byl sobě za krátký čas takovou moc získal nad Artúrem, že tento bezděky uposlechl, ničeho nenamítaje. Oba se skryli v roklině. Zrzoun odlezl čtvermo asi na dvacet kroků k nízkému habří, kývaje Artúrovi, aby se z místa nehýbal, a sám ze zákrytu svého díval se po myslivci. Ten kráčel bez podezření dále cestou svou.

„Dobře!" řekl po chvíli poběhlík. „Pan Slídil jde v levo, my tedy půjdeme v pravo;" a vymrštiv se na břeh, pokynul Artúrovi za sebou.

Nebohý Artúr nemohl si dáti počet z počínání svého. Mimo vůli a mimo nadání zapletl se s člověkem, jenž dle vlastního vyznání byl zločinec právu propadlý, a byl-liby on postižen ve společnosti jeho — jak mu bylo možno se ospravedlniti?

Zamyšlen kráčel za zrzounem k lesu. Hustinami se promykujíce, brali se oba dál a dále, až po dlouhé chůzi dostali se konečně ve stinný, vysokým chvojím

ověnčený úval. Tuť zrzoun vrhl sebou na zem, řka: „Nyní může býti k poledni mu. Je čas, bychom sobě odpočinuli a něco pojedli.“

„Ale kde vzíti pokrm?“ tázal se Artúr, jenž byl také zlačněl.

„Asi čtvrt hodiny odtud na konci lesa leží vesnice. Vy jste zde méně podezřelý, protož jděte tam pro potravu. Držte se pořád v pravo; nemůžete chybiti.“

„Nehodím se za žebráka,“ odvece Artúr. „Stav ten jest mi posud příliš nový, abych se ho uchytit mohl. Raději zde hladem zajdu.“

„Jak vašnosti libo! — Ale kdož vás posílá na žebrotu? Dokud máme halíře v kapse, není nám třeba žebrati.“

„Já ale nemám skutečně ani halíře.“

„Nemáte-li vy, mám já, a kdyby to byl poslední, nedopustím, aby kamarád můj hlad trpěl. — Tu vezmi a jdi!“

Artúr šel. — Za půl hodiny se vrátil s pečenou telecí kýtou, bochánkem žitného chleba a lahvicí kořalky.

„Bravo!“ zvolal zloděj, vida jej přicházeti. „Hrdlička se vrací, nesouc ve žlutém zobáčku ratolesť míru! — Na tvé zdraví, žlutopysku!“ zvolal u veselém rozmaru vytrhnuv Artúrovi láhvici z ruky.

I zasedli k obědu. Artúrovi snad nikdy tak nechutnalo. Unavení i hlad přidaly krmím koření. Než minulo půl hodiny, zmizela kýta i chléb pod zdravými zuby obou dobrodruhů. Po obědě položil se zrzoun, jak byl dlouhý, obličejem do trávy, hově údům a podpíraje vychrtlou bradu rukama přes kříž složenýma. Pak zasmáv se dle způsobu svého, pravil:

Tomu u nás říkáme *koně pásti*; Vlachové pak jmenují to *dolce far niente*.“

„Byl jste ve Vlaších?“ otázal se Artúr.

„A proč bych nebyl?“ odtušil zloděj drze. — „Pod modrým nebem vlašským je sladké, veselé živobytí! Snědé, ohnivé dívky, ohnivé víno, a — leniví stihatelé a — teplé noci. O ty krásné teplé noci! Jsi-li právě v lese, můžeš se položiti pod kterýkoli košatý strom, aby tě vůně z květů a listí jeho ovívala, a jsi-li v městě, ulehneš pod sloupy některého kostela aneb na mramorový práh skvostného paláce, a netřeba se báti, že tě někdo ze spaní zburcuje, aby se poptal, zdali pas tvůj v pořádku.“

„A kterak medle dostal jste se do Italie?“

„To se hnedle dovíte. Beztoho jsem vašnosti zůstal dlužen ukončení příběhu svého. Ale kde pak jsem zůstal? — Ano, jak mne tváření za hluchoněmého posléze omrzelo. Tedy slyšte.“

„Již jsem počal mysliti na to, že se sám dostavím a trestu dobrovolně podrobím, an mne o tu zásluhu nemilá náhoda připravila. Do vesnice, v které jsem právě se zdržoval, vtrhli mimo nadání vojáci. Náhoda, jak pravím, tomu chtěla, že setnina, u které jsem já sloužil, dostala se na kvartýry do vísky, v které na mnoha let nebylo vídáno vojáka. To mělo svou příčinu. Pluk náš měl býti přeložen do jiného města, a poněvadž dědiny, ležící při silnici, příliš často obtěžovány bývali vojenskými hosty, vyšel rozkaz, aby se jednotlivé setniny rozložily podál silnice, do vesnic ušetřenějších. Leč, abych kratším byl: pod večer vstoupily tři vojáci do světnice, kde já seděl u krbu, louč na oheň přikládaje. Zpočátku nezdálo se, žeby na mne zřetel měli; ale když jsem se pod nějakou záminkou ze dveří vyhrásti chtěl, povšimnul si mne desátník a zakřikl mne s ráznou kletbou: „Ať do mne hned tolik a tolik tisíc! není-li to náš uprchlý

zrzoun! — Stůj, chlape! nebo ať do tebe tisíc tisíců!“ — Když desátník, chlap právě liškový, tak hustě se svými tisíci okolo sebe házel, nebylo mu co věřiti. Tu nebylo žádného vykličkování možná. ‚Zde jsem, pane desátníku!‘ pravil jsem, narovnav se před ním po vojensku, ‚a nechci uklouznouti!‘ — Domácí otvírali široko ústa, když mne tak zřetelně promluviti slyšeli. Desátník vzal mne znovu pod ochranu svou, a brzy na to dostal jsem se šťastně k pluku, kdež jsem pračaty potrestán a brzo na to i ze služby propuštěn byl, poněvadž prý mrskání na mne nic neúčinkovalo a tudíž nebylo žádné naděje, že bych se kdy polepšil. S kouskem ničemného papíru vystrčili mne znovu do světa. — Kam jsem měl jíti? Matka mezi tím byla zemřela, bratří a strýcové byli buď po světě sem a tam rozplašeni, anebo seděli pod zemí. Musel jsem tedy sám o sebe se starati. O tom, *jak*, nemohl jsem míti žádných pochybností. Jak živ jsem se nebyl ničemu naučil, kromě *krásti* — jak vy to nazýváte. Co mi zbývalo jiného, nežli přidržeti se toho, co jsem uměl? Ale běda člověku samotnému! To jest prastará pravda. Sám jsem nemohl ničeho vyvésti, co by bylo za řeč stálo — a od maličkostí nemohl jsem se uživiti. Hledalť jsem tedy společníků.“

„O ty as nebyla nouze?“ prohodil Artúr.

„Myslíte? Kozla! — Nemá-li člověk známostí, těžko jest ve světě se obejíti. Na štěstí se spřízněné duše brzy seznají. Shledaloť se nás asi pět, mladých, odvážlivých chlapíků. Silnici, vedoucí k hlavnímu městu, zvolili jsme za jeviště činnosti své, majíce zvláštní zřetel na kočáry, a kupecké vozy, kterým jsme dle možnosti ulehčovali. V krátkém čase nebylo o ničem jiném slyšeti nežli o uřezaných kuffích, oloupených kupcích, obraných pocestní-

cích a t. d. Rozkazem vlády vyslané vojsko slídilo po nás, — a nechybělo mnoho, že bych se byl opět dostal do rukou nenáviděného lískového desátníka, kterýž mne byl, dokud jsem u vojska sloužil, tolikrát nemilosrdně vyplácel. — Jednoho večera totiž leželi jsme za měsíčku v lese, kudy hlavní silnice běžela, na čekání. Rozloženi v příkopech po obou stranách silnice, očekávali jsme tiše, jakou kořistí nás náhoda obmyslí, an tu zdaleka zahrčel kočár. — Pozor! pošeptal jsem společníkům svým, a tito vzchopivše se hbitě, postavili se za stromy, prohlížejíce pánvice svých ručnic. Když se byl kočár přiblížil, vypálil jeden z nás karabinu mezi koně, a: Hola ho! vzkřikli jsme všickni z plného hrdla, chystajíce se uchytit poděšené koně za uzdy; ale v tom zahrklo mezi nás pravidelné vystřelení z několika ručnic a hned na to zaslechl jsem povědomý hlas desátníka: „Aby do vás tisíce tisíců!“ — Kočár, jakož lehce uhodnouti, byl obsazen nejudatnějšími vojáky, kteří se byli na to odhodlali, nás stůj co stůj do pasti dostati. Ale já měl ještě z předešlých dob takový rešpekt před desátníkovými *tisíce tisícû*, že nečekaje na další rozvinutí děje, ubíhal jsem lesem, co nohy stačily. — V té krajině nebylo již pro mne bezpečí; to jsem si mohl na prstech spočítati. Od jednoho z bývalých společníků svých slýchával jsem mnoho o Itali; i napadlo mi, abych tam šel na zkušenou. Sebraloť se nás opět několik, a usadili jsme se v pověstných horách abruzzských. Odtamtud jsme opět, a to s větším prospěchem, podnikali výpady na silnice, a za temných večerů naskakovali jsme na osamělé villy, odvádějíce do hor zámožné šlechtice, spanilé dámy a vše, co se na procházce bylo opozdilo. Pak napsal vůdce náš olůvkem malé psaníčko, v němžto ustanovil sumu, za kterouž měl

zajatý propuštěn býti, a poslal je po některém z nás ku příbuzným zmizelého. Byla-li výplata bez odporu a výhrůžek složena, dal zajatého bezpečně doprovoditi na půl cesty k domovu. *Fra Bartolomeo* — tak se nazýval — byl skoro přísnější nežli náš setník. Musilit jsme poslouchati jako psi a modliti se jako jiní lidé. Uměje čísti, předříkával nám ráno i večer, klobouk smeknuv, sáhodlouhé modlitby, kteréž jsme po něm všickni hlasitě opakovati museli."

„Dle zdání mého," namítnul Artúr, „jest modlitba ústy loupežníků pronešená největší rouhání se Bohu."

„To může býti zdání *vaše*, avšak nebylo zdání vůdce našeho. Ten, jak povídám, věřil silně, že Bůh i loupežníky chrání, modlí-li se k němu srdcem důvěrným. Já ovšem nebyl té víry, avšak když jsem si byl jednou o pobožnosti vůdcově malé poznamenání dovolil, praštil mne Fra Bartolomeo tak nerázně bambitkou za ucho, že jsem se bez ducha na zem svalil, a krev mi chlípěla z úst i uší. — Tu nelidskou ránu nemohl jsem mu zapomenouti. Zapřisáhnuv se vysoce, že se nad ním, stůj co stůj, pomstiti musím, přemýšlel jsem od té chvíle na příhodnou příležitost. Ta se brzy naskytla. Vláda vysadila na hlavu jeho 100 cechinů odměny. Ty jsem sobě umínil vydělati a spolu na pobožném zbojníku se pomstiti. Tak měly dvě mouchy padnouti jednou ranou. — Jak mile se mi hlava zahojila, vykradl jsem se z hor a vyzvav z nejbližšího města pochopy a dráby, uvedl jsem je cestami tajnými k naší skrýši. Co myslíte? — Hnízdo bylo prázdné! Fra Bartolomeo dostav o tom vítr, nevím odkud, uklouzl nám s celou družinou svou roklinami. Místo přislíbených cechinů dali mne páni na půl léta do tuhé vazby a potrestavše na rozloučenou, vystrčili mne opět do světa."

„A co jste potom začal?“ otázal se Artúr, počínaje ve vypravování zlodějovu jakési zalíbení nacházeti.

Ten pokračoval bez ostýchání takto:

„V požehnané Italii nekvětlo pro mne žádných růží více. Buďto jsem měl hladem zahynouti aneb upadnouti do rukou Bartolomeových. K obojímu neměl jsem, jak snadno pochopiti, ani za mák chuti. I šel jsem, odkud jsem byl přišel, totiž do své milé vlasti, kdežto chtěje řemeslo své provozovati ve vyšším slohu vlaském nejen jsem zchudl, ale i s velikou těžkostí hrdlo zachránil. Vámť to mohu svěřiti: pasou po mně všude, jako po lité zvěři. Pravilť jsem: *vám* že to mohu svěřiti; neboť jste *vy* v moci mé, a ne *já* v moci vaší.“

S hrůzou poslouchal Artúr. Byloť tedy na jevu, že se nachází v moci odvážlivého loupežníka, jenžto ze zločinů svých ani žádného tajemství nečinil. I přemýšlel od té chvíle, jakby se nebezpečného společníka dobrým způsobem sprostil; ale ten jakoby předzvídal úmysl jeho, nepopřál mu času k dalšímu přemyšlování.

„Naše *siesta*,“ pravil, vzchopiv se z trávy, „jest odbyta. Vstaňmež a pojďmež!“

„Člověče!“ pravil Artúr, počav nebezpečí, do kterého se byl nerozvážlivě zapletl, nahlížeti — „potud následoval jsem tebe, nevěda ani za jakou příčinou. Nemysli, že tebe i dále následovati budu. Jak jsem z vlastního vyznání tvého vyrozuměl, jsi jizlivý vřed, jejž společnost lidská všim právem z lůna svého vyvrhla; já pak, ačkoli také nešťastný a vyobcovaný, neklesl jsem přece ještě tak hluboko, abych s bandity a vypsanými poběhlíky přinucen byl obcovati. — Rozejděmež se v pokoji! Jdi ty v levo, a já půjdu v pravo — anebo naopak!“

Tato poslední slova pronesl nešťastný mládec s pevnou odhodlaností, která i drzého loupežníka pomátla.

Ale jen na chvilku; neboť hned na to jal se mluviti s úšklebnou ironií: „Vašnosti se zalíbilo, se mnou si trochu zažertovati. Nevinné žerty prý sice po obědě nikoli neškodí, pomáhajíce, jak slýchávám, k rychlejšímu ztrávení jídel; avšak, jako zní jiná, neméně moudrá průpověď, je prý ke všemu čas — a na nás jest, dovolte, čas, abychom šli.“

„Není mi věru do žertů!“ odpověděl Artúr nevrle; „a snad bych za neslušný žert mohl splatiti tobě nebernou mincí.“

„Oho?“ pravil loupežník. „Tak-li to stojí s námi, odhoďmež raději přetvářku, a heslo naše budiž: Kdo s koho, ten s toho!“ A sotva dopověděv, vrhl se na Artúra jako dravé zvíře tak zuřivě a nenadále, že tento, na zápas nepřipraven, nebyl v stavu jemu odolati. V okamžení octnul se na zemi, a klikaté drápy loupežníkovy zaryly se mu v hrdlo. „Tak, panáčku!“ zvolal zbojník úsměšně. „A nyní dolů s tím pěkným kabátem — dolů, pravím i s otatním šatstvem, pakli ti život milý!“

Překvapený Artúr pokusil se sice o zoufanlivý odpor, i poštěstilo se mu také již sprostiti se pravé ruky loupežníkovy, jež mu hrdlo úzce stiskala. Sebrav tedy všecku sílu svou, poskočil na kolena a zachytil se pásu loupežníkova. Snad by byl i docela přemohl odpůrce svého, kdyby oneu, jsa v podobném zápasu cvičenější, nebyl rychle vyňal podlouhlý nůž s ňader, jejž na mžitku Artúrovi pod krk zasadil, řka: „Již vidím, že musím vašnosti trochu na hrdle polechtati, chci-li ten kousek dobrého šatu s vás dostati.“

V tom upichlo Artúra pod hrdlem, — pak následo-

vala palčivá bolesť; mrákota jej obešla, a cítil toliko, že se mu krev hrkotem pod košili leje. Ještě jednou trhnul sebou násilně, hledě vražedný nástroj od hrdla svého odraziti, pak jej ale opustili smyslové, ruce mu sklesly a oči se zavřely.

X.

Když byl Artúr ze mdloby procitnul, třásla jím zima. Prohlédna spatřil, že jest ze šatů svých dočista oloupen.

Místo zrzavého loupežníka stál nad ním muž vousy zarostlý v oděvu myslivecském, odháněje psy, jež dychtivě lokali krev po trávníku rozlitou.

„Zpátky, Nimrode! — Lehni, Kochane! — Aby do vás jasná střela!“ tak řádil muž na své psy.

„A ty příteli,“ mluvil dále, „vstaň — možno-li ti vstáti.“

Pak mumlal opět jako pro sebe: „To bude zas hezký kousek práce! — Člověk nejen aby hlídal kmeny a jeleny, ale i silnice a rokle; — aby slídil nejen po liškách a jiné škodné, nýbrž i po pytlácích a jim podobné sběři; aby byl nejen myslivcem, ale také spolu pochopem a Bůh ví čím ještě. Jasná střela do toho!“

S velikou těžkostí upamatoval se Artúr na to, co se s ním před chvílí bylo přihodilo. Ztrátou krve seslábnul tak velice, že se s ním dosavad vše kolem točilo, a myslivec musel vyzvání své několikrát opáčiti, než mu Artúr porozuměl. Byl-t to týž myslivec, před kterým se nešťastník as před dvěma hodinama, nevěda proč, pouze na radu potměšilého soudruha svého pod břeh byl ukryl.

„Vzhůru příteli!“ opakoval přísný strážce lesů ještě jednou.

S jeho pomocí postavil se Artúr konečně na nohy a shledav pohozené kousky šatstva, kteréž tu loupežník, vyměniv je za lepší, byl ležeti nechal, s těžkým srdcem oblekl na sebe tyto hnusné cáry a krokem vrávoravým následoval divovlídného Samaritána, jenž vrtě hlavou a se psy se hašteře, kráčel přímo k svému příbytku.

Cestou vypravoval Artúr krátkými slovy příhody dnešního dne, pokud k vysvětlení zločinu na něm spáchaného posloužiti mohly, zatajiv prozřetelně všecko, co se jeho rodu a jiných méně důležitých okolností týkalo. Za tou rozprávkou měl příležitosť se přesvědčiti, že myslivec není tak urputný a sukovitý, jak se tvářil a jak by se dle pohledu i řeči jeho vším právem bylo souditi mohlo. Z odpovědí jeho zřejmě vysvítala čistolidská útrpnosť s neštěstím, buď ono jakékoliv, ačkoli ji obyčejně doprovázela rázná kletba. I nemohlo se zajisté o něm říci: Co na srdci, to na jazyku; neb na jazyku míval oblíbenou „jasnou střelu," an zatím srdce šeptávalo: „Ubožátko!"

Přišedše k osamělé myslivně, vystavěné u prostřed vysokého lesa, uvítáni byli ode dvou batolivých štěňat a mladé ochotné žínky, která spatřivši příchozí, napřed vlítla manželi svému do náručí a pak nad Artúrovým bídným stavem rukama žalostně zalomila.

Její laskavou péčí brzy tak se zotavil nešťastný mládec, že potěšen z hostinnosti neočekávané, na přestálé nehody skoro pozapomněl. Po večeři uvedl jej myslivec do zadní komůrky přes dům na odpočinutí, zaopatřiv jej dříve županem, trepkami a jinými maličkostmi, aby hostu jeho ničeho k žádoucímu pohodlí se nedostávalo. —

Mohlo býti s půlnoci, když Artúra cinknutí skla z lehkého spaní probudilo. Pohlédna na nízké okno,

které šlo do zahrádky, spatřil temný stín z venku a patře bystřeji v to místo, uzřel muže, kterýž kousky skla z rozmačknuté tabule šetrně stranou kladl a prostrčiv ruku do vnitř, závorku u okna odstrčiti se chystal. — Artúrem to trhlo. Zpozorovav s hrůzou, oč se tu jedná, chtěl co měl hrdla vykřiknouti. Leknutí však v něm udusilo hlas, a jen slabé zvuky prodraly se ze stísněných prsou. Než se toho nadál, byl cizinec jedním skokem ve světnici, a hned za ním i druhý.

Zoufalě vrhl se na ně Artúr. „Zpátky, odvážlivci!“ zvolal zmužile; „zde nevyzískáte ničeho leč krvavých hlav!“

„Ticho, vašnosti!“ ozval se proti tomu povědomý, úsměšný hlas. „Ani hlásku více nevydejte, nechcete-li, aby můj nožík svou známost s vaším hrdlem obnovil.“

S hrůzou poznal Artúr hlas zrzavého loupežníka, z jehož drápů teprv nedávno byl vyvázl. Krev se v něm vařila vztekem, i byl by jej rád, kdyby možná bylo, nohama rozšlapal; ale bezbrannému a sesláblému bylo těžko pomysliti na odpor. Trna po celém těle zklesl do kouta a skřípal zuby, patře na to, an cizinci strašlivě ozbrojení, otevřevše dvéře komůrky, tichými kroky vystoupili na síň. Padla rána — a hned zas druhá.

„Proklatě!“ zamumlal druhý loupežník, vraceje se po prstech do komůrky; „to je myslivcova dvojka! Ten pes nespí, a nedám za to nic, že bude konečně všecko zmařeno.“

Na to padlo i zvenku několik ran, ale statečně odpovídala jim myslivcova dvojka. — Pak bylo slyšeti pronikavé zahvizdnutí na palec, a nyní vrazil i zrzoun celý poděšený do světničky.

„Pryč, pryč!“ volal, „všecko pokaženo! Již dva muže jsme ztratili, ložnice polesného jest zatarasena, a přístup

nemožno vynutit. Našinci se dali na útěk, jak to silné zahvizdnutí oznamuje. Tedy rychle za nimi!“

A řka to, vyšvihnul se otevřeným oknem za společníkem svým, pak ale zastaviv se, volal ze zahrádky úsměšně na Artúra! „Což vašnosť s námi nepůjde?“

S nevolí odvrátil se mládec, avšak čím déle přemítal na mysli okolnosti, v nichž se právě nacházel, tím jasněji počal nahlížeti, žeby delší pobytí v myslivně jenom nové nebezpečenství naň uvalilo; nebo kterak měl se uhájiti před podezřením, že on sám, stavě se raněným a oloupeným, pouze proto do příbytku myslivcova se vloudil, aby svým soudruhům přístup usnadnil? — Když tak sám u sebe váhal, má-li navržení loupežníkovo přijmouti aneb důvěře v povinnosť svou místa dáti, zaslechl na síni pádné kroky polesného, jež doprovázela oblíbená kletba jeho: „Jasná střela!“

Ubohému Artúrovi nezbývalo dle domnění jeho nic jiného než útěk, nechtěl-li se dát vyslýchati, z místa na místo potahovati a všem těm obtížnostem podrobiti, kteréž se zdlouhavým úředním vyšetřováním nevyhnutelně spojeny bývají. Nerozmýšleje se déle, vyskočil oknem za uprchlými loupežníky. V několika okamženích je dostihl, a zrzoun jej uvítal, jako by se mezi nima ani to nejmenší nebylo přihodilo.

„Nu, vašnosť se tedy přece rozmyslila?“

„Ba ovšem!“ zněla odpověď Artúrova. „Podobáť se, jakoby osud svéhlavý v hněvu svém kroky mé byl upoutal ke krvavému stínu tvému.“

„Vašnosť mluví jako ti blázni, které jsem kdysi, pobývaje v Italii, v *teatro san Carlo* na jevišti viděl. — Proč nevyjádříte, co mi říci chcete, pěkně zřejmými, srozumitelnými slovy?“

Artůr na ten úsměšek ani neodpověděl. Stálť tu mimo vůli svou zase u prostřed nenáviděných vyvrženců a to napolo oblečený, v županu a trepkách, kteréž jemu ani nenáležely.

„Máme utíkati dále,“ tázal se zrzoun druha svého, „anebo počkati na ostatní tovaryše?“

„Postůjmež!“ řekl druhý loupežník. „Myslivec není tak zpozdilý, aby se v tmavé noci za námi pustil a hnízdo své bez obrany zůstavil.“

„Pravda,“ posvědčil zrzoun, „nesmímeť se překvapiti.“ I položil se na tvář a přichýliv ucho k zemi, poslouchal pozorně.

„Slyším kvapné kroky!“

„Bude to některý z našinců,“ pravil druhý a zahvizdnul.

Na to ozvalo se jiné zahvizdnutí z dáli, a v několika minutách přibyl k nim muž, celý udýchaný.

„Jak je, holohlavče?“ tázal se první loupežník příchozího. „Kde jsou ostatní?“

„Pavel a Mikeš zamyslili se do trávy, Boreš má nohu prostřelenou; nemohlť jsem jej, ač bych to rád byl učinil, nic dále než k vlčí jámě dovleci; neboť myslivec střílel na nás bez ustání jako ďáblem posedlý, a mně každým krokem ubývalo síly. Musilť jsem pamatovati sám na sebe, — a tu jsem.“

„Co nyní počneme?“ pravil opět první loupežník. „V této krajině nejsme ani 24 hodin bezpečni. Myslivec sebere zítra hajné a kde koho nalezne; budouť po nás slídíti v celém vůkolí; Boreše jistě naleznou, a za toho nestojím, aby nás nevyzradil, neboť jak vím, neumí držet jazyk za zuby.“

„Mělť jsme to celé nezdařené podniknutí na čas

příznivější odložiti; ale to nechť *Zrzoun* zodpovídá! Sotva přišel, již na to tlačil, vybízel a dodával chuti. Druzí, jimž myslivec byl sůl v očích, dali si říci, a — stalo se."

„Stalo se!" opakoval první, „a o tom není více řeč; ale o to se jedná: kam nyní?"

„Do Vlach, bratří!" zvolal zrzoun, jenžto vždy prosebe i pro jiné radu míval pohotově. „Tam je život veselý a pro srdnaté hochy, jako jsme my, vždy nějaká práce! S chutí! Já znám v Italii každý kout a povedu vás. Jak mile překročíme hranice, jsme v bezpečí."

Loupežníci se hnuli, a Artúr v županu a trepkách šel s nimi.

XI.

V horách abruzzských objevil se sbor odvážlivých loupežníků, nad kterýž nebylo v celé Italii. Více než dvacet divokých, se světem rozvedených dobrodruhů sjednotilo se k účeli zlopověstnému, totiž k obírání pocestných a zajímání jednotlivých bohatců, již chtíce se dostati k svým milým, hojnou musili dáti výplatu za propuštění. Vůdcem té roty byl mladý, obratný muž, nevšedního vzdělání, jenž při páchání násilí ukazoval na sobě způsoby, jakých vídati toliko ve společnostech ušlechtilejších. Kdykoli se zběří svou zastavil kočár na silnici, pokaždé dříve smeknul klobouk peřím ozdobený, než požádal peníze. Obdržev sumu požádanou, neopominul poděkovati s lehkou poklonou. Pocestní, zapomenuvše na první leknutí, nedomnívali se viděti před sebou strašlivého loupežníka, nýbrž zdvořilého výběrčího, jakých u mejt pořídku bývá nalezti. Tím se stalo, že pocestní,

ač oloupeni a zarmouceni, přece bez hořkosti loučívali se s loupežníkem, jenžto nežádav nikdy všecko, spokojil se jistými, ač znamenitými procenty, po jichžto zapravení mohli cestu svou dále konati bez překážky. I zevnitřnost jeho zajímala; obličej byl mužný, pravidelný, ano v jistém ohledu spanilý; oblek čistý, malebný, fantastický. Modrá, aksamitová kamizolka, hustě posázená stříbrnými knoflíky, těsně přiléhala na tělo, přitužena jsouc širokým, bohatě vyšívaným pásem, za kterým se lesklo dvé stříbrem bohatě vykládaných bambitek. Okolo osmahlého krku byl nedbale ohozen hedbávný šátek, červený jako krev. Ostatní oděv, dokonaly bílé, dlouhé nohavice z tenoučké látky a žluté safianové botky. Leč v takovém obleku bylo jej vídati toliko po lesích; zalíbilo-li se mu však ukázati se kdesi v městě anebo ve villách sousedních, tuť nikdo jej nerozeznal od nejvyšňořenějšího šviháka. Zvláště po venkovských zámcích neb villách býval častým a pro jemné, ušlechtilé mravy své vždy vítaným hostem. Tyto návštěvy, podávajíce hledané zábavy, poskytovaly též příležitost k vyskoumání skrytých pokladů a tajných skrýší, před očima cizinců pečlivě ukrývaných. Zastavil-li *vicomte Costi* — tak jej po zámcích nazývali — najednou a jako bez příčiny návštěvy své, následovala obyčejně na to brzy noční návštěva roty loupežnické. A pověstný vůdce té odvážlivé roty, příjemný společník vicomte Costi, oblíbený tanečník a vypravovatel, nebyl nikdo jiný než — Artúr, onen nešťastný, našim čtenářům dobře povědomý Artúr, jenž přidruživ se k pytlákům a zlodějům z Čech utíkajícím, svým jasnějším rozumem, svou mužnou smělostí vládu nad nimi i nad jinými, později přibylými, sobě osvojil. Nejčastěji zdržoval se vicomte Costi v rozkošné ville Romani, tak nazvané po majitelce, paní ovdovělé,

kterážto jsouc bohatá a hostinná, okolo sebe květ okolního šlechtictva shromažďovala. Bylať to paní ducha vzdělaného a darů nadobyčejných, as ve čtyřiceti letech; umělať ale kouzlo mladosti tak sobě zachovati, že jí každý sotva třicet hádal. Hrálať výborně na loutnu a zpívala ještě mnohem krásněji. Zpěv její byl křídlo, na kterém každé srdce k nebesům povznášela. Takéť pravili o ní lidé, že si celou tu villu za mladých let ve světě vyzpívala. U této rozkošné ženy trávíval vůdce loupežnický celé dny a mezi lidem jeho šla řeč, že ho tato vlaská ochechule šípem lásky ranila.

Bylo to za krásného letního večera, když Artúr a signora Romani stáli ruku v ruce na balkoně, dívajíce se, jak slunce velebně do dálného moře zapadá. Loutna spočívala na kamenném zábradlí. Pomeranče, citrýny a kvítí zahradní vydychovaly po zelených terasech svou rozkošnou vůni a lehký větýrek zanášel ji k balkonu.

Zraky Artúrovy utkvěly s touženbností na horách vzdálených, za kterýmiž ležela země, jemu ze všech nejmilejší — krásná jeho vlasť. Vyobcován z ní, trávil život neblahý v cizině, život poškvrněný nepravostmi ohavnými, do jichžto proudu jej byla strhla lehkomyslnosť a vášnivosť. Jak rád by se byl sprostil těch nehodných vazeb, ježto jej pontaly ke druhům surovým, v nichž nebylo ani jediného citu člověckého! Co by byl za to dal, aby se byl směl navrátit za ony hory, kde ležela kolébka jeho nevinného dětinství, do společnosti upřímných, milých, čistých, svatými svazky s ním spřízněných duší! —

„Tys zamyšlen, příteli můj!“ pravila signora Romani sladkým, milostným hlasem. „Ký to mrak zahaluje opět mysl tvou?“

„Netaž se mne, milostná!“ odpověděl Artúr, ruku

její k srdci tiskna. „Těžko bylo by vyjádřiti, v jakých snách právě nyní se kochala duše moje.“

„Má přítel můj pro mne tajemství?“

„Žádné, o kterém bysi nesměla věděti; avšak k čemu odkrývati před tebou nejtajnější záhyby srdce, bolestně zkoušeného?“

„Tedy snad vzdechy tvé zalétají ku vzdálené milence?“

„A kdyby tomu tak bylo, signoro?“

„Pak — ! pak jest roztržen svazek milosti naší na věky,“ odpověděla tato chladně a vznešeně. „Srdce mé jest příliš hrdé, aby se někomu poddati mělo za předmět okamžité zábavy.“

Uražená odcházela s pavlanu.

„Podivná, hrdá, čarovná ženo!“ volal Artúr, ruce po odcházející rozpínaje. Náhle ustrnul. —

Zdola zavzněly libé zvuky několika hudebních nástrojů, a když byly umlkly, zaklokotal zpěv dívčí tak líbezně a vábně. jako když hlas slavíkův ozve se v květoucí stráni. Bylať to národní píseň česká, provázená lesním rohem, jehož jemné, elegické zvuky, přisvědčujíce chvilkami slovům písně, poznenáhla umíraly v dálce. Artúra to pichlo u srdce. Bylyť to známé zvuky z milé vlasti, ježto s rozkoší nevýslovnou pojímalo ucho jeho. Najednou vstoupily všecky obrazy z mládí vídané na mysl jeho. Rozčilen zíral v květoucí úval, odkud zaznívala čarovná píseň — a slza velká vyronila se z oka jeho.

Hudce nebylo viděti, neboť stáli za hustým maruším; tím mocněji a půvabněji účinkovala tedy hudba na posluchače, zaměstnávajíc jeden jediný smysl a poskytujíc fantasii volnost, natvořiti sobě obrazů nejvábivějších po libosti. Několika skoky octnul se Artúr v zahradě. Běže klikatými stezkami jako žíznivý jelen k pramenu, dostal

se brzy k zelenému maruší, jež ve stínu svém ukrývalo šest pocestných hudců a spanilou zpěvačku. Na první pohled poznal jinoch harfenici, kterážto roznítivši v něm druhdy plápol horoucí milosti, stala se bezvinným původem všech pozdějších nesnází a strastí jeho.

„Julietto, Julietto!“ zvolal Artúr jako u vytržení. „Snáze bych se byl své smrti nadál, nežli že se zde shledáme.“

Pomateně hleděla naň harfenice, nemohouc aneb nechtíc pochopiti smysl slov jeho.

„Což neznáš více Artúra svého? — I myslil jsem, že se ti obraz můj tak hluboko vryl v duši milující, žeby nemožná bylo, aby jej vzdálenosť, buď ona sebe větší, z paměti tvé kdy vytiskla! — A ty mě neznáš, nechceš znáti?“

„Neklame li mne paměť má,“ ozval se místo dívky vedle ní stojící bračista, „vídal jsem toho pána v P..., kdežto jsme skrze něj v jisté nesnáze přišli. — Jen se, Julietto, pamatuj!“

Dívka se zapýřila. — „Je-li možná?“ bylo jediné slovo, kteréž na otcovo připomenutí odpověděla.

„Ano, Julie!“ přejal mladík ohnivě slovo. „Nejen možná, ale jisto jest, že před tebou stojí ten, jenž před třemi lety ponejprv tebe spatřiv, i hned láskou neuhasitelnou k tobě zahořel a všecken poklid srdce svého tobě obětoval; — ten, jenžto v čistém objetí tvém nalezna ráj ztracený, pro dosažení tvé přízně násilně přetrhal všecky svaté svazky, nic se nerozmýšleje; — ten, jenž pro tebe opustiv vlasť, sklesl v bídu bezejmenou co neblahý vypovězenec — jenž ale nyní v stavu jest pojistiti tobě ne-li skvělou, aspoň beztrudnou budoucnosť, přilneš-li k němu touž milostí, jakou jsi jej druhdy, ač na kratičký čas, blažívala.“

„Ach!“ odpověděla Julietta, „ját se ovšem na vás pamatuji; ale od té doby, co jsme se naposled viděli, změnil se poměr mezi námi tak, že bych sobě za hřích pokládala, živiti ve vás city, kteréž odměniti nemohu.“

„Artúre!“ volala sličná paní s pavlanu; ale Artúr neslyšel, s celou myslí a s celou duší svou byl u Julietty.

„Ty se mnou žertuješ,“ pravil jí, „jako jsi jindy činívala, a podobné žerty ti až dosavad milo sluší.“ Obrátiv se k bračistovi, tázal se s lehkým rozmarem:

„A jak se děje v milé vlasti? Co dělá starý otec můj?“

„Váš otec — ?“ odslovil bračista. „Ten je dávno mrtev. Zemřel hořem nad nenadálým zmizením vašim. — Štěstí jej opustilo. Ztrativ rozličným podnikáním velké sumy, k posledu obhájil jen skrovnou částku ze svého druhdy velikého jmění; tu pak v poslední vůli, vyloučiv jediného syna svého, poručil oblíbené a věrné schovance.“

„Bezpochyby Leonii?“ tázal se Artúr dychtivě.

„Ano Leonii,“ zněla odpověď; „neb o vás nechtěl ani slyšeti. V městě šla řeč, že jste prohrav kdesi v herně znamenitou sumu, v zoufalosti do řeky skočil, a jiní zas tomu odpírali. O skutečné pravdě nikdo nevěděl. Setník Valdov sice přinesl zprávu, že dvě míle od města vyhodila voda na břeh utopence, o kterémž jistil, že to mrtvola vaše; ale zpráva ta při dalším vyšetřování se nepotvrdila. — Ale k čemu to vypravování? — Zde stojíte před námi sám, co živý a patrný důkaz, že vše, co se tehdáž o vás povídalo, byla pouhá lež.“

„A jak se vede Leonii?“

„O, Leonie,“ odpověděl bračista, „nemá si nač stýskati. Zdědilať hezký dům a mohla se provdati za setníka Valdova; ale pohrdnuvši tím štěstím, jak to lidé

nazývali, tráví věk svůj až dosaváde v tiché samotnosti, ve stavu svobodném.“

„To mne těší, velmi těší!“ zvolal Artúr, mna si ruce radostí.

„Že vám otec umřel?“ tázal se hudebník s podivením.

„Ne to, starče! Pokoj otcovu popeli! — Ale z toho se raduji, že Leonie návrhům onoho licoměrného, nenáviděného Valdova odolala.“

„Nejen jeho, nýbrž i mnohým jiným návrhům; neboť se o ni mnozí šlechetní jinochové ucházeli. Odbylať všecky. — My jsme nějaký čas bydleli u ní; neboť vězte, pakliže to posud nevíte: ona a tuhle Julietta jsou sestry — ačkoli nevlastní.“

Artúr podivením oněměl, a rozhovořený bračista pokračoval dále:

„Ta dobrá dušinka chtěla se s námi o své skrovné jmění rozděliti; ale já tomu z dobrých příčin nemohl přivoliti. Neodolatelná touha po obvyklém dobrodružném cestování hnala mne znovu do světa; a Julietta, co věrná dcera, nechtíc mne starce pustiti samého, vzala opět harfu na rameno a snášejíc trpělivě všeliké nepohodlí, provází mne bez reptání po daleké pouti.“

„Artúre!“ zazněl opět líbý hlas ženský s pavlanu.

„Již jdu!“ volal Artúr nahoru. — „A vy, přátelé moji, nevzdalujte se; neboť ještě mnoho mám s vámi mluviti.“

Stisknuv bračistovi vřele pravici a pohlédnuv významně na Juliettu, pospíchal po klikaté stezce do villy, kde jej signora Romani, zmírniviš zatím přetvářený hněv svůj, s netrpělivostí mladé nevěsty očekávala.

Po chvíli přišel do parku opremovaný sloužící s pozváním, aby jej společnosť hudebníků do zámku následovala. Potěšeni z laskavého přijetí, brali se všickni za ním.

XII.

Byla skvostná večeře ve ville Romani. Stůl byl hojně posázený skvělým stříbrem, drahým porcelánem a třpytícím se křišťálem. Z bohatě pozlacených nádob čínských strměly kolosální, všebarevné kytky, a na všecku tu nádheru vylévaly argantické lampy hojnost jasného světla, takže skvělé stříbro zdálo se býti ještě skvělejším, a křišťálové sklenice odrážely lesk diamantový na vše strany.

U hořejšího konce stolu seděla velitelka, spanilá signora Romani, v celé své slávě a v plném vědomí svých neubývajících vnad; růžový rozmar pohrával po jejích lících, navzdor čtyřem křížkům posavad vábně květoucích. Příjemným hovorem okouzlovala nejen Artúra, vedle ní sedícího, ale i ostatní nevelmi četnou společnost, záležející z jedné sestárlé společnice, ježto škaredostí svou sloužila za folii zářící kráse velitelky, a ze dvou anebo tří sousedních šlechticů, zchudlých to kavalírů, jižto se vesměs o přízeň nevyrovnané Romani ucházejíce, dobrou partií zamýšleli dluhy své zapraviti.

U postranního stolku bylo viděti pocestné hudebníky, jak rozkládajíce partesy své, strojili se k provozování nejlepších čísel. — Hudba počala. Štěbetavé klarinety rozehrávaly srdce k plesání, a rohy lesní ukolíbaly je zase v sladké zapomenutí. Z jemných akkordů těchto vynikly jako kouzlem zvuky houslí, frašně se protáčejíce tím hejnem smíšených tónů, až co skřivan zpovolna povznesly se ve výšku tak závratnou, že se dech v posluchatelích zatajil. Vždy jemněji a tišeji přizvukovali ostatní nástrojové, jako by sami se zapomenuvše s rozkoší po-

slouchali zpěvce v oblacích se třepetajícího, až zcela utichli, a jen chvilkama bylo slyšeti jednotlivé akkordy, jako pochvalné přisvědčování. Konečně nížily se zvuky těkavé, sypajíce se hrkotem dolů co ohnivý déšť, a s radostným hlaholem vpadly do toho oboe a rohy, jakoby se byly sjednotily k vítěznému plesu nad šťastným a slavným se navrácením bratra odvážlivého k nížinám pozemským.

Hlasité „bravo!“ zaznělo z veškerých úst a signora Romani ujišťovala, že lepších hudebníků ani při *teatro della Scala* není, ani býti nemůže. Ochotně přisvědčili k pochvale této všickni hosté.

Na koncert houslí následovala arie, zpívaná od proslulé harfenice. Nebylať to píseň některého na slovo vzatého maestra, nýbrž píseň prostá, kterou v Čechách slýcháme téměř za každým řadem ženců: Sil jsem proso na souvrati a t. d.

Jesti to prostomilá, vší pretense prázdná píseň, jež lahodným nápěvem a stále se vracujícím refrainem svým sluch i srdce posluchačovo tak mocně jímá, že člověk, chtěj nechtěj, podati se musí tklivé zádumčivosti. Jakoby celou duši svou v tu píseň byla přelila, tak jemně, tak něžně a výrazně vyzpívala ji Julietta, že signora Romani závistí sežloutla, a Artúr, jako by kdes v parterru a ne v ozdobném salonu se nacházel, divoce rukama tleskati nepřestával.

Opovržlivě pohledla naň signora a navrhnouc společnosti arii od Paciniho, odešla pro několik notových archů, kteréž hudebníkům předloživši, sama se postavila se vztýčeným temenem ke skvostnému pulpitu. Jakoby nové zamýšlela slaviti triumfy, tak vábně, tak čarovně rozhoupal se líbezný hlásek její po vlnách melodie, jako za oněch časů, když na osvětleném jevišti rozčilovala užasající se obecenstvo. — Vlašská škola má před naší cosi

zvláštního. Naše zpěvkyně málo co vědí o ruládách a assonancích, trylkách a jiných nesčíslných ozdůbkách, kterými vlašské pěvkyně ucho posluchatele v skrýších jeho nejtajnějších po rusalsku polechtávají. Takový byl zpěv hrdé signory.

Sotva že vítězně dokončila, již chvátalo všecko vzdáti jí pochvalu nejlichometnější, an zatím jeden z hudebníků — známý bračista — padnuv do mdlob, náhle ohluchnul i oněměl. Výtržka tato bylaby sotva nějakého pohnutí ve společnosti způsobila, kdyby harfenice, jsouc v tisícerých úzkostech o mileného otce, nebyla hlasitě vykřikla. Na dané pokynutí odnesli služebníci omdlelého ze sálu. Signora dala znamení zvonečkem, a všecko se hnulo; ona do komnaty své, kamž ji následovali společnice její i Artúr; ostatní hosté roztratili se ten sem, ten tam, každý po své libosti.

Ale Artúr neměl v salonu spanilé signory žádného stání. Darmo ho pobízela ku hře, darmo navrhovala, aby jí před usnutím ještě jednu nebo dvě kapitoly z nového románu přečetl; mysl jeho bloudila jinde, netoužíc po jiném leč po brzkém vysvobození. Vždyť ještě dnes musil promluviti s harfenicí a otcem jejím! — Stavě se ospalým, obdržel po mnohých sladkých domluvách konečně žádoucího propuštění.

Nyní chvátal. Sloužící, jenž mu svítil, znal dobře štědrosť pánovu, a protož bez okolků dovedl jej do pokoje, kde ležel starý bračista, smyslů zbavený, a vedle lůžka jeho stála sličná harfenice, pečlivě jej ošetřujíc.

„Mluvte, co se stalo?“ tázal se Artúr zarmoucené dívky.

„Ach,“ odpověděla tato, „ani sama sobě nemohu vysvětliti, jaká to nešťastná příhoda uvrhla otce do stavu

toho, v kterém jej vidíte. Ještě před půl hodinou byl úplně zdráv, spokojenost mu zářila z očí, a nyní jím lomcuje zimnice; mluví nespojená, nesrozumitelná slova, jako ze spaní. Jistě stůně nebezpečně. — Ach, co s ním počnu, ubohá dívka, zde v cizině?“

„Snad si nepředstavujete nebezpečenství větší, nežli v skutku je? Dovolteš, abych sám s ním promluvil.“

Harfenice poodstoupila, a Artúr skloniv se k nemocnému, promluvil šetrně: „Nebudete se horšiti, když se vás jako přítel otáži, co se vás tak traplivě dotknulo, že —“

„Ach to shledání!“ úpěl nemocný žalostně, „to nepředzvídané, neblahé shledání! — Kdo by se byl nadál, že po tolika dlouhých letech osud nemilosrdný zase obnoví tu ránu, o které jsem se domníval, že dávno zacelena! — O Francillo! o nevěro!“

„On třeští!“ pravil Artúr útrpně, odvrátiv se od lůžka. — „Kdo je tato Francilla?“

„Francilla?“ odpověděla dívka. „Tak se jmenovala první choť otce mého, jenž byla rodem Vlaška. Více mi není povědomo.“

„Ano, choť to má!“ doložil nemocný, zaslechnuv odpověď dceřinu. „Ona se mnou klečela před oltářem, ona přísahala mi svatý slib věrnosti a lásky. Abych ji ztracenou opět nalezl, schodil jsem druhdy veškerou Italii kříž na kříž — a dnes — po dvacíti letech uzřel jsem ji zase. — O té strasti! Já bláhový měl ji za mrtvou — nebyloť nikde po ní slechu, — a ona hle, netoliko na živě, alebrž posud nenabažena lásky hříšné, po nových vítězstvích se shání a vždy jiné a jiné otroky k vítěznému vozu svému poutá! — O té strasti, ježto shrnula se na starou hlavu mou!“

„O kom to mluví?“ tázal se Artúr znovu poděšené dívky.

„O komž jiném," ozval se nemocný sám, „než o té, jež i tebe, nešťastný jinochu, v tenata svá zapletla? O ženě mluvím, jižto, bavíci se v rozkošech světa, zajisté na mysl nevstoupilo, že pod nádhernou střechou svou přijala muže, jejž nevěrou svou o drahý poklad duše a všecko štěstí vezdejší ošemetně oklamala."

Artúrovi, ačkoli bedlivě poslouchal, nebylo přece možno, smysl řeči hudebníkovy dokonale pochopiti.

Julietta vidouc, že mužové mezi sebou řeč vedou o věcech svědků nepotřebujících, vyšla ze dveří.

Nyní zjevil popuzený bratříčka jinochovi všecko, co čtenářové naši již dávno vědí. Dokončiv, pravil tesklivě: „Ač jsem vás ve příběhy své cele zasvětil, snadno pochopíte, jak mi pod touto střechou neblaho a těsno, a jak rád bych sobě přál, aby možná bylo dýchati nejméně dvacet mil odtud. — Nechciť, nemohu tu ženu ještě jednou spatřiti!"

„Neváže-li se přísně na těch dvacet mil," prohodil jinoch lehce, „a především, cítíte-li v sobě tolik síly, vydati se na cestu nevelmi dalekou, mohuť přání vašemu dobře vyhověti. — Mezkové moji jsou vám nejdéle za čtvrt hodiny k službám."

„Čím dříve se dostanu z toho neblahého sídla, tím lépe bude pro mne," zvolal hudebník odhodlaně.

A Artúr otevřev okno, zahvizdl, až se to po celém vůkolí hlasně rozléhalo.

XIII.

Měsíc svítil jasně, jako za oné noci, když Artúr z hostince „u Zlatého orla" vyváděl sličnou harfenici. Tehdáž mu ponůcka byla v patách; dnes se jí neměl co

báti. Sám vedl za uzdu mezka, unášejícího tutéž harfenici z villy vlaské; — na mezku druhém seděl chorý bračista, a dvěma jiným dostalo se nésti tíž mnohem větší — totiž stříbro, jež druhdy zdobívalo tabuli nádherné Francilly Romani. Několik chlapů, divokého vzezření, popohánělo váhavé mezky; Artúr dával krátké rozkazy, na kteréž vždy následovalo okamžité vykonání, a celá společnosť ubírala se bez hluku a v nejlepším pořádku — k horám Abruzzským. Oklikami, toliko synům hor povědomými, dostali se za tři hodiny k hluboké rokli, tajné to skrýši loupežníků. Karavana posupná zastavila se, a vůdce pomáhaje harfenici se sedla, řekl dvorně: „Nemohuť sice na ten čas obětovati vám přibytek nádherný; ale pohodlí, jakéhož poskytnouti mohou osamělé hory tyto, jistě naleznete.“

Ustrašená dívka neodpovídala, třesouc se po celém těle. Opatrně odhrnul Artúr visuté větve staré břízy, zakrývající nízký vchod do jeskyně skalní, a nutě dívku za sebou, přimlouval jí slovy sladkými, aby se nebála.

„Rozžehni světlo, Zrzoune!“ velel zhurta.

Dlouhý, zrzavý chlap odešel krokem sápavým vykonat rozkaz mistrův, a brzy na to zplápolalo v postranním výklenku jeskyně suché roští u veselý oheň, jenž praskaje a huče, osvětloval prostor temné a neveselé skrýše loupežnické.

„A nyní uveďte sem starce, složte kořisť a připravte lůžka!“

Ochotně vykonali divocí druhové, co jim veleno. Pro hosty uchystalo se rohoží a čistých prostěradel v jedné z prostranných vypuklin, kterých tu ruka přírody vytvořila na způsob komnat v podzemním paláci. — Ale dívka polekaná, nechtíc se svléci, sklesla bez síly vedle rohože, na kterouž uložili otce jejího. Obrátivši se tváří

ku stěně skalní, hořce zaplakala. Artúr nepokusil se potěšovati želem uchvácenou; ale zůstaviv ji hoři a traplivým myšlénkám, odešel, aby na čeládku dohlídl. — „Jen co se vypláče a vyběduje —“ myslil; „přivykne také novému stavu svému, a pak bude snáze náklonnost její znovu získati.“ Leč v tom se zmýlil — dívka nebyla k upokojení.

K tomu přistoupilo, že chorý otec Juliettin znamenav pozdě, mezi jaké lidi s dítětem svým byl upadl, znamenitě se zhoršil a v zimničném zápalu pořáde jen o Francille, o ariích a kavatinách, o vlaských mistřích a j. podivné, třeštivé řeči vedl. Jeden z loupežníků, znaje se trochu v hojictví, pustil mu žilou i podával silicíen kapek; ale všeliká péče ta i věrné obsluhy dceřiny nebyly s to, aby zastavily prchající pramen života jeho.

Artúr při vší své lehkomyslnosti přece nebyl tak zavržený, aby nebyl měl citu pro hluboký zármutek Julietty. Jakž měl poslouchati usedavý nářek čisté a zbožné dívky, která jsouc uvyklá na útěchy svatého náboženství, sofismy spustlého loupežníka nechtěla se dát utěšiti?

„Takť musil ubohý otec můj v zemi cizí složiti kosti své, bez svátostí, bez kněžského rozhřešení — aby pak tělo jeho vyvrženo bylo na skalinu, dravému ptactvu za potravu, jako mrtvola zlosynova!“

Darmo k ní mluvil Artúr slovy výmluvnými, aby poddajíc se okolnostem, nežádala věcí naprosto nemožných; proud slzí jejích nedal se zastaviti. I někteří z loupežníků byli hnuti hořem sličné, osiřelé dívky, takže o slušný pohřeb zemřelého rokovati počali, aby tím aspoň poněkud zmírnil se žal její. Vůdce pošeptal jednomu cosi do ucha, načež tento přibrav k sobě dva jiné, rychle odešel. Ostatní činili přípravy k pohřbu starcovu. — Podál jeskyně,

v tichém to, travou porostlém údolíčku vykopali hrob pod večně se zelenající lekcií. Z mladých modřínů utesali máry a vloživše na ně mrtvé tělo starcovo, zaobalili je v bílá plátna, jichž tu dosti bylo pohotově.

U prostřed temné jeskyně ležel mrtvý bračista na lůžku posledním; dvě smolné dračky, zatknuté z obou stran ve skuliny skalní, nahražovaly pochodně pohřební, metajíce rudou zář na ubledlou tvář zesnulého, na kteréž po smrti rozložil se tichý mír, jakéhož neměl nikdy za živobytí nepokojného, neštěstím lásky rozervaného. U nohou mrtvoly klečela Julietta, na smrť bledá, modlíc se tiše s rukama sepjatýma, co cherub sletělý s končin nadhvězdných.

K večeru téhož dne navrátili se vyslaní tři loupežníci, vedouce mnicha bosáka, jenž maje oči šátkem zavázané, mdlobou sotva dýchal. Sprostivše jej vazeb, veleli mu konati obřady pohřební nad mrtvým tělem. Započátku zpouzel se přísný řeholník, ano i k řeči káravé se chystal, v kteréžto mínil obšírně dokázati, že církev, dle starobylé praxe, zoufalcům, nekajícím zlosynům a t. d. vždy dobrodiní počestného pohřbení odpírala; ale opětované ujišťování, že zemřelý k spolku nenáležel, pak i pohrůžlivé pohledy zbojníků, po svých dýkách sáhajících, zvítězily konečně nad jeho pochybnostmi. „Co činiti?“ vzdychl ustrašený. „*Angariaverunt me!*“

Vykonav modlitby nad zemřelým, vedl průvod až k oné košaté lekcii, v jejímžto stínu odpočívati měl zesnulý hudebník po trudu života vezdejšího. Poslední „*requiescat in pace*“ doprovodili loupežníci hlasitým „Amen“ a vypálili ručnice své nad hrobem, na znamení pocty poslední.

Znovu poděšen trhl sebou mnich; ale vůdce loupežníků upokojil jej se šetrným ujištěním, že tu zhola

ničeho obávati se nemá. Hrob byl zasypán, dva leklé cechiny vklouzly mnichovi do ruky a — opět byly mu oči zavázány. Ještě jednou pokusil se dobrý muž o přednešení horlivé řeči, vzbuzující k pokání a života polepšení; ale Artúr pokynul, a dva loupežníci uchopivše horlivého kazatele, ubírali se s ním s hor k nejbližší vesnici, kdež ho nedaleko první chalupy v pokoji propustli.

XIV.

Artúr odešel na několik dní z jeskyně, jelikož nemohl se dívati na zármutek dívky, jež otce ztraceného hořce oplakávajíc, ani pokrmů požívati nechtěla. — V nepřítomnosti jeho reptali nespokojení loupežníci, řkouce vespolek: „Co napadlo vůdci, že místo bohaté a veselé signori Romani na krk si uvázal poběhlou harfenici, jež, coby dle povolání svého měla jej hrou i zpěvem obveselovati, jen ustavičně rukama lomí, vzdychá i pláče?“

„Aj, vezmi si ďas vůdce i s harfenicí!“ vpadl do řeči Zrzoun. „Já mám obou dost. Kdož by se také byl nadál, že ten nejapný hoch, jehož jsem před třemi lety z pouhé útrpnosti se ujal, po čase mne i vás trýzniti bude?“

„Hleď si na hubu, Zrzoune!“ napomínal jeden soudruh. „Víš, že vůdce takových šprýmů nesnese.“

„Aj, čeho se báti? — Mám-liž pro pravdu dostati na hubu? — Před třemi lety vyvedl jsem ho z polní boudy jako nejapného nováčka, hned na to vytrhl jsem jej z pazourů rozsápaného myslivce a směle mohu doložiti: já jej udělal vůdcem. Zamilovav si jej, aniž sám vím proč, jako své vlastní děcko jsem ho střežil, cvičil, cepoval,

a — nyní mi splácí zpurností, pánovitostí a pýchou nesnesitelnou! Ba ani Vašnosti nechce si dát více ode mne říkati, a já na to pojmenování přivykl jako vlk na svůj kožich! — Mezi námi řečeno — přál bych si mít toho hejska zas jednou tak pod sebou jako tam v doubravě na českých hranicích, kdež jsem se mu nožem na půl coule do hrdla podíval!“

„Zrzoune, Zrzoune!“ ozval se opět první. „Tys příliš prostořeký! Kdyby tě vůdce slyšel, nechtěl bych vězeti v kůži tvé!“

„Co dí přísloví? Bůh vysoko, a král — rozumějž: vůdce — daleko. Vímť, že nikdo z vás mě nezradí a protož nevytrhujte mne z textu a slyšte dále! Také to přečasté jeho obcování s panstvem se mi nelíbí. Toho by měl docela nechati. Což *nám* z toho pochází? Za signorou Romani chodil celý boží rok, nežli jsme těch několik stříbrných lžic, slánek a konvic dostali; nyní pak, jak jsem se toho pod rukou domakal — počíná se i do politiky míchati. — K čemu ty tajné schůzky s okolními šlechtici?“

„I kdož ví, co mají důležitého na práci!“ prohodil jiný.

„A kdyby to byly důležitosti celého světa,“ odpověděl rozhorlený Zrzoun — „náš vůdce nemá míti žádné důležitosti, o nichžto bychme i my nevěděli. Co? — Nevíte-li, co jsme si vespolek přísahali? — Chce-li býti hlavou, musí ostatních údů sobě vážiti.“ —

„To je pravda!“ ozval se třetí. „Bez těla nemůže hlava obstáti — a má-li tudy vůdce něco za lubem, ať nám o tom poví.“

„To si můžeš počkat!“ ušklebil se Zrzoun. „To by musel dříve svou pýchu ukrotit. Ale Bůh mne zat...!

já na tu nebratrskou pýchu vůdcovu nezapomenu. — Já jej snížím, jako jsem ho povýšil!“

„Mně se zdá, že dívka poslouchá!“ pravil jeden ze sboru položeptem.

„Aj, což! — ta nám není nebezpečna. — Artúra nechce — toť patrno. Snad že některému z nás souzeno, získati sobě náklonnosť té vzácné kůstky?“

Řka to, uchytil harfenici, která sedíc za skalním průlomem rozprávku loupežníků dobře byla vyslechla. I tiskl ji k sobě a nazýval svou milou, skalní hrdličkou. V tom se u vchodu do jeskyně zablesklo a hned na to padla rána.

„Vůdce!“ zkřikli loupežníci poděšeni; ale Zrzoun se již válel v krvi.

„Padouchové!“ zahřměl hlas Artúrův. „Nepřísahali jste mi všickni poslušnosť a věrnosť? Tak-liž plníte přísahu svou?“

Loupežníci oněměli, zalízajíce do koutů před hněvem vůdcovým. Ten ale jako na křídlech toužebné lásky pospíchal přímo k harfenici, kteráž omdlelá klesla vedle mrtvoly zrzavého loupežníka.

S nejněžnější šetrností pozorlivého milence snažil se ji vzkřísiti ze mdlob. Posléze se mu to poštěstilo. Dívka pootevřela krásné modré oči; ale vidouc před sebou klečícího Artúra, poznovu je zamkla, jakoby se čistá duše její zdráhala navrátit se v život odporný.

„Procitni pak, Julietto drahá! — Víš, že tě miluji nad život!“

Křečovitě uchopila jej dívka za ruku. „O tak-liž tomu, jak pravíte, dejte mi důkaz své lásky!“

„Bláhová! — žádej — a nechť bys korunu žádala — ukradnu ji a položím k nohám tvým!“

Ale dívka zavrtěvši hlavou, pravila tiše: „Žádosť moje mnoho neobnáší a snadno je k vyplnění. Uduste v srdci tu pošetilou náklonnosť k osobě mé! Nechtež mne odejíti v pokoji, a zapřisáhnu se vám svatě, že nikomu ani slovíčka nezjevím o této strašlivé skrýši.“

„Nikoli! — toho nežádej! — Neřekl-li jsem, že tě miluji nad život? — Pohrdámť životem bez tebe. A myslíš, že je život můj uvázán na toto bídné skalní hnízdo? Mníš, že jsem navždy odsouzen obcovati s loupežníky, s tím ohavným trusem lidské společnosti? — S vyššími záměry obírá se od nedávna duch můj!“

„Ach, právě tyto záměry!“ bědovala dívka a klesnouc hlasem, šeptala dále: „Oni vědí o tom — ti strašliví! — a obmýšlejí tebe zraditi.“

„Kdo?“ vzkřikl Artúr divoce, až se to po jeskyni rozléhalo.

„Ticho! — *Tvoji* jsou s tebou nespokojeni.“

„Tak? — Buďsi! A však o mne ty neměj strachu. Šťastným budu navzdor všem úkladům, bude-li mi jen tvoje láska svítiti na cestě, kterou jsem nastoupil.“

„Ach, nemyslete na to! Druhdy — ano druhdy, když jste ještě v P... navštěvoval chudý příbytek náš, myslívala jsem v lehkosti své, že vás miluji — že není na světě strasti, kterou bych pro vás a s vámi mileráda nepřetrpěla. — Ach, jak se to všecko velmi — velmi změnilo!“

„A nyní mě nenávidíš?“

„Nikoli, Artúre! — Nenáviděti vás i nyní nemohu, ač bych měla; ale milovati vás nemohu — a nebudu *nikdy*.“

„Odvolej to tvrdé slovo!“

„Nikoli! — Není možná! — Poručte lípě, aby se zazelenala v zimě, nuťte plachou laň, aby vám v noci

hlídala jeskyni vaši; — snáze to dovedete, než abyste v srdce mé vštípil cit, proti kterému se rozum i srdce mé zároveň zpouzí. — Vždyť naleznete v rozkošné Italii dívek dost, které s vámi rády sdělí osud váš, budiž on jakýkoli. Ode mne toho nežádejte.“

Tiše poslouchal Artúr, ani slova neodpovídaje. Velká slza vykradla se mu z oka, kteroužto rozetřev, pravil smutně: „Již vidím, že jest květ života mého zničen. Nechcit tebe, dívko zbožná, strhnouti s sebou do propasti, která se pod nohama mýma otvírá. Dovol tedy aspoň, abych tě uvedl v bezpečí, než vypukne bouře, ježto se nad těmito krajinami vznáší. Přijdouť snad brzy časové, kde bezpečné přístřeší bude vzácné. — Známť v Perugii dobrou, poctivou stařenu, kteráž ti za mé dobré cechiny v domě svém ráda útočiště popřeje. Tam tě dám ještě dnes bezpečně doprovoditi. — Chceš?“

Dívka pokorně pokývla hlavou, a než tomu Artúr zabrániti mohl, přitiskla vděčně ruku jeho ku svým koralovým ústům.

XV.

Bylo to roku 1821, když to někteří nespokojení, Bůh ví za jakým výtvorem pobloudilé obraznosti se honící Vlachové návodem francouzské propagandy po svých krajinách tajné spolky zaráželi. Nešťastná to byla myšlénka! Pozdvižení, začato i zosnováno jsouc od mladých, bujných, nezkušených hlav, nenalezlo arci v národu žádného ohlasu a tudíž dříve nežli uzrálo, v nivec se rozpadlo. — Zpočátku sice jako chytlavý oheň proběhla pošetilá jich myšlénka veškeré krajiny, počnouc od Modeny až po staroslavný Řím. V Boloně dokonce slaven veliký kongres

veškeré říše italské pod jmenem *provincie unite;* ale začátkem jara rozplynuly se zároveň se sněhem naděje i tužby rozčilených Vlachů. Dvě rakouské kolonny pod maršálkem Geppertem vtrhly do Modeny, a hned na večer bylo město, *na důkaz radosti z příchodu cizích hostí*, slavně osvětleno.

Císařské vojsko potkávalo se všude na svém pochodu jen se slabým odporem. Jeden a dvacátého března ukázali se císařští před Bolonii. Představení města, s podestou t. j. purkmistrem v čele, vyšli jim daleko za město naproti, vítajíce pokorně nezvané osvoboditele.

Konečně postavilo se asi 1500 Vlachů se čtyrmi děly v prospěšném položení. Radostně vykřiklo císařské vojsko, když je zahlídlo. Tuť aspoň jedenkráte příležitost, setkati se s nepřítelem po vojensku, zbraň proti zbrani, muž proti muži! Nastalť zápas krutý. Zoufale bojovali Vlachové, a jeden z nich slynul zvláštní udatností. Směle nastavoval prsa svá nepřátelským kulkám, jako by naschvál smrt hledal v krvavé tísni. Všecko ustupovalo před zuřivostí mladého vojína, jenž co lev rozkacený s několika odvážlivými pomocníky rozrážel husté sbory nepřátelské, cestu volnou mečem si klestě. Děla vlašská umlkla, sbory prořídaly, vítězství se klonilo k straně císařské. Jediný smělý mladík rozněcoval, napomínal, svolával druhy rozptýlené k zoufalému, ač neplatnému odporu — a mladík ten byl Artúr.

„Sem, děti milé!“ volal důstojník z nepřátelské strany, a na slovo jeho vyhrnul se z úvozu nový zástup. Artúr se ohlídl a překvapením ztrnuly mu žíly.

Setník Valdov, onen lícoměrný, nenáviděný Valdov stál před ním, kyna kordem myslivcům svým do nejprudšího ohně.

Jako tygr krvechtivý vrhl se Artúr jediným skokem na nepřítele svého. Síla jeho zdvojnásobnila se vztekem, oči zahořely divokým, nepřirozeným ohněm, kordy jejich potkaly se s třeskem. Šlo tady netoliko o život, ale o sladký cit pomsty.

„Valdove! pekelný zrádce!“ volal Artúr. „Hle, teď, vyplatím zastavený prsten Leoniin! Vyplatímť ho jistě krví svou nebo tvou!“ Slova jeho zanesl hluk bojovný, a nový chumel dorážejících i ustupujících oddělil od sebe rozhorlené bojovníky. Rána střelná rozdrtila Artúrovi pravici, meč mu vypadl z ruky, a nežli se zpamatoval, octnul se u prostřed zajatých spoludruhů svých. — Hra krvavá se skončila.

Zajatí i ranění dohnáni i odveženi byli do blízké villy Romani, kdež na dvoře prostranném důstojníci od sprostých odděleni a pořádně zaznamenáni byli. Signora Setti byla samá vlídnosť, a vítězové nemohli dost vynachváliti hostinnosť elegantní italské dámy, jejížto sloužící obsluhovali důstojníky studenou pečení a skvostným vínem v takové hojnosti, jakoby na příchod jejich byli dávno bývali připraveni.

V upraveném sálonu dal si plukovník ještě jednou zajaté představiti. Setník Valdov četl jména jejich, a jedenkaždý přihlásil se ku svému, ten hrdě, onen pokorně, jiný lhostejně a opět jiný zkormouceně a malomyslně. Když došlo na Artúra, jenž na jméno „vicomte Costi“ předstoupil, zvolala paní zámku, poznavši někdejšího nevěrného milovníka svého, se špatně utajenou hořkostí: „Nemíchejtež, prosím, lotra tohoto mezi nešťastné, zavedené mladíky z krve šlechetné; neboť tento jest pověstný vůdce loupežníků z hor abruzzských, jehož rota po dlouhý čas byla metlou Boží na pokojné krajiny naše!“

Jako jiskra prolétla zpráva tato veškeré shromáždění. I všem zajatým vstupovala krev do tváří. Domácí ztvrzovali vyřčení velitelky své.

„Tak-liž tomu," zvolal setník Valdov úsměšně, zaklepav Artúrovi na rameno, „tedy tebe ani ta nejmilosrdnější amnestie od provazu neuchrání!" —

„Oddělte jej od ostatních a střezte bedlivě!" velel plukovník, sklenici čerstvé limonády od sloužícího přijímaje.

Artúr byl odveden, a důstojníci pili na zdraví hostinné signory Romani.

XVI.

Jest čas, abychom se i po ubohé Leonii ohlídli. Tato věrná, tichá dívka chovala posud v srdci svém lásku k nehodnému Artúrovi. Za tou příčinou vyhýbala se všem návrhům k provdání se za muže, jižto jí dopomoci měli k lepšímu zaopatření. Budoucnosť její byla kšaftem nebožtíka Malvína pojištěná. Touto pozůstalostí hospodařila skrovně s tím úmyslem, aby ji jedenkráte zmizelému Artúrovi, kdyby snad přece mimo vše nadání se navrátil, jakožto pravému dědici odevzdala. Důvěřujíc v nevyzpytatelné soudy prozřetelnosti Boží, kojila se vždy ještě tou sladkou nadějí, že zasnoubenec její přijde, smířen s Bohem, se světem a sám s sebou, a pak teprv že jí nastanou dnové radostní, jelikož jí bude popřáno, na konečném napravení jeho s laskavostí sesterskou pracovati.

Na léto přibyla jí přítelkyně, totiž Julietta, jež opustivši přítelku v Perugii sobě vyjednanou, vrátila se

do Čech, a nemajíc tu krom Leonie nižádné příbuzné duše, u ní se ubytovala. Vzdáleny hluku světského vedly obě sestry život tichý, soukromný v obmezené domácnosti.

Julietta vypravovala Leonii o svých cestách po Italii konaných, i také jak se tam s Artúrem shledala, tajíc ale při tom všelijaké okolnosti, které by citlivou sestru byly mohly znepokojiti.

„Vypravuj mi zas něco o Italii, sestřičko má!“ říkávala Leonie začasté. „Musíť to krásná, rozkošná země býti — a ty umíš tak živě, tak malebně vypravovati!“

„Krásnáť to ovšem země,“ odpověděla Julietta, pozdvihnouc krásných očí od rámce; „proto však přece nechtěla bych tam na vždy přebývati. Vlasť naše, ačkoli se nehonosí hájemi pomerančovými, je mi mnohem milejší; máť také své půvaby, a lidé v ní jsou upřímnější, mírnější, šlechetnější. Takž u nás na př. málo slýcháno o ukrutenství rot loupežnických, o násilných vraždách, o strašlivém zbouření se lidu proti zákonní vládě, a hle! toho všeho bylo mi souzeno očitým svědkem býti v oné vychválené zemi!“

„O vypravuj pak o loupežnících!“ vybízela Leonie s jakousi horlivostí. „Srdce mé sice trne při poslouchání strašlivých příběhů; ale navzdor ženskému citu něžnému přece jen ráda je slýchám i čítám. Jestiť to jakýsi spor citů v duši mé, kterýž sobě sama vysvětliti nemohu. Milujíť neobyčejné úkazy v přírodě i v osudech lidských.“

„Já zase,“ odslovila Julietta, „jenom s hrůzou pomysliti mohu na všeliké smutné poblouzení ducha lidského, obrazu Božího, divou surovostí zohaveného; je-li ti to ale vhod, vyobrazím ti celé hospodářství loupežníků

abruzzských, jakého jsi posud v žádném románu se nedočetla; neb já sama, — div se jen, milá sestro! — já sama byla jsem mezi nimi!“

„Ty? — O tedy počni, počni!“

Hluk povstalý na ulici přetrhl další rozmluvu sester. Julietta otevřela okno, aby pohledla, co se děje. Veliký žebřinový vůz rachotil po dláždění, obklopený ze všech stran zvědavými diváky. Na voze seděl na slámě mladý, snědý, vousy zarostlý muž, maje ruce k líšním ukované. Před ním seděli vojáci s ostře nabitými ručnicemi; několik jezdců s vytasenými šavlemi opatrovalo vůz po obou stranách.

„Milosrdný Bože, on to je!“ vzkřikla Julietta, vrávorajíc od okna.

„Kdo?“ tázala se Leonie, chvátajíc k oknu. I nahnula se z okna, aby lépe viděla. Vězeň na voze pozvednul tesklivě oči své k řadě oken, za kterýmiž druhdy stávala kolébka jeho. Oči jeho potkaly se s očima trnoucí dívky, a tato poznavši jej a — tudíž váhu ztrativši — spadla s třetího poschodí na kamenné dláždění. — Mozek její se rozlítl, krev červená zbarvila bílé zdi nachovými skvrnami. Okolo mrtvoly shromáždil se dav lidu, nad neslýchaným neštěstím hlasitě hořekujícího; ale vůz s vězněm omdlelým řinčel dále ulicí k černé radnici.

* * *

Slzy mi vstupují do očí. — Kdo onen vězeň byl, čtenářové moji dávno uhodli. — Což bych měl ještě dále povědíti? — Pouze pro zvědavé a nesnadno ukojitelné čtenáře dokládám, že harfenice Julietta rok co rok věnčila hrob Leoniin vždy svěžím kvítím a nezřídka bylo

ji vídati i za městem na popravišti, kdež modlívala se za duši Artúrovu. Neoblažilať nikoho rukou svou; nikdo, co živa byla, neuzřel úsměv na jejích rtech. —

Setník Valdov zůstal v Italii, poděkovav se ze služby vojenské. Nalezl-li v rozkošné zahradě Evropy a v objetí stárnoucí signory Setti pokoje svědomí a hledané blaženosti — nevíme, ale velmi a právem pochybujeme.

ZNÁMOSTI Z PRŮJEZDU.

Point de milieu: Thymen et ses liens
Sont les plus grands ou des maux ou des biens.
V.

„Prastará zkušenosť všech téměř věků učí, že mladí lidé právě v té době, v kteréžto nejméně prostředků k vyživení ženy a dítek mají, nejvřeleji po změnění stavu svého, t. j. po ženitbě touživají, kdežto přece důmyslný Tomáš Morus zřejmě dí: „Muž ženící se podoben jest člověku bláznu, jenž ruku svou vstrčil do pytle, aby ze sta ještěrek — jediného úhoře mezi nimi se nacházejícího uchvátil. Můžemeť směle sto proti jedné vsaditi, že ještěrku vytáhne.“ Tak a mnohem hůře mluvíval strýc můj, starý mládenec, o manželství, kdykoli za řečí na své oblíbené thema přišel. Já pak jsa o celých třicet let mladší, nemohl jsem vždy a všem těm podivně smyšleným útržkům přisvědčovati, které zastaralá nenávisť jeho na hlavu krásné pleti sypati sobě oblíbila. Tím vznikly mezi náma malé půtky, v kterýchžto strýc, co zkušený generál, s obratnou taktikou vtipu svého pokaždé výhru na své straně míval, až mne konečně, jakož i jináče býti nemohlo, zbytečné hádky tyto tak omrzely, že jsem návštěvy své u strýce ženotepce pod záminkou velikého zaměstnání na neurčitý čas docela zastavil.

Nemohu jinak říci, nežli že se to stalo k velikému štěstí mému. Strýc kalokrevný bylby mne časem zajisté nenávistí svou ke všemu, což jest ženského pohlaví, nakazil; neboť vady a neduhy duševní rovně tak se sdělují a rozplemeňují, jako vady a nemoci tělesné, a já, jsa v květu let jinošských, na prahu naděje nejsmělejší, ničeho jsem se nehrozil více, jako té myšlénky: že snad i mně souzeno, starým mládencem zůstati.

Nesmějte se, laskaví čtenářové a zvláště vy sličné i nesličné čtenářky moje! Snad i vás někdy podobná hrůza bezděky obešla. —

Což divu tedy, že jsem od našeho se strýcem se rozdvojení častěji i zraleji o osudném stavu manželském přemýšleti počal; což divu, pravím, že jsem, podržev ze školy strýcovy mnohých předsudků, ve společnosti paní i panen příliš opatrným, ano někdy i nejapným se stal?

Musil bych však lháti, kdybych řekl, že strýcova filosofie ze mne odpovědného nepřítele žen učinila. Nikoli! Já ctil ženy, věda že by bez nich počátek živobytí našeho byl bez pomoci, prostředek bez radosti, a konec — bez útěchy; ale před duší mou vznášel se ideál všelikých cnosti, krásy a půvabnosti ženské, kteréhožto zde na zemi postihnouti možná nebylo. Dobře, že mě náhoda pojednou z náručí klamu nebezpečného vytrhla a v líno štěstí netušeného uvedla. To se stalo následujícím způsobem.

* * *

Jednoho dne šel jsem právě z Malé strany do dlouhé třídy, aneb jinými slovy: ze stavovského kanceláře do příbytku svého, cestou sobě rozjímaje, dlouho-li asi ještě budu muset sloužiti, nežli se stanu skutečným kancelistou,

aneb opět jinými slovy: za kolik as let budu smíti na ženění pomysliti, která a jaká asi dívka se mi dostane a t. d., a t. d. — a tu tiché rozjímání mé nenadále přerval náramný lijavec, jenž spustiv se náhle z roztržených oblaků, nemalou roztržitosť mezi pokojnými pěšáky na pražském mostě způsobil.

Někteří dali se před nepřítelem oděvu svého do nechvalného útěku, jiní rozepiavše deštníky podstupovali marný boj s deštěm a věrným společníkem jeho vichrem, kterýžto poslední jim ze slabé zbraně jejich jako na potupu velikánských sklenic na šampaňské nadělal; — opět jiní konečně s chladnou resignací podrobovali se osudu neodolatelnému, jdouce jako jindy krokem vážným, úředním, odměřeným. Mezi posledními byl jsem také já. Avšak čím dále jsem šel, tím více zrůstala ve mně žádosť, v podobných okolnostech zajisté prominutelná, bych před nemilosrdným deštěm kdesi pod střechou se ukrýti mohl.

Podál mostu kynul otevřený průjezd panského domu tak vlídně a hostinsky, že jsem se u veliké nesnázi své nijak neostýchal, němé pozvání jeho přijmouti a na chvilku, nežby déšť se utišil, laskavé ochrany jeho užiti. Mimo nadání vběhl jsem do četné společnosti, kterou zde společná nehoda byla shromáždila. —

Umoklé hokyně s nůšemi a preclikáři s dřevci svými ohromnými nejlepší místo již byli opanovali. V předu u vrat stál obstárlý pán se zelenými na nose okuláry, všecken zamyšlen na ulici se dívaje, a jak se mi zdálo kapky počítaje, ježto s přístřeší hojně na umyté dláždění cvakaly, na tvrdém kamení u velkých bublinách se rozpryskujíce.

Opodál u štíhlého pilíře stála dívka, by možná bylo, ještě štíhlejší. Oči její zakvítaly barvou nebeskou, po-

dobajíce se modrým fialkám, zvědavě ze zákrytu svého vykukujícím. Umoklé vlásky kaštanové přiléhaly těsně na bělounké čelo a kvetoucí líce, v nichžto se lilie a růže o přednosť hádaly. Celá postava jevila půvaby, jichžto obraz do několika mrtvých slov vtěsnati se nedá. V třesoucích se rukou držela nový, bezpochyby nedávno teprv koupený růžový klobouček, s tesknosti nevýslovitelnou naň pohlížejíc.

„Tak mladá, tak zpanilá — a tak marná!“ vzdychl jsem skoro nahlas, zpomena sobě bezděky na strýcovu filosofii. „Ach dívky, dívky! jakými anjely byste mohly býti, kdyby při vás té zpropadené marnosti, a ještě jiných mnohem horších vad nebylo!“

Odvrátiv očí svých od dívky, počal jsem se starým pánem kapky před vraty počítati.

V tom se zachechtaly hokyně za náma jako chorus zkázylibých Eumenidek: „Ha ha ha! tu skáče po dláždění veliká Rosička!“ —

Původ jejich chechtotu byl muž v krátkém zeleném kabátě, bílém klobouce a dlouhých žlutých nohavicech, jenž po ulici ve směšném spěchu před blátem brzy v pravo brzy v levo uskakujíc, ve skoku i obleku svém bezmála veliké zelené žábě se podobal. Rozpustilý chechtot hokyň ani tehdáž nemohl se utajiti, když muž ten blátem všecek ucákaný, přiskákav k průjezdu, společnosť naši rozmnožil. A v skutku lákala celá jeho postava i tvářnosť k smíchu. Byl to muž as čtyřicetiletý, o tenoučkých lýtkách, vyzáblý, vousy zarostlý. Zelená podšívka bílého klobouku, hnusný obličej mu zastiňujícího, bezpochyby pouštěla, jelikož zelené proužky s čela se roníce, rozmanitě barvily zažloutlý obličej jeho.

Zmatek, příchodem nového hosta vypuklý, netrval

dlouho; brzy na to bylo všecko zase v starém pořádku, jen že dívka s kloboučkem před pronikavými zraky nového příchozího za pilíř se skryla.

Starý pán přecházeje netrpělivě průjezdem, brzy na své zlaté hodinky, brzy zas na ulici se díval a jak se zdálo, kapky před domem pilně počítal.

Zatím déšť přestával, preclikáři jeden po druhém se rozcházeli, i hokyně vzavše na záda břemena svá, se smíchem i klením opouštěly stanoviště své, jen pánu s okuláry, mně, Rosičce a dívce s novým kloboukem nechtělo se dosavade z průjezdu, jelikož déšť, ačkoli mírnější, přece ještě nepřestával.

Mně, abych upřímně řekl, nebylo v průjezdu teskno, ale starému pánu muselo se při dlouhém mlčení jistě zastesknouti, neboť pohlížeje s jednoho na druhého zřejmě na jevo dával, že by rád porozprávěl.

„Déšť sice přestává," počal mluviti, „ale kdo z nás má daleko domů, přece ještě naskrz může promoknouti."

„*Oui, Monsieur!*" ozval se na to muž v zeleném kabátě; já pokrčil ramenama, — a za pilířem bylo slyšeti hluboké vzdychnutí.

Všickni tři jsme pojednou zraky své v to místo upjali, z kterého bolestné vzdychnutí se vyvinulo. Pohled na ubohou dívku bezděčně k útrpnosti vybízel. Vlhké oči její s teskností dlely na zkaženém kloboučku, hned zas pod roušku hedvábných řas se skrývajíce: nejčastěji však s patrnou úzkostí pohlížely na ulici, kde dosavade hojná voda s hůry špinavé dláždění splachovala.

„Zpropadená nehoda!" zvolal starý pán. „Vím, že žádného z nás toto zajetí netěší; ale slečinka, jak pozoruji, by ze všech nejraději ze společnosti naší vyklouzla. Ačkoli nežijeme více v oněch dobrodružných časech ry-

tířských, kde povinností bylo ženského pohlaví se ujímati a jemu sloužiti: nicméně i v našich časech byloby nechvalno, hezkou paní opustiti v potřebě.“ A obrátiv se k dívce pravil s vlídným usmáním: „Není liž pravda, že jsem uhodl tajnou žádost duše vaší, kterouž vysloviti se ostýcháte?“

Vděčně pohlédla dívka na vlídného pána. Bázlivé, sotva srozumitelné: „Ach, ano!“ překročilo růžový práh milostných úst.

„Nuže, mladý pane,“ zvolal opět srdečný starý pán, zamířiv kroky ke mně, „zde jest můj deštník, pod kterým se v čas potřeby i dvě osoby pohodlně ukrýti mohou. Vezměte jej a doprovoďte slečnu domů. Já zde zatím ještě chvilku postojím.“

Co jsem měl dělati? Starý pán, jakož snadno uhodnouti, byl humorista, jemuž hráze obvyklých zdvořilůstek snáze bylo přeskočiti nežli mně, jenžto jsem téměř každinké slovo, než jsem je na svobodu pustil, vždy dříve na váhu klásti byl uvykl, zvláště měl-li jsem k osobě druhého pohlaví promluviti.

Starý pán, jak již řečeno, byl humorista. Jemuť tedy nebylo zle o slovo; ale já? — ach já byl v tisicerých rozpacích. Leč obávaje se, bych od hezké dívky za dřevěného panáka jmín nebyl, přemohl jsem šťastně ostýchavosť svou, a přikročiv k ní: „Líbo-li“ pravil jsem s dvorným uklonením, „přijmouti laskavé nabídnutí onoho pána — jehožto vzácná osoba mně sice na ten čas neznáma — — tedy račte!“

Musilť jsem buďto něco hloupého probleptnouti, aneb aspoň hloupě při tom vyhlížeti, neboť dívka zapýřila se až po samé oči, ano i starý pán potutelně se usmíval.

„Ani nevím,“ promluvila dívka po chvilce líbezným,

ač poněkud třesoucím se hláskem, „ani nevím, jak k té cti přicházím.“

„Aniž já vím,“ odtušil jsem trochu špičatě; „než libo-li vám, doprovodím vás třeba na Hradčany, nebo kamkoli ráčíte.“

„Ach, my bydlíme na Kozím plácku!“ zašeptala dívka tak tiše, že jsem sám sotva slovům jejím porozuměl. Ale starý pán musel míti bystřejší sluch než já.

„*Na Kozím plácku!*“ opakoval pro sebe s podivením. — „Na Kozím plácku? — Tedy snad dokonce slečna z roští —?“ Vyřknul-li to ohavné slovo skutečně, neboli jen na mysli mu tanulo, na to se více nepamatuji; vím však jistě, že jsem je na satyrické tváři jeho četl.

„Jděte ž nicméně, mladý muži, — a *nota bene*, deštník navrátiti nezapomeňte!“

Musím vyznati, že mě neslušná řeč starého humoristy dvojnásobně urazila, předně že mne mladým mužem nazval, což vlastně jest nezdvořilost, a za druhé, že mne o deštník upomínal, jejž mi byl před okamžením takořka přes moc do ruky vstrčil. Ovšem že deštník jeho byl skvostný, stříbrem a perlovinou hustě vykládaný; to-liž ale dalo mu právo, k neznámým osobám býti hrubým? — I měl jsem kolik chutí, hoditi mu deštník zpátky a celým tím dobrodružstvím mužně pohrdnouti; jakási však něžná náchylnosť k nebohé, ustrašené dívce nedala mi hrdý úmysl v skutek uvesti.

Šli jsme. Kolikrátkoli měkounká ruka dívčina o loket můj lehce zavadila, tolikrát to mnou křečovitě trhlo, ano i dech se ve mně tajil, tak že mi ani lze nebylo na sličnou průvodkyni promluviti. Darmo jsem se po některém slušném slově shánĕl, kterým bych rozmluvu započal. Nechtělo mi nic moudrého napadnouti. V hlu-

bokém mlčení kráčel jsem po boku dívky, ze všech, co jsem jich kdy viděl, nejspanilejší, a v blahém zapomenutí byl bych s ní celou Prahu chtěl projíti.

Škoda, že jsem se na pouti své také s příhodami velmi nemilými potkati musel! Tak na př. hned v Jezovitské uličce vrazil na mne můj někdejší spolužák a dobrý známý L..., bohužel velmi podnaražený, jak z nejisté chůze a veselých očí jeho nemylně bylo znáti.

„Ha ha ha! bratříčku!“ zvolal nesmírně se chechtaje, „kdes ulovil tu křehotinku?“

„*Vade!*“ — L... s hrubými žerty svými býval mi vždy protivný, nynější však nevčasné šprýmování jeho nanejvýš mne pohoršilo. „Vari, opilče!“ zvolal jsem hněvivě, doprovázeje slova svá s tak důrazným strknutím, že podnapilý můj známý až k protějšímu domu dovrávoral.

Toho jsem měl s krku; ale brzy na to musil jsem se mnohem tužší zkoušce podrobiti, neboť za rohem setkal jsem se se strýcem ženotepcem, jejžto navštíviti již po delší čas jsem opominul, množství úředních prací a jiných zaměstnání předstíraje.

Strýc nebyl sice tak nezdvořilý jako opilý L..., a však i on dal mi na srozuměnou, co o mém nynějším zaměstnání soudí. „Kdy mne opět navštívíte, pane?“ tázal se chladně, a nečekaje na odpověď, doložil ostře: „Mámť vás vymluvena, neboť tuto na své oči vidím, že jste *velice* zaměstnán.“

Musilť jsem tu hořkou pilulí pozříti. Toho jsem tedy také pohoršil. Bohu poručeno! — Slibovávalť mi, že po něm někdy dědití budu. Ach, teď jest po dědictví! neboť viděl na své vlastní oči, že jsem vykročil ze šlepějí jeho. — Musím se přiznati, že dobrá mysl, s kterou jsem dobrodružnou pouť svou nastoupil, o dobrou polovici se zten-

čila, an tu konečně slečna, zastaviviši se před neúhledným domkem: „Zde bydlím!“ zašeptla. „Děkuji vám, a nebudu vás déle zdržovati.“

Tak! — toby tedy měla býti celá odměna má za to, že jsem s ní tolik bláta vyšlapal, strýce pohoršil a známého na smrt rozhněval, jenž bývaje i v podnapilosti při dobré paměti, zajisté neopomine za pohanění osoby své jedovatým vtipem svým na mne se mstíti. — Tedy ani nahoru mě nezve? Snad se konečně za mne stydí? — Ale vždyť bydlí na *Kozím plácku!*

I dodal jsem si srdce: „Dovolte, slečinko, abych vás —“

„Ach, odpusťte! Byla bych vás zajisté poprosila, abyste ve skrovný příbytek náš vstoupil, kdybych se neobávala —“

„A čeho, prosím?“

„Jsem sama hospodyní. Máti stůně, — otec snad mrzut.“

Samé zmatené, nespojené řeči!

Posléze v prostomilé pomatenosti vzala ruku mou ve své hebounké, třesoucí se ručinky, a pozdvihnouc nebeských očí svých ke mně, s želem nevyslovitelným mlčky prosila, bych déle neusiloval.

Dotěravosť nebývala nikdy mou chybou, i jakž bych byl mohl to dobré děvče déle trápiti, věda že vytrvalosť má ji v nesnáz uvádí? Již jsem se s významnou poklonou ke vratům obrátil, an tu nevím jakým divem objevila se přísterná tvář onoho muže z průjezdu, jejžto hokyně v trhovém nářečí svém *Rosičkou* byly nazvaly. Já bych ho byl nejraději *Samielem* jmenoval, neboť jeho zelenožlutavý obličej, jeho bludné plamenné oko, jeho fantastický oblek, vše to upomínalo mocně na zlého ducha z Čarostřelce.

Bezpochyby měl jeho pohled jakousi čarovnou moc, jelikož dívka spatřivši jej na celém těle se chvěla a pojmouc mne za ruku, šeptem pravila: „Nyní vás, milý pane, navzdor ženské ostýchavosti prositi musím, abyste mne až nahoru doprovodil; tento člověk mne v každém kroku pronásleduje.“

Pokoj, do něhož jsme vstoupili, byl v skutku velmi skrovný, chudoba obyvatelů jeho jevila se v každém koutku; ale všude vládla čistota, nikde ani pavučinky ani prášku. Nářadí bezpochyby pocházelo z předešlého století, jak z vykládaných hvězd a papoušků, stůl i skříni zdobících, netěžko bylo poznati. V úzkém výklenku okna seděla paní obstarožná, bledá, utrápená, zabývajíc se pletením punčoch. Navzdor hlubokým vráskám, které mnoholetý zármutek v její obličej vyryl, bylo dosavade znáti, že druhdy velmi sličná bývala. Vyhaslé oči její bez významu, bez lesku, nepohnutě v jedno místo byly upřeny.

„Jsi ty to, Aurelie?“ ozvala se hlasem temným. „Já na tebe toužebně čekala. — Neseš-li pak peníze za klobouk? — A — kdo to přišel s tebou, dcero má?“

„Ach, nehněvejte se, drahá matinko! Klobouk nesu zpátky.“

„Zpátky? — Ach, že každá naděje klamati, každé očekávání mýliti musí!“

„Vždyť jste, matinko, musila slyšeti ten náramný déšť, který se brzy po odchodu mém spustil? Hle, ten nešťastný déšť zrušil naši naději. Klobouk za několik okamžiků byl v takovém stavu, že jsem si netroufala jej odevzdati. — Ale vždyť nejsme sami, matinko!“ doložila hlasem temnějším.

„A kdo tedy přišel s tebou, dítě? Vždyť se již podruhé táži.“

„Tento dobrý pán byl tak laskav, že mne v té nehodě doprovodil domů.“

„Dávno-liž tomu, co se dcera má domů voditi nechává?“ tázala se nevidomá trpce.

Teď jsem já, jakožto němý svědek patrné křivdy, kterou matka dceři činila, ne bez důvodu soudil, že na mně řad jest promluviti.

„Odpusťte, ctná paní!“ pravil jsem. „Staloť se to náhodou — téměř proti vůli slečnině a — jednak i proti mé vlastní vůli.“

„Dávno-li tomu,“ ozvala se opět paní uražená, „dávnoliž tomu, co se dcera má *slečnou* nazývá?“

„Matinko, matinko!“ vskočila jí do řeči dívka, „vás dnes opět zlá hodina vaše novlídnou a nespravedlivou činí.“

„Paní! mámť útrpnosť s vaším neštěstím,“ ozval jsem se opět já, „a ctím je, neboť neznám pohromy bolestnější jako zbavenu býti světla božího.“

„Větší-li pohromy posud neznáte, jste šťasten. — Kýžby nad slepotu nebylo většího neštěstí! A však já samým zármutkem již tak otupěla, že ani nevím, v čem záleží rozdíl mezi štěstím a neštěstím.“

„Jak?“ zvolal jsem v úžasu, „vy že jste *nikdy* nebyla šťastna? Vaši tvář že by *nikdy* byl neoslonil paprsek slasti, ani za dnů mladosti — ani tehdáž ne, když to jste v nejblaženějším světa i sebe zapomenutí manželi svému před oltářem ruky podala?“

„Ba ani tehdáž!“ vzdychla ona. „Vždyť právě s touto neblahou chvílí spojil se řetěz mnoholetých strastí a utrpení mých! Jitro života mého bylo bez radosti, a večer jest bez útěchy.“

Řeč nevidomé paní učinila na mne veliký dojem. Konečně, pomyslil jsem sobě, má strýc přece jen pravdu.

Tato li osoba ode dne zasnoubení svého počátek strastí svých počítá: v čem tedy záleží onano od básníků vůbec opěvaná blaženosť Hymenova svazku? Co jsou ty vyhlášené radosti, ty blažené chvíle, jestliže manželé hned ode dne zasnoubení svého nešťastnými býti počínají?

Byl bych snad ještě déle podobným způsobem filosofoval, kdyby se v tu chvíli oči mé s očima milostné Aurelie byly nepotkaly. Jediný pohled na tuto tichou, pokornou, nebeskou bytosť zvrátil celou mou filosofii i se všemi námitkami, ve škole strýcově pochycenými.

Hle, jak laskavě objímá matku nevidomou, jak něžně, jak dětinsky ji chlácholí, jak vlídně domlouvá, jak ochotně posluhuje! Zdáť se, že čte žádosti a pochybnosti matčiny z každého dost nepatrného pohnutí žilek na ztrápeném obličeji jejím. — A ani tato čistá, nevinná, soucitná bytosť neměla by manžela budoucího oblažiti? Její-li nebeský pohled klame, ó jak přísvědčím rád, že nevinnosť, pokora i dětinná láska jsou pouhý klam, že pohledy a vzdechy ženské vůbec lhou, a že cnosť i láska neměla by býti slova *ženského pohlaví!* —

„Ani jsme vás nepobídly, abyste si u nás sedl," promluvila nyní dívka tak prostě a jemně, že jsem stoje až dosavade u prostřed sednice s kloboukem v ruce, milerád zdvořilosti clo patřící vzdal a trochu poseděti se uvolil.

Ale najednou vznikl hluk a šramot na síni; dvéře se otevřely do kořán a do sednice vrávoral krokem nejistým muž as padesátilelý, v nedbalém oděvu, opuchlých tváří a třeštivých zraků. Byloť viděti, že přímo z Bakchovy obětnice přichází. Vrhna sebou bez okolků na stolici, přisedl k stolu a: „Teď bych jedl!" zvolal zuřivě. „Neměl jsem od celého rána v ústech ani co by

za nehet zašlo! Teď ale dělejte! — Relinko — děvče — hýbej se!“

„Muži, muži!“ bědovala paní ve výklenku, lomíc rukama; „již opět jsi do starých šlepějí vkročil! Není-liž na tom dosti, žes jmění, úřad i čest neblahé náruživosti své obětoval, — má-liž pak i na to přijíti, aby nás co nehodné smetí na ulici vyházeli?“

Byloť to pozoruhodné podívání, kterak při těchto slovech postava její, nabývajíc jakési důstojnosti, vždy víc a více se zpřímovala. Plamenný rumenec obživil mrtvé tahy jejího druhdy krásného obličeje; ruce se jí třásly, tvář hořela hněvem, slovo za slovem dralo se z úst zahořklých, jednokaždé omočeno v trpké výčitce.

„Nedráždi mne úpěním svým, slepá sovo!“ zvolal na to muž, udeřiv na stůl v divoké prchlivosti. „Jedem žárlivosti otrávilas života mého máj a nyní i poslední draze koupené radosti žlučí nastřádanou schválně mi políváš! — *Ty*, tys to vinna, že jsem ztratil jmění, úřad i čest, — *ty* — tys měsíčnou něžností a horemchodnou přepjatostí svou učinila ze mne nejprvé blázna — pak zoufalce a naposledy bídáka — povrhele! — Raduj se, výskej! — podařilo se ti. — Co chceš ještě?“

Zdáloť se, že rozhořčení manželé pohoršlivý výjev prodloužiti hodlají, na mne, jakožto nevolného svědka jizlivé hádky své nic dokonce se neohlížejíce. Byloť tedy na jevě, že přítomnosť má byla zde velmi zbytečna; pročež vstana chtěl jsem se v tichosti odstraniti, ať v tom na mne padly pobludné zraky nešťastníkovy. Zasmušilá tvář jeho mžikem se vyjasnila, kalné oči se rozveselily, široká ústa oblétalo odporné usmání: „Ať mne hus kopne! věděl-li jsem, že mám u sebe hosta! — Ha ha ha! já zřídka bývám na hostech! Tím větší pro mne potěšení, —

ano, tím větší potěšení! Honem, Relinko! Skoč za roh pro několik pinet piva. Vezmi barevné a slyš, — ať to sklepnice napíše, a — nebude-li chtít — nu, nebude-li chtít, — ať ji sto hromů. — — Anebo, chtěl-li byste vy, drahý pane, zatím — já skutečně dnes nejsem při penězích — a ty nezdárné sklepnice jsou horší nežli židovky."

Aurelie v úzkosti sepiala proti mně ručinky. Porozuměv této němé prosbě, jedním skokem byl jsem ze dveří — a za mnou se rozléhalo divoké bouření opilce rozsápaného, pomíšené s úpěnlivým pláčem ženským.

* * *

Bože, jakého to výjevu byl jsem svědkem! — Již daleko za sebou měl jsem Kozí plácek, a ještě se mi hlava závratem točila. — Ten hnusný opilec! s jakou to bezpříkladnou lehkomyslností změnil pojednou tragické lání své na veselost, když mu naděje svítala, že hody Bakchovy, kteréž nedávno byl opustil, na cizí útraty opět se obnoví!

A slepá paní? — Jí ovšem nebylo se co diviti, že nemohouc, jak sama pravila, více plakati, hojným aspoň tokem trpkých výčitek srdci ztrýzněnému odlehčiti hleděla; — ale u přítomnosti muže cizího, obydlí jejich *ponejprv* navštívivšího, měla se tuším přece zdržeti.

A konečně ta dívka neboká, ten anjel, odsouzený ve společnosti dravců náruživých tráviti dny neradostné! — Věru, kdoby dívku, pro zachování dětinné nevinnosti její, z té jeskyně sváru a nemravu vysvobodil, bylby zajisté o jeden skutek bohatší.

Takové asi bylo rozjímání mé, když jsem opustiv Kozí plácek s vypůjčeným deštníkem do povědomého průjezdu spěchal, abych starého pána starosti zbavil.

Déšť byl zatím přestal, a starého pána nebylo tam více. Nepochybně, že ho dlouhé čekání omrzelo. Mně se ovšem zdálo, že jsem v domku na Kozím plácku jen maličko pobyl; ale starému pánu muselo zajisté naopak se zdáti. Co nyní počíti?

Aj tuť obydlí domovního! Rychle zaklepám na okno: „Nezanechal tu jistý starý pán žádného pro mne vzkázání?“

„Nic!“ zahučelo to z vnitřku, jako když lev v jeskyni své se ozve. — Teď jsem v koncích! — Co si as ten dobrý pán o mně pomyslí? Nyní na mně bylo, s deštníkem v průjezdu postáti, až by se vlastníku zlíbilo pro věc svou přijíti anebo poslati. Ale stání na prázdno také mne brzy omrzelo. Nadto blížila se hodina úřední, musilť jsem o hladu do kanceláře.

Buď to bylo tím, že jsem toho dne neobědval anebo že jsem se na starého pána i na sebe mrzel, anebo konečně že obraz dívky z Kozího plácku v čarovných barvách obraznosť mou oblétal, zkrátka, práce má nestála tehdáž za nic.

Takť bylo téhož dne i se spaním, ba ani druhého dne nebylo mi lze zprostiti se docela básnivých snů a myšlének, kteréžto celou duši mou kouzlem svým byly zaujaly.

Snad jsem zamilován? — Aj, kamž bych to byl dal rozum? Já, čtvrtý akcessista se třemi sty zlatých ročních příjmů, a choť má — dcera nevím ani čí — z Kozího plácku. Toť by byla roztomilá partie!

Zasmáv se sám sobě, konečně na tom jsem se ustanovil, že to tak zhola nemožné přece není. — Tak jsme my lidé podivně spořádáni. Co by *srdce* sobě žádalo, rozum zamítá; stojí-li však srdce urputně na svém, ko-

nečně i rozum, ten hrdý pán, se srdcem, tímto citlivým blázínkem, k vyvedení hloupého kousku na bratrstvo se spolčí. Se mnou to však ještě tak nebezpečně nevyhlíželo, toliko potřebí mi se vidělo, mysl svou obrátiti k lehké zábavě, abych ve víru besedního veselí z trapných myšlének svých se povyrazil aneb aspoň na ně pozapomněl.

Šel jsem do divadla. Tam na neštěstí provozovali stokrát viděnou zpěvohru „Čarostřelce.“ Byl-li to div, že jsem zpočátku zíval, a když Samiel, onen odporný duch pekelný, z kulis vystoupil, již ani očí na prkna povznesti nemohl? Ne — na toho protivného Samiele mi nebylo lze patřiti. Jak hnusná to tvář, vyzáblá, zeleně žlutá — celá jako tvář páně Rosičky, mého soka.

Mého soka? — Ach ano, mého soka. Nepravila-liž Aurelie u vrat, spatřivši jej: „Tento člověk mne ustavičně pronásleduje?“ A čím jiným ji mohl pronásledovati než láskou — svou neplechou, nároživou, ďábelskou láskou? —

Nevyčkav konce protivné mi zpěvohry, spěchal jsem z divadla do blízké kafírny, kdežto jsem ve veselém hovoru zajímavější zábavy než v divadle naleznouti doufal. Ale co nechtělo neštěstí, ježto si mě dnes za terč bylo vyvolilo? — Hned za prvním stolem, zrovna proti samým dveřím, seděl někdejší kolega můj L.... jejžto jsem včera tak nejemným způsobem s protějším domem byl seznámil! Prásknuv dveřma za sebou, bral jsem se nevrle ulicí dále. Pro dnešek bylo již po vyražení. K úplné nehodě nechybělo již nic, než abych ještě nahněvaného strýce navštívil. K tomu však jsem neměl, jak mi každý na slovo uvěří, ani za mák chuti.

Na cestě k domovu událo se mi jíti okolo pověstné hospůdky, kamž obyčejně lidé nižší třídy a podezřelých

mravů se scházívají. Křik, hudba, klení, smích, vše to v surové směsici nejemně sice na sluch okolojdoucího působilo, mne však přece zvědavosť pudila, do polozastřených oken nahlédnouti.

Nejblíže okna seděl muž v zeleném kabátě a bílém klobouce, s tváří od okna odvrácenou tak, že jsem na první pohled nemohl jej poznati; těsně vedle něho seděl muž v ošumělém kabátě, opuchlých tváří — můj tchán *in spe*.

Oba byli pohříženi v horlivém hovoru, z přičernalého žbánku jako bratří notně sobě připíjejíce. Bystřejším nahlédnutím i druhého snadno jsem poznal: byl to vrah blaha mého, slovolný Samiel Rosička!

Tím dychtivěji napjal jsem uši, bych hovor jejich vyslechl. Nebyloť to nic těžkého. Postáv chvilku u okna, počal jsem rozeznávati slova jednotlivá od hluku obecného.

„Tys slabý otec!“ zasípěl Samiel, odstrčiv žbánek od sebe. „Škoda, že tolik chlouby na těžkém jazyku a tak málo síly a odvahy v naboptělém těle máš. Tys slabý otec, pravím, neboť děvče posavade se zpírá.“

„Hrom do děvčete, bude-li se zpírati déle,“ zvolal zuřivě společník jeho, „a tisíc do tebe, uslyším-li ještě takovou hanu z úst tvých! — Tys mě napájel po mnoho dní, to je pravda; — já ti slíbil děvče, a na tom budiž dosti. Nakloniti ji k sobě, omámiti, zaslepiti ji, toť práce tvá, a líno-li ti o štěstí své sám se pokusiti, nejsi děvčete ani hoden!“

„A zdaliž jsem se již ze vší síly své o to nepokusil? zdali jsem nevyházel slov sladkých na kopy? zdali jsem se dost nenavzdychal jako dvacítiletý blázen? A co jsem si u ní vyvzdychal? — Škaredé oči, nevlídná slova, a ještě nevlídnější štulce; — neuč ty mne zacházeti s dívkami!“

„Tys bohatý — sám jsi mi to povídal. Nuže, zkus to dary! Nakup jí blýskavých hraček — každé děvče jest marné — ani Aurelie kouzlu tomu neodolá. Zlatý klíč všecky zámky otvírá!“

„Dobře máš, starý krkavče!“ ozval se pekelník s protivným smíchem, „i v plesnivé hlavě tvé se druhdy dobrý nápad rodí. Ale bude-li tvrdohlavá dceruška potom ještě se zpouzeti?“

„Pak se *na mne* zpolehni,“ zkřikl otec nepřirozený, udeřiv na stůl tak nerázně, až pivo ve žbánku přetýkalo. „Pak já dokáži, že jsem otec —“

„Krkavčí!“ zvolal jsem já, ne v duchu, nýbrž nahlas, nemoha déle hněv svůj v prsou ztísněných utajiti. Skleněná tabule, na nížto jsem rozpálenou tvář chladil, náhle prasknouc zařinkla, střepy se pronikavě ozývaly na dláždění, hosté vstávali se židlic u směšném zmatku, an já zatím, jakoby mi hlava hořela, odtud pospíchaje, k domovu jsem chvátal.

Věděl jsem dosti. Z přetržené rozmluvy oněch dvou podnapilých mužů seznal jsem ohavný záměr proti nevinnosti svojí Aurelie.

Svojí Aurelie? — Já blázen nazýval tu anjelskou dívku svojí! Snad proto, že jsem ji na rozkaz neznámého pána na Kozí plácek doprovodil, anebo-liž proto, že zvoliv mě na okamžení za ochrance svého, oči své krásné slzami zalité v úzkosti ke mně pozdvihla? Avšak buď jak buď! Ta anjelská bytost zasluhovala, bych se o zachování nevinnosti její vší silou zasadil.

Než jak ji z hrozícího nebezpečenství vytrhnouti? Kterak jí aspoň ve známost uvesti, co se proti nevinnosti její kuje, aby se na pozoru míti a znajíc lstivé úskoky útočníka svého, onoho ducha pekelného, tenat nastrojených

vystříhati se mohla? — V prvním ukvapení chtěl jsem jí psáti:

„Drahá Aurelie!“

Ne, to nejde! a roztrhna papír, sáhl jsem po jiném a napsal znovu:

„Milá přítelkyně!“

A však ani k tomu, ovšem nad předešlý slušnějšímu názvu neměl jsem nejmenšího práva. Rozmrzev se sám na sebe a schumlav v hrsti lístek zlatem oříznutý, o jiném prostředku přemýšleti jsem počal. S psaním nebylo nic, to mohlo každé dítě uznati. Kdo mi stál za to, že se lístek jistě do jejích rukou dostane? A dostal-liby se do nepravých, v jaké nesnáze mohl jí i mne uvesti! Ne, s psaním není dokonce nic! pravil jsem sám k sobě. Sám k ní půjdu, sám ji o hanebném záměru zpravím a, poštěstí-li se mi nevinnosť její zachrániti, i nu, doufám, že i ten skutek anjel Boží v knihu zásluh lidských vpíše.

Takovýmto rozjímáním sám sobě lahodě, usnul jsem v šatech na pohovce, a musel jsem dobře spáti, an mne teprv kanárek můj, počna na úsvitě z hladu zpívati, křiklavým cvrlikáním svým z tvrdého spaní probudil.

Přes noc valně jsem ochladnul ačkoliv upustiti zcela od záslužného předsevzetí svého nezdálo se mi býti věcí chvalitebnou a muže dostojnou. Odpoledne tedy vzav na sebe úřad anjela strážce, šel jsem k Aurelii.

Ubohá dívka seděla s hlavou sklopenou u lože nemocné, trpící matky. Krásné oči její, slzami zalité, byly upřené na matčin ztrápený obličej; ruka levá snažila se zvýšiti chudobnou podhlavničku, na nížto hlava nemocné spočívala.

S chudobou, na peřinách i bílém prádle patrně se jevící, špatně souhlasila novičká skvostná pelerina (límec), nedbale přes židlici přehozená.

Aurelie byla bledá, jak se podobalo od nevyspání; ale při neočekávaném vstoupení osoby mé zbarvily se vybdělé líce její živým, překrásným karmínem.

„Odpuste,“ promluvil jsem, „smělosti mojí, kteráž mě k vám vybídla. Doufámť, že jsem služebičkou nedávno vám prokázanou nabyl práva, vás někdy navštíviti, ač nebude-li to vám neb domácím odporno.“

Dívka mlčky okázala na nejbližší židli a pak skloniv hlavu k matce, šeptala hláskem lichotivým: „Onen pán, matinko, jenžto mě onehdy domů doprovodil.“

Nemocná lehce pokynula hlavou na znamení, že mne po hlase poznala.

Postrčiv vykázanou mi stolici blíže k posteli, jal jsem se nemocnou těšiti: „Jak, vidím paní, jste nemocí navštívena; nechť vás tedy to ujištění potěší, že i já útrpnost srdečnou mám s bolestí vaší.“

„Děkuji vám za ta vlídná slova,“ odpověděla paní hlasem slabým; „chcete-li mi však něco přáti, přejtež mi brzké skončení všech bolestí mých, po kterém žádostivě toužím.“

„Aj kdožby vám brzkého úplného uzdravení nepřál? Zdraví jest pravá perla života vezdejšího.“

„Ach vy mně nerozumíte!“ vpadla mi do řeči nemocná. „Zdraví tělesné, byť bych je i dost brzy nabyla, nemohlo by mi nikdy ztracený mír duše nahraditi. Mě jen brzká *smrť* může zbaviti trápení dlouholetého, a čím dříve se přiblíží, tím vítanějším mi bude poslem, jenžto mne, jakož pevně věřím, z této tmy vezdejší k věčnému světlu uvede.“

„Což vás nic více na tento svět nepoutá? — Lidé tak neradi umírají!“

„Lidé *šťastní*, chcete snad říci — v tom vám ráda přisvědčím; já pak, vyjmu-li toto nešťastné dítě své, které

jsem v bolestech těla i duše porodila a nyní od celého světa opuštěné v smutné sirobě ostavuji, — nemám zde čeho želeti.“

Při těchto slovech dala se Aurelie do hlasitého pláče.

„Plač, dítě, plač!“ mluvila paní dále. „I tebe snad dosti brzy obklopí lež, zráda a hříšná žádosť tohoto světa, aby setrouc nevážně barvu něžnou s květu nevinnosti tvé, v zármutek, hanbu, bídu a zoufalství tě uvrhla.“

Poslední řeč tato nemocnou velmi unavila. Hlava jí sklesla do peřin, víčka sklopila se na oči vyhaslé, z prsou se dralo nepravidelné oddychání. Pak ztiše se zponenáhla, upadla v lehkou dřímotu.

„Máti vaše usnula,“ pravil jsem po chvilce k Aurelii, jenž přemáhajíc násilně proud slzí, s tváří od lože odvrácenou hlasitému pláči všemožně se bránila. „Dobročinný spánek jí bohdá odlehčení i nové síly udělí,“ promluvil jsem znovu, an mi neodpovídala.

„Ach kýž by se předpovědění vaše vyplnilo! — Nevím, co bych si ubohá počala, kdyby mi Bůh matku odňal! — Otec? — ach, vždyť jste sám jej viděl překonaného od náruživosti, která nás v hanbu a chudobu uvrhla.“

„Odpusťte, pakli vám na všecko nepřisvědčím. Vy mluvíte o náramné chudobě, an zatím tato skvostná pelerina, nepochybně k ozdobení zpanilého těla vašeho určená, o jiném mne přesvědčuje.“

„K pelerině této,“ odslovila dívka, zapýřivši se studem panenským, „nemám já žádného práva. Poněvadž ale tato stavu mému nepříslušná ozdoba,“ mluvila po krátkém pomlčení dále, „ve vás podezření zbudila, jsemť vám vysvětlení dlužna. — Již několik neděl minulo, co jistý muž, který sám sebe pánem z Kunzendorfu nazývá,

pod neznámou záminkou k otci mému se přidružil a zhlédnuv mne — abych otevřeně mluvila — o lásku mou ucházeti se počal. Ačkoli mi celá osoba jeho odporná byla, nemohla jsem přece vtíravosti jeho docela se ubrániti. Mluvívalť mi o bohatství svém, o svých citech, o své horoucí lásce, chválíval mé oči, líce, rty, vlasy, můj vtip, mou práci. Čím zřejměji jsem na sobě okazovala nelibost nad nestoudností jeho, tím byl smělejší, tím dotíravější. Ano i otec — ach, že to říci musím! — co měl nezkušenou dceru svou před úlisností jeho vystříhati a hájiti, v nešťastné zaslepenosti své blázínků mi spílal, že štěstí své pošetile od sebe strkám, že sobě nerozumím, říkávaje. Ach, kdyby nebylo mé dobré matky bylo, ani bych nebyla měla komu si postěžovati. Onať, ač zbavena světla božího, zrakem duševním pronikla hanebné záměry podvodníkovy; ona z pokladu vlastní zkušenosti své mnohou radou i výstrahou mně přispěla, bych ošemetným slibům a dorážlivým útokům jeho tím snáze odolala. — Co jsem po celý ten čas vytrpěla, nemohu vám ani vyjádřiti. Protivná lichocení se strany Kunzendorfovy, ustavičná váda a výčitky se strany otcovy rozum můj tak pomátly a otupily, že jsem bývala ve strachu sama o sebe. — Od některých dob podobalo se, jakoby pán z Kunzendorfu, přemožen jsa mou setrvalostí, od své šílené náruživosti byl upustil: až pak dnes najednou, zvoliv jinou cestu k cíli svému, touto pelerinou, která vám tak nelibě do očí padla, mne podaroval."

„A vy jste ji přijala?" tázal jsem se s tajenou úzkostí.

„Nesměla jsem pro přítomnosť otcovu vzdorovati, ač bych ji byla mileráda za ním z okna vyhodila, kdybych se zároveň s ní i protivného dárce byla zprostiti mohla."

„Ach Aurelie!“ vzdychl jsem, „přijmutím tohoto nešťastného daru jste mu duši svou zapsala.“

„Kterak tomu mám rozuměti, pane?“ zvolala dívka, leknouc se slov mých. „Myslíte-liž, že dar nevolně přijatý k jakékoli ochotnosti zavazuje, čili tak málo důvěrnosti v sílu a setrvalosť mou máte, že se obáváte, bych přemožena jsouc marnostní ženskou, konečně přece neklesla?“

„Ano, Aurelie! abych upřímně řekl, toho se obávám. Včera náhodou jsem vyslechl rozmluvu vašeho otce s oním velmi podezřelým pánem. Mluvilit o vás! Nechtějtež na mně, abych vám všecko opakoval! — Nevím, jaký blud otce vašeho zaslepuje, že vás mermomocí muži tomu chce v oběť dáti; ale že úmysl pana z Kunzendorfu není čistý, že láska jeho jest plamen hříšný — to věřte, Aurelie — na to chtěl bych umříti!“

„Ani já o tom nepochybuji,“ odpověděla dívka smutně. „Ale kdo mi poví, jak osidlům kladeným ujíti mám, abych nemusela opustiti matku, právě v té době, v kteréž obsluhy mé nejvíce potřebuje? — Ach má drahá, upřímná matka!“ V nesmírném hoři padnouc na lože, skrývala hlavu v peřinách.

„Co je ti, dítě?“ tázala se nemocná, z dřímoty procitnouc.

„Nic, matinko!“ vzlíkala dívka, tajíc pláč v sobě; „péče o vás, ano i pomnění na vlastní truchlivou budoucnosť k pláči mne pohnuly.“

„O mne neměj péči!“ promluvila paní slabě, „mně jest dobře!“

Jí ale nebylo dobře. To jsem poznal ze zsinalosti jejich tváří, z těžkého oddychání a jiných neméně do oka padajících znamení.

„Dávno li tomu, co ji lékař neviděl?“ tázal jsem se Aurelie.

„Ach, lékař ani zde ještě nebyl,“ odpověděla dívka trpce se usmívajíc. „Ač jich mnoho v městě, mají také mnoho nemocných na péči, a — my jsme chudí,“ doložila se vzdychnutím.

„Pro Bůh!“ zvolal jsem, „tak těžce nemocna a bez pomoci lékařské?“ A vstav kvapně, spěchal jsem odtud, abych lékaře přivolal. Aurelie mne s vděčným pohledem ke dveřím doprovodila. Ujav ji za hebkou ruku, chtěl jsem jí něco peněz poskytnouti. „Přijměte,“ šeptal jsem, „co z čistého úmyslu dáno. Máti vaše bude ledačeho pro občerstvení a posilnění potřebovati.“ — Ale Aurelie zavrtěvši hlavinkou, pohlédla na mne tak žalně, že jsem neměl tolik smělosti co pan z Kunzendorfu, abych nechav peníze na stole, v naději jistého neoslyšení odešel.

Objednav lékaře a oznámiv mu číslo domu, kde pomoci jeho potřebí bylo, zašel jsem do kafírny, bych údům utrmáceným na chvilku pohověl. Sáhnuv maně po „Oznamovateli“ přede mnou na zeleném stolku ležícím, čtu mezi směsicí kupeckých i nekupeckých návěští také následující

„Žádosť.

Onen pán, jenž přede dvěma dny v průjezdu čísla 13 — od neznámé osoby deštník si vypůjčil, tímto přátelsky se žádá, by věc vypůjčenou v prvním poschodí čísla 32 — odevzdati sobě neztížil.“

„Tu máme to nadělení!“ zvolal jsem, list nevrle odhodiv. „Ten zlomyslný humorista! — Nemaje dosti na tom, že mne s deštníkem svým do nepříjemných okolností zapletl, nyní již i veřejnými listy mne stíhá! — Mohu-li já za to, že číslo domu svého na čele psáno neměl? Anebo mohl-li jsem z Kozího plácku do průjezdu

přeletěti, aby pán na mne déle pěti minut čekati nemusel? — Ne, pane, to není zdvořile jednáno! Tímže právem mohl jsem já vás veřejnými listy pohnati, abyste si pro věc svou v tu a v tu hodinu do příbytku mého došel.“

V prvním zanevření chtěl jsem mu deštník jeho v průvodu nelibého lístku po někom do domu poslati; po chvíli však jsem se jinak rozmyslil. „Půjdeš tam sám,“ řekl jsem, „a očistiv se od křivého podezření, poznáš aspoň muže, jenž dle zvláštností svých v řadu originálů náležeti se zdá.“

Vzchopiv se, šel jsem hledat vyznačené číslo domu. — Kdož by si to byl pomyslil, že ten pán v tak nádherném domě bydlí? — Na dvoře myli ramenatí kočové s vykasanýma rukávama kočár, za nějž by se žádný hrabě byl hanbiti nemusil. Hlavní schody široké a čisté jako sklo, — na chodbě prvního poschodí všude lesknoucí se úpravnost, jakáž jen v domech vrchnostenských se vídá. — V předním pokoji seděl sloužící za malým stolkem, ve velké hromadě novin a časopisů se probíraje. Spatřiv mne, odložil archy stranou a jako by mne již dávno byl znal, rukou mi pozdravení pokynul, jaksi po pansku se usmívaje: „Ah! bezpochyby pán s deštníkem? Hned, hned!“ — a nečekav, až bych já byl promluvil, se hbitou ochotností volal do druhého pokoje: „Pán s deštníkem!“

„Nechť vstoupí!“ ozval se hlas basový uvnitř.

Vkročiv do pokoje skvostně ozdobeného, zhlédl jsem pána v hedvábném kaftanu a zelených brylech u psacího stolku pilně zaneprázdněného. — Nezapru, že mne jednak to mezi osobami střední třídy neobyčejné přijetí, jednak i lhostejnost a nevšímavost domácího pána, na mne ani nepohlednuvšího, poněkud zarazila. Zůstalť jsem jako hříšník

u dveří státi, ani nečekaje. Konečně přece zlíbilo se pánu, od stolu vstáti. Sundav bryle, lehce se uklonil.

Nevěda, s kým mi jest jednati, byl jsem na rozpacích, jak naň promluviti mám, ať tu on sám, změřiv osobu mou od hlavy až do paty, počátek rozmluvě učinil.

„Vy jste mne dlouho nechal v průjezdu na sebe čekati.“

„Račtež odpustit!“ dím já, „ona neznámá — —“

„Je sličné děvče,“ doložil on, jaksi potutelně se usmívaje.

„Nemohl jsem —“ koktal jsem dále.

„Tak brzy od ní se vzdáliti,“ doplnil opět on řeč mou.

„Jsa takměř přinucen — —“

„S ní blíže seznámiti se, nežli v průjezdu možná bylo.“

To bylo příliš! Co, ten Nabob chtěl ze mne šaška udělati? — Hněvem a studem rozpálen zvolal jsem: „Pane! nemějtež mi za zlé, — vy jste —“

„Vševědoucí, chcete říci? — Nikoli, ale nejsem dnešní, jak říkáme. — Mám ze všeho rozum a vím z vlastní zkušenosti, jak se mladému člověku děje, když hezké dívce z blízka do očí nakoukne. — Ale vy, pane, jak na tváři vaší čtu, se kaboníte, jako bych vám křivdu činil, a já bych vás nerad urazil — ačkoli, co jsem řekl, tisícerými důvody bych provesti sobě troufal. — Než posaďte se! Odložte ten deštník a vyjasněte pak tu zasmušilou tvář svou, která mladému člověku věru nehezky sluší! — Nu, kde jste složil to drahé zboží, které jsem vám pod ochranu odevzdal?“

„Pane,“ odpověděl jsem vážně, „vy se smějete, a lidé, po kterých se vašnost s úsměškem ptáti ráčí — pláčí hořce.“

„Aj, vy padáte do moll. — Toť zní jako elegie na hrobkách veských!“

„Zanechte žertů, vašnosti! — dívka, o které mluvíme, jest velmi nešťastná.“

„Kdybych vás chtěl hněvati, řekl bych, že láskou; a snad dokonce vy, pane, jste celým tím neštěstím vinen?“

Trpělivosť mne přecházela. Krev vstupovala mi do obličeje, ruce se mi třásly, takže jsem deštník, kterýž jsem v zapomenutí posavade v rukou držel, na hladkou podlahu upustil.

„Co děláte?“ zvolal starý pán s jakousi dobrosrdečnou úzkostí, „úmysl můj nebyl, abych vám žertovnými slovy svými ublížil! Nikoli! Já rád se zasměji, ale nikdy na újmu neb dokonco na škodu svého bližního. Upokojte se — a vypravujte, co víte.“

Na toho dobromyslného škádlivce nebylo mi lze se hněvati, — což bych také byl s hněvem svým proti němu pořídil? Při každém slově se umíval, a na celém obličeji jeho rozprostřena byla veselá mysl jako stálý, nezrušitelný znak. Na jediné slovo mé věděl jiných deset, ano někdy mně ani nedal k slovu přijíti.

Abych mu tedy vůli učinil, nenuceně vypravoval jsem všecko, co již milý čtenář ví, nedaje se vtroušenými šprými jeho v textu svém mýliti. Možnáť, že jsem při líčení nevinnosti dívčiny a ošemetnosti Samielovy trochu více barev přidal, než potřebí bylo k úplnému obrazu vyznačení; neboť starý pán vše tak zajímavé nalezal, že na konec vypravování mého hlavou spokojeně kývaje a ruce si mna, vesele zvolal: „To je něco pro mne! — V průjezdu jsem si děvčete hrubě nevšimnul, ale dle popisu vašeho stojí věru ten samolet za to, bych se naň ještě jednou podíval. I na vašeho Samiele se těším. — Kdy tam zas půjdete?“

To jediné ještě zbývalo — pomyslil jsem si — abych

k rozmnožení zmatku a zármutku oné beztoho dosti nešťastné rodiny ještě takového pokušitele jim do domu přivedl.

Starý pán musil mi tu myšlénku v duši čísti, jelikož ujav mne za ruku vlídně pravil: „Nemyslete, že snad v celé té historii toliko své zábavy hledám. Nikoli! cítím srdečnost s onou rodinou, jenž dle vašeho udání perlu vzácné ceny v lůně svém chová. A protož táži se vás ještě jednou, kdy tam zas půjdete?“

„Zítra, dnes a třeba hned, je-li tím vašnosti posloužено!“ odpověděl jsem, k smíchu se nutě.

„Tak vás rád mluviti slyším!“ zvolal starý pán s přívětivým usmáním. „Jak živ jsem nemohl ty bledé, vyzáblé, ustavičně nyjící a kvílící jinochy vystáti, kteří za jasné noci bludným zrakem na obloze hledají hvězdu svou, kdežto se na ně dosti blízko jasné hvězdy z očí hezkých dívek usmívají. To kvílení a toužení patří k výru, jak říkáme.“

„A potrhnuv šňůrou od zvonce: „Jene!“ volal, „honem, Jene, můj kabát! — A slyš! — Hlásil-li by se kdo, nechť přijde zítra!“

Za několik minut octli jsme se na Kozím plácku. Dříve ale, než jsme do příbytku samého vkročili, uznal jsem za dobré, pozeptati se pána, pod jakou záminkou jej tam uvesti mám?

„Nic snadnějšího,“ odtušil svým obyčejným způsobem — „řekněte, že jsem doktor!“

„To bych ale lhal?“

„Aj, víte-li pak, můj mladý příteli, jistotně, že doktor nejsem, anebo — víte-li pak, co vlastně jsem?“

Nevěda ani jedno ani druhé, musel jsem se spokojiti a bez dalšího rozpaku uvedl jsem cizince do chudobné sednice.

S uplakanýma očima uvítala nás Aurelie. „Lékař byl zde před chvílí," promluvila ke mně, „ale chladná slova jeho bohužel nepotěšila mě. — Nemoc matčina je v skutku velmi nebezpečná." —

Chtěl jsem jí na to něco potěšitelného odpovědíti, ale starý pán mne předešel. Oči jeho s patrným zalíbením spočívaly na ztepilé postavě, štíhlém zrůstu a sličných, pravidelných tazích dívčiných. S obratnou hovorností vyvracel její obávání; by pak ujištění svému, že lékař přivolaný ve vyřčení svém také mýliti se mohl, víry zjednal, přistoupiv k lůžku, jal se tázati nemocné: „Jak jest vám, dobrá paní?"

Slova tato jako blesk ohnivý duši nemocné naskrz pronikla. Plamenný ruměnec rozlil se v okamžení po její bledé tváři, ruce zimničně se zachvěly, všecky žíly nabíhaly krví. Zpřímivši se násilně v loži: „Pro živý Bůh!" zkřikla, „toť Eduardův hlas!"

Toto nenadálé pronikavé vzkřiknutí tak mocně účinkovalo na starého pána, že zavrávorav, blízké židlice chopiti se musil, by se pádu ubránil. „Buďto mne blud jakýsi klame," zvolal po chvilce, „anebo vstávají mrtví z hrobů! Toť podoba i hlas Julie Záleské!"

„Neklame tě blud, Eduarde," promluvila nemocná mírněji, přemáhajíc vnitřní hnutí — „jsem Julie Záleská, ona Julie, kterou jsi oklamal, na jejížto hlavu jsi neslýchaný zármutek, nesmírnou hanbu a bídu uvalil. — Eduarde, tebe tíží kletba zemřelých rodičů mých! Tys jim i mně neslýchaně ublížil."

„Pro Bůh, ustaň, ženo!" zvolal starý pán v šíleném podělení. „Chceš mne výčitkami svými usmrtiti? Jsem-liž já *jediný* vinen neštěstím tvým?"

„Ano, ty! a však já tě neproklínám. Slitujž se nad

tebou nestíhlé milosrdenství boží, bys nezakusil ovoce viny své! — Můžeš-li pak vymluviti zlomyslnou nevěrnost svou? Můžeš-li zapříti, žes nevážně zrušil sliby nejsvětější, žes pro zisk jakýkoliv zapomněl na mne i na nevinný plod milosti naší hříšné? — Eduarde! ty nemůžeš ospravedlniti lehkomyslnost svou!"

„Ano, Julie, to mohu! — Vyslyš mne a neodcházej s nenávistí nespravedlivou na věčnost! — Víš dobře, že rodičové moji, zakládajíce sobě na mně jediném synu neméně než na velikém jmění svém, vší silou odporovali sňatku našemu; že otec můj, dověděv se o náklonnosti mé k tobě, kteráž to hrdým a sobělibým záměrům jeho nenadále v cestu vstoupila, nejprvé zuřil a lál — pak ale přesvědčiv se, že náruživosť překážkami se živí, roste a větší síly nabývá, mne od tebe na čas odstraniti uzavřel, té jsa naděje, že čas a vzdálenosť nemoc mou — tak nazýval lásku mou k tobě — zhojí a předešlou veselosť mysli mi navrátí.

Bylo by marno, povídati tobě nyní, co jsem tehdáž trpěl, jakých zápasů s osudem svým podnikl. — O tehdejším stavu duše své posílal jsem ti časté zprávy z Vídně, kdež jsem na rozkaz otcův kupecké záležitosti domu našeho v pořádek uvesti měl. Ale když jsem na žádné psaní své od tebe odpovědi neobdržel, tuť jsem počal o věrnosti tvé pochybovati. Náramná tesknosť co mrak černý obestřela mysl mou, síly mi vůčihledě ubývalo, červ žárlivosti hlodal na zdraví mém.

Raděno mi od přátel, abych složiv s tváře tesknosť, věku mému nepřiměřenou, nevyhýbal se déle radostem zábav společných; slibováno mi, že s příjemnou postavou svou a výtečnými ducha dary ve všech salonech vítaným budu hostem.

I vrhl jsem se do proudu hlučných rozkoší besedních, abych ohlušil city srdce svého bolestně sevřeného. — Obraz tvůj zmizel zponenáhla z paměti mé. Po roce mi psali, žes *umřela.*“

„Tedy oba jsme byli zklamáni!“ zašeptla nemocná s hlubokým vzdychnutím. „Mně bylo praveno, Eduarde, žes brzy po odchodu svém s bohatou nevěstou se zasnoubil.“

„Toť lež!“ rozhorlil se starý pán. „Teprv po třech letech podal jsem ruku dívce bohaté, sličné a cnostné, plně vůli otcovu, jenž sňatkem tímto bohactví a lesk domu svého rozmnožiti zamýšlel.“

„A byl jsi šťasten, Eduarde?“

„Ano, Julie! byl jsem šťasten! ale nebesa mi štěstí mého nepřála — snad že jsem ho nebyl hoden. — Choť má zemřela dříve, než jsem krásnou duši její úplně poznal.“

„A tys se opět zasnoubil?“

„Nikoli, Julie! Obávaje se opětné ztráty, zůstal jsem raději svobodným a bezdětným.“

„Tys bezdětný?“ tázala se nemocná v radostném překvapení — a po krátkém přemýšlení mluvila dále: „Ani nevím, mám-li ti v té blaženosti dopřáti, kterou jsi lehovážně pohrdl! Leč já stojím na prahu věčnosti a dcera má zůstane zde v sirobě a bez ochrany. Eduarde! Aurelie jest dítě tvé. — Onať po dnešní den nevěděla o hříšné křehkosti své matky. — Ach, to dobré děvče ctilo muže toho, jenž před světem manželem mým se nazývá, jako otce rodného, snášejíc hrubou zpurnosť jeho s dětinnou trpělivostí.“

Teď bylo milo, popatřiti na starého pána, jenž uslyšev zprávu tu rovněž tak neočekávanou jako utěšenou, samou radostí ani nevěděl co počíti. Slzy, veliké co hrách, stály mu v očích. — Políbiv nemocnou v chladné čelo,

s mládeneckou rychlostí rozběhl se po Aurelii, kteráž to nevěříc vlastnímu sluchu, studem přirozeným vyhýbala se útulnosti muže, jejž poprvé v živobytí svém viděla.

Sám jsem mu té blaženosti záviděl, vida, kterak nemoha se patřením na zpanilosť dívky ani nasytit, očima ji takořka pohlcoval, ba zas ujav ji za obě ručinky, nemilosrdně jí je stiskal, volaje v rozčilení: „Bůh mne tresci v hněvu svém, pakliže jsem na stará kolena svá tak velikého potěšení se nadál! Bože dobrotivý, cesty tvé jsou nestinlé! — Z pouhého žertu vydal jsem se do příbytku tohoto, a hle, tys v jeskyni chudoby nesmírně mne obohatil!“ Sepjav nábožně ruce, modlil se tiše. A pak osušiv oči vlhké, oddal se opět přirozené své veselosti, jako člověk, jenž pobyv za důležitou příčinou v okresu neobvyklém, po vykenané povinnosti rád se navracuje k oblibené domácnosti své a starým obyčejům. Také bylo i se starým pánem. Žertovná bodrosť opět hrála okolo koutků jeho přívětivých úst; vtip jeho proudil se zas obvyklým tokem, oči se leskly mládeneckou čilostí. Postaviv se před dívku, tázal se žertovně jaksi po dětinsku: „Jak ti říkají, děvče?“ — „Aurelie.“ — „Ode dneška budeš vším právem *Aurelií* slouti! Já jsem bohat, mám zlato — a tebe na smířenou viny své jím zasypu, t. j. já tě před Bohem i před světem uznám a prohlásím za dítě své a za svou jedinou, plnomocnou dědičku!“

To byly špatné aspekty pro mne ubohého kandidáta stavu manželského! Čím více zlata, tím méně pro mne naděje! — Kozel si vezmi starého humoristu i se zlatem jeho! — Kdyby jeho nebylo, bylaby Aurelie, zůstavši dívkou chudou, někdy jistě za štěstí sobě kladla, státi se vzácnou, aneb, jak nyní říkáme, milostpaní kancelistkou. Ach, teď jest po vší té krásné naději veta!

Vezmeme-li to však kolem a kolem — rozumoval jsem dále — tedy jsem *já* to, jenž starého humoristu dcerou obdařil. Já vzbudil zvědavosť jeho, beze mne by se byl nikdy na Kozím plácku neoctnul. Ont mi zavázán vděčností a nevstoupí-li do šlépějí nebožtíka otce svého, můžeť mi z pouhé vděčnosti dceru i zlato dáti aneb aspoň odkázati.

Pohlédna na Aurelii, chtěl jsem ve krásných očích jejích utěšené pojištění smělé naděje své čísti; leč duše její čistá byla v té době ušlechtilejšími city zaměstnána, než aby se osobou mou byla obírati mohla.

Zatím pak starý pán potěšiv se chvilku s dcerou sobě mimo nadání darovanou, opět s útrpností k matce se obrátil, řka: „Pověz pak, ubohá Julie, která nešťastná náhoda v takovou propasť bídy tě uvrhla? — Rodičové tvoji, ač nezámožní, pro vyšší společnosti třídu tebe vychovali, než v jaké tě nacházím.“

„Jak se jen tak můžeš ptáti?“ odpověděla ztrápená paní trpce. „Svědomí tvé nechť ti na tu otázku odpoví! — Ale snad žádáš slyšeti vlastní ospravedlnění mé? Tedy slyš! — Příběh můj jest krátký a smutný. —

Pád můj za málo neděl připravil mne o rodiče. — Usoužiliť se nad hanbou mou. Já pak osiřevši s dítětem, jehožto narození zdraví mé podkopalo a na čele mém známku hanby světské vyrylo, nevěděla jsem o žádném útočišti. Na radu příbuzných svých, hledících mne jako břemena neužitečného co nejdříve se sprostiti, podala jsem ruku muži mně docela neznámému jedině proto, že o dítě mé jako o své vlastní starati se přislíbil. — Ach, brzy na to bylo vše jináče. My se pro sebe nehodili. — On prchlý, já citlivá — on světa milovný, já samoty. Chtíval, abych se s ním smála, jej vyrážela, bavila; žádal

na mně, abych se po koketsku strojila, abych ve společnostech kavatiny zpívala, hrála, žertovala, pouze proto, aby mne lidem ukazovati a mnou se honositi mohl. Zkrátka, považoval mne za nářadí, které si byl k svému potěšení a pohodlí za drahý peníz zjednal a ježto by po čase rád byl za jiné novější a pohodlnější vyměnil.

Já často plakávala. — On nabaživ se mne, počal zjevně hoviti náruživostem, které byl dříve přede mnou skrýval. Oddal se karbanu a pití. — Přicházeje pozdě v noci domů, činíval mi trpké výčitky, až i ve vzteku a opilství nevážně ruku na mne vložil. — Nepořádným živobytím den co den tenčilo se jmění jeho, on dělal dluhy, a když nemohl dost peněz na útratu sehnati — bíval mne. Tím častěji ronívaly se slzy mé, až jsem si konečně oči vyplakala.“ —

„Ubohá, politování hodná Julie!“ vzdychl starý pán, slzu s oka sobě stíraje. — „Ale nyní již zanechej lkání! Co tam, to tam! Pověz raději, jak a čím ti *nyní* pomoci mám?“

„Mně již není pomoci!“ pravila paní pokojně, „květ života mého dávno oprchal, i kořen již prachniví, a co nevidět bude celá bylina vložena na oheň. — O mne ty se více nestarej, ale chceš-li vinu svou v něčem napraviti, slib mi, že po smrti mé dítěte svého otcovsky se ujmeš. Jiných důkazů pokání tvého nežádám. — Eduarde, slož na to přísahu v ruce mé!“

„Julie!“ zvolal pán rozhorlen, „tys podivná, hrdá, nevěřící žena. Mám-liž přísahati tobě, že plniti budu, co mně samo v sobě rozkoš a potěšení působí?“

Chladně a pokojně pokračovala v řeči své nemocná: „Právě tak jsi mluvíval, když jsi mně před dvaceti lety o lásce a věrnosti lhával. Běda mně, že jsem ti kdy uvěřila!“

„Netrap mne již déle výčitkami svými," prosil starý pán s rukama sepjatýma, „a poslyš raději, co s Aurelií učiniti obmýšlím. — K sobě, ač bych rád, nemohu ji na ten čas vziti. Hospodářství mé jest hospodářství bezžence na pořádek neuvyklého, a děvčeti je třeba, by se pro budoucí stav svůj vzdělala; to však jedině pod bezprostředním dohlížením některé cnostné, ve světě zběhlé, moudré a zkušené paní prospěšně státi se může. — Má sestřenice jest dobrá, laskavá žena, dcera její s Aurelií skoro ve stejném stáří, dům její navštěvován od výboru zdejších vzdělanců: pročež nepochybuji, že by tam Aurelie za krátký čas oné kouzelné půvabnosti ducha nabyla, jenžto sličnosti tělesné pravé významnosti a ceny dodává. — Nuže Julie, co ty tomu říkáš?"

„Že bych nerada dala dítě své pod ochranu tvé příbuzné. Příbuzenstvo tvoje nesmírně mi ublížilo!"

Tento neočekávaný odpor starého pána pomátl. Zamlčev se, chodil po světnici v hlubokém zamyšlení. Po chvilce přistoupiv opět k loži, pravil vlídně: „Julie! tys nemocná, a nemocným, jak slýchávám, má se činiti vůle. Vyjev tedy sama, co pro budoucí blaho dítěte svého za nejprospěšnější uznáváš?"

A nemocná přejedouc několikráte rukou studené čelo, jakoby roztržitosť mysli násilně zapuditi chtěla, odpověděla po krátkém pomlčení zdlouha a vážně: „*Zdě klášterní.*"

Slova tato na nás všecky jako hrobový puch účinkovala. Starý pán pokrčiv ramenama jistil, že z nemocné šílenosť mluví; sličná Aurelie usedavým pláčem jevila *lásku k světu*, a já — zoufalým pohledem *lásku k Aurelii*. Kdyby nemocná byla mohla viděti ten trudný výraz bolu na tvářích našich, jistě žeby osudný výrok svůj i hned byla odvolala; poněvadž ale neschopna jsouc změřiti ná-

sledky vyřčení svého, v mlčení setrvala, musil to starý pán za ni učiniti: „Nikoli!“ zvolal v čilém rozhoření. „Aurelie nesmí do kláštera! Koho svět omrzel neb oklamal, koho hříšné viny tíží, aneb kdo v sobě povolání k životu rozjímavému cítí: nechať se dá v klášter zavříti, aby ve svatých zdech jeho svár srdce svého smířil; ale kdo stoje na prahu nadějné, skvělé budoucnosti, schopen jest ušlechtilými dary svými sebe i jiné oblažiti, nehodí se pro řeholi!“

„Amen!“ doložil jsem v duchu, snášeje se úplně s tímto zdravým a rozumným rozsudkem.

Mať Aureliina častým mluvením a přívalem citů sobě odporujících tak seslábla, že jsme od ní ani slova více dostati nemohli; i nezbývalo nic jiného než odložiti začaté rokování na příští den, až by k uvážení přednešených důvodů a konečnému rozhodnutí dostatečné síly a rozvahy nabyla.

Starý pán políbil na rozloučenou dívku v čelo. Bylo to políbení *otcovské*, a přece jsem já žárlivý ten nevinný důkaz milosti bezúhonné jemu záviděl! —

„Přijměte zatím mé vroucí díky, mladý příteli!“ pravil pán na ulici se mnou se loučě; „vy jste si mě dnes na věky zavázal. Náhoda sice nás svedla, avšak doufám, že bohdá brzy pevnější svazek duše naše spřízní.“

„Bohdejž bys dobře prorokoval, ušlechtilý, srdečný muži!“ vzdychl jsem opět v duchu, a v tom okamžení všecky úštipky, žerty a šprýmy se mnou natropené velkomyslně jsem mu odpustil.

Nazejtří ráno opět mne pud jakýsi nevyskoumatelný hnal na Kozí plácek. Že bych častými návštěvami svými rodině této od světa odloučené obtížným se státi mohl, ani mi nenapadlo. Považuje sebe téměř již za úda jejího,

počal jsem účastna se činiti radostí i žalostí, které ji za nynější doby buď již potkávaly aneb ještě potkati mohly. Jednak i žádostiv jsem byl zvěděti, jak události včerejšího dne na Aurelii působily, i jak ona sama nad sebou rozhodla.

Vstoupiv do světničky k velké nelibosti své spatřil jsem za stolem seděti dva mně velmi protivné muže v pilném hovoru pohřížené — náruživého to otčima Aureliina a příšerného Samiele Rosičku. Nepochybně i oni o budoucnosti sličné dívky rokovali, jakož netěžko bylo uhodnouti z posledních slov otčimových, jež jsem vcházeje zaslechl: „Ani tenkrát nemíním se práva svého staršího a důvodnějšího odříci. Děvče zůstane jako prvé pod ochranou mou!“

Příchod můj musel pánům velmi nemilý býti, neboť mne oba škaredým pohledem uvítali. Zvláště z Kunzendorfu se na mne nezdvořile osopil: „Zajisté jste vy, pane, ten neprozřetelný mladík, o němž mi praveno, že tolik zmatků v této druhdy tiché a spokojené domácnosti natropil?“

„Tuším, že jste nedobře o mně byl zpraven,“ odpověděl jsem mírně.

„Nedobře zpraven —?“ opakoval on úšklebně po mně; „můžete-liž zapříti, že jste se do tohoto příbytku opovážlivě vetřel — že jste v srdce této nezkušené dívky úlisně se vloudil, že jste, pravím, žvatláním svým obě ženštiny, matku i dceru, téměř o rozum připravil?“

Smělá a hrdá řeč soka mého mne, jinak míru milovného, nemálo popudila. „Pane!“ vzkřikl jsem uražen, „vyť mne zúmysla dráždíte. Myslíte-liž, že lhostejně přijmu hrubé urážky vaše? — Všecko, co jste o mně pravil, vlastně o *vás* právem by se říci mělo. Vy aspoň chtěl jste v srdce dívky této vlouditi se, abyste ji svedl a

zkazil; celá kyselosť vaše pochází jedině z toho, že jsem vám u vyvedení nešlechetných záměrů vašich překážel.“

Na důtklivá slova má vyvstal přísterný Samiel kvapně ze zástolí, a vyvina se z objetí přítele svého, jej krotícího, chlubně a hrdě mne okřiknul: „Radím vám, abyste s větší uctivostí mluvil o mé osobě, nechcete-li, bych vás po kavalírsku pokáral!“

Já hořel zlostí, studem a žárlivostí. Bylať by se jistě šeredná půtka mezi námi strhla, kdyby nový host vstoupivší do světnice hádku naši nebyl přetrhl.

Byl to starý humorista s jiskrným okem a satyrickou tváří. „Pánové, jak znamenám, cvičí se v jazykovém boji!“ promluvil usmívaje se. „Avšak vadíce se sáháte ženám do zastaralého práva, a toť nechvalno. Raději jako muži *soubojem* rozhodněte hádku svou, a nechť byste místo bambitek klacků chopiti se měli — chcete-li totiž mermomocí hráti sobě na kavalíry!“

Nyní však i domácí pán soudil, že na něm jest řad promluviti a prostřednictvím svým další rozepři přítrž učiniti. „Ticho, pánové!“ zvolal s vážností, jakéž bych nikdy při něm byl nehledal. „Přede vším měl bych věděti, kdo jste a čeho u mne hledáte, nežli dopustím, aby příbytek můj se stal rejdištěm pro neznámé dobrodruhy.“ A učiniv počátek s obvyklým osob seznamováním, rukou dvorně ukázal na rozčepýřeného hosta svého, řka: „Tuto šlechetný pán Kunzendörfer z Kunzendorfu.“

Při posledních slovech dal se starý pán do hlasitého smíchu: „Kunzendörfer! — Aj, vždyť se vám to dlouhé a tvrdé jméno na jazyku divně mate! Proč neřeknete kratšeji a pravdivěji: pan *Kuncifer*?“

A vida, že mužové obadva v nemalé váznou nesnázi,

pokračoval dále hlasem povýšeným: „Ano, *Kuncifer* pravím ještě jednou zřetelně.“

Pak postaviv se s rukama křížem založenýma přímo před domnělého šlechtice, na jehož obličeji barvy se střídaly, zvolal rázně: „Doufám, že tak daleko nesáhá smělost vaše, abyste i mně něco o šlechtictví svém chtěl malovati. Jednou již prokázal jsem vám milosrdenství, když zastihnuv vás při falešné hře, uklouznouti jsem vás nechal; podruhé by snad trpělivosť má nepostačila k prominutí odvážlivosti vaší.“

Kuncifer, ač patrně pozaražen, nedal se přece řečí pánovou najednou z pole zaplašiti, nýbrž vezma na pomoc všecku bezstoudnosť, v nížto se po mnohá léta byl cvičil, jal se hájiti čest svou proti onomu naříknutí, stavě se uraženým.

Tím horlivěji naň dorážel starý pán: „Přetvářka vaše snad by u jiného dobře vám prospěla, ba snad i víry zjednala, ale u mne je všeliké vynasnažení vaše marné. Já vás znám jako kupeckého mládence z domu tchána svého ve Vídni, kdež jste vůbec sloul *chlubivým Kuneiferem*, a když vás pro špatné kousky ze služby vyhnali, pojav ženu, dal jste se na dohazování a, když přínos manželčin promrhán a nebylo více z čeho hýřiti, opustiv ženu i dítky stal jste se potulným dobrodruhem a falešným hráčem. Známť já historii vaši zevrub, tak žebych i biografem vaším býti mohl, kdyby to za to stálo, a protož žádám na vás pokoření a okamžité odstranění.“

Kuncifer posavade váhal, maje na rozmyšlenou; tu přistoupiv hovorný pán až k němu samému pošeptal mu do ucha: „I zdejší policie již stíhá stopu vaši.“

To účinkovalo. Domnělý šlechtic Kunzendörfer zaskřípěv zubama, čapím krokem ze světnice se odebral.

„A nyní, když jsme sami," hovořil starý pán dále, „pokračujmež v dalším osob seznamování, bychom slušné žádosti domácího pána zadost učinili. — Já jsem *Písány*, particulier ze Široké ulice, a tuto — ukázav na mne — pan N., stavovský akcesista z Dlouhé třídy. Tu Aurelie, dcera má, — zde na loži nešťastná žena, jenž druhdy drahou bývala srdci mému. Bezpochyby vás již o tom všem Aurelie zpravila."

A neohlížeje se na domácího, jenž tu stál jako u vyjevení, bral se přímo k lůžku nemocné paní; ale tato ohlušena jsouc povykem dosavadním, neodpovídala na dané otázky a slabé toliko známky života na sobě jevila. Ruce měla křížem na prsou složené, jakoby přichystána k poslední své hodině, která již nebyla daleká.

Mezi tím ozýval se tichý pláč Aureliin jako vání větérku teplého přes ztuhlé ledové planiny, nutící je k bezděčnému slzí prolévání.

„My tu žertujeme a se vadíme," pravil starý Písány hlasem skleslým, „an tu zatím ubohá trpitelka dokonává. — Avšak pravý to obraz marného a lehkomyslného života vezdejšího! Jedni umírají, — a druzí o jich pohřbu hodují a zpívají. Bůh nám buď milostiv!"

Po těchto slovech všickni jsme se zamlčeli, pozorujíce přetržené oddychání paní, právě skonávající; jen manžel její jaksi lhostejně, očima otupělýma na všecko se díval, jakoby to již dávno byl očekával.

Výjevy, jaký byl následující, jsou příliš smutné, než abych zevrubným jich popsáním vážené čtenářstvo zabývati obmýšlel. Dosti bude, povím-li krátce, že Aurelie po smrti matčině na žádosť nového a s přivolením bývalého otce svého, do domu paní Bezenské, vychválené sestřenice Písánovy, se přestěhovala.

Od té doby počalo se trápení mé. V domě nádherném, zhusta navštěvovaném, obklopovalo k nemalému zármutku mému dívku sličnou hejno starých i mladých obdivovatelů, z čehož sice Pisány měl velikou radost, já pak nesmírnou žalost. Žalost tato byla tím ještě zvýšena, že jsem se na to bláznovské milkování vlastníma očima dívati musel, jelikož mi známost se starým Pisánym přístup do společností Bezenských zjednala, kdež vedle půvabné dcery domácí skvěla se nyní sličná Aurelie. Tamť ji ovšem již neobtěžoval příserný pan Kuncifer ošemetnými návrhy, za to ale valný sbor vystrojených, zahálčivých a neméně nebezpečných mladíků, o jediný pohled její ze vší síly své se ucházejících. Nicméně ke cti té čisté bytosti vyznati musím, že nic si nevšímala sladkých slov jejich a majíc se ku každému vlídně, žádného nepodarovala obzvláštní přízní.

Jen ke mně jedinému chovala se jaksi důvěrně a upřímně, což ovšem nebylo nic divného, neboť jsem ji znal hned tehdáž, když ještě bydlela na Kozím plácku. Přede mnou, jakožto před přítelem svým, neskrývala ničehož, byť se to i tajné stránky srdce jejího bylo týkalo. Tak mi jednou se slzami v očích vypravovala o truchlivém skonání bývalého otčima svého. Onen nešťastník, dostávaje z Aureliiny pokladničky hojné a časté pomůcky, všecko jen na ukojení ohyzdné náruživosti své vynakládal, až pak jí i bídně zahynul. Spadna v opilství s městských valů v hlubokém příkopu kosti své roztříštil. Dobrá Aurelie jej srdečně oplakávala. Takových důkazů přátelské důvěrnosti dala mně více, jen že, kdykoli trochu vřeleji jsem si počínal, pokaždé s lehkým úsměchem zakroutila hlavinkou, všecku naději takto mi odnímajíc.

Z jiné strany mi štěstí přálo. Stalť jsem se sku-

tečným stavovským úředníkem. Kdyby Aurelie byla ještě na Kozím plácku bydlela, nebyl bych zajisté váhal o ruku její žádati, moha jí ne sice skvělé, ale důstatečné zaopatření dáti; nyní však, an se třpytila v perlách a diamantech, bylo mně velmi těžko na něco takového pomysliti. K tomu i přistoupilo, že starý Pisány hrdý jsa na sličnosť a způsobilosť dcery své, jak se podobalo, veliké věci s ní obmýšlel.

Ačkoli jsem se z tisícerých malých okolností dokonale přesvědčil, že Aurelii zcela nemilým nejsem: přece za výše dotčenou příčinou dosavade mezi námi k žádnému vyjádření nedošlo. Obyčejně vyznání lásky svatbu předchází — u mne to mělo býti naopak.

U Bezenských byl ohlášen bál, na kterýžto všickni známí a přátelé domu byli pozváni, mezi nimi, jak se rozumí, i já. Činilyť se veliké přípravy, a mluvilo se, že při této příležitosti dcera domácí slavně prohlášena bude za nevěstu. Ženich její byl mladý, bohatý šlechtic, jenž dokončiv studia svá na vysokých školách zdejších, po otci statek pozemský zdědil, na kterýžto se prý hned po svatbě s mladinkou nevěstou svou odebrati míní. — Při doslechnutí této zprávy zmáhala se v srdci mém závisť. Ten šťastný! pomyslil jsem si, bezpochyby že má na statku svém stinné, zelené háje, rozkošné sady, rákosím obroubené rybníky a přede vším bílý zámeček s červenou střechou a při něm rozlehlou anglickou zahradu s besídkami, jeskyněmi, pavillony a vodopády! By pak tomuto pozemskému ráji ničeho nechybělo, dal mu Bůh nyní i Evu, mladou, sličnou, vzdělanou, duchaplnou společnici! — Nesměl jsem tuto myšlénku domysliti, bych se závratu ubránil.

Se sklíčeným srdcem šel jsem v určitý večer k Bezenským. Čtené kočáry harašily po ulici, stavíce se před

domem nádherně osvětleným. S kočárů sestupovaly drobnými kroky paní a slečny s bohatou na hlavách Květenou a pánové o tenkých nožkách v černých fracích a šněrovacích vestách — až mi úzko bylo před nastávající slávou. V sále již byla četná společnost pohromadě. Tu stáli páni v kupách, tam zas sličná pleť, paničky a slečny, závistivě jedna druhou přehlížely, a to všecko v očekávání věcí, které se dále díti měly. V tom se otevřely protější dvéře, a domácí paní objevila se s přívětivou tváří, vedouc za ruce dceru svou a ženicha jejího. Uklo-ňujíc se napořád v pravo i v levo, představovala je společnosti jako zasnoubence, an v to z obsazeného orchestru vesele řinčely trouby a bubny. Na to následovalo nesnesitelné nohama šoupání. Všecko se tlačilo k předu. Jeden druhého předbíhal, by tím dříve formuli svou odříkal, v nížto rozličného „blaha a štěstí“ na kopy se počítalo.

Když se byl hluk poněkud utišil, opět se otevřely dvéře — a do sálu vstoupil starý Pisány s Aurelií. Na rtech jeho spočívalo potutelné usmívání, které zapuditi nadarmo usiloval. Oči všech přítomných byly na něj obráceny; neboť když tak se usmíval, bylo jisto, že nějaký žert provesti zamýšlí. „Co pak dnes asi vyvede?“ šeptala mi do ucha hubená, podle mne stojící slečna, jenž každé hnutí bližního svého ostře posuzovati v obyčeji měla; „moudrého to jistě nic nebude! Tak starý, a ještě takový šašek, jaký býval za mladých let.“ — Neměl jsem kdy sousedce své na její jizlivé poznamenání odpovědíti, nebo Pisány právě promluvil ke společnosti: „Tuto vám, vzácní páni a milostivé dámy, představuji *druhou* nevěstu, na ten čas však“ — tu pokrčil ramenama — „ještě bez ženicha. Nicméně jsme silné naděje, že snad přece v této

vzácné a četné společnosti někoho najdeme, jenžto se k siré nevěstě přihlásí.“ To řka, počal Aurelii voditi kolem po sále. Před každým svobodným pánem se zastavil, tázaje se žertovně: „Je to ten pán?“ — „Snad ten?“ — „Ten-li se ti líbí?“ a t. d. Aurelie pokaždé zavrtěla hlavinkou, po anjelsku se usmívajíc, tak že každý, koho košíčkem odbyla, milerád jí i šaškovnému Pisánymu tento trochu zámezný žert prominul.

Když se blížili k místu, kde jsem já stál, šly na mne, nevím proč, neobyčejné strachy. I stoupil jsem za hubenou slečnu, chtěje výsměchu ujíti; neboť jsem očekával, že i mně lépe nežli všem předchůdcům mým se nepovede a že svéhlavá nevěsta také nade mnou hlavou zavrtí. Ale hubená slečna nemohla mne před pátravým zrakem siré nevěsty docela ukrýti. Aurelie musila mne po rukávu poznati, jelikož nepodívajíc se mi ani do tváře, již zdaleka ručinku mi podávala, vesele kývajíc: „Ten je to!“

Podnes nevím, jak mi bylo, když starý Pisány pojma mě za ruku, do prostřed sálu mně vedl, volaje hlasitě: „Druhý zasnoubený párek — stavovský úředník pan N... a schovanka má Aurelie!“ Na dané znamení opět vesele zařinčely trouby a bubny, a hejno sezvaných hostů uslyševši heslo Pisánovo, hrnulo se k nám s obyčejným přáním všelikého blaha i štěstí. Mezi tím zavzněl s orchestru úvod k lákavým tancům páně Labického, a než jsem se upamatoval, octnul jsem se s Aurelií v kole. Okolo nás míjeli jako v magickém úkazu tanečníci, koltrýny, drapperie, lustry — světy v divokém chvatu. Pevně jsem držel nevěstu svou, jako bych se byl obával, aby mi nevyklouzla z rukou co krásný přelud krátkého snu.

Jak mile se to slušně státi mohlo, vyvedl jsem ji na pavlán, neboť oba jsme hořeli, oba dychtili po čerstvém

vzduchu; já pak nad to měl jsem jí ještě opožděné vyznání lásky učiniti, což jsem v nynějším stavu sám za potřebu nevyhnutelnou uznával. „Aurelie!“ zvolal jsem tedy, vřele ruku jí tiskna. „Zpanilá, nebeská Aurelie, jak nevýslovně jsem šťastný! — ač není-li vše, co se dnes večer se mnou dálo, pouhý sen?“

„Nevěřící!“ horlila ona, „nemusila-li jsem navzdor studu ženskému sama si vás od otce, svěřivši mu tajemství srdce svého, vyprositi? Nebudou-li mi mnozí to, co jsem dnes k vůli jemu a — k vůli vám učinila, ve zlou strann vykládati? Nedala li jsem se tímto krokem sama do úst lidských? — A vy ještě smíte o lásce mé pochybovati?“

„Ó nikoli, má drahá, anjelská Aurelie! Odpusť, pakli jsem omámen nenadálým splněním nejsmělejších žádostí srdce svého, celý ten výjev na okamžení měl za pouhý, nevčasný žert podivného otce tvého!“

S líbým smířlivým úsměchem naklonila Aurelie hlavu. Záře vychazejícího měsíce padla na její krásný obličej i tmavé kadeře, v blahém zapomenutí setkaly se rty naše u vřelém políbení, a svazek lásky naší byl na věky potvrzen a upevněn. —

V šesti týdnech na to byla u Bezenských opět malá hostina za příčinou dvojího svatebního sňatku, v týž den slavně vykonaného, ku kteréžto z pouhé k osobě mé šetrnosti i nevrlý strýc můj, starý ženotepec, pozván byl.

Byl‘ jsem ve strachu o něj, že se svou nenávistí žen a manželstva hned při prvním slově se prozradí; ale mimo vše nadání choval se po celý večer zdvořile a slušně, tutlaje všemožně jedovaté nápady v sobě vznikající, kteréžto nemajíce volného průchodu, srdce mu utlačiti hrozily. Teprv při odchodu, když se mnou se loučil,

polehčil citům sevřeným těmito slovy: „Všecko dobře, milý synovče! I já ti přeji od srdce štěstí — neboť ho máš velice potřebí. Ne bez důvodů napsal důmyslný a velmi učený kanclíř Tomáš Morus: *„Muž ženící se podoben jest člověku bláznu....“*

„Známť to, znám!“ vskočil jsem mu vesele do řeči; „i já jsem vstrčil ruku do pytle osudného, ještěrkami naplněného; ale hotov jsem vsaditi sto dukátů proti jedinému, že jsem *úhoře* vytáhl.“

„Sázka platí!“ zvolal strýc v plné důvěře v neomylné proroctví svého důmyslného anglického kanclíře a — — prohrál.

Zemřev po dvou letech, z patrné závisti neodkázal nám ničeho leč jediný dukát, který mi beztoho za prohranou sázku dlužen ostal. I chovám ten peníz ve vážnosti, na památku své výhry, a kdykoli Aurelie čelíčko své pomračí, vyndám honem ze skřínky a ukáže jej choti své, říkávám žertem: „Snad nechceš, srdce mé, abych ho zase prohrál?“

OBSAH.

	Stránka
Mastičkář	1
Harfenice	233
Známosti z průjezdu	317

4929 092

ACME
BOOKBINDING CO., INC.

JUL 21 1985

100 CAMBRIDGE STREET
CHARLESTOWN, MASS.
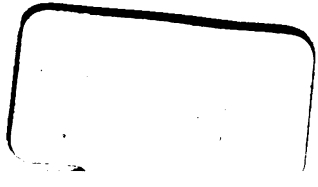
WID-LC
PG5038.M576 A6 x, 1974
Sebrane spisy Jana z Hvezdy.
Widener
APL5047
3 2044 003 681 319